

**PASAULES
BRĪVO LATVIEŠU APVIENĪBA**

45

**PASAULES
BRĪVO
LATVIEŠU
APVIENĪBA**

45

BRITISH
LAWSON
PATENT

42

2002-6

24

Pasaules brīvo latviešu apvienība
Latvijas Valsts arhīvs

PASAULES BRĪVO LATVIEŠU APVIENĪBAS

DARBĪBAS APSKATS

1956 - 2001

LATVIJAS VALSTS ARHĪVS

ISBN 9984 – 9548 – 0 - 3

SASTĀDĪTĀJI

Pasaules brīvo latviešu
apvienības valdes loceklis Artūrs CIPULIS
Latvijas Valsts archīva Personu fondu
un trimdas dokumentu daļas vadītājs Māris BRANCIS

Redaktore Anna ŠMITE
Mākslinieks Guntis ŠVĪTIŅŠ
Datorteksts Ingrīda KOZULE
Kristians ŠVĪTIŅŠ

Krājums izdots ar
PASAULES BRĪVO LATVIEŠU APVIENĪBAS
finansiālu atbalstu

Pasaules brīvo latviešu apvienības darbības apskats:
1956- 2001: Rakstu un materiālu krājums/ Sast.
A.Cipulis, M.Brancis. - Rīga: Latvijas Valsts archīvs,
2001. – 203 lpp.

Krājums izdots PBLA 45 gadu jubilejas izstādes sakarā.
Rakstu autori U. Grava, A. Kadeģis, J.Ritenis, I.Spilners
un citi aplūko PBLA darbību dažādos aspektos, uzsverot
tās lomu Latvijas valstiskuma idejas uzturēšanā un
neatkarības atgūšanā.

SATURS

Kārlis Skalbe. "Es esmu svabads vīrs ..."	
IEVADVĀRDI	8
<i>Andrejs Ozoliņš</i>	
<i>Artūrs Cipulis</i>	
PBLA organizācijas uzbūve (shema)	11
PBLA statuti	12
I PBLA DIBINĀŠANA	20
<i>Ilgvars Spilners</i>	
Dokumentu un attēlu pielikums	22
II PBLA VALŽU PRIEKŠĒŽI UN LOCEKĻI	35
PBLA birojs Vašingtonā	42
<i>Tija Krūmiņa</i>	
PBLA pārstāvniecība Rīgā	44
<i>Linda Kovaļevska</i>	
III BALTIEŠU ORGANIZĀCIJAS	47
<i>Uldis Grava</i>	
Dokumentu un attēlu pielikums	51
IV PBLA LATVIJAS BRĪVĪBAS FONDS	61
<i>Valdis Kārklis</i>	62
Dokumentu un attēlu pielikums	66
V PBLA INFORMĀCIJAS BIROJS	73
<i>Jānis Ritenis</i>	74
Dokumentu un attēlu pielikums	105
Latvijas ārpolitikas pašreizējie mērķi	136
<i>Jānis Ritenis</i>	
VI PBLA POLITISKĀ DARBĪBA. 1989 – 1994	141
Neatkarības ceļš	142
<i>Andris Kadegis</i>	
LTF un PBLA seminārs Abrenē	152
1989.gada 15.-18.maijā	
<i>Pēteris Laķis</i>	
Dokumentu un attēlu pielikums	154
VII PBLA (TAUTAS) BALVA	166
Balvas laureātu saraksts	168
Dokumentu un attēlu pielikums	169
VIII PBLA IZGLĪTĪBAS PADOME	179
<i>Līga Ruperte</i>	180
Dokumentu un attēlu pielikums	183
IX PBLA KULTŪRAS FONDS	191
Dokumentu un attēlu pielikums	196
X KRIEVIJAS LATVIEŠU KONGRESS	199
<i>Lauma Vlasova</i>	200
Dokumentu un attēlu pielikums	201
PBLA izdotie un finansiāli atbalstītie izdevumi	202
Latvijā un pasaulē	
PĒCVĀRDS	203

Es esmu svabads vīrs,
 Un nespiež mani nekas.
 Tik manas tēvzemes bēdas
 Man naktī nedod miera.

Viņas posts manim sāp,
 Viņas kauns mani dzeļ.
 Ak dariet, ko vajaga darīt,
 Lai laime Latvijā zeļ.

Kārlis Skalbe

Amerikas latviešu apvienības ēka Rokvilā (Mērilenda, ASV), kurā atrodas
Pasaules brīvo latviešu apvienības birojs

Andrejs Ozoliņš
PBLA valdes priekšsēdis

Tikai pēdējos desmit gados iedzīvotājiem Latvijā ir bijis iespējams netraucēti lasīt un dzirdēt par Pasaules brīvo latviešu apvienību (PBLA), un tas galvenokārt ir bijis par darbu Latvijā kopš neatkarības atjaunošanas. Pat tad, ja "dzelzs aizkars" nebūtu šķīris Latviju no Rietumu pasaules 46 gadus, diezin vai būtu daudz cilvēku, jaunāku par 60 gadiem, kas zinātu par PBLA darbības sākumu.

Nav iespējams izzilēt, vai PSRS būtu devusi neatkarību Baltijas valstīm, pat ar satelīta valsts statusu, kāds bija padomju kontrolē esošajām Eiropas valstīm, ja Teherānas un Jaltas konferencēs Čerčils un Rūzvelts būtu Staļinam kategoriski pieprasījuši Baltijas valstu neatkarības atjaunošanu pēc Otrā pasaules kara. Tas netika prasīts un nenotika. Visu Rietumos nonākušo latviešu bēgļu nodibināto organizāciju un pārstāvniecību pirmais un galvenais darbības mērķis bija cīņa par Latvijas brīvību un neatkarīgas valsts atjaunošanu.

Pēc izceļošanas no Vācijas bēgļu nometnēm pagāja vairāki gadi, kamēr nostabilizējās organizāciju darbība mītņu zemēs. Šo organizāciju darbība nebija savstarpēji saskaņota. Tad iniciatīvu par brīvās pasaules latviešu apzināšanu un apvienošanu uzņēmās Amerikas latviešu apvienība (ALA), ierosinot Brīvās pasaules latviešu apvienības (BPLA) dibināšanu. Nav pierakstīta noteikta dibināšanas diena, bet 1956.gada 25.februāris tiek uzskatīts par datumu, kad BPLA jau darbojas. Pirmais BPLA valdes priekšsēdis bija profesors Dr. Pēteris Lejiņš, un viņš turpināja vadīt PBLA pēc apvienības pirmā nosaukuma maiņas.

Rietumu latviešu organizāciju darbs balstījās un turpina balstīties uz darbinieku brīvo laiku pēc iztikas nopelnīšanas darba. Līdz ar to padarītā darba dokumentācijai neatliek pietiekoši laika, kādēļ, gatavojot izstādi, rodas grūtības, gādājot agrāko gadu materiālus. Tomēr ir savākts pietiekoši daudz, lai izstādes apmeklētājiem rastos labs priekšstats par PBLA darbu Latvijas neatkarības atgūšanas sekmēšanā.

PBLA izstādes sagatavošanas darbam neskaitāmas stundas, rakstot vēstules un meklējot materiālus, veltījis valdes loceklis Arturs Cipulis. Daļa ārzemju latviešu arhīvu materiālu jau nonākuši Latvijas Valsts arhīvā, un tur tos pārzina Personu fondu un trimdas dokumentu daļas vadītājs Māris Brancis. Savā un PBLA valdes vārdā vēlos izteikt sirsnīgu pateicību Arturam un Mārim, jo bez viņu neatlaidīgā darba izstāde nebūtu varējusi notikt.

Arturs Cipulis

PBLA valdes loceklis

Izstādes un krājuma "PBLA 45 gadi." veidošanas iniciators

Joprojām ir daudz neapraķstītu un neparādītu latviešu dzīves notikumu pasaulē, kaut arī Latvijā organizētas vairākas latviešu trimdas dzīvei veltītas izstādes – par Minsteres Latviešu ģimnāziju, Vācijas nometņu laiku, trimdas latviešu grāmatām, tēlojošo mākslu, sportu u.c. Tāpēc PBLA valde nolēma 2001. gada 10.-20.augustā Rīgas Latviešu biedrības telpās rīkot savas 45 gadu darbības skati. Izstāde notiks laikā, kad Latvijā būs daudz ievērojamu mūsu valsts un tautas vēstures un kulturas notikumiem veltītu sarīkojumu. Rīga svinēs 800. dibināšanas gadskārtu, Rīgas Latviešu biedrība jau trešo reizi rīkos Pasaules biedrību sadarbības konferenci, notiks II Pasaules latviešu zinātnieku kongress, dziesmu un deju svētki, veltīti Rīgas dibināšanas atcerei, pasaules DV salidojums Valmierā, koncerti, mākslas izstādes un citi sarīkojumi.

Vēsture liecina, ka Rīgas pilsēta ir arī latviešu tautas celta un kopta. Tā ir daudzzināta, apdziedāta mūsu tautas dziesmās un apraķstīta, apcerēta mūsu literatūrā. Rīgā dibināta mūsu valsts, un kopš šī brīža tā ir Latvijas valsts galvaspilsēta. Rīga ir mūsu politiskais un ekonomiskais centrs, un tā izstaro mūsu tautas dzīvot spēju un gribu. Rīgas pilsētas pieminekļi un celtnes - Brīvības piemineklis, Brāļu kapi, baznīcas, it īpaši Doma baznīca, rakstnieku, komponistu un citu ievērojamu personību monumenti, ielu nosaukumi, bija liecinieki, kas palīdzēja saglabāt mūsu brīvības dziņu. Arī trimdinieku mājās un sabiedriskās telpās bija redzami šo pieminekļu un celtnu attēli. Varēja jau ielas stūrī uzlikt Ļeņina ielas uzrakstu, taču latviešu tautai tā bija un palika Brīvības iela. Ja kādam svešiniekam bija grūti iestāstīt Latvijas atrašanos Eiropā, tad Rīgas pilsēta bija laba norāde. Tāpēc arī bijušo trimdinieku centrālās organizācijas darbības izstāde ir sava veida devums Rīgas pilsētas jubilejā.

Vairāk nekā 50 gadus rietumu latvieši bija atšķirti no savas tautas. Latviešu bēgļu straume, atstājot aiz sevis degošo Kurzemi un daudz cietušo latviešu tautu, kura bija pārdzīvojusi komunistiskās Krievijas un nacionālsociālistiskās Vācijas okupācijas, izklīda dažādās pasaules zemēs. Vislielākās rētas tautas miesā un dvēselē atstāja PSRS deportācijas, no kurām pirmā norisinājās tieši pirms 60 gadiem - 1941.gada 14.jūnijā. Rietumu latviešiem nebija vienaldzīgs deportētās un okupētās tautas un Latvijas liktenis. Šī apziņa vienoja. Mēs meklējam iespējas, kā saglabāt savu identitāti un kultūru un

rūpēties par latvisko audzināšanu.

Par savu politisko sūtību mēs uzskatījām nepieciešamību vienmēr un visur atgādināt Latvijas valsts un latviešu tautas likteni. Ne vienmēr pasaules lielajos pēckara politiskajos notikumos un strāvojumos mazajai latviešu saujai bija iespējams parādīt mūsu tautai nodarīto pārestību. Tāpat nebija viegli lielajā asimilācijas katlā, pāri zemēm un kontinentiem, uzturēt nacionālo vienību. Bija nepieciešams izveidot labi organizētu darbības tīklu, kas apvienotu visus trimdas latviešus.

Jau noņemtu laikā Vācijā tika ievēlēta kopīga pārstāvniecība - Latviešu Centrālā padome, kas koordinēja un pārzināja mūsu sabiedrisko, politisko, kulturālo un izglītības darbu. Tas notika arī citās zemēs, kur latvieši bija atraduši pagaidu mājas vietu pēc izceļošanas uz aizjūras zemēm. Nodibināja Amerikas latviešu apvienību (ALA), Latviešu apvienību Austrālijā un Jaunzēlandē (LAAJ), Latviešu nacionālo apvienību Kanādā (LNAK), Dienvidamerikas latviešu apvienību (DLA), Rietumeiropas latviešu apvienību (sākumā Latvijas atjaunošanas komitejas Eiropas centrs) (RLA/LAK EC). Pēc Latvijas neatkarības atgūšanas šim pieciniekam pievienojās Krievijas latviešu kongress (KLK). Jau 1956.gadā latviešu zemju pārstāvniecības un organizācijas visā pasaulē sāka domāt par darbības globālu koordinēšanu. Tā paša gada maijā ALA's sanāksmē Vašingtonā tika nodibināta Brīvās pasaules latviešu apvienība (BPLA). Vēlāk šis nosaukums tika mainīts - Pasaules brīvo latviešu apvienība (PBLA). Tā šī nosaukuma pirmie četri burti - PBLA - vēl joprojām simbolizē pasaulē izkaisīto latviešu centrālo organizāciju.

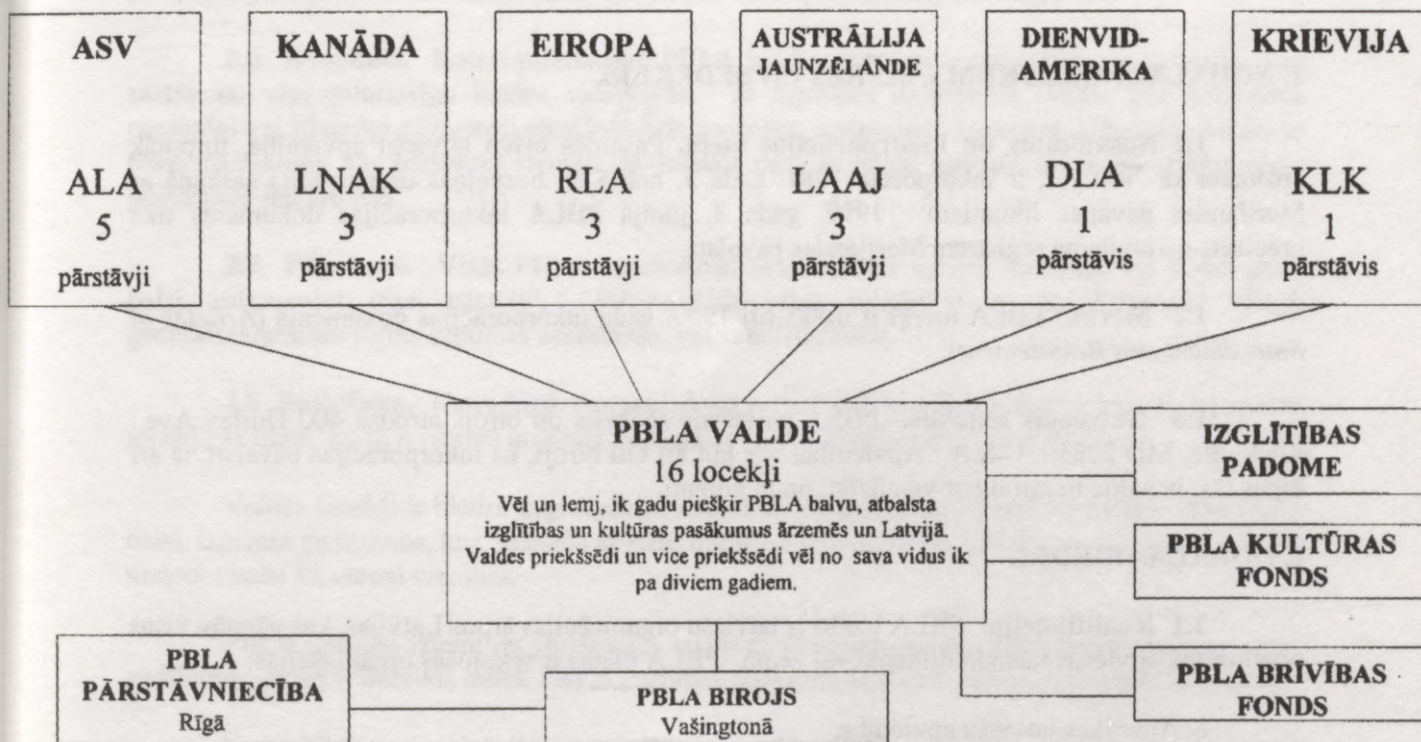
45 gadi ir garš laika posms. Ir vērts atcerēties un paskatīties, ko šajā laika posmā PBLA ir darījusi un veikusi. Izstādes rīkotāji, PBLA valde un Latvijas Valsts arhīvs, ir centušies savākt materiālus, lai fotoattēlos, diagrammās, publikācijās un citāda veida uzskates līdzekļos izstādes apmeklētāji varētu iepazīties, ar kādu mērķniecību un pārlicību pus gadu simteni tika aizstāvēts Latvijas valsts un latviešu tautas liktenis. Varbūt šodien izklausās naivi pieminēt devīzi "Pasules tālēs augsim vienoti Latvijai!", bet tā to izjutām pirms 45 gadiem, dzīvojot un audzinot savu jaunatni svešās zemēs. Domāju, izstāde pierādīs, ka šajā pus gadu simtenī mēs pratām saglabāt savu nacionālo vienību un ticību savam darbam un Latvijas brīvībai. PBLA morāli un materiāli atbalstīja trimdas latviešu organizācijas, baznīcas un citas latviešu institūcijas.

Ikvienas organizācijas darbā ir kļūdas. No tām nebija pasargāta arī PBLA. Saprotams, ka tās izstādē nebūs redzamas. Par tām jau ir rakstīts dažādās publikācijās. Neskatoties uz to, PBLA darbs paliks ierakstīts latviešu tautas vēsturē. Varbūt, ka šī izstāde dos ierosmes vēsturniekiem un pētniekiem redzamāk un spilgtāk izgaismot PBLA darbību.

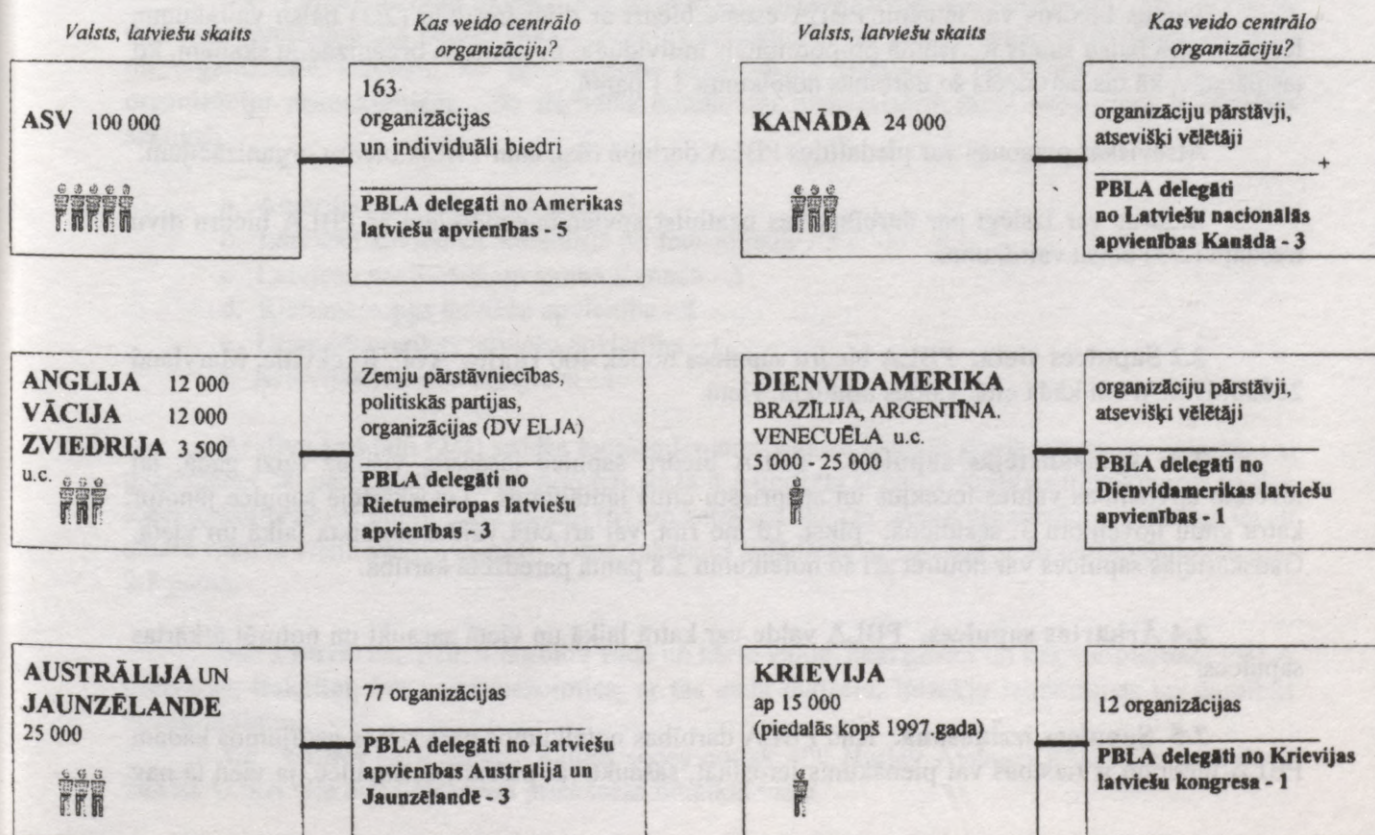
PASAULES BRĪVO LATVIEŠU APVIENĪBA

ORGANIZATORISKĀ UZBŪVE

Pārstāvju skaits ir bazēts uz latviešu skaitu katrā zemē

PASAULES LATVIEŠI UN TO ORGANIZĀCIJAS

Pasaules brīvo latviešu apvienības (PBLA) darbības noteikumi

1. NODAĻA. NOSAUKUMS, MĒRĶI UN SĒDEKLIS.

1.1 Nosaukums un inkorporācijas vieta. Pasaules brīvo latviešu apvienība, turpmāk apzīmēta kā "PBLA", ir inkorporēta 1981. gada 3. martā kā bezpeļņas organizācija saskaņā ar Merilandes pavalsts likumiem. 1999. gada 8. jūnijā PBLA inkorporācijas dokuments tika precizēts un no jauna reģistrēts Merilandes pavalstī.

1.2 Mērķi. PBLA mērķi ir uzskaitīti 1999. gada inkorporācijas dokumentā (*Articles of Amendment and Restatement*).

1.3 Galvenais sēdeklis. PBLA galvenais sēdeklis un birojs atrodas 400 Hurley Ave., Rockville, MD 20850, U.S.A. Apvienībai var būt arī citi biroji, kā inkorporācijas pavalstī, tā arī ārpus tās, ja valde to atrod par vajadzīgu un tā nolemj.

2. NODAĻA. BIEDRI.

2.1 Kvalifikācija. PBLA biedri ir latviešu organizācijas ārpus Latvijas, kas pārstāv visus organizētos latviešus kādā kontinentā vai zemē. PBLA biedri ir sekojošās organizācijas:

- a. Amerikas latviešu apvienība,
- b. Latviešu apvienība Austrālijā un Jaunzēlandē,
- c. Latviešu nacionālā apvienība Kanadā,
- d. Rietumeiropas latviešu apvienība,
- e. Dienvidamerikas latviešu apvienība,
- f. Krievijas latviešu kongress.

Jaunus biedrus var uzņemt PBLA esošie biedri ar divu trešdaļu (2/3) balsu vairākumu. Katra biedra balsu skaits ir visumā proporcionāls individuālo personu un organizāciju skaitam, ko tas pārstāv, kā tas paredzēts šo darbības noteikumu 3.1 pantā.

Atsevišķas personas var piedalīties PBLA darbībā tikai caur PBLA biedru organizācijām.

Biedrus var izslēgt par darbību, kas neatbilst apvienības mērķiem ar PBLA biedru divu trešdaļu (2/3) balsu vairākumu.

2.2 Sapulces vieta. PBLA biedru sapulces notiek 400 Hurley Ave., Rockville, Maryland 20850, U.S.A. vai kādā citā, valdes noteiktā, vietā.

2.3 Gadskārtējās sapulces. PBLA biedru sapulce jāsasauca vismaz reizi gadā, lai ievēlētu apvienības valdes locekļus un apspriestu citus jautājumus. Gadskārtējā sapulce jānotur katru gadu novembra 3. sestdienā, plkst. 10. no rīta, vai arī citā valdes noteiktā laikā un vietā. Gadskārtējās sapulces var noturēt arī šo noteikumu 3.8 pantā paredzētā kārtībā.

2.4 Ārkārtas sapulces. PBLA valde var katrā laikā un vietā sasaukt un noturēt ārkārtas sapulces.

2.5 Sapulces izziņošana. Kad PBLA darbības noteikumos paredzētos gadījumos kādam PBLA biedram ir tiesības vai pienākums ierosināt, sasaukt vai piedalīties sapulcē, ja vien tā nav

gadskārtējā sapulce, apvienības biedriem adresētā paziņojumā jāuzrāda uz kā ierosinājuma un kādu jautājumu izlemšanai sapulce tiek sasaukta, kā arī sapulces laiks un vieta. Paziņojums par sapulci jānodod personīgi, jāpiesūta pa pastu vai faksu katram biedram, kam ir tiesības piedalīties paredzēto jautājumu izlemšanā, vismaz divdesmit vienu (21) dienu pirms sapulces.

2.6 Kvorums. Katrai pilntiesīgai PBLA biedru sapulcei ir nepieciešams kvorums, kas sastāv no visu pilntiesīgo biedru vairākuma. Ja sapulces dalībnieku skaits, kas ieradušies personīgi vai likumīgi pilnvaroti pārstāvēt klāt neesošos, nerasniedz kvorumu, klātesošie biedri ar balsu vairākumu var pārtraukt sapulci, to atsākot pēc īsa laika, kas tad ir tiesīga izlemt visus paredzētos jautājumus.

2.7 Pilnvaras. Visās PBLA sapulcēs biedrs, kas nav varējis ierasties, var nodot savu balsi, pilnvarojot savu pārstāvi. Pilnvarai ir jābūt rakstiskai un tā jāiesniedz PBLA ģenerālsēdētāram pirms sapulces atklāšanas, vai sapulces laikā.

2.8 Balsošana. Katra biedru organizācija ir tiesīga nodot balsu skaitu, kas atbilst valdes locekļu skaitam, ko tā ir tiesīga nozīmēt saskaņā ar šo darbības noteikumu 3.1 pantu.

Valdes locekļi ir biedru organizāciju izraudzīti pārstāvji, un kā tādi tie katrs nodod vienu balsi, izņemot gadījumus, kur, saskaņā ar šiem darbības noteikumiem, biedru organizācijai ir jāvēl nododot balsi kā vienai vienībai.

PBLA darbību izlemj un jautājumus izšķir ar vienkāršu biedru balsu vairākumu, izņemot gadījumus, ja tas ir noteikts citādi PBLA darbības noteikumos vai Merilandes pavalsts likumos.

Katra biedru organizācija izrauga no sava vidus valdes locekļus visumā proporcionāli individuālo personu skaitam, ko tā pārstāv. Noteiktas skaits ir uzrādīts blakus biedra vārdam pantā 3.1.

3. NODAĻA. VALDE.

3.1 Valdes locekļu skaits. Valde sastāv vismaz no sešām (6) personām. Saskaņā ar šo darbības noteikumu 2.8 pantu, valdes locekļus izrauga visumā proporcionāli individuālo personu un organizāciju skaitam, ko katra biedru organizācija pārstāv. To skaits norādīts blakus organizāciju nosaukumiem. Šo darbības noteikumu pieņemšanas laikā proporcija ir noteikta sekojoši:

- a. Amerikas latviešu apvienība - 5
- b. Latviešu apvienība Austrālijā un Jaunzēlandē - 3
- c. Latviešu nacionālā apvienība Kanadā - 3
- d. Rietumeiropas latviešu apvienība - 3
- e. Dienvidamerikas latviešu apvienība - 1
- f. Krievijas latviešu kongress - 1

Ar divu trešdaļu (2/3) valdes locekļu lēmumu valdes locekļu skaits var tikt palielināts vai pazemināts, lai pareizi atbilstu proporcijai, kāda ir paredzēta šī panta darbības noteikumos; valdes locekļu skaits nevar būt mazāks kā seši (6), un katra apvienības biedru organizācija ir tiesīga iecelt amatā vismaz vienu valdes locekli. Visas vakances ir jāpiepilda saskaņā ar šo darbības noteikumu 2.8 pantu.

3.2 Pilnvaras. PBLA darbību vada un kārtro valde, kam pieder un kas var pielietot PBLA pilnvaras, ieskaitot, bet neierobežojoties, ar tās gada budžeta, līdzekļu izlietošanas un darbības apstiprināšanu.

3.3 Valdes sēžu vieta. Valdes sēdes notiek 400 Hurley Avenue, Rockville, Maryland 20850, U.S.A. vai citā valdes vai priekšsēža noteiktā vietā.

3.4 Kārtējās sēdes. Kārtējās valdes sēdes notiek vismaz vienreiz gadā priekšsēža noteiktā vietā un laikā.

3.5 Ārkārtas sēdes. Ārkārtējos gadījumos var sasaukt sēdi katrā vietā un laikā, ja to pieprasa vismaz divi valdes locekļi.

3.6 Valdes sēdes izziņošana. Darbības noteikumos paredzētās valdes sēdes paziņojamas rakstiski, norādot valdes sēdes vietu, dienu un stundu un, izņemot kārtējo sēdi, personas, kas sasauc vai dēļ kuru pieprasījuma sasauc sēdi. Ārkārtas sēdes paziņojumā ir jānorāda sēdes sasaukšanas iemesls vai iemesli. Paziņojums par valdes sēdi katram valdes loceklim ir jānodod personīgi, pa pastu vai faksu. Paziņojums ir jānodod vismaz divdesmit vienu (21) dienu pirms sēdes; to nododot pastā, ir jābūt attiecīgā datuma pasta zīmogam. Valdes locekļa piedalīšanās sēdē apstiprina sēdes paziņojuma saņemšanu, izņemot, ja valdes loceklis piedalās sēdē, lai iebilstu pret sēdes darbību, tāpēc ka tā ir nelikumīgi sasaukta.

3.7 Kворums. Valdes sēdes ir pilntiesīgas, ja tajās piedalās valdes locekļu vairākums. Ja sēdē nav kворuma, klātesošo valdes locekļu vairākums var nolemt atlikt sēdi uz vēlāku laiku.

Ja valdes sēdē ir kворums, tā ir pilntiesīga izlemt jautājumus ar valdes locekļu balsu vairākumu.

3.8 Neklātienes valdes sēdes. Valdes sēdes darbu var veikt neklātienē, ja visi valdes locekļi rakstiski ir piekrituši tādai rīcībai un, ja tāda rakstiska piekrišana ir pievienota attiecīgam valdes sēdes protokolam.

3.9 Balsošana. Katram valdes loceklim ir viena balss. Ja sēdei ir kворums, klātesošo valdes locekļu vienkāršs balsu vairākums izšķir katru jautājumu, izņemot ja likumi, inkorporācijas dokuments vai darbības noteikumi to nosaka citādi. Valdes locekļi var balsot arī rakstveidā, balsojumu parakstot un to iesniedzot pirms sēdes. Gadījumā, ja nodotās balsis dalās uz pusēm vienlīdzīgi, valdes priekšsēža balss ir izšķirēja.

3.10 Valdes locekļi kā pārstāvji. Katrs valdes loceklis ir atbildīgs savai biedru organizācijai, kas viņu ir nozīmējusi amatam, un saņem norādījumus no biedru organizācijas savai oficiālai darbībai.

3.11 Atlīdzība. Valdes locekļi nesaņem atlīdzību par savu darbu, izņemot tiešu izdevumu atmaksu par piedalīšanos kārtējās un ārkārtējās valdes sēdēs, vai gadskārtējās sapulcēs, ja šim nolūkam ir paredzēti līdzekļi PBLA budžetā.

3.12 Valdes locekļa atcelšana. Biedru organizācija, kas izvēlēja valdes locekli, var to atcelt katrā laikā pamatota iemesla dēļ ar savu balsojumu. Par šo atcelšanu un tā iemeslu biedru organizācija rakstiski ziņo visiem valdes locekļiem. Valdes locekļi, kas ir PBLA priekšsēdis un priekšsēža vietnieks un tajā pašā laikā valdes priekšsēdis un priekšsēža vietnieks, var tikt atcelti pamatota iemesla dēļ tikai ar trīs ceturtdaļu (3/4) visu valdes locekļu balsu vairākumu.

Valdes loceklis paliek amatā līdz atvietotāja ievēlēšanai un kvalificēšanai vai arī līdz tā nāves gadījumam, atteikšanos no amata vai atcelšanai.

3.13 Piekrišanas pieņēmums. Valdes locekļa klātbūtne valdes sēdē, kurā tiek apspriestas un kārtotas apvienības lietas, tiek uzskatīta kā viņa piekrišana pieņemtiem darbības lēmumiem, izņemot, ja viņa nepiekrišana vai atturēšanās tiek protokolēta jeb viņš šādu savu nepiekrišanu jeb atturēšanos ir iesniedzis rakstiski sēdes sekretāram pirms sēdes slēgšanas. Šādas tiesības izteikt nepiekrišanu jeb atturēšanos nav dotas valdes loceklim, kas ir balsojis par zināmu darbības lēmumu.

4. NODAĻA. AMATPERSONAS.

4.1 Skaits un pilnvaru ilgums. PBLA amatpersonas ir priekšsēdis, priekšsēža vietnieks, ģenerālsēkretārs, finanču vadītājs, Kultūras fonda priekšsēdis, Izglītības padomes priekšsēdis un citas, valdes izraudzītas, amatpersonas. Amatpersona paliek savā amatā līdz viņu atvieto likumīgi ievēlēts un kvalificēts vietnieks.

Katru amatpersonu vai pārstāvi, ko valde ir ievēlējusi, vai iecēlusi un apstiprinājusi amatā, valde var atcelt, ja atrod, ka tas būtu PBLA interesēs.

Katrai vakancei, kas radusies apvienības amatpersonas nāves gadījumā, atteikšanās, atcelšanas, diskvalifikācijas, vai citu iemeslu dēļ, valde var izraudzīt un apstiprināt vietnieku uz atlikušo pilnvaru laiku.

4.2 Priekšsēdis. Valde, ar valdes locekļu balsu vairākumu, no sava vidus ievēl apvienības priekšsēdi uz diviem (2) gadiem. PBLA priekšsēdis, kas reizē ir arī valdes priekšsēdis, ir apvienības galvenā amatpersona, kas, saskaņā ar valdi, pārzina un uzrauga visus PBLA pasākumus un darbību. Valdes loceklim, lai viņš būtu tiesīgs kandidēt valdes priekšsēža vai priekšsēža vietnieka amatam (skat. 4.3), ir jāiegūst biedru organizācijas, kas viņu izraudzījusi valdes locekļa amatam, piekrišana, ka viņa valdes locekļa amata termiņš neizbeigsies pirms priekšsēža vai priekšsēža vietnieka amata termiņa beigām. Priekšsēža pienākums ir vadīt PBLA saskaņā ar valdes lēmumiem un sniegt valdes locekļiem informāciju par PBLA darbību, ienākumiem, ieguldījumiem un izdevumiem. Priekšsēža pienākums ir sasaukt kārtējās sēdes, kā tas ir noteikts šo darbības noteikumu pantā 3.4.

4.3 Priekšsēža vietnieks. Valde, ar valdes locekļu balsu vairākumu, no sava vidus uz diviem (2) gadiem ievēl apvienības priekšsēža vietnieku, kas reizē ir arī valdes priekšsēža vietnieks. Tiesības kandidēt amatam nosaka pants 4.2. Priekšsēža vietnieks pārņem priekšsēža atbildību un pienākumus, kad priekšsēdis ir kavēts tos veikt.

Priekšsēža nāves gadījumā, atteikšanās, atcelšanas, diskvalifikācijas, vai citu iemeslu dēļ, priekšsēža vietnieks kļūst par apvienības priekšsēdi, bet viņa vietnieku valde ievēl no jauna, kā tas ir norādīts 4.1 pantā.

4.4 Ģenerālsēkretārs. Ģenerālsēkretāru ievēl ar valdes locekļu balsu vairākumu. Ģenerālsēkretārs vada PBLA administratīvo darbību saskaņā ar priekšsēža norādījumiem. Ģenerālsēkretārs informē priekšsēdi par savu darbību, gādā par sazināšanos valdes locekļu starpā un informē valdes locekļus par pienākumiem, ko viņiem ir uzdevis priekšsēdis. Ģenerālsēkretārs piedalās visās sēdēs. Viņa pienākums ir sekot, ka visi paziņojumi ir izdarīti saskaņā ar šiem darbības noteikumiem, vai kā to prasa likumi. Viņš izpilda visus viņam uzdotos un paredzētos pienākumus.

4.5 Finanču vadītājs. Finanču vadītāju ievēl ar valdes locekļu balsu vairākumu. Finanču vadītājs vada un ir atbildīgs par PBLA grāmatvedību un dokumentiem, PBLA līdzekļu uzglabāšanu un par gadskārtējo finanču pārskatu un budžeta sagatavošanu. Finanču vadītājs darbojas saskaņā ar priekšsēža norādījumiem un ziņo viņam un valdei par savu darbību.

4.6 Kultūras fonda priekšsēdis. Kultūras fonda priekšsēdi izrauga PBLA valde ar balsu vairākumu. Kultūras fonda priekšsēdis vada fonda darbību, sasauc fonda gadskārtējo valdes sēdi un informē PBLA valdi par fonda piešķirumiem. Kultūras fonds darbojas pēc šiem darbības noteikumiem un speciāliem, valdes apstiprinātiem, noteikumiem.

4.7 Izglītības padomes priekšsēdis. Izglītības padomes priekšsēdi ievēl ar biedru organizāciju izglītības daļu vadītāju balsu vairākumu. Balsojumu apstiprina PBLA valde. Izglītības padomes priekšsēdis vada padomes darbību, lai veicinātu un koordinētu latvisko

izglītību. Izglītības padomes priekšsēdis darbojas saskaņā ar PBLA priekšsēža norādījumiem un informē valdi par darbību.

4.8 Komitejas. Lai veicinātu PBLA mērķus, valde var nodibināt izglītības, kultūras un citas komitejas. Komitejas darbojas saskaņā ar šiem darbības noteikumiem.

5. NODAĻA. BALVAS.

5.1 PBLA balva. Valde katru gadu piešķir individuālai personai, organizācijai vai institūtam PBLA balvu. Kandidātus PBLA balvai nominē biedru organizācijas, un balvu piešķir, ja par to balso vismaz trīs (3) biedru organizācijas. Balsojot par PBLA balvu, katrai biedru organizācijai ir viena balss.

PBLA balva izteic atzinību par ārkārtējiem panākumiem PBLA mērķu veicināšanā. PBLA balvu piešķir saskaņā ar kārtību un priekšnoteikumiem, ko ir noteicis valdes locekļu vairākums un apstiprinājušas visas biedru organizācijas.

6. NODAĻA. ORGANIZĀCIJAS LĪDZEKĻI.

6.1 Līdzekļu iegūšana un izlietošana. PBLA pieņem, uzglabā, iegulda, iegulda atkārtoti un pārzina dāvanas, novēlējumus, testamentus, vai visāda veida īpašumus, bez lieluma vai vērtības ierobežojumiem; izlieto, izmaksā vai dāvina ienākumus un/vai kapitālu vispārīgiem mērķiem, kā tas ir noteikts šo darbības noteikumu 1.2 pantā.

6.2 Vispārējie ienākumi. PBLA ienākumi ir no individuāliem piešķirumiem un novēlējumiem; piešķirumiem no organizācijām ar līdzīgiem mērķiem; no PBLA regulārām biedru maksām, ko maksā biedru organizācijas proporcionāli valdes locekļu skaitam, ko tās drīkst ievēlēt kā tas ir noteikts šo darbības noteikumu 3.1 pantā; un no speciālām biedru organizāciju nodevām.

6.3 Izmaksas. PBLA var izlietot, izmaksāt vai dāvināt naudas līdzekļus tikai tās mērķu veicināšanai, un lai to veiktu, tā var piešķirt līdzekļus organizācijām un individuālām personām, kam ir līdzīgi mērķi.

6.4 Budžeta gads. PBLA budžeta gads sākas janvāra pirmajā dienā un noslēdzas tā paša gada pēdējā decembra dienā.

7. NODAĻA. REVĪZIJA. NOTEIKUMU MAIŅA UN LIKVIDĀCIJA.

7.1 Revīzijas komisija. Vismaz reizi gadā revīzijas komisija pārbauda PBLA kases grāmatas un financiālos pārskatus. Valde izrauga revīzijai vienu no biedru organizāciju revīzijas komisijām. Pēc izdarītās revīzijas, komisija nodod savu pārskatu un atzinumu valdes priekšsēdim un finanču vadītājam, kuri, savukārt, informē pārējos valdes locekļus.

7.2 Darbības noteikumu maiņa. Darbības noteikumus var mainīt, papildināt vai atcelt pilnīgi vai daļēji ar divu trešdaļu (2/3) valdes piekritīgu balsojumu. Darbības noteikumu maiņas priekšlikums, darot zināmu tā saturu, ir rakstiski jāizziņo vismaz divus (2) mēnešus pirms valdes sēdes, kur tos apskatīs.

7.3 Likvidācija. Valde var pieņemt plānu par PBLA likvidāciju un tās līdzekļu izdalīšanu ar trīs ceturtdaļu (3/4) valdes locekļu vairākuma piekrišanu. Pēc likvidācijas un līdzekļu sadales plāna pieņemšanas, valde nodod to biedru organizāciju balsojumam. Plānu ir jāapstiprina sanāksmē biedru organizācijām ar piecu sestdaļu (5/6) balsu vairākumu, kur katrai

organizācijai ir viena balss. Valdes priekšsēdis ir atbildīgs, lai likvidācija tiktu veikta saskaņā ar noteikumiem PBLA inkorporācijas dokumentā *Articles of Amendment and Restatement* un Merilandes pavalsts dokumentā *Annotated Code of Maryland*.

8. NODAĻA. DARBĪBAS NOTEIKUMU IZPILDĪŠANA.

8.1 Darbības noteikumu izpildīšana. Gadījumos, kur darbības noteikumi neparedz norādījumus noteikumu izpratnē, jālieto *Roberts Rules of Order*.

Grozījumi:

1989.g.13. maijā, paragrafā 4.6

1994.g.16. jūnijā, paragrafos 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.4, 2.5, 2.7, 2.8,
3.1, 3.5, 3.6, 3.7, 3.9, 3.10, 4.1, 4.5, 4.6, 4.7, 7.1, 7.2 un 7.3

1996.g. 15. janvārī, paragrafos 2.1 un 3.1

1996.g. 25. augustā, paragrafos 1.1, 2.1, 2.3, 2.5, 2.6, 2.7, 3.1, 3.4, 3.5,
3.12 un 5.1

1996.g. 31. decembrī, paragrafos 2.1 un 3.1

1997.g. 11. septembrī, paragrafos 1.3, 2.1 un 4.6. Pievienota 8. nodaļa.

1999.g. 8. jūnijā, paragrafos 1.1 un 1.2. Izdarītas arī citas maiņas, lai saskaņotu darbības noteikumus ar *Articles of Amendment and Restatement*.

Viens no svarīgiem jautājumiem, kas drīz būs jāatrisina visu kontinentu un zemju latviešiem, ir jautājums par sadarbību globālā apmērā, eventuāli – jautājums par vispasaules latviešu apvienības organizēšanu.

P.Lejiņš

No vēstules V.Janīnam 1952.gada 5.februārī

I

PASAULES
BRĪVO
LATVIEŠU
APVIENĪBAS
DIBINĀŠANA

Dr. Ilgvars Spilners
bij. PBLA priekšsēdis

Vairums Otrā pasaules kara latviešu politisko bēgļu pirmos pēckara gadus pavadīja bēgļu nometnēs Vācijā. Pēc tam sekoja izceļošana uz aizjūras zemēm. Tie, kas bija aizbēguši no Latvijas uz Zviedriju, palika tur uz pastāvīgu dzīvi. Mazākā daļa no visiem bēgļiem palika Vācijā. Padomju režīma varmācības un deportācijas atbaidīja bēgļus no atgriešanās Latvijā.

Visās pilsētās, kur uz dzīvi bija apmetusies grupa latviešu, tika organizētas biedrības un draudzes, kas savukārt apvienojās zemju vai kontinentu apvienībās. Tām visām bija viens kopīgs nacionālpolitiskais mērķis - Latvijas brīvības un neatkarības atjaunošana. Lai to veiktu, bija jāuztur latvietība. 1955.gadā bija jau nodibinātas Latvijas atbrīvošanas komitejas Eiropas centrs (LAK-EC), Latviešu nacionālā apvienība Kanādā (LNAK), Latviešu apvienība Austrālijā (LAA, vēlāk Latviešu apvienība Austrālijā un Jaunzēlandē - LAAJ), Latviešu apvienība Brazīlijā (vēlāk - Dienvidamerikas latviešu apvienība - DALA) un Amerikas latviešu apvienība (ALA). Pēdējā sastāvēja visvairāk politiskās trimdas latviešu. LAK-EC ietvēra visas Rietumeiropas valstis, kur bija latviešu organizācijas. Anglija, Vācija un Zviedrija bija Eiropas valstis, kuras visvairāk latviešu izvēlējās par savām mītnes zemēm.

Latvijas brīvības un neatkarības atjaunošanas centieni un darbs bija saistīti ar pasaules politiku, kurā dominēja lielvalstis. Visās valstīs, kurās bija apmetušies latviešu bēgļi, bija demokrātiska valsts iekārta. To iedzīvotājiem bija iespēja, pat pienākums, paust savus viedokļus un prasības, piedalīties politiskajā dzīvē. To latvieši arī darīja dažādos līmeņos un likumīgos veidos. 1955.gadā latviešu organizatorisko vadītāju debatēs jau bija nobriedusi doma, ka spēcīgākai latviešu darbībai ir nepieciešama globāla organizācija.

1955.gada 14.decembra apspriedē Londonā LAK-EC pārstāvji un ALA valdes priekšsēdis prof. Pēteris Lejiņš vienojās par Brīvās pasaules latviešu apvienības uzbūves principiem (vēlāk nosaukums mainīts uz Pasaules brīvo latviešu apvienību). Šos principus apstiprināja ALA valde savās 1955.g. 22.oktobra un 1956.gada 7.janvāra sēdēs, kā arī LAA ar tās prezidija priekšsēža V. Dulmaņa paziņojumu. Par LAK-EC prezidija piekrišanu šiem principiem 1955.gada 23.oktobra vēstulē ziņoja priekšsēdis A. Alksnītis. Līdz ar to trīs no četrām centrālajām apvienībām bija panākušas vienošanos (Dienvidamerika pagaidām piesaistīta BPLA ar ALA starpniecību.).

Vēl izpalika ir LNAK, kuras valdes priekšsēdis A. Svenne ar 1956.gada 22.februāra rakstu paziņoja, ka LNAK valde nodos LNAK padomes nobalsošanai šo vienošanās projektu tikai tad, ja trīs pārējās centrālās apvienības piekritīs, ka BPLA valdei 4 balsu vietā balsstiesības dodamas visiem 11 valdes locekļiem. Noteikumos strikti jāformulē, ka par BPLA valdes locekļiem var ievēlēt arī personas, kas nedzīvo tajā zemē, kuras zemes centrālā organizācija tās ievēl.

ALA valdes priekšsēdis prof. Pēteris Lejiņš iepriekšminēto ziņoja savā 1956.gada 9.marta vēstulē LAK-EC, LNAK, LAA un Latviešu apvienības Brazīlijā priekšsēžiem. Turpat viņš atreferēja ALA valdes 25.februāra sēdes Filadelfijā konstatējumu, ka brīvajā pasaulē izkaisītie latvieši nekad nav bijuši tik tuvu pie vienošanās par savas globālās organizācijas pamatprincipiem, kā pašreizējā projekta rāmjos. Sabiedriskā doma prasīja, lai nekavējoties nonāktu pie pozitīviem rezultātiem, ka debašu turpināšana varētu izjaukt jau panākto trīs centrālo organizāciju (ALA, LAK-EC un LAA) vienošanos.

Turpat prof. P. Lejiņš rakstīja, ka uz šo apsvērumu pamata ALA valde 25.februāra sēdē nolēma, ka PBLA darbība ir uzskatāma par uzsāktu uz Statūtu projekta pamata,

kuram savu piekrišanu devis centrālo organizāciju vairākums (ALA, LAK-EC un LAA). LNAK iebildumus apskatīs pie galīgas statūtu izstrādāšanas. Panāktā vienošanās par statūtiem paredzēja, ka ALA dod BPLA valdei priekšsēdi, vienu vicepriekšsēdi un trīs valdes locekļus (no kuriem viens pārstāv Dienvidameriku), LNAK - vienu valdes locekli, LAK-EC dod priekšsēža vietnieku un divus valdes locekļus un Austrālija - vicepriekšsēdi un vienu valdes locekli. Apvienības padomes funkcijas izpilda zemju centrālo organizāciju valdes. Pavalstniecība nav šķērslis būt apvienības amatos. BPLA valdei, neskatoties uz locekļu skaitu, ir tikai četras balsis, tas ir - pa vienai katrai centrālajai BPLA organizācijai.

ALA valde jau 1956.gada 7.janvāra sēdē bija izraudzījusi par BPLA priekšsēdi Pēteri Lejiņu. ALA valdes 25.februāra sēdē par vicepriekšsēdi izraudzīja Ēvaldu Freivaldu, par valdes locekļiem Alfredu Bērziņu un Pēteri Eglīti. ALA valdes sēdē piedalījās: P. Lejiņš, E. Freivalds, P. Eglītis, A. Bērziņš, V. Vuškalns, A. Klaupiks, G. Meierovics, A. Ūdrs, D. Maļinovskis, V. Klīve un B. Albats. Par BPLA ģenerālsekretāru izraudzīja ALA ģenerālsekretāru Bruno Albatu.

7. janvāra sēdē izskanēja kritika par ilgajām debatēm, lai vienotos par BPLA dibināšanu. Tā vicepriekšsēdis P.Eglītis citēja Holandes karalienes Julianas vārdus: "Ikviens atsevišķi liekas prātīgs, bet līdz ko sapulcējas kopā, tad..." A. Bērziņš savukārt ironizēja: "Žēl, ka tik daudzām organizācijām tagad pietrūks tematu, par ko var tik neatlaidīgi spriest."

1956.gada 26.maijā ALA valdes sēdē prof. Lejiņš ziņojumā par BPLA darbību informēja, ka LNAK valde solījusi drīzumā nodot savai padomei nobalošanai jautājumu par LNAK piedalīšanos BPLA. LNAK priekšsēdis Svenne izteica cerības rudens pusē apmeklēt ASV, kad varētu notikt BPLA valdes sēde.

Par BPLA valdes locekli ALA valde izraudzīja Konstantīnu Sventeckī. Šinī ALA valdes sēdē piedalījās priekšsēdis P. Lejiņš, viņa vietnieks K. Sventeckis, vicepriekšsēži A. Bērziņš, L. Bērziņš, J. Kadilis un J. Vinters, sekretāri V. Klīve un J. Gaigulis, kasieri G. Meierovics un A. Zāģeris un ģenerālsekretārs B. Albats.

ALA paustā nacionālpolitika šinī sēdē atspoguļoja arī BPLA viedokli, ka jāpanāk, lai ASV partiju vēlēšanu platformās būtu izteikts viedoklis, kas virzītu ASV ārpolitiku uz Baltijas valstu neatkarības atjaunošanu. Alfrēds Bērziņš debatēs izteicās: "Lai gan mēs priecājamies par katru atvieglojumu mūsu apspiestajai tautai, bet mūsu cīņas mērķis tomēr nav tikai kilograms maizes vairāk kolhozniekiem, bet gan brīvība latviešu tautai un neatkarība Latvijas valstij."

AMERICAN LATVIAN ASSOCIATION
AMERIKAS LATVIEŠU APVIENĪBA

1952.gada 5.februārī.

Augsti godājamam plkv. V. Januma kungam,
Latviešu centrālās komitejas Vācijā priekšsēdim,
Augustdorfā, Vācijā

Augsti godājamais Januma kungs!

Rakstu, lai Jums paziņotu, ka š.g. 7., 8. un 9. martā, Vašingtonā, D.C. sanāks gadskārtējais Amerikas latviešu apvienības kongress. Paredzams, ka ASV dzīvojošie latvieši būs kuplā skaitā reprezentēti gan tieši, gan ar delegātiem. Līdz ar to kongress dos iespēju plaši un vispusīgi pārrunāt latviešus interesējošos jautājumus un dzirdēt daudzu ASV teritorijā izkaisīto tautiešu domas.

Viens no svarīgiem jautājumiem, kas drīz būs jāatrisina visu kontinentu un zemju latviešiem, ir jautājums par sadarbību globālā apmērā, eventuāli - jautājums par vispasaules latviešu apvienības noorganizēšanu. Šis jautājums būs Amerikas latviešu apvienības kongresa dienas kārtībā. Jautājumā par vienotas pārstāvības vēlamību visā plašā pasaulē izkaisītiem latviešiem Latviešu nacionālās padomes Vācijā prezidijs pagājušā gadā bija izsūtījis aicinājumu izteikties. Amerikas latviešu apvienība toreiz atbildēja arī uz apkārtrakstu. Ja Latviešu centrālā komiteja Vācijā vai Jūs personīgi tagad esat piestrādājuši pie šīs problēmas un ja Jums ir kādi konkrēti projekti, padomi, priekšlikumi vai, vienkārši, kādas domas šajā jautājumā, būtu Jums ļoti pateicīgs, ja Jūs man to darītu zināmu līdz kongresam, lai mēs Jūsu priekšlikumus varētu paziņot kongresa dalībniekiem un par tiem būtu iespēja izteikties. Līdz ar to Amerikas latviešu apvienībai izdotos noskaidrot ASV dzīvojošo latviešu domas un ieskatus šinī jautājumā un, ja šī problēma kļūtu aktuāla tuvākā nākotnē, tad arī zinātu, kā rīkoties.

Ar patiesu cieņu un sveicieniem

Jūsu

prof. P. Lejiņš,
Amerikas latviešu apvienības
Centrālās valdes priekšsēdis

LAK EC 1952.g. 5.-7. dec. delegātu kop-
sēdes atzinumi globālas latviešu parsta-
vības organizēšanas jautājumā.

1. LAK Eiropas centrs ar tānī apvienotām latviešu organizācijām apsvie ierosinājumu dibināt Latviešu vispasaulē apvienību un apsola savu līdzdarbību šīs apvienības izveidošanai. - LAK Eiropas centrs uzskata, ka jaundibināmas apvienības galvenais uzdevums ir politiska cīņa par Latvijas atbrīvošanu un neatkarīgas, demokrātiskas Latvijas valsts atjaunošanu. - LAK EC atzīst, ka globālai apvienībai jābūt dibinātai uz vienādiem organizatoriskiem pamatiem un uzskata tāpēc par nepieciešamu, lai arī citu kontinentu apvienības savā sastāvā pieaicinātu politisko partiju pārstāvjus.
2. LAK EC, kas apvieno visas galvenās Eiropas zemju latviešu pārstāvniecības un politisko partiju pārstāvjus, ir kontinentālā apvienība, kas karto visus sadarbības jautājumus ar Ār Eiropas latviešu centrālām organizācijām un vispasaulē latviešu apvienību caur LAK EC prezidiju.
3. Lai nodrošinātu Latviešu vispasaulē apvienībai skmīgu un tas uzdevumiem piemērotu darbību, LAK EC atzīst par nepieciešamu Latviešu vispasaulē organizācijas darbu organizēt pēc delegāciju principa, paredzot divas delegācijas, vienu Amerikai, bet otru Eiropai. Citu kontinentu centrālās latviešu organizācijas izšķir pašas, kuras no šīm delegācijām tas vēlas pievienoties. Abas delegācijas sastāda caur savām pārvaldes organizācijām vai delegācijām apvienības padomī un apvienības valdī. LAK EC, kas apvieno Eiropas latviešus trimdā, uzņemas līdz ar to Latviešu vispasaulē apvienības Eiropas delegācijas pienākumus.
4. Latviešu vispasaulē apvienībai, atbilstoši tās strukturai, kas paredz divi delegācijas, ir divi pārvaldes centri, bet sēdētājs atrodas Eiropā.
5. Pie Latviešu vispasaulē apvienības darbojas : 1/ Latvijas politiskās propagandas birojs, 2/ vispasaulē latviešu kultūras fonds, 3/ ārējās informācijas centrālais birojs un 4/ bēgļu aprūpes centrs.
6. Latviešu vispasaulē apvienības pamatā ir brīvo latviešu kopība, par kuru sastādams latviešu nacionālais kadastrs.

1953 16. marts.

Ļoti cienījamais

Priekšsēža kungs,

Jūsu š.g. 23. februāra rakstu LAK EC prezidijā ir saņēmis. Starplaikā Jūs busiet saņēmuši mūsu š.g. 25. februāra rakstu, kurā jau tuvak paskaidrots LAK EC viedoklis Vispasaules Latviešu Apvienības /VLA/ jautājumā.

Atbildot uz Jūsu š.g. 23. februāra rakstu paskaidrojam:

Ar LAK EC 1952.g. 5.-7. decembra delegātu kopsēdes pieņemtajam tešam un atzinumiem Eiropas Latviešu centrālās pārstāvības un politiskās partijas ir izteikušas savu viedokli Vispasaules Latviešu Apvienības organizēšanā un tas visos jautājumos nesaskaņ ar ALA's centrālās valdes viedokli, kāds izteikts Jūsu 1952.g. 11. augusta rakstā.

1. ALA's valdes atzinums attiecībā par VLA nepieciešamību un uzdevumiem gandrīz pilnīgi sakrīt ar LAK EC atzinumu. LAK EC ieskaņ gan ir, ka VLA galvenais uzdevums ir politisku cīņa par Latvijas atbrīvošanu un neatkarīgas, demokrātiskas Latvijas valsts atjaunošanu.
2. LAK EC ieskaņ ir, ka būtu vēlams radīt vispirms latviešu apvienības /centrus/ atsevišķos kontinentos, iesaistot tajās arī politiskās partijas, lai tadā kartā būtu iespējama visplašāka latviešu kopdarbība un tā tiktu novērtē kādas citas pārstāvības, piem., politisko partiju vien vai pat tikai kādas īpašas grupas deklarēšanas par kāda kontinenta latviešu centru. Reizē ar to arī tiktu novērtē trimdas latviešu sabiedrību centieni šķelšana.
3. Latviešu Vispasaules Apvienības organizēšana jāveic atsevišķos kontinentos latviešu pārstāvību vadībā. Ja kāda kontinenta kopsēdē latviešu pārstāvības organizēšana tomēr prasītu ilgu laiku vai tas vispār nebūtu iespējams, šis uzdevums jāveic atsevišķo valstu latviešu apvienībām /centralajām pārstāvībām/
4. Lai sākotnēji un vadītu nacionālpolitisko, kultūras un aprūpes darbu, pie VLA organizējami attiecīgi biroji un fondi.
5. Latviešu Vispasaules Apvienības pārvaldes organi ir padome un valde, kurām savus pārstāvjus-locekļus izrauga kontinentos vai valstu apvienībās /centrālās pārstāvības/proporcionāli tās pārstāvstajā kontinentā vai valstī dzīvojošo latviešu skaitā. LAK EC atrod, ka trimdas apstākļos visas pasaules apmēros nav iespējams izvest VLA organu izraudzīšanu tiešu vēlēšanu ceļā.
6. LAK EC ar patiesu prieku apsveic ALA's iniciatīvu šī ļoti svarīgā jautājuma kārtošanā un lūdz šo darbu turpināt.

Jūsu rakstā izteiktais viedoklis par VLA sēdekli, kam pievienojušas arī Kanadas un Australijas latviešu centrālās pārstāvības, nesaskan ar LAK EC viedokli. LAK EC ieskaits ir, ka VLA sēdeklim jāatrodas Eiropā, jo šajā kontinentā, vistuvāk Latvijai, atrodas ne mazāk kā 35.000 latviešu trimdinieku, kuri nacionālās cīņas laukā ir ļoti aktīvi. Tāpat LAK EC ieskaits ir, ka Latvijas atbrīvošanas gadījumā, kā politiski tā militāri, kā pirmie visaktīvāku līdzdalību varēs ņemt taisni latviešu trimdinieki Eiropā un tadēļ arī vadības sēdeklim būtu jāatrodas šajā kontinentā. Jāņem vērā arī tas, ka Eiropas atbrīvošana notiks ne kāda centra Eiropā, kur atradīsies atbrīvošanas spēku vadība.

Tāpat Latvijas jautājums ir cieši saistīts un būs kartojams tānī virzienā, kādu nosprauž Eiropas Unijas un Eiropas Kustības idejas. Arī šo organizāciju darbs izpaužas Eiropā, kur ir šo organizāciju sēdekļi un tiek noturētas konferences.

Bez tam jāievēro ļoti svarīgais apstāklis, ka mūsu diplomātiskās aktivitātes centrs ar Latvijas Nacionālās Valdības arkartējo pilnvaru nesēju sūtni K. Zariņu priekšgalā ir Eiropā.

Darba labākai veikšanai un aktivizēšanai varētu izveidot VLA delegācijas atsevišķos kontinentos, kuras vadītu VLA vicepriekšsēdži, bet delegāciju darbu koordinētu VLA priekšsēdis.

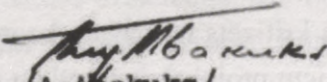
LAK EC cer, ka šos jautājumus galīgi izšķirot latviešu pārstāvības citos kontinentos ņems vērā augstāk pievesto motivāciju, kas runā par labu tam, ka VLA sēdeklim būtu jāatrodas Eiropā.

LAK EC visiem spēkiem atbalstīs VLA steidzīgu noorganizēšanu. Izlemjot jautājumu par apvienības sēdekli, LAK EC ir vadījies vienīgi no lietderības principa.

Gadījumā, ja sēdekļa jautājumā vairākuma ieskaits tomēr būtu citādi kā LAK EC, LAK EC šo jautājumu parlems, jo sēdekļa jautājums nedrīkst būt par šķērslī VLA noorganizēšanai.

Patiesā cieņā

/A. Alksnītis/
Priekšsēdis.

/A. Māks/
Generālsēkretārs.

Augsti godājamam
ALA's Centrālās valdes priekšsēdim
prof. P. L e j i ņ a kungam.

Pielikums
pie Amerikas Latviešu Apvienības
Centrālās valdes sēdes 1955.gada 5.martā,
Filadelfijā, pasaules kontinentu un valstu
latviešu centrālām apvienībām.

PRIEKŠLIKUMI UN ATZINUMI BRĪVĀS PASAULES LATVIEŠU APVIENĪBAS ORGANIZĒŠANĀ.

Pēc atkārtotas domu izmaiņas BPLA jautājumā starp atsevišķu kontinentu un valstu latviešu centrālām apvienībām, Amerikas Latviešu Apvienības Centrālā valde nākusi pie šādiem atzinumiem:

1. Visām brīvās pasaules kontinentu un valstu latviešu centrālām organizācijām bijusi iespējamība BPLA jautājumu plaši un izsmeļoši apspriest un izteikt tanī savu viedokli, ko šī organizācijas ir arī darījušas.

2. Lai gan par BPLA uzbūvi vēl arvienu pastāv dažas atšķirības atsevišķo centrālo organizāciju ieņemtajos viedokļos, šīs atšķirības nav tādas principiālas dabas, ka tās nevarētu izlīdzināt un jāuzskata, ka uz veikto priekšdarbu pamata vienošanās par BPLA organizācijas plānu tagad praktiski iespējama

3. Ir ļoti vēlams BPLA pēc iespējas drīzi nodibināt.

4. Ja izrādītos, ka BPLA uzbūves plāns, ko tagad pieņems, kādā ziņā tomēr nav izdevīgs, tanī vienmēr varēs vēlāk izdarīt labojumus.

Uz šo atzinumu pamata ALA's Centrālā valde konstatē, ka tālāk praktiski soļi BPLA noorganizēšanā būtu:

- a) rast BPLA uzbūves plāna galīgo formulējumu,
- b) vienoties par BPLA formālo nodibināšanas kārtību.

Ievērojot sacīto, ALA's Centrālā valde liek priekšā zemāk pievesto BPLA Statūtu formulējumu un BPLA nodibināšanas kārtību.

Pie šī Statūtu formulējuma ALA's Centrālā valde paskaidro sekojošo:

Kā visām kontinentu un valstu centrālām apvienībām ir zināms, 1954.gada 21.februārī ALA's Centrālā valde vienojās ar LAK EC vicepriekšsēdi un pilnvaroto pārstāvi plkv. V.Janumu par Noteikumu projektu BPLA darbībai.

Šis Noteikumu projekts:

1. vēl nav ratificēts no LAK EC, lai gan no korespondences izriet, ka LAK EC to uzskata par bāzi BPLA uzbūves plānam,

2. tas ticis asi kritizēts no dažām kontinentu un valstu centrālām apvienībām, kas izteikušās pret vairākiem projektā uzņemtiem principiem,

3. tas ticis izvērtēts no ALA's 1954.gada gadskārtējā Kongresa ar piebildumu, ka "jāievēro arī Kanādas un Austrālijas centrālo organizāciju uzskati",

4. ALA's Centrālās valdes priekšsēža vietnieks viņa viesošanās laikā Londonā ticis neoficiāli informēts par BPLA uzbūves projektu, kas tiekot nopietni pārrunāts LAK EC aprindās un kas dažā ziņā atšķiras no 1954.gada 21.februāra vienošanās Ņujorkā. Šis pats projekts nonācis ALA's Centrālā valdei neoficiālas vēstules veidā.

Pie sekojoša Statutu projekta sastādīšanas ALA's Centrālā valde centusies ņemt vērā visus augšminētos apsvērumus. 5 no 7 21.februāra Noteikumu projekta pantiem atstāti nemainīti.

BRĪVĀS PASAULES LATVIEŠU APVIENĪBAS STATUTU PROJEKTS.

1. Lai labāk veidotu jau pastāvošo atsevišķo kontinentu un valstu latviešu centrālo apvienību sadarbību, tiek nodibināta Brīvās Pasaules Latviešu Apvienība.

2. Brīvās Pasaules Latviešu Apvienības mērķis ir sekmēt latviešu tautas atbrīvošanu un Latvijas valsts un neatkarības atjaunošanu, kultūras saglabāšanu un jaunradi un palīdzību visā pasaulē izkaisītiem latviešiem.

3. Atsevišķu kontinentu un valstu centrālās apvienības piedalās B.P.L. Apvienībā tādā apjomā, kā tas iespējams ar attiecīgu valstu likumiem.

4. Brīvās Pasaules Latviešu Apvienības pārvaldes orgāni ir valde un padome.

5. BPLA valde sastāv no priekšsēža, kas ir ALA's Centrālās valdes priekšsēdis, priekšsēža vietnieka, kas ir LAK EC priekšsēdis un no diviem vicepriekšsēžiem, kas ir LNAK un LAA priekšsēži.

6. BPLA valdes sēdeklis atrodas Amerikas Savienotajās Valstīs.

7. BPLA Padome sastādās no atsevišķu kontinentu un valstu pārstāvjiem proporcionāli latviešu skaitam attiecīgā kontinentā vai valstī. Tiesība uz pārstāvi padomē ir katra kontinenta vai valsts centrālajai apvienībai, kur latviešu skaits nav mazāks par tūkstoši. Katrs pilns vai nepilns pieci tūkstoši dod tiesību uz vienu pārstāvi. Valdes locekļi ir ex officio arī padomes locekļi un valdes amatpersonas ieņem attiecīgus amatus arī padomē.

8. BPLA lēmumi uzskatāmi par pieņemtiem, ja tiem savu piekrišanu devuši trīs no četriem BPLA valdes locekļiem. Visus principiālus jautājumus, kur tas sazināšanās un laika ziņā praktiski iespējams, BPLA valde nodod Padomei atsauksmei.

9. Atsevišķu kontinentu un valstu latviešu centrālo apvienību struktūra un tas veids, kādā šīs apvienības izrauga pārstāvjus BPLA pārvaldes orgāniem, atstājams katra atsevišķa kontinenta vai valsts latviešu ziņā.

10. BPLA darbus atsevišķos kontinentos un valstīs veic šo kontinentu un valstu centrālās apvienības.

11. Brīvās Pasaules Latviešu Apvienība uzskatāma par nodibinātu, ja latviešu centrālās apvienības Amerikas Savienotajās Valstīs, Eiropā, Kanādā un Austrālijā ir pieņēmušas tās Statutus un deklarējušas savu iestāšanos tajā.

ALA's Centrālā valde savā 1955.gada 5.marta sēdē pieņēma šo Statutu projektu un nolēma to izsūtīt visām kontinentu un valstu latviešu centrālajām organizācijām ar lūgumu pieņemt Statutu projektu un paziņot savu iestāšanos. ALA's iestāšanās BPLA'ā notiksies ar ALA's gadskārtējā Kongresa Ņujorkā 1955.gada 29. un 30.aprīlī un 1.maijā lēmumiem par Statutu pieņemšanu un iestāšanos.

TELEFONNĀKŠ: Slovoke 2104.
TELEGRAMMĀS: "LATVIAEATON, Maastricht, Londen."

Nr. 2494.

LATVIAN LEGATION,
87 EATON PLACE,
LONDON, S.W.1.
7.10.1955.

Ļoti cienījamais un mīļais Gulbja kungs,

Sirsnīga paldies par Jūsu 28. septembra vēstuli! Ja septembra mēnesis nav devis neko sevišķi jaunu starptautiskā laukā, tad mūsu pašu iekšējā frontē ir noteiktākas formas pieņemusi globālās organizācijas ideja. Vīnošanās, ko šeit Londonā parāca, notika starp Eiropas Centra un ALA vadību, bet tā lieta vēl ir jānostiprina pašās organizācijās. Cerēsim uz labāko.

Jūs savā vēstulē rakstāt arī, ka ir divi viedokļi par globālās organizācijas izveidošanos: a) tā būtu ciņas centrs, vai arī b) tā izaugtu kā jūnta organizācija. Mami ieskaiti ir ka katrs darbs, ko trimdē darām mūsu kultūras un tautas vienības labā, ir jau, zināmā mērā, politiskas ciņas darbs. Kā nu šī politiskās ciņas darbība tiek iztulkota Eiropas Centra vadībā, es nezinu, jo stāvu ārpusē. Bet man atmiņā nāk Centra dibināšanas sēde, ko vadīja tagadējais sūtnis Vašingtonā, mans draugs Dr. Arnolds Spekke. Tur nu vienādi, kā delegāti no Zviedrijas, tā pārstāvji no Vācijas un Londenā, stipri vien izeļa politisko ciņu. Un ka tas tā, to norāda arī tā nosaukums, Latvijas atbrīvošanas komiteja, kādu to proponeja sākumā. Pret to šeit vietējās valsts iestādes, kas seko ārzemnieku darbībai savā zemē, cēla, ne skalus, bet brīdinošus aizrādījumus, ka tas varētu nozīmēt valsti valstī. Es to arī aizrādīju Centra vadībai, kas vēlāk, kā paši zināt, pieņēma nosaukumu Latvijas atjaunošanas komiteja.

Pret beidzamo nosaukumu neviens nekādas iebildumus nav cēlis un, manuprāt, formāli arī nevar celt. Atjaunot Latvijas orivību jau mēs visi vēlamies un tas mums visiem ir alfa un omega. Tomēr, ir jau pareizi, runās LAKā vienmēr ir ticis uzsvērts, ka ir nepieciešams ne tikai vadīt ciņu, bet arī cīnīties par Latvijas atbrīvošanu, tas tā vienā no beidzamajām sēdēm izteikts. Tā tad vārda ciņa ir kā gumija, ko var plōēt un sašaurināt. Kā katrs runātājs sev to stāda priekšā, to es nezinu. Var jau būt, ka tā ir, kā Jūs sakt, tiekšanās pēc eksilvaldības. Es esmu jau vairākkārt šajos beidzamajos 9-10 gados deklarējis, ka es, diemžēl, nekādu eksilvaldību nevaru atzīt, kamēr tai savu atzišanu nedod Rietumu demokrātijas, precīzāk, abas lielo anglosakšu valstu valdības. Ja es to tā saku, tad ne tādēļ, ka es domāstu, ka šī eksilvaldība traucētu mami vai vispār Latvijas diplomātisko pārstāvju darbību. Tā tas nav, jo sūtņu un citu diplomātisko pārstāvju darbība nozīmē Latvijas nacionālās valsts oficiālo kontinuitāti, ko atzīst augēminētās Rietumu demokrātijas.

Ļoti cienījamam
mag.iur. K. Gulbja kungam,
BL"K priekšsēdim,
17, rue Dekens, Bruxelles 4, Belgium.

Globālās organiza-
cijs

- 2 -

Globālā organizācija vai arī nacionālās organizācijas dažādās valētīs, arī Eiropas Centru, valdības Vašingtonā un Londonā uzskata par sabiedriski politiskām organizācijām, kuras nekādā ziņā tām nav akceptējamas kā valsts institūti.

Tas tā nu ir starptautiskā politiskā plāksnē. Bet tad nu mūsu pašu iekšējā frontē. Jūs jau, mīlais draugs, labi zināt, ka domu par valdību latvju tauta, kā trimdā, un cik zinu, arī dzimtenē, ar lielu skepsi, pat stingru opozīciju uzņem. To visu ievērojot, ja nu tēda eksilvaldība, pretēji augšā sacītajam, tomēr nodibinātos, tad tas saskaldītu mūsu tautu trimdā un ja ne vairāk, tad būtu apbēdināti arī mūsu tautieši dzimtenē. Tas ir tas motīvs, kas stipri jātur sevis.

Mums visiem spēkiem jātur tautas vienība, bet neskaldīta, jo citādi pašliktrinātos spriedums par jums rietumnieku sevis. Par igeunīšiem bāleņīšiem jau dsudzi smeļ, ka viņiem ir divas valdības.

Ja tēdei valdībai nav atzišanas, tad tas ir tāpat kā viens stāds, kas iestādīts sausās smiltīs, ko vējš viegli var apgāzt un kas ir nolemts iznīcībai.

Neatceros, vai esmu to jums jau agrāk teicis, ka 1940.g. jūlijā es pats griezos pie angļu valdības ar ideju, vai nebūtu iespējams kādu valdību dibināt. Belgiem, norvēģiem, poļiem u.c. tādas bija. Man atbildēja: "Mēs nekādu valdību neatzīsim. Jūsu tautas kods ir dzimtenē. Strādājiet, mēs dāvājam jums savu uzticību."

Pašleik vairāk nav vaļas, jo steidzu uz vilcienu, bet ceru, ka jautājumam būs iespēja piekārties vēl arī kādreiz vēlāk. Tad sapsim to buli pie ragiem atkal.

Ar vislabākām novēlējumiem,

Kārlis Zariņš

ALA kongress šogad Indianapolē 4., 5. un 6. maijā

PIEAUGUSI TAUTIEŠU ATSAUCĪBA KOPIĢIEM PASĀKUMIEM
UN LATVIEŠU KULTŪRAS IESTĀDĪJUMIEM.

VAI GLOBĀLO APVIENĪBU IZDOSIES NOSARGĀT NO SĒKĻA

Filadelfijā (Rs) Piecās minūtēs Amerikas Latviešu Apvienības valde pag sestdienas sēdē Brīvo latvju biedrības telpās Filadelfijā izšķīrās šogad gadskārtējo ALA kongresu rīkot Indianapolē 4., 5. un 6. maijā, turpretim vairāk par stundu prasīja Brīvās pasaules latviešu apvienības jautājums, kas atkal draud nonākt sēklī.

Beidzot vienprātīgi atzina „uzskatīt“ Brīvās pasaules latviešu apvienības „darbību par uzsāktu“, Kanadas latviešu Nacionālās Apvienības valdes piesūtītos iebildumus atstāt apspriešanai galīgajā statutu izstrādājumā un no ALA „globālās“ valdei izraudzīja par priekšsēža v. E. Freivaldu (F. rezoluti paziņoja, ka amatu neuzņemas) un par valdes loc. P. Eglīti un A. Bērziņu, vienu vietu rezervējot Dienvidamerikas latviešu pārstāvim. Brīvās pasaules latviešu apvienības priekšsēdis, saskaņā ar statutu projektu ir ALA priekšsēdis (P. Lejiņš) un tā kā šim projektam pievienojies arī Latvijas atjaunošanas komitejas Eiropas centrs un Latv. Apvienība Austrālijā, tad jādodomā, ka abas pēdējās arī nekavēsies ar savu pārstāvju izraudzīšanu „globālās“ valdei. Bet kā būs ar ceturto partneri — Kanadas latviešu nacionālo apvienību, kuras valde nule paziņujusi prasību, lai valdē bals tiesības būtu nevis tikai katram kontinentam pa vienai (kopā 4 balsis), bet visiem valdes locekļiem (kopā 11) un lai statutos būtu noteikts, ka kontinentus valdē var pārstāvēt arī citu kontinentu tautības rindā vērtības izpildīšanu ientris. Nuiorkā — 3. un 4. maijā.

Sēdē vismaz divi ziņojumi varēja modināt pacilātību. Kasieris G. Meierovics ziņoja, ka lai gan pag. darbības gadā nav notikušas īpašas līdzekļu vākšanas akcijas, ALA budžets, paredzams, izpildīsies labāk, vai vismaz tik pat labi kā iepriekšējā gadā. Labāk nekā iepriekšējā gadā ienākušas biedru naudas, bet ziedojumi ALA darbības atbalstīšanai pat divkārtējušies. Kultūras biroja vadītājs E. Freivalds savukārt ziņoja, ka no 8000 izsūtītām kultūras draugu kartēm līdz šim neizpirktas atpakaļ atsūtītas tikai 50, bet 887 to saņēmēji caurmērā par karti Kultūras fondā ziedojuši katrs \$3,20. Tā jau pirmajā mēnesī pēc karšu izsūtīšanas Kultūras fonda līdzekļi pieauguši uz \$4427; salīdzinot ar līdzīgu akciju pag. gadā, šogad pirmajā mēnesī atsaucība izpauzies gandrīz otrtik lielos apmēros. Starp lielākiem Kultūras fonda atbalstītājiem līdz šim atzīmējams sūtnis Dr. A. Spekke ar \$100, rūpnieks R. Hiršs ar \$100, (Beigas 2. lpp.)

**10 miljoni ASV pilsoņu
organizējas savu**

BRĪVĀS PASAULES LATVIĒSU APVIENĪBA

(E.P.L.A. valdes locekļa K. Gulbja ziņojums LAK EC
delegātu kopsēdē Stokholmā, 1958.g.13/14.septembrī)

LAK EC delegātu kopsēdē 1957.g. 10./11. augustā, Minsterē, pieņēma lēmumu uzdot prezidijam darīt iespējamo, lai īstenotu iepriekšējās kopsēdes lēmumu par BPLA praktiska darba uzsākšanu.

Tajā pašā kopsēdē ievēlēja par BPLA valdes locekļiem V. J a n u s u, J. I k š i un K. G u l b i, kuri savā starpā vienojās, ka BPLA priekšsēža vietnieka pienākumus uzņemsies V. Januss, bet valdes locekļi būs J. Ikše un K. Gulbis, pie kam pēdējais uzņemsies BPLA valdes Eiropas locekļu sekretāra pienākumus.

Izpildot augšminēto LAK EC delegātu kopsēdes lēmumu, nekavējoties uzsāma kontaktus ar BPLA valdes priekšsēdi un valdes locekļiem citos kontinentos, ievācot informāciju par patreizējo BPLA stāvokli, veikto darbu un iespēju pacelt BPLA darba aktivitāti. No sapņtajām atbildēm bija redzams, ka spēkā ir BPLA organizēšanās noteikumi, kas izstrādāti 1955.g. 14. septembra apspriedē Londonā, piedaloties arī BPLA valdes priekšsēdim prof. P. Lejmanam, un pieņemti no LAK EC apvienotās Eiropas latviešu pārstāvībām un politiskajām partijām. Šo noteikumu saturs ir sekojošs :

1. BPLA galvenais mērķis ir Latvijas valsts neatkarības un latviešu tautas brīvības atgūšana.
2. BPLA darbību vada valde, kas sastāv no valdes priekšsēža, 1 priekšsēža vietnieka, 2 vicepriekšsēžiem un 7 valdes locekļiem, kurus delegē ASV, Kanadā, brīvajā Eiropā un Austrālijā dzīvojošo latviešu centrālās pārstāvības pēc šāda samēra: ALA (pārstāvot arī D-Amerikā dzīvojošos latviešus) - 1 valdes priekšsēdi, 1 vicepriekšsēdi un 3 valdes locekļus; KLANA - 1 valdes locekli; LAK EC - 1 priekšsēža vietnieku un 2 valdes locekļus; IAA - 1 vicepriekšsēdi un 1 valdes locekli.
3. BPLA padomes funkcijas izpilda 2. punktā minētās centrālās pārstāvības.
4. BPLA statūtos nav formulējama BPLA sēdokļa atrašanās vieta, kā arī tas, ka BPLA valdes locekļiem jābūt Latvijas pavalstniekiem, bet šinīs jautājumos jārikojas katrā gadījumā tā, kā to prasa Latvijas intereses.
5. Notiekot balsošanai par atsevišķiem jautājumiem, atsevišķo kontinentu vai zemju BPLA valdes locekļi dod vienu kopēju atbildi.

6. Lai novērstu BPLA darbības traucējumus no latviešu tautai neabvēlīgiem spēkiem, statutos uzņemams punkts, ka BPLA darbība notiek tādos apmēros, kā iespējams saskaņā ar atsevišķo valstu likumiem.

Šo pamatnoteikumu 2. pants nosaka, cik locekļu un kādas amatpersonas katrā no četrām centrālajām pārstāvībām izrauga BPLA valde. Visas šīs centrālās organizācijas savus pāretāvjus bija paziņojušas BPLA priekšsēdim jau 1957.g. augusta mēneša otrajā pusē, kādēļ bez kādas sēdes sasaukšanas atlika tikai konstatēt, ka patreizējais BPLA valdes sastāvs ir sekojošs :

Valdes priekšsēdis - prof. P. Lejiņš (ASV)
 Valdes priekšsēža vietnieks - plkv. V. Janums (Eiropa),
 Valdes vice-priekšsēži - A. Bērtiņš (Austrālija) un
 K. Sveteckis (ASV),
 Valdes locekļi - A. Bērziņš (ASV), J. Bite (D-Amerika),
 P. Eglītis (ASV), A. Grosbachs (Austrālija),
 K. Gulbis (Eiropa), J. Ikše (Eiropa) un
 V. Upešlācis (Kanada).

Piezīmoju, ka minētos BPLA noteikumus kopā ar patreizējo BPLA valdes sastāva sarakstu nosūtīju LAK EC priekšsēdim un BPLA valdes Eiropas locekļiem, lūdzot izteikt savus ieskatus un ierosinājumus par BPLA tālāko darbu.

Lai BPLA varētu attīstīt aktivitāti, nopieciams kopējā darbā iesaistīt visus valdes locekļus, uzticot katram no tiem zināmu uzdevumu. Tādēļ ierosinājumam izstrādāju kādu darba sadalījuma projektu un par to pārrunu veidā atmainījos ieskatiem ar BPLA valdes locekļiem no visām centrālajām pārstāvībām. Pēc iespējamās informācijas iegūšanas, lūdzu BPLA valdes priekšsēža vietnieku plkv. V. Janumu sasaukt BPLA Eiropas locekļus uz pārrunām, lai iepazītu tālāko viedokli un izstrādātu iesniegtu BPLA valdes priekšsēdim.

BPLA valdes priekšsēža vietnieks plkv. V. Janums 1957.g. 15. decembrī, Kūnsterē, bija aicinājis BPLA valdes Eiropas locekļus uz pārrunām. Šīs pārrunās piedalījās plkv. V. Janums un K. Gulbis, bet par pārrunāšanai paredzētajiem jautājumiem rakstiski savus viedokļus bija izteikuši LAK EC priekšsēdis A. Abakuks un BPLA valdes priekšsēdis prof. P. Lejiņš.

Sajās pārrunās izstrādāja sekojoša saturs konstatējumus un priekšlikumus :

- Brīvās Pasaulcs Latviešu Apvienības pamatuzdevumi ir
- būt par organizāciju, kas īsteno latviešu pasākumus, kuru sniedzās pāri vienas zemes vai viena kontinenta robežām un attiecas uz latvju tautas daļu brīvajā pasaulē ;
  - būt par ieroci, kas kalpo latvju tautas interešu aizstāvēšanai brīvības atgūšanai un neatkarības izcīnīšanai.
  - būt par simbolu latviešu vienībai visā pasaulē.

BPLA valde ir ievēlēta demokrātiskā ceļā no visām brīvajā pasaulē esošajām latviešu centrālajām organizācijām un tādēļ ir vienīgā

- 3 -

organizācija, kas tiesīgu pārstāvēt latvju tautas daļu brīvējā pasaulē un vadīt cīņu par Latvijas valsts neatkarības un latvju tautas brīvības atgūšanu.

Minēto uzdevumu veikšanai, BPLA darbs un aktivitāte jākāpina līdz iespējas robežām. Šim nolūkam patreiz nebūtu jāgroza vai jāpapildina jau pieņemtie BPLA organizēšanās noteikumi, resp. pagaidu statuti, bet šo noteikumu ietvaros izdarāma darba sadale un noorganizējama to tehniskā izpildīšana. Sakarā ar to nākam ar priekšlikumiem :

- a) nodibināt BPLA sekretariātu, kas padots tieši BPLA valdes priekšsēdim;
- b) izveidot prezidiju, kas sastāv no BPLA valdes priekšsēža, BPLA valdes ASV vice-priekšsēža un BPLA sekretāra.

Prezidijs kārtos tekošos darbus, sagatavo lēmumus un rūpējas par to pieņemšanu rakstveida veidā.

Lai atvieglotu priekšsēža un prezidija darbu, pārējiem valdes locekļiem jāuzņemas referentu pienākumi kādā noteiktā jautājumā. Sajā jautājumā jāievieš vajadzīgā informācija, jāsniedz atsauksmes un jāgatavo ierosinājumi.

Sajā sakarībā, nākam ar ierosinājumu patreizējā BPLA valdes sastāva referentu pienākumus šādūlīt sekojoši :

- priekšsēdis prof. P. L e j i ņ š,
starptautiskos un politiskos jautājumos ;
- priekšsēža vietnieks plkv. V. J a n u m s,
nacionāli militāros jautājumos ;
- vice-priekšsēdis K. S v e n t e c k i s,
saimnieciskos un līdzekļu sagādes jautājumos ;
- vice-priekšsēdis A. B é r z t i s s,
izglītības jautājumos ;

valdes locekļi :

- A. B ó r z i ņ š,
informācijas un propagandas jautājumos ;
- P. E g l i t i s,
tieslietu jautājumos ;
- A. G r o s d a c h s,
kultūras un garīgās aprūpes jautājumos ;
- K. Č u l b i s,
Latvijas atjaunošanas darba jautājumos ;
- J. I k š e,
aprūpes jautājumos ;
- V. U p e s l ā c i e,
preses un izdevniecību jautājumos.
- Jaunatnes lietu jautājumos būtu pieaicināms kāds no aktīviem jaunatnes darbiniekiem.

Tikai tad, kad būsīm to [atbalstu] ieguvuši no sabiedrības lielākās daļas,
varēsīm iedziļināties tālākās un tālredzīgākās politiskās un filozofiskās
pārrunās un darbībā.

U.Grava

No vēstules PBLA valdes locekļiem 1972.gada 22.novembrī

II

PASAULES
BRĪVO
LATVIEŠU
APVIENĪBAS
VALŽU PRIEKŠSĒŽI UN LOCEKĻI

PBLA BIROJS VAŠINGTONĀ
PBLA PĀRSTĀVNICĪBA RĪGĀ

PBLA priekšsēži

Pēteris Lejiņš
1956 - 1969

Uldis Grava
1970 - 1975

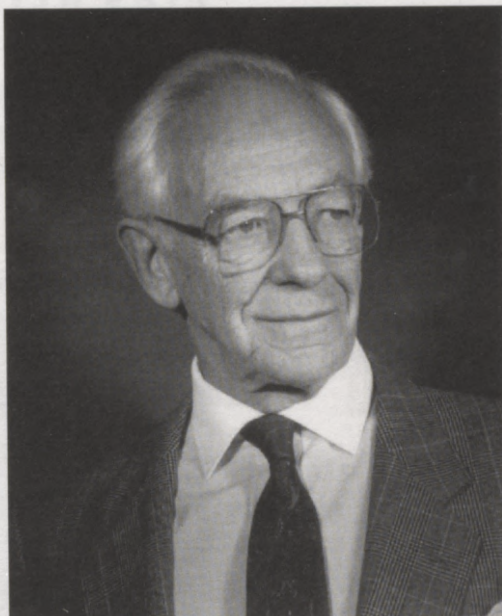
Ilgvars Spilners
1976 - 1981

Oļģerts Pavlovskis
1982 - 1987

Linards Lukss
1988 - 1989

Gunārs Meierovics
1990 - 1993

Kārlis Ņuzulis
Priekšsēža vietas izpildītājs
1993 - 1994

Vaira Paegle
1994 - 1998

Andrejs Ozoliņš
PBLA priekšsēdis
kopš 1998.gada

PBLA VALDES LOCEKĻI

Gada skaitļi norāda, kad attiecīgās personas vārds uzrādīts kādā no PBLA protokoliem, adrešu sarakstiem, vai ALA 35 grāmatā. Diemžēl par daudziem sākuma gadiem nav daudz informācijas. Tāpēc šo sarakstu nevar uzskatīt par pilnīgu.

- Abakuks, Augusts – Anglija**
1971, 1972, 1973, 1975, 1978, 1979, 1981,
1983, 1984, 1986, 1987
- Abakuks, Andris – Anglija**
1988, 1989
- Aldzeris, Teodors – ASV**
1976, 1978, 1979
- Auziņš, Augusts – Austrālija**
1969, 1971, 1976, 1978
- Bērziņš, Alfrēds – ASV**
1956, 1962, 1964, 1965, 1968, 1969
- Bērziņš, Andris – Venecuēla**
1984, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991,
1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998,
1999, 2000, 2001
- Bērziņš, Guntis – Anglija**
1990, 1991, 1993, 1994, 1995
- Balodis, Kārlis V. – ASV**
1966, 1968, 1969)
- Baltiņš, Alfreds – Austrālija**
1962
- Blumbergs, Pēteris – ASV**
1999, 2000, 2001
- Bogdanovičs, Gvido – Austrālija**
1973, 1975
- Bračs, Gunārs – Austrālija**
1972, 1973, 1975, 1976, 1978
- Braunfelds, Alfreds – ASV**
1983, 1984
- Cipulis, Arturs – Vācija**
1979, 1981, 1983, 1984, 1986, 1987, 1988,
1989, 1990, 1991, 1994, 1995, 1996, 1997,
1998, 1999, 2000, 2001
- Copeland, Dace – ASV**
2000, 2001
- Daliņš, Jānis – Austrālija**
2000, 2001
- Dārziņš, Dāvids – Austrālija**
1998, 1999
- Dreifelds, Juris – Kanāda**
2001
- Drone, Rita – ASV**
1996, 1997, 1998, 1999, 2000
- Dukats, Ādams – Austrālija**
1965, 1966, 1968, 1969
- Dulmanis, Voldemārs – Austrālija**
1962, 1964
- Eglīte, Vilis – Austrālija**
1971, 1972, 1973, 1975, 1979, 1981
- Eglītis, Pēteris – ASV**
1956
- Eichmanis, Jānis – Kanāda**
1998
- Freimanis, Imants – Zviedrija**
1971, 1972, 1973, 1975, 1976, 1978, 1979,
1981, 1983, 1984, 1986, 1987, 1988,
1989
- Freivalds, Evalds – ASV**
1956
- Freivalds, Oskars – Zviedrija**
1970
- Gārša, Aleksandrs – Austrālija**
1964, 1965, 1966
- Grava, Uldis – ASV**
1964, 1970, 1971, 1972, 1973, 1975
- Gulbis, Alfrēds – Venecuēla**
1964, 1971, 1972, 1973
- Gulbis, Kārlis – Beļģija**
1962
- Hāzners, Daumants – ASV**
1975
- Jaunums, Vilis – Vācija**
1962, 1964, 1965, 1966, 1968, 1969
- Kadeķis, Andris – Vācija**
1991, 1993

- Kadelis, Jūlijs – Vācija**
1978
- Kārklis, Valdis – ASV**
1970, 1971, 1972, 1973, 1981, 1983
- Kaparsons, Kārlis – Austrālija**
1997
- Klauss, Uldis – ASV**
1986, 1987, 1988
- Klīve, Visvaldis – ASV**
1970, 1971, 1972, 1973, 1975, 1976, 1978,
1979, 1983, 1984
- Koškins, Vidvuds – Austrālija**
1983, 1984, 1991, 1993
- Kronbergs, Tālivaldis – Kanāda**
1970, 1971, 1972, 1973, 1975, 1976, 1978,
1979, 1981, 1983, 1984, 1986, 1987, 1990,
1991, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998,
1999, 2000, 2001
- Krūmiņš, Bruno – Austrālija**
1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999
- Krūmiņš, Jānis – ASV**
1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001
- Ķuzulis, Kārlis – ASV**
1991, 1993
- Lamberg, Aristīds – ASV**
1884, 1987, 1986
- Ļauļa, Armands – Austrālija**
1988, 1989, 1990, 1991, 1993
- Lejiņš, Ādolfs – ASV**
1972, 1973
- Lejiņš, Pēteris – ASV**
1956, 1962, 1964, 1965, 1966, 1968, 1969
- Lukss, Linards – Kanāda**
1979, 1981, 1983, 1984, 1986, 1987, 1988,
1989
- Mālītis, Jānis – Zviedrija**
1962
- Meierovics, Gunārs – ASV**
1962, 1971, 1983, 1984, 1986, 1988, 1989,
1990, 1991, 1993
- Mekšs, Jēkabs – Brazīlija**
1971
- Mežaks, Jānis – Kanāda**
1999, 2000, 2001
- Niedra, Jānis – Kanāda**
1962, 1964, 1965, 1966, 1968, 1969
- Osvalds, Aivars – ASV**
1996, 1997, 1998
- Ozoliņš, Andrejs – Anglija**
1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001
- Paegle, Vaira – ASV**
1993, 1994, 1995, 1996, 1997
- Pavlovskis, Oļģerts – ASV**
1976, 1978, 1979, 1981, 1983, 1984, 1986,
1987
- Pavlovskis, Valdis – ASV**
1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1993
- Pinne, Baiba – ASV**
1988, 1989, 1990
- Pinnis, Margērs – ASV**
1994
- Plūdons, Varimants – Kanāda**
1999, 2000, 2001
- Priedkalns, Jānis – Austrālija**
1986, 1987, 1990
- Puķīte, Ādolfs – ASV**
1962, 1964, 1965, 1966, 1968, 1969, 1971
- Reinhard, Pauls – Anglija**
1965, 1968, 1969, 1970, 1979
- Riekstiņš, Jānis – ASV**
1975, 1976, 1978, 1979, 1981
- Ritenis, Jānis – Austrālija**
1968, 1969, 1971, 1972, 1983, 1984, 1986,
1987, 1988, 1989
- Rolavs, Valentīns – Austrālija**
1979, 1981
- Ronis, Valdis – ASV**
1994, 1995
- Rudzītis, Sigurds – ASV**
1965
- Ruņģis, Juris – Austrālija**
2000, 2001
- Ruperte, Līga – ASV**
1981
- Rupners, Ints – ASV**
1989, 1990, 1991, 1993, 1994, 1995
- Salnais, Milda – Zviedrija**
1964, 1965, 1968, 1969
- Saulītis, Aivars – Austrālija**
1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001
- Sēja, Uldis – ASV**
1993, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001

Sīle, Ilze – ASV

1988

Siliņš, Guntis – Kanāda

1988, 1989, 1990, 1991

Spilners, Ilgvars – ASV

1970, 1971, 1972, 1973, 1975, 1976, 1978,
1979, 1981

Stanga, Ž. – Argentīna

1962, 1964, 1965, 1968, 1969

Strunke, Alī – Zviedrija

1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999

Svilāns, Francis – Austrālija

1994, 1995, 1996

Šilde, Ādolfs – Vācija

1971, 1972, 1973, 1975, 1976

Tannis, Egils – Kanāda

2001

Trapāne-Soikāne, Māra – ASV

1989, 1990, 1991

Upeslācis, Viktors – Kanāda

1968, 1969, 1970, 1970, 1971, 1972, 1973,
1975, 1976, 1978

Vasariņa-Blumberga, Zaiga - Zviedrija

1990, 1991, 1993

Vītols, Vilis – Venecuēla

1975, 1976, 1978, 1981, 1983

Vinķelis, Valdis – ASV

1995

Vlasova, Lauma – Krievija

1998, 1999, 2000, 2001

Voitkuns, Eduards – Austrālija

1976, 1978, 1979, 1981, 1983, 1984, 1986,
1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1993, 1994,
1995

Zariņš, Viesturs – Kanāda

1991, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998

Brīvās pasaules latviešu apvienības valdes sēde 1966.gada 10.septembrī, Vašingtonā

Pirmā rindā no kreisās: S.Rudzītis, B.Albats, V.Hāzners, J.Mazulāns, P.Lejiņš, V.Janums, J.Niedra, A.Dinbergs, A.Bērziņš

Stāv no kreisās: Dz.Bērziņš, A.Zāģeris, I.Bērziņš, Z.Levenšteins, R.Kiršteins, J.Blumbergs, A.Puķīte, K.Balodis, P.Norvilis, V.Klīve, A.Lejiņš, L.Bērziņš

Tija Krūmiņa
PBLA ģenerālsēkretāre

PBLA BIROJS VAŠINGTONĀ

Visus apvienības pastāvēšanas gadus PBLA administratīvais darbs ir bijis cieši saistīts ar Amerikas latviešu apvienību (ALA). PBLA dibināšanas laikā 1956.gadā, PBLA administratīvo darbu veica ALA ģenerālsēkretārs mag. jur. Bruno Albats ALA birojā, kas toreiz atradās Vašingtonas centrā, netālu no Baltā nama. Kad Vašingtonas latviešu ev.- lut. draudze 1973.gadā uzcēla baznīcu un sabiedriskās telpas Rokvīles pilsētiņā, apmēram 30 jūdžu attālumā no ASV galvaspilsētas centra un izveidoja tur biroja telpas ALA, PBLA kļuva par ALA apakšīrnieci - PBLA ģenerālsēkretariātam tika ierādīta atsevišķa biroja telpa ar skaistiem grāmatu plauktiem un lielu ozolkoka rakstāmgaldu. Šajā telpā strādāja Bruno Albats - ALA un PBLA ģenerālsēkretārs līdz 1974.gadam, kad lielās darba slodzes dēļ ALA pieņēma ģenerālsēkretāres darbā Anitu Tēraudu. Bruno Albats turpināja darboties kā PBLA ģenerālsēkretārs līdz 1978.gadam, kad viņa vietā (līdz 1983.g.) nāca arhitekte, rakstniece Laima Kalniņa. Šodien PBLA ģenerālsēkretariāts vēl aizvien atrodas ALA paspārnē, bet darbs tiek veikts datoriem piemēroti iekārtotā biroja telpā, kur darbinieki, ieskaitot PBLA ģenerālsēkretāri Tiju Krūmiņu (no 1983.g.), veic darbu katrs savā telpas nodalījumā.

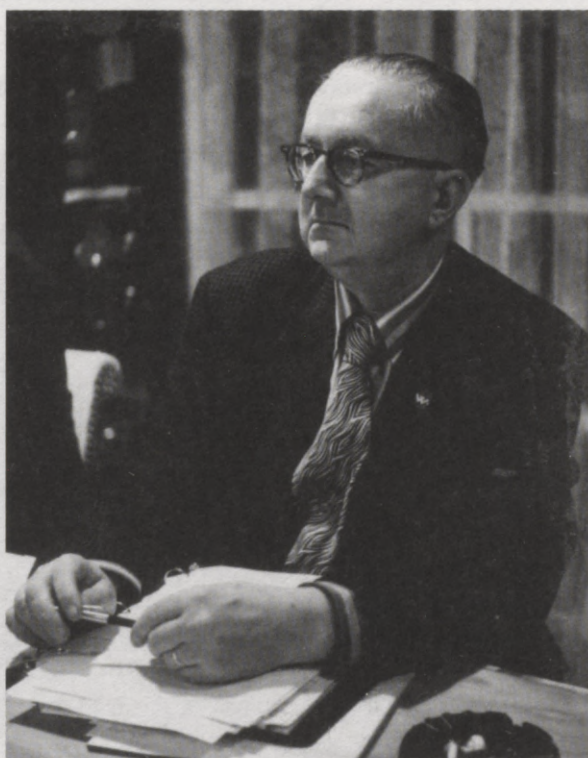
Gadu gājumā PBLA ģenerālsēkretāram ir bijuši dažādi pienākumi, taču darbs vienmēr tiek veikts, sekojot PBLA valdes lēmumiem un ierosinājumiem, kā arī priekšsēža norādījumiem un ieteikumiem. Ģenerālsēkretārs gādā par valdes locekļu sazināšanos un sniedz nepieciešamo informāciju PBLA projektu un ierosmju kārtošana. Ģenerālsēkretārs sadarbojas ar PBLA Izglītības padomes un PBLA Kultūras fonda priekšsēžiem, kārtojot šo nozaru administratīvās lietas, kā arī ar PBLA pārstāvniecības Rīgā vadītāju un Latvijas Brīvības fonda padomes priekšsēdi un biroja lietvedi. Ģenerālsēkretārs kārtot PBLA finansiālās saistības, izņemot grāmatvedību, saziņā ar PBLA Finanšu lietvedi un valdes priekšsēdi. PBLA grāmatvedību līdz šim ir veikušas trīs personas: Bruno Albats, Solveiga Švalbe un Sarmīte Straupeniece. Ģenerālsēkretariāta darbinieki ir finansiāli atalgoti.

PBLA ģenerālsēkretariāta darbā ir iekļauta arī informācijas nosūtīšana ārzemju laikrakstu redaktoriem, sazināšanās un sadarbība ar citām ārzemju latviešu organizācijām, kā arī ar Latvijas vēstniecību Vašingtonā.

PBLA biroja Vašingtonā vadītāji

Laima Kalniņa
1978-1983

Bruno Albats
1956-1978

Linda Kovaļevska
PBLA pārstāvniecības Rīgā
vadītāja kopš 1994.gada

Tija Krūmiņa
Ģenerālsēkretāre kopš 1983.gada

Linda Kovaļevska

PBLA pārstāvniecības Rīgā vadītāja

PBLA PĀRSTĀVNICĪBA RĪGĀ

PBLA pārstāvniecība Rīgā darbojas kopš 1991. gada nogales. Iesākumā pārstāvniecība atradās Latvijas Tautas frontes (LTF) mītnē, bet 1992. gada sākumā atvēra pati savu biroju Elizabetes ielā 63, līdzās Ministru Kabinetam. Šajā laikā Latvijā vēl bija maz starptautisku organizāciju, maz pieredzes sadarbībai ar rietumu pasauli, tādēļ cilvēki nāca ar PBLA darbiniekiem konsultēties par visdažādākajiem jautājumiem. Pārstāvniecības pirmais vadītājs bija Pēteris Elferts, viņam sekoja Juris Lorencs un Linda Kovaļevska. Pirmajos gados pārstāvniecībā regulāri dežūrēja PBLA valdes locekļi.

Pārstāvniecības galvenie uzdevumi bija un vēl joprojām ir PBLA un LBF atbalstīto un ierosināto projektu īstenošana un pārraudzība, informācijas vākšana un izplatīšana, ārzemēs dzīvojošo latviešu interešu aizstāvība. Pārstāvniecība seko izmaiņām Latvijas likumdošanā un sabiedrības noskaņojumam, palīdzot PBLA un zemju centrālajām organizācijām labāk izprast Latvijā notiekošos procesus gan politiskajā, gan ekonomiskajā un kultūras laukā.

PBLA pārstāvniecība regulāri seko politiskajai dzīvei Latvijā, Saeimas darbam, likumdošanai un cenšas ietekmēt tādus likumus, kas ir būtiski Latvijas attīstībai demokrātiskā virzienā, kā arī tādus, kas ir svarīgi tieši ārzemju latviešiem. Tādi ir bijuši - Pilsonības likums, Latvijas un Krievijas līgums par karaspēka izvešanu, Ārpolitikas koncepcija, Vēlēšanu likums, Repatriācijas likums, Valsts Valodas likums, Integrācijas programma un daudzi citi.

Lai panāktu vēlamās likuma redakcijas vai maiņas tiek rakstītas vēstules, PBLA darbinieki tiek ar deputātiem un amatpersonām, piedalās dažādās komisijās un ekspertu grupās. Kad 5. Saeimā tika ievēlēti 18 deputāti no ārzemju latviešu vidus, rīkojām viņiem tikšanās vakarus, lai panāktu vienotu nostāju svarīgos jautājumos, neatkarīgi no partiju piederības.

PBLA pārstāvniecības uzdevums ir administrēt PBLA atbalstītos projektus Latvijā, kā arī PBLA Kultūras fonda un Latvijas Brīvības fonda (LBF) projektus. LBF kopš 1993. gada konkursa kārtībā piešķir aizdevumus pašvaldībām Latvijā, kas arī ir pārstāvniecības pārziņā.

Pēc dažādas palīdzības pārstāvniecībā griežas gan ārzemju latvieši, gan vietējie latvieši. Jāsecina, ka atkarībā no Latvijas valsts attīstības rezultātiem, mainās arī jautājumu loks, kas interesē ārzemju latviešus. Ja agrāk runājām par bezcerīgo situāciju Latvijā, īpašumu atgūšanas problēmām, valodas traģisko situāciju, nelaiņību, tad tagad - par labākajiem īpašumu apsaimniekošanas un pārdošanas veidiem, Latvijas tūrisma iespējām, uzņēmēju kontaktiem, darba iespējām Latvijā un pat par vientuļu cilvēku iepazīšanās problēmām. Arvien lielāku lomu, pēc apstākļu atmodas laikā, kad visi interesējās tikai par politiku, atkal spēlē kultūras un izglītības pasākumi.

Latvijā dzīvojošie savukārt meklē informāciju par ārzemju latviešu organizācijām un personām dažādās zemēs, jaunieši bieži interesējas par stipendiju iespējām ASV un citās zemēs un darba iespējām vasaras brīvdienās. Arvien vairāk jūtam interesi par latviešu dzīvi ārzemēs, par trimdas organizāciju darbību Latvijas okupācijas gados un šodien.

Nu jau daudzus gadus pārstāvniecība katru dienu sagatavo un izsūta pa elektronisko pastu Latvijas svarīgāko notikumu pārskatu apmēram 400 cilvēkiem dažādās zemēs.

Kopš 1993. gada reizi mēnesī - katra mēneša otrajā piektdienā - pārstāvniecībā ir ārzemju latviešu tikšanās vakars. Vakaru apmeklē tautieši, kas Latvijā dzīvo jau vairākus gadus, tādi, kam ir dažādi projekti vai uzņēmumi Latvijā, kā arī īslaicīgi iebraucēji. Viņiem ir interesanti satikties, lai uzzinātu par jaunumiem latviešu sabiedrībā mītnes zemēs, lai dalītos pieredzē par dzīvi un problēmām Latvijā.

PBLA pārstāvniecība ir rīkojusi sacerējumu konkursus vidusskolēniem, dažādus seminārus, diskusijas, konferences "Latviešu valoda - esamība, vide, konteksti" (1997.), "Tautas nacionālā

pašapziņa – problēmas un iespējas” (1997.), “Latviešu valoda: no politikas uz sadzīvi” (1999.), “Latviešu tautas demogrāfiskais stāvoklis – grūtības un iespējas” (1999.)

No 1992. gada pārstāvniecība izdevusi žurnālu “PBLA Forums”. Pavisam iznākuši 10 žurnāla numuri.

Pārstāvniecībai ir cieša sadarbība ar Brīvības pieminekļa atjaunošanas fondu (BPAF), Okupācijas muzeju, Latvijas Transatlantisko organizāciju (LATO), Latvijas institūtu, Latvijas Kultūras fondu.

PBLA valde 2000.gada septembrī, Rīgā.

- 1. rindā no kreisās:** ALA priekšsēža vietnieks Pēteris Blumbergs, ģenerālsekretāre Tija Krūmiņa, ALA izglītības nozares vadītāja Dace Copeland, priekšsēža vietnieks Jānis Kukainis
- 2. rindā no kreisās:** finanču vadītājs Uldis Sēja, priekšsēdis Andrejs Ozoliņš, Izglītības padomes priekšsēde Līga Ruperte, KKK priekšsēde Lauma Vlasova, IP pārstāve sadarbībai ar IZM Rita Drone, LBF pārvaldes priekšsēdis Valdis Kārklis, pārstāvniecības vadītāja Linda Kovaļevska, ZLCP valdes priekšsēdis Ali Strunke.
- 3. rindā no kreisās:** LAAJ valdes priekšsēdis Jānis Daliņš, LTK valdes priekšsēdis Arturs Čipulis, LNAK padomes loceklis Jānis Mežaks, LNAK valdes priekšsēdis Tāļivaldis Kronbergs, RLA valdes priekšsēdis Andris Zemītis, LAAJ KF valdes priekšsēdis Juris Ruņģis, LAAJ pārstāvis Aivars Saulītis, LNAK padomes loceklis Varimants Plūdons, DLA pārstāvis Vilis Vītols, KF priekšsēdis Tāļivaldis Bērziņš

Lai Baltijas valstu tiesības uz suverēnitāti netiktu norakstītas zaudējumos,
PBLA lēma, ka tā būs klāt visur, kur varētu tikt skarts Latvijas
neatkarības jautājums, un ka šo tiesību jautājumi baltiešiem jāaizstāv
kopīgi.

I. Spilners

No grāmatas "Mēs uzvarējām" (Rīga, 1998)

III

PASAULES BRĪVO LATVIEŠU APVIENĪBA UN BALTIEŠU ORGANIZĀCIJAS

Uldis Grava

PBLA bij. priekšsēdis (1970-1975)

PASAULES BRĪVO LATVIEŠU APVIENĪBAS UN BALTIEŠU SADARBĪBAS AKTIVIZĒŠANA 1970. GADOS

Divdesmit piecus gadus pēc Otrā pasaules kara beigām, 1970.gadu sākumā, politiskā konjunktūra pasaulē bija gatava uz visiem laikiem iemūžināt Padomju Savienības okupāciju Latvijā. Starptautiskajās attiecībās bija iesākusies "*detante*", aukstais karš vairs nebija populārs, un to atvietoja sadzīvošana, pat Rietumu zemju piekāpšanās Padomju Savienībai. Atbalsts bēgļu organizāciju centieniem samazinājās.

Arī latviešu sabiedrība trimdā likās sagurusi. Centrālās organizācijas attiecīgos gadījumos turpināja rakstīt savas protesta vēstules, atgādināja valdībām un parlamentiem latviešu tautai izdarītās pārestības, bet iespaids bija niecīgs. Arī pati sabiedrība sāka vērtēt par mazietkmīgām gadiem ilgi noturētās protesta demonstrācijas pret Padomju Savienības pārkāpumiem, cilvēktiesībām un latviešu tautas sistemātisku iznīcināšanu.

Tomēr šādā Latvijas neatkarības un latviešu tautas brīvības visaizmirstākajā brīdī septiņdesmitajos gados trimdā radās jauna rosība no paaudzes, kura vēl bija piedzimis Latvijā, bet kas dzimteni bija atstājuši kā bērni. Šī paaudze bija izaugusi Rietumos, tur ieguvusi savu izglītību, tai nebija vairs nekādu grūtību ar vietējo valodu vai ar vietējām darba metodēm. Tā nebija vēl savu enerģiju zaudējusi un bija gatava cīnīties par latviešu tautas tiesībām. Politiskās pārrunas tā aizvietoja ar konkrētu darba plānu. To vairs neapmierināja akadēmiski argumenti, tā prasīja konfrontējošu darbību.

Strauji mainījās trimdas pasaules koporganizācija, toreiz saukta Brīvās pasaules latviešu apvienība (PBLA). Pirmajos gadu desmitos trimdas latvieši uzskatīja, ka pasaulē izkaisītiem latviešiem lielo attālumu dēļ nav iespējams kaut ko veikt kopēji, ka politiskais darbs veicams atsevišķo latviešu apdzīvoto zemju centrālo organizāciju ietvaros. Tādēļ arī simbolisko pasaules apvienību uzticēja lielākai latviešu saimes koporganizācijai - Amerikas latviešu apvienībai (ALA).

Kad mani ievēlēja par ALA valdes priekšsēdi 1970.gadā, man *ex officio* nāca klāt arī PBLA valdes priekšsēža un Kultūras Fonda priekšsēža amati. Tas neveicināja aktīvu darbību. Izšķīrāmiešos šos trīs darbus sadalīt, un radījām arī ceturto posteni, vēl vienam cilvēkam uzdotot vadīt Latvijas brīvības fondu (LBF), kas rūpētos par politiskās darbības finansēšanu.

Trimdas otrā paaudze nolēma, ka latviešu sabiedrība ir spējīga veikt kopējus darbus globālā mērogā un ka iespējams radīt aktīvu kopējo cīņas organizāciju, apvienojot visus latviešu ārpus Latvijas ar mērķi, kopējiem centieniem panākt Latvijas neatkarības atjaunošanu. Tā radās Pasaules brīvo latviešu apvienība, kuras priekšsēdis vairs nebija iecelts, bet visu latviešu centrālo organizāciju ievēlēts, dodot iespēju katram latvietim tikt ievēlētam šajā amatā. Šo uzdevumu es pildīju līdz 1975.gadam.

Tieši šajā laikā Padomju Savienības vadītājs Leonīds Brežņevs nāca klajā ar domu, sarīkot Eiropas drošības un sadarbības apspriedi. Ierosinājumam radās daudz piekritēju Rietumu valstīs. Tie domāja, ka šāda apspriede varētu uzlabot cilvēku tiesību situāciju komunistu pasaulē, iespaidot brīvāku pārvietošanos, aizsargāt žurnālistu tiesības. Brežņevam, savukārt, bija pavisam cits plāns, proti, legalizēt Otrā pasaules karā iegūtās robežas uz mūžīgiem laikiem, viltīgs plāns, lai uz visiem laikiem pakļautu Baltijas valstis Padomju Savienības okupācijai.

Pasaules brīvo latviešu apvienība uzskatīja sagaidāmo Eiropas drošības un sadarbības apspriedi par lielāko draudu latviešu tautas tiesībām kopš valsts patstāvības zaudēšanas Otrajā pasaules karā. Toreizējais uzskats bija, ka vienīgā sekmīgā galotņu konference bija tā, kura nenotika.

Sākās diezgan drudžaina PBLA mobilizēšanās, lai aizstāvētu latviešu un arī pārējo baltiešu tautu pašnoteikšanās tiesības. 1972.gada novembrī tika sasaukta pirmā PBLA klātienē valdes sēde pilnā sastāvā Latviešu kara invalīdu atpūtas namā Katskiļu kalnos, ASV. 14 personu valdē bija pieci centrālo organizāciju pārstāvji no ASV, divi no Kanādas, viens no Dienvidamerikas, trīs no Eiropas un trīs no Austrālijas.

PBLA ieteica vietējām latviešu kopienām ASV un Kanādas pilsētās, uzaicināt šos 14 valdes locekļus savos Latvijas valsts svētku aktos par svētku runātājiem, tā nosedzot visus ceļa izdevumus. Sēdes gaitā tika sagatavoti iesniegumi gan patvērumu zemju valdībām, gan Helsinkos paredzētai sagatavošanās konferencei ārlietu ministru līmenī.

Paralēli tam tika aktivizēta baltiešu centrālo organizāciju sadarbība, un tieši 1972.gada 18.novembrī, baltiešu diplomātisko pārstāvju klātienē, latviešu, igauņu un lietuviešu globālās organizācijas apvienojās t.s. Pasaules baltiešu apvienībā (PBA). Nolēma atrast līdzekļus, lai arī baltiešu delegācija ierasties Helsinkos, pārstāvēt tās trīs tautas Eiropā, par kuru pašnoteikšanās tiesībām pārējās 33 Eiropas valstis, ASV un Kanāda bija aizmirsušas.

Kad 1973.gadā Helsinkos pulcējās 35 valstu ārlietu ministri, lai sagatavotu Helsinku pakta galīgos dokumentus, klāt bija arī Pasaules baltiešu apvienības delegācija desmit personu sastāvā no Eiropas un Amerikas kontinentiem. Tā tikās ar iespējami daudzu valstu delegācijām, iesniedzot tām savus dokumentus un norādot, ka nevienai valstij vai valstu konferencei nav tiesības izlemt citu valstu likteņus.

Dažiem baltiešiem bija arī preses akreditācijas, ieskaitot mani. Tā pavisam negaidīti Austrumvācijas vēstniecības pieņemšanā man iznāca personīgi tikties gan ar Vatikāna, gan Lielbritānijas, gan arī Padomju Savienības ārlietu ministriem, uzdodot nepatīkamo jautājumu par pašnoteikšanās tiesību atņemšanu baltiešiem. Kad Andreju Gromiko no PSRS mūsu sarunas laikā aplenca viņa miesassargi, tad zināju, ka sarunai ir gals.

Pēc PSRS prasības Somijas valdībai visus baltiešus nākamā dienā arestēja. Radās starptautisks incidents, kas deva ziņu izsalkušajiem, Helsinkos sabraukušajiem 800 žurnālistiem vielu interesantam materiālam un Baltijas valstu tiesībām - neiedomājamu redzamību. Ar laiku baltieši no cietuma tika atbrīvoti, bet notikumi radīja arī pārlicību, ka ar

neatmaidību iespējams baltiešu jautājumiem pievērst uzmanību visos pasaules forumos, kur varētu izšķirties šo tautu likteņi. Ne PBLA, nedz PBA vairs nebija nepazīstami savu tautu pārstāvji.

Kad 1975.gadā 35 valstu galvas parakstīja Helsinku nolīgumu, tad nebija vairs iespējams ignorēt baltiešus. PBLA bija sasniegusi savu pilngadību. Pirms izlidošanas uz Helsinkiem ASV prezidents Džeralds Fords Baltajā namā sasauca Austrumeiropas organizāciju pārstāvjus, ieskaitot arī mani kā toreizējo Pasaules baltiešu apvienības priekšsēdi, lai kabineta zālē paziņotu, ka Helsinku nolīguma parakstīšana nekādi neatceļ ASV nemainīgo politiku, neatzīt Baltijas valstu nelikumīgo iekļaušanu Padomju Savienībā.

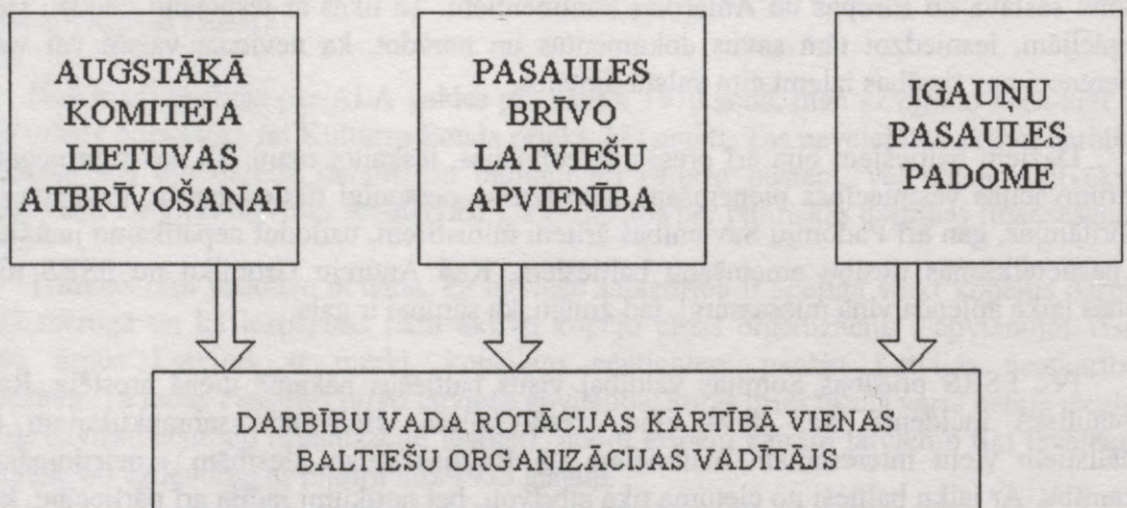
Helsinku lidostā jaunā baltiešu delegācija vairs nebija anonīma. Lai gan to atkal sagaidīja un uz īsu brīdi aizturēja somu policisti, baltiešus arī sagaidīja Eiropas laikrakstu žurnālisti un fotogrāfi. Delegācijai līdzī bija ASV laikrakstu ievadraksti un lasītāju vēstules par Baltijas valstu neatņemamām tiesībām.

Savukārt, visos latviešu apdzīvotos centros demonstrācijās stāvēja t.s. Brīvības sardzes, atgādinot, ka baltieši nekad nav atteikušies no savām tiesībām paši noteikt savu likteni. Somiem nekas neatlika, kā pārējai publikai slēgtās ielās Helsinku centrā ievest arī baltiešu pārstāvjus tāpat, kā tika ievadīti Fords, Tito, Brežņevs un citi Eiropas valstu vadītāji.

Baltieši savu vietu Eiropā bija izcīnījuši. PBLA un PBA bija respektēti un uzklausi neklātienas pārstāvji savām PSRS ieslodzītām tautas daļām dzimtenē. Viņi bija visur klāt pasaules konferencēs, kur varēja izšķirties baltiešu tautas likteņi, vai tas bija Helsinku nolīguma izvērtēšanas konferencēs, vai cilvēku tiesību konferencēs, vai Apvienoto Nāciju apspriedēs.

Vēl tikai bija jāpagaida daži gadu desmiti, līdz izira Padomju Savienība un latvieši, lietuvieši un igauņi paši savās zemēs varēja izvēlēties savu likteni - brīvību un neatkarību.

PASAULES BALTIEŠU APVIENĪBAS STRUKTŪRA (No I.Spilnera archīva)

RESOLUTION

We, the participants of the Baltic Rally on the eighteenth of October, 1970 at Dag Hammarskjöld Plaza in New York City, on the occasion of the Twenty-Fifth anniversary of the United Nations.

RECALLING the membership in the League of Nations of the free and independent Baltic states of Estonia, Latvia, and Lithuania and the subsequent loss of freedom resulting from Russia's colonialist occupation of the Baltic states;

CONSIDERING that, the United Nations Charter reaffirms the equal rights to freedom and independence of all nations large and small, and provides for the development of self-government and of free political institutions in non-self governing territories, and that many countries under colonialist rule have been granted their independence since the inception of the United Nations twenty-five years ago;

DEEPLY CONCERNED over the fact that even though the United Nations is celebrating the 10th anniversary of the Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples, the Baltic states are still under the yoke of colonial oppression with basic human rights and freedoms denied to the peoples;

REAFFIRM the inalienable right of all peoples to self-determination and independence as stated in the United Nations Charter;

CONDEMN the policies pursued by Russia which are a flagrant violation of the Universal Declaration of Human Rights and of all United Nations principles;

REQUEST an investigation by the United Nations of the colonialist policies of Russia;

CALL UPON all member nations of the United Nations to declare Russia a colonial power and to provide moral assistance to the peoples in the Baltic states; and

URGE all member nations of the United Nations to demand the dissolution of the Soviet Union's colonial empire by restoring self-determination and freedom to Estonia, Latvia, and Lithuania.

BALTIC RALLY

18th of October 1970, 2:00 p.m., at the Dag Hammarskjöld Plaza, N. Y. C.

PROGRAM

- I "Star Spangled Banner"
Baltic Choir - J. Kačanauskas, Conductor
M. CIBAS
- II Introductory Remarks
Dr. Heino Ainso, for the Coordinating Committee
- III Address by His Excellency Sr. Rafael Bonilla-Aybar
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of the Dominican Republic to the United Nations
- IV Messages to the Rally
Ints Rupners, Program Chairman
- V Statement by the representative of Estonian youth
Miss Ell Tabur
- VI Estonian National Anthem
Baltic Choir - V. Gedulis, Conductor
- VII Statement by the representative of Latvian youth
Gatis Mastiņš
- VIII Latvian National Anthem
Baltic Choir - V. Gedulis, Conductor
- IX Statement by the representative of Lithuanian youth
Vytautas Radzivanas
- X Lithuanian National Anthem
Baltic Choir - J. Kačanauskas, Conductor
M. CIBAS

Bostonas latviešu manifestācija pie Apvienoto Nāciju organizācijas mitnes 1970.gada 18.oktobrī Ņujorkā

Pasaules baltiešu apvienības (PBA) informācijas sanāksme 1975.gada 7.jūnijā
Upsalas koledžā, Ņūdžersijā, ASV

PBLA priekšsēdis U.Grava uzrunā baltiešu
demonstrantus Ņujorkā sakarā ar
L.Brežņeva vizīti ASV 1973.gadā

Pasaules baltiešu apvienības informācijas
forums Rokvillē, Mērilendā (ASV)
1978.gada 7. un 8.oktobrī

No kreisās:
A.Spilnere, I.Spilners, J.K.Vaļūns, G.Kari,
laikraksta "Washington Post" ārzemju ziņu
redaktors Pīters Osko ar kundzi, M.Kori

Pasaules baltiešu apvienības informācijas forums Rokvilā, Mērilendā (ASV)
1978. Gada 7. Un 8. Oktobrī

No kreisās: Augstākās komitejas Lietuvas atbrīvošanai priekšsēdis
J.K.Vaļūns, Pasaules baltiešu apvienības priekšsēdis I. Spilners,
Pasaules igauņu apvienības priekšsēdis I. Plērs

No kreisās: Latviešu apvienības Austrālijā un
Jaunzēlandē priekšsēdis E. Dēliņš, PBLA priekšsēdis O. Pavlovskis un
Austrālijas Ministru prezidents M. Frēzers

Australia betrays Baltic states

Last Friday, Australia became the first nation to legally recognize the incorporation of Estonia, Latvia and Lithuania into the U.S.S.R.

These three Baltic nations, independent and free states between the two world wars, were forcibly occupied and annexed by the U.S.S.R. during World War II.

Since this time all western-oriented governments have refused to recognize this forceful incorporation: the U.S.S.R. is an occupying power, and indeed its imposed regime would not last a day in these countries without the presence of their military forces and secret police.

Australia has sanctioned this blatant aggression against three nations, and we must ask why!

The Soviet Union is not just country that we should accept w murmur; it is an immoral police ruthlessly suppresses dissent and squash any movements of nation whether within its own boundari Balts, the Jewish minorities) or neighbours (Hungary 1956, Cze 1968). It silences its critics thr imprisonment and deportation (c Balts deported to Siberia) or by to mental hospitals. Even this y exiled its most famous and respi Alexander Solzhenitsyn, for da the truth about his own country

WE ARE

1. Why has Austrc
of the Baltir

2. How does this
of national self-determination

3. Does this action betray a significant change in relations between Australia and the U.S.S.R. - a nation that stands condemned in the eyes of the world for its continued suppression of its own citizens and nationalities?

CONDEMN THE GOVERNMENT'S RECOGNITION OF INCORPORATION BY FORCE!
FREEDOM FOR THE BALTIC STATES!

Published by Melbourne Latvian Youth Federation.

The fate of these three small, distant nations is of more than passing concern to all Australians, because by its action of recognizing the annexation the government has raised serious doubts about all its values in dealing with other nations.

The present ALP government has, commendably, pledged itself to the recognition of all genuine movements for national liberation, and has announced its strong opposition to imperialist and colonial powers. It has also stated the intention of basing foreign policy on humanitarian considerations.

This now stands exposed as a sham.

The British Foreign Minister, Lord Home, in 1960 pointed to the clear facts of Soviet aggression:

"Since 1939, they have incorporated six countries, with a population of 22 million, into the Soviet Union. In fact the world's three newest colonies are in the Soviet Union -

ČEKAS NESEKMĪGIE MĒGINĀJUMI APTURĒT BALTIEŠU
PRASĪBAS EIROPAS DROŠĪBAS KONFERENCĒ HELSINKOS

Padomju Savienības pārcenšanās pieprasot Pasaules Baltiešu Apvienības delegācijas apcietināšanu Helsinkos Eiropas drošības konferences laikā lieku reizi pierāda, ka čekas iestādēm nav tas visvarenais, viszinīgais spēks kuru parasti mēs baidāmies konfrontēt. Droša stāja, pieņemot un atbalstot visu latvisko, vai arī igauņisko vai lietuvisko, bet noraidot visu krievisko un konfrontējot viņu lāunos nodomus atklāti ir labākais nodrošinājums baltiešu tautu pastāvēšanai. Helsinku atgadījums pierāda cik Padomju Savienība ir nedroša par savu Baltijas valstu laupījumu, Krievu drošības iestādes Somijā taisīja kļūdu pēc kļūdas un savā panikā iedeva pilnīgu uzvaru desmit personu lielai baltiešu grupai, kuras vienīgais cīņas ierocis bija tīra sirdsapziņa un prasība pēc taisnības.

Saprotams nepietika tikai ar baltiešu uzdrīkstēšanos vai apņēmību, ka ir vēl iespējas un vajadzība strādāt baltiešu brīvības un neatkarības centieniem. Mums palīdzēja paša somu tauta, kuru mēs pārliedzinājam, ka šoreiz mēs esam paši gatavi cīnīties par savām tiesībām. Tani brīdī somu slepenpolīcija vairs neierobežoja mūsu brīvību, bet tieši otrādi — palīdzēja mūsu centieniem un aizsargāja mūs no varbūtēja dzīvības apdraudējuma.

Par pareizu arī izrādījās Pasaules Brīvo Latviešu Apvienības ieskaits, pretēji vispārējam uzskatam, ka Somija tieši Padomju Savienības lielās ietekmes dēļ izrādīsies par visefektīvāko cīņas lauku.

Tālāk minēto nebūtu iespējams pastāstīt, ja somu drošības iestāžu atševiski darbinieki nebūtu dalījušies ar mums viņiem zināmā informācijā. Esmu izšķīries to atklāt, jo šāe somi paši par sekām nebaidās. Vai varētu būt bijusi nozīmīgāka demonstrācija, kā so slepenpolīcistu lūgums arī viņiem izsniegt Jumja zīmes ar tur paslēpto saukli, Latviju latviešiem. Pēc tam ieiet viesnīcas ēdamzālē un visiem dzirdot nosaukt:

Lai dzīvo brīva Igaunija!

Lai dzīvo brīva Latvija!

Lai dzīvo brīva Lietuva!

Lai dzīvo brīva Somija!

Laika ziņā jāatgriežas pie sestdienas pēcpusdienas, 7. jūlijā. Pasaules presē par baltiešu incidentu uzsvērts pats apcietināšanas un atlaišanas notikums, pārāk maz par baltiešu taisnīgām prasībām. Tas jāizlabo. Imants Freimanis jau dara iespējamo Stokholmā. Egle Žilioniš ar Dr. Džonu Genys aizlido uz Parīzi, resp. Romu, lai mēģinātu to pašu citās Eiropas galvas pilsētās.

Atgriežos no lidlauka 2 slepenpolīcistu pavddībā. Piedāvāju revanšēties par viņu atnesto limonādi Helsinku starptautiskā ziņu agentūrā. Skaistā ezera malā dzeram divi somu alu, kamēr trešais neko stiprāku neņem. Auto vadīšana un pat vienas pudeles alus izdzēšana automātiski saistas ar 3 mēnešiem cietumā.

Runājam par Baltijas valstīm, Somiju, tautas pašnoteikšanās tiesībām, ruņu nozīmi Finlandia Hallē. Kādā brīdī nāk jautājums vai tad es par savu dzīvību nemāz nebaidoties, jo vēl joprojām Somiju neatstāju. Stāstu, ka mūsu pienākums ir palikt tik ilgi kamēr norisēs konference un kamēr būs pieejami pasaules žurnālisti. Šīs sarunas turpinājas ar pārtraukumiem un ar cātu sastāvu vēl nākošās divas dienas. No tām un citām pārbaudītām izziņām šinīs dienās rodas diezgan skaidra aina par čekas darbību Helsinku konferences laikā.

2.

Baltiešu delegācijas kustība bija noverota jau no pirmās dienas. Krievi bija iedevusi vērdisku sarakstu no personām, kuras sagaidāmas Helsinkos. Bet somi nav zinājuši ko un kā ar mums iesākt. Tikai tad kad Padomju Savienības Ārlietu ministrija izdarījusi spiedienu mūs ierobežot nāca somu valdības trešdienas, 4. jūl. nakts sēdes spriedums mūs apcietināt. Nelaimīgā somu valdība arī nākošo nakti sanāca uz pilna kabineta sēdi, šoreiz uz ASV Ārlietu ministra Rodžersa personīgu iejaukšanos.

Krievu iestādēs gan somu drošības iestādēm baltiešu sarakstu bija sagādājuši, bet kas tas bija par nesakarīgu sarakstu! Tie bija tikai minējumi par personām, kuras sagaidāmas Somijā. Galvenokārt politiski darbinieki izejot no Zviedrijas redzes viedokļa. Pārāk daudz personu no Zviedrijas, pārāk maz no ASV. Lokālpatriotisma izpausme pat no krievu spēņu dienesta Stokholmā! Pat rūpīgāka baltiešu laikrakstu lasīšana būtu devusi KGB vīriem precīzāku informāciju.

Krievu iestādēm grūtības sagādā arī tas, ka baltiešu vārdi latīņu alfabētā jāpārraksta ar krievu burtiem un tad atkal jātulko atpakaļ uz rietumnieku burtiem. Šinī transliterācijas procesā tad sakropļojas burti, piem. krieviski rakstīts "l" izskatās kā latīņu "u". Šajā vārdāku stādīju tulkojumā tad daži vārdi sakropļoti gandrīz līdz nepazīšanai. KGB ar šo savu neprofesionālo rīcību lieki sakomplicēja savu darbu, jo radīja pārāk daudz neskaidrības somu drošības iestādēm.

Ir arī pārsteigums, ka čekas rakstu darbi laikam vēl tiek vesti ar zoss spalvu. Rakstāmasīnas vīriem katrā ziņā neviens neuzticas. Mans vārds drošības iestādēm bija zināms, kā "Grava, M.", tātad ar nepereizu iniciāli. Šāda kļūda var vienīgi rasties, ja ar roku uzrakstītam "U" burtam pievārk pārāk garu sākuma vilcienu, t.i. nevis *u* bet *u*.

Šī šķietami nācīgā kļūda tomēr bija liela kļūda, jo tā atmaskoja kādu nozīmīgu epizodi.

Drošības konferences gaitas sākuma daļā biju konferences Finlancia Halles ēkā. Kopā ar simtiem citiem akreditētiem žurnālistiem gaidījām priekšelpas kad presei atvērs durvis konferences zāle. Tam brīdī Ārlietu ministri slēgtā sēdē debatēja par konferences kārtības rullu pieņemšanu. Pēkšņi jutu, ka man rokā tiek iespiests kāds papīra gabals. Paskatos uz to, hntkamēr pāceļu augšām acis, dokumenta pāsniedzējs jau pazudis lauzu pūlī. Man ir iedots ielūgums uz piedalīšos Ārlietu ministru pieņemšanu piektdien, 6. jūlijā:

Le Conseil des Ministres a l'honneur d'inviter

M. Grava

à la réception organisée à l'occasion
de l'ouverture de la Conférence sur la sécurité
et la coopération en Europe
la vendredi 6 juillet 1973 de 19 à 21 heures
au Restaurant Kalastajatorppa

Pabīnos par to, jo jau pirmā dienā pie preses registrācijas galda esmu šādu ielūgumu saņēmis, izrakstītu pareizi uz Ulza Gravas vārda. Tikai vēlāk, kad noskaidrojās visi fakti, saprotu, ka esmu personīgi ticis ar KGB kurjeru. Ir zēl, ka neizdevas piedzīvot tiesi kādas provokācijas mēģinājumus krievi būtu atļāvusies ar mani

3.

pieņemšanā, ~~xxxxxxixxi~~ kurā viņi tik ļoti vēlējās manu klātbūtni. Kad minētā pieņemšana ASV NBC televīzijas komentatora Quinna pavādībā piektdienas vakarā tur ieradās, tad somu 3 drošības sargi tulīt jau pie ieejas man aizliedza ieeju. Manis ierobežošanai vai aizsargāšanai?

Spriežu, ka galvenais iemesls šādai ielūguma pasniegšanai bija tas, ka biju ievērots fotogrāfijās kopā ar Gromiko, Rodzersu un Douglas-Hjūmu. Tas notika pēc konferences atklāšanas ceremonijām Finlandia Hallē. Delegātiem un presei pēc Somijas prezidenta Kekonenā un Apvienoto Nāciju ģenerālsekretāra Valdeima runām zāles blakus telpās tika psaniogts sampanietis. Lielākā grūzma bija ap Padomju Savienības, Amerikas un Anglijas Ārlietu ministru trijotni. Tie bija vispirms ielenkti no šo zemju un somu drošības vīriem, bet nākošā aplī no preses un preses fotogrāfiem. Iespējams, ka šajās fotogrāfijās man lielāka auguma ~~xxxx~~ dēļ mani varēja vieglāk saskatīt, kā klātesošos Reinhardu, Freimanu vai Genysu.

KGB cita klūda atkal bija tā, ka viņi mani varēja ļoti viegli satikt pieņemšanā trešdien Austrumvācijas sūtniecībā. Mēģinot taisīt komplikētas intrīgas, vienkāršas iespējamības krieviem nebija ienākušas prātā. Pie manās apcietināšanas Intercontinental viesnīcā gan Austrumvācijas drošības vīrs kautko skaidroja savam krievu kolēģim par Herr Gren, itkā mans īstais vārds uz Austrumvācijas ielūguma bijis grūti salasāms.

Vēlāk noskaidrojās, ka KGB iestāžu fantāzijā man ir kritusi loma, ka Gromiko atentāts ir gaidāms no manis. Tādēļ arī dienu un nakti biju izpelnījis divus somu policijas sargus. Varbūt arī par uzkrītošu sekoju Gromiko pēdām, jo intervijā ar NEWSWEEK žurnāla Eiropas galveno redaktoru Arnaud de Borchgrave viņš atzinās, ka esot ievērpjis mani Austrumvācijas sūtniecībā tā pielīpušu pie Gromiko, ka viņš domājis, ka esot Gromiko miesas sargs.

ASV igauņu apvienības priekšsēdim Ilmaram Pleeram savukārt bija iedota loma, ka viņš ir ASV slepenā dienesta galvenais vīrs, kuram C.I.A. iedevusi līdz \$ 30,000 slepenās darbības financēšanai. Šādas čekas bailēs bija acīmredzot radušās tādēļ, ka Pleers ir viens no ASV Ārlietu ministrijas pilsoņu sabiedriskās domas komitejas locekļiem (Citizens Advisory Committee on Public Opinion to the State Department).

Interesanti bija vērot, ka pēc apcietinājuma jebkādi baltiešu delegācijas kustībai ārpus nozīmētās Marski viesnīcas bija klāt dažādi novērotāji. Līdz Somijas atstāšanai jau ļoti mājām atšķirt krievu un somu slepeno dienestu. Došu kādu piemēru.

Sestdienas vakarā, 7. jūlijā, Pasaules Baltiešu Apvienības valdes priekšsēdis lietuvietis Dr. Jozefs Valiunas uzaicināja vēl palikuso delegāciju uz atvadu vakariņām Palace viesnīcas restorānā. Bez viņa bija vēl klāt igauņš Pleers un ~~xxxxxx~~ latvieši Reinharde, Aina Teivene un es. Kanādas igauņš Kahar bija kavēts ierašties. Pārējie jau bija aizbraukuši.

Varējam uzminēt, kuri no restorāna apkalpes darbiniekiem bija policisti, kuri nē. Daži mūs apkalpoja, citi tikai vēroja. Vakariņas ilga vairākas stundas. Skatījāmies no viesnīcas augstākā stāva lejā uz ostu un tālāk uz Baltijas jūru.

4.

Vērojami arī savus novērotājus. Lielāka aktivitāte pēc divu vīru ierāšanās, kuri runājis savā starpā somiski. Pie katras izejas nostājas somu slepenie drošības sargi. Ar savu klātbūtni mūs pagodinājuši krievu augstākais KGB vīrs Somijā Aleksandrs Mihailovičs Krahens, kura oficiālos sarakstos slēpjas aiz Padomju Savienības sūtniecības otrā sekretāra un konsula tituliem. Līdz viņam 1946. gadā Tallinā dzimušais Petrs Lillnurms, kura pazīstams, lietojot ASV "Udensvārtu" skandāla terminoloģiju, kā "netīru triku" speciālists. Nekādu dramatisku notikumu tānī vakarā nenotiek.

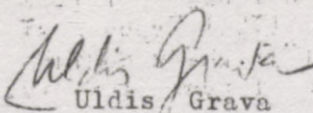
Ar somu policiju lomas drastiski mainījušās. Mūsu agrākie brīvības ierobežotāji nu rūpējās par mūsu drošību. Dabūnam zināt, ka viņu pavele ir mūs novērot tikai līdz brīdim, kad beigsies drošības konference. Tomēr viņi nolēmuši arī pēc tam savā brīvā laikā būt mūsu tuvumā, sākoties pa maiņām, lai aizsargātu mūsu no eventuāliem čekas mēģinājumiem.

Baltiešu piezīme, ka nevaram jau arī zināt vai viņi īstenībā nav krievu agenti izraisa spontānu demonstrāciju. Tiek izrauta pistole un iedota mums ar vārdiem: "Ja jūs domājat, ka esam krievu spiegi, lūdzu mūs nosaujiet!"

Baltiešu kopējā darbība beidzās svētdien, 8. jūlijā, somu tautas svētnīcā viņu Brāļu kapos pie maršala Mannerheima kapa. Priekšsēdis Valiunas, igauņu Pleera un Kahara un latviešu Reinharda, Teivenes un Gravas pavadībā nolika somu zili-balti ziedu klēpi pie Somijas lielā varoņa un valsts neatkarības saglabēja. Mūsu vēlējumi, lai Somija spētu noturēt savu brīvību un neatkarību, kas Igaunijai, Latvijai un Lietuvai Otrā Pasaules kara postā neizdevās. Somu ziņu agentūra STT savā ziņojumā par dažādo delegāciju aizbraukšanu arī šo faktu pieminēja.

Bija beigusies kāda atklāta, bet godīga konfrontācija ar mūsu tautas apspiedēju. Būsim arī tik pat moži savā cīņā par tautas pasta vēšanu un veicināsim dzimstību, kultūras un valodas kopšanu, savu pašapziņu un pašcieņu. Atbalstīsim visu latvisko neatkarīgi no ģeogrāfiskā vai politiskā novietojuma. Prasīsim Latvijā latviešiem! Nekausimies no tā. Lai neatkārtotos gadījums, ka tānī pašā laikā daži organizāciju vadītāji sēž cietumā par šo vārdu lietošanu, bet citi izstrīpo to no Pasaules Brīvo Latviešu Apvienības apsveikuma Eiropas Dziesmu svētku Vadonī, kā nepiemērotu tekstu.

Latvijā latviešiem!

Uldis Grava
PBA un PBLA loceklis

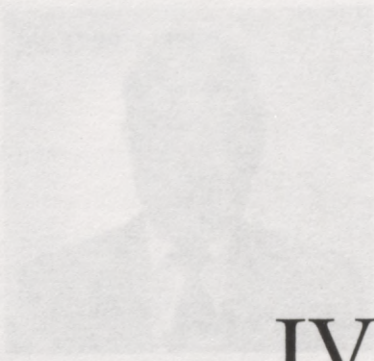
Stokholmā, 1973. g. 13. jūlijā

Nosūtīts latviešu laikrakstiem,
PBLA valdei un zemju apvienību vadītājiem.

Ja latviešu tauta grib dzīvot, ikvienai organizācijai, draudzei, ikvienai tautietei un tautietim trimdā uz saviem pleciem jāiznes arī sava materiālā upuru daļa Latvijas brīves atgūšanai.

Jānis Dimants

Laikraksts "Laiks", 1976.gada 6.oktobris

IV

PASAULES
BRĪVO
LATVIEŠU
APVIENĪBAS

LATVIJAS BRĪVĪBAS FONDS

Valdis Kārklis
LBF pārvaldes priekšsēdis

Latvijas brīvības fonda dibināšanu ierosināja 1973. gadā Amerikas latviešu apvienības (ALA) kongresā Priedainē. Fonda iniciatori bija grupa nacionāli apzinīgu latviešu, kas ne tikai ierosināja šo ideju kongresa gaitā, bet arī deva savu "sēklas naudu" - ap USD 5.000. ALA valdes priekšsēdis tajā laikā bija Dr. Ilgvars Spilners. Ar viņa gādību fondu inkorporēja, lai tas kalpotu Pasaules brīvo latviešu apvienības (PBLA) darba veikšanai.

PBLA, būdama visu trimdas latviešu centrālo apvienību jumta organizācija, savus līdzekļus ik gadus ieguva, veicot ziedojumu vākšanas akcijas trimdas mītņu zemēs. Tas bija ne vien apgrūtinoši, bet arī ne vienmēr garantēja apvienībai vajadzīgos līdzekļus. Līdz ar LBF nodibināšanu un izveidošanu par līdzekļu avotu PBLA darbam, stāvoklis uzlabojās.

Visas PBLA dalības pasaules forumos - Madridē, Belgradā, Helsinkos, Kopenhāgenā un citur - tika finansētas ar arvien augošiem LBF līdzekļiem.

Jau nākošajā ALA kongresā Grand Rapidos, Mičiganas pavalstī, fondam pievienojās vairāki simti tautiešu. Ar vienreizēju vai pa daļām nomaksātu 500 ASV dolāru iemaksu, nacionāli domājošie latvieši kļuva fonda dalībnieki. Šīs dalības maksas veidoja fonda neizskaramo kapitālu. Naudu ieguldot drošos fondos, ieguva līdzekļus PBLA darbībai un fonda administratīvo izdevumu segšanai.

Fonda pārvaldes vadīšanu PBLA valdes priekšsēdis Uldis Grava uzticēja Valdim Kārklim, kurš tajā laikā dzīvoja ASV valsts kontroles komandējumā Bangkokā, Taizemē. 1976. gadā fonda vadību pārņēma Dainis Rudzītis, bet 1979. gadā atpakaļ nāca Valdis Kārklis, kurš, atskaitot laiku no 1990. līdz 1995. gada jūlijam, ir vadījis fondu līdz šim laikam.

Sākuma gados trimdas tautieši pievienojās fondam kā dalībnieki. Fondā iestājās arī daudzas latviešu organizācijas, piemēram, Daugavas Vanagu nodaļas, korporācijas, latviešu biedrības u.c. Fonds savu pirmo miljonu pārsniedza 1983. gadā, bet otro miljonu - 1989. gadā. Šajā laikā fonds sāka saņemt trimdas tautiešu atstātos mantojumus, kas ļoti strauji vairoja kapitāla pieaugumu. Pateicoties nacionāli domājošo latviešu apzinīgai rīcībai, kuri apliecināja savu vēlmi, dot daļu vai visu savu atstāto mantību latviešu nacionālpolitiskā darba veikšanai, fonda kapitālā ienāca vairāk līdzekļu šādā veidā, nekā piesaistot jaunus dalībniekus. Kad Latvija 1991. gadā atguva savu neatkarību, radās iespēja palīdzēt Latvijas atjaunošanai tiešā veidā. Līdz ar to samazinājās trimdas tautiešu ziedojumi un dalības maksas LBF, bet turpināja ienākt atstātie mantojumi.

Tabula parāda fondā ienākušos līdzekļus pa kategorijām no 1989. līdz 1999. gadam (ASV dolāros).

Gads	Procenti	Ziedojumi	Mantojumi	Dalības maksas	Kapitāls
1989	182.288	117.817	224.635	135.961	2.126.815
1990	199.612	132.243	232.652	30.882	2.432.931
1991	225.634	66.909	167.060	151.484	2.772.158
1992	183.664	14.500	116.647	55.625	2.873.984
1993	159.225	22.645	97.656	22.384	2.632.346
1994	149.703	48.486	195.032	19.912	2.697.621
1995	162.848	12.662	650.728	18.917	3.243.417
1996	176.374	16.836	91.397	12.289	3.228.810
1997	214.348	7.597	309.784	1.700	3.389.640
1998	213.729	3.469	180.392	2.472	3.701.929
1999	244.226	3.893	73.138	1.250	3.814.409

Līdzekļu izlietojums

Galvenais LBF līdzekļu saņēmējs ir bijusi PBLA, kas tos izmantojusi, lai īstenotu savus mērķus. No LBF kapitāla procentos vien ir ienākuši ap trīs ar pusi miljoni ASV dolāru, kas izlietoti nacionālpolitiskai darbībai. 1993. gadā LBF dažādiem projektiem Latvijā piešķīra pus miljonu dolāru, no kuriem gandrīz puse tika nodota Aizsardzības ministrijai, pārējie - dažādiem pasākumiem, kurus konkursa kārtībā izvēlējās LBF padomes locekļi. Tajā pašā gadā LBF ieteica atbalstīt Latvijas pilsētu, rajonu un pagastu pašvaldības ar aizdevumu programmu. Šai vajadzībai no neaizskaramā kapitāla ir atdalīts pus miljons dolāru, kas piešķirti konkursa uzvarētājām pašvaldībām visā Latvijā - no Pāvilostas līdz Zilupei, no Alūksnes līdz Aknīstei. Atmaksātās summas tiek piešķirtas jauniem aizdevumiem, un tagad līdz šim piešķirtie aizdevumi sasniedz gandrīz vienu miljonu dolāru. Aizdevumiem jākalpo iedzīvotāju labklājības celšanai, izglītības veicināšanai vai medicīnas sistēmas uzlabošanai un attīstībai. Aizdevumu programmā līdz šim piešķirtas šādas summas (ASV dolāros):

- 1993. gadā - 93.700,
- 1994. gadā - 68.000,
- 1995. gadā - 82.850,
- 1996. gadā - 190.838,
- 1997. gadā - 133.028,
- 1999. gadā - 144.119,
- 2001. gadā - 216.106.

2001. gada konkursā pašvaldības aizdevumus pieprasīja 24 projektiem, lai sakārtotu savas spiedīgākās vajadzības: skolu remontiem, ūdens un siltuma apgādes uzlabošanai, kā arī sociālās aprūpes centru iekārtošanai. No šiem 24 projektiem LBF padome izvēlējās atbalstīt deviņus (iekavās uzrādītas aizdevuma naudas summas ASV dolāros):

Bauskas rajona Mežotnes pagasta padome – Bērzu pamatskolas jumta kapitālremonts (7.310,-)

Tukuma pilsētas dome – Raiņa 1. vidusskolas siltumapgādes sakārtošana (10.109,-)

Rēzeknes rajona Feimaņu pagasta padome – pamatskolas siltināšanas un katlu mājas rekonstrukcija (20.000,-)

Madonas rajona Ērgļu pagasta padome – vidusskolas ēku renovācija un energoefektivitātes paaugstināšana (50.000,-)

Valmieras pilsētas dome – Valmieras 5.vidusskolas jumta kapitālais remonts (50.000,-)

Madonas rajona Kalsnavas pagasta padome – Jaunkalsnavas ūdens ņemšanas vietas sagatavošanas mezglas rekonstrukcija (19.500,-)

Rēzeknes rajona Dricānu pagasta padome – Dienas sociālās aprūpes dzīvokļa izveidošana (5.380,-)

Madonas rajona Praulienas pagasta padome – Praulienas pamatskolas autobusa iegāde (7.000,-)

Madonas rajona Lubānas pilsētas dome – sociālās aprūpes centrs Lubānā (46.807,-)

No PBLA projektiem, kas pēdējos 10 gados finansēti ar LBF līdzekļiem, viens no lielākiem ir bijis piešķirts Ģimeņu atbalsta koordinācijas centram. Piecos gados (no 1996. gada) šim projektam doti 254.000 dolāru. Kategorijā "Speciālie projekti" PBLA kopš 1991. gada dažādām vajadzībām Latvijā izdevusi 600.000 dolāru. Okupācijas muzejs atbalstīts ar 65.000 dolāru, ļoti iecienītās 3x3 nometnes Latvijā saņēmušas 27.000 dolāru, bet "Talcinieki Latvijai" projekts atbalstīts ar 50.000 dolāru.

Atskatoties uz LBF pastāvēšanas 28 gados doto, jāsaprot, ka fonda līdzekļi ir varējuši kalpot Latvijas neatkarības un atjaunošanas vajadzībām ar visai ievērojamām summām.

Lai pateicība fonda idejas ierosinātājiem un, galvenais, tiem 3.350 dalībniekiem - individuālām personām un organizācijām, kuras devušas šos līdzekļus. Daudzi no tiem jau ir aizsaulē, taču viņu devums vēl joprojām kalpo tiem mērķiem, kuri bija šo tautiešu sirdīs - Latvijai un latviešu tautas labākai nākotnei.

Pasaules Brīvo Latviešu Apvienības Latvijas Brīvības Fonda
Mēts

/ Parrunāts ar pirmajiem ziedotajiem /

1. Pasaules Brīvo Latviešu Apvienības pamatorganizācijas vai zemju latviešu centralās organizācijas / Amerikas Latviešu Apvienība, Latviešu Nacionālā Apvienība Kanādā, Latviešu Apvienība Austrālijā, Latviešu Apvienības Komitejas Centrs Vācijā, Dienvidamerikas Latviešu org. / nodibina un vāc līdzekļus PBLA Latvijas Brīvības Fondam.

2. Latvijas Brīvības Fonda mērķi:

- a. Lai Fonda uzkrātu kapitālu /vismaz dažu miljonu dolāru apmēra/ brīvas un neatkarīgas Latvijas latviešu tautas palīdzībai.
- b. Bet Fonda augļus sadalītu un izlietotu tādejādi:
  1. 50% saņemtu PBLA ciņas vešanai par Latvijas atbīvošanu un darbības koordinēšanai starp Fonda locekļiem.
  2. 50% saņemtu zemju latviešu centralās organizācijas proporcijā, par cik no attiecīgās zemes ir ienācis kapitāls, un izlieto kultūras un nacionālās darbības sekmēšanai trimdā.

3. Fonda kapitāla augļus sak izlietot ar nakoša gada 1. janvāri, kad pamatkapitāls sasniedzis vienu miljonu dolāru.

4. Kapitālam pieaugot līdz pieci miljoni dolāru, kapitāla augļi sadalāmi un izlietojami tādejādi:

- a. 1/3 augļus pieskaita Fonda pamatkapitālam.
- b. 1/3 augļus izlieto PBLA mērķu veikšanai un sekmēšanai.
- c. 1/3 augļus izlieto zemju latviešu centralās organizācijas vietējam vajadzībam.

Piezīme - Ziedojumi, testamenta novēlējumi rakstāmi un adresējami uz attiecīgās zemes latviešu centralās organizācijas vārda un ieskaitāmi PBLA LB Fonda kopējā kontā.

5. PBLA Latvijas Brīvības Fonda līdzekļi sastādās:

- a. No tautiešu vai organizāciju ziedojumiem, novēlējumiem, testamentiem, un citiem neparedzētiem ienākumiem.

Piezīme - Ienākušie ziedojumi un novēlējumi graudā /nekustāmi īpašumi, vērtības, u.c./, pēc formalitāšu nokārtošanas pārvēršami naudā un ieskaitāmi PBLA LB Fonda kontā.

6. Vieninieka vai ģimenes /vīrs, sieva/, vai juridiskas personas ziedojumiem vai testamentiem un citiem, sākot ar \$10,000.00 izsniedz PBLA LB Fonda goda biedra diplomu ar summas ierakstu un nozīmi zeltā ar "LL" iniciāliem.

Piezīme - Šī augstākā grupa testamenta novēlējumos, ja nelaiķa piederīgie izsaka vēlēšanos, kāpa piemiņas plāksnē /ieraksta/ apm. 2 X 3 collas PBLA LB fonda goda biedra zīmi.

- a. Par ziedojumiem vai novēlējumiem - testamentiem u.c. sākot ar \$1,000.00 izsniedz PBLA LB Fonda diplomu ar summas ierakstu un nozīmi sudrabā ar "LL" iniciāliem.
- b. Par ziedojumiem vai novēlējumiem u.c. sākot ar \$100.00 izsniedz attiecīgās zemes latviešu centralās organizācijas Fonda diplomu ar summas ierakstu un nozīmi ar "LL" iniciāliem bronza.
- c. Par ziedojumiem vai novēlējumiem u.c. sākot ar \$10.00, saņem vietējās zemes latviešu centralās organizācijas Fonda atbalstītāja karti ar summas ierakstu.

1. Piezīme - PBLA LB Fonda līdzekļi ieguldāmi un apsaimniekojami pēc PBLA ieskatiem, stabilākās valūtas zemēs.

2. Piezīme - Par Fonda ienākušiem ziedojumiem vai novēlējumiem attiecīgās zemes centrālā organizācija izsniedz kvīti viena mēneša laikā, bet attiecīgus goda un atzinības rakstus izsniedz pēc PBLA LB Fonda galīgo statutu pieņemšanas.

7. PBLA LB Fonda kapitāls izlietojams brīvas un neatkarīgas Latvijas latviešu tautas palīdzībai.

8. PBLA LB Fonda kapitāla sadalē un izlietošana PBLA ir gala vārds un noteikšana - arī par Fonda līdzekļu lietderīgu izlietošanu atbrīvē Latvijā.
9. Tekošā gada ienakošie ziedojumi vai novēlējumi sākot ar \$100.00 un augšu tiek publicēti PBLA LB Fonda gada pārskatā uzdevot vārdu, summu un dzīves vīstū.
  - a. Piezīme - Tautieši, testamenta rakstītāju piedrīgie juridiskās personas, kas nevēlās savus vārdus atklāt gada pārskatos nopublicējami zem "N.I." vārda.
  - b. Piezīme - Ziedojumi, novēlējumi un citi ar \$10,000.00 augšu, Fonda pārskatos publicējami atkārtotajiem gados, bet pārējie tikai ienākšanas gada.
  - c. Piezīme - Ziedotāju vārdi ar ziedojumiem zem \$100.00 netiek publicēti Fonda ziedotāju biļetenos.
10. PBLA LB Fonda ziedotāju saraksti izliekami tautiešu apskatei 18. novembra sarīkojumos un 18. novembra aktos cildināma PBLA LB Fonda ideja.
11. PBLA LB Fonds nekādu privātu informāciju neizsniedz.
12. PBLA LB Fonds savu darbību izbeidzot - arhīvus, skatoties pēc iesūtītiem un apstākļiem, nodod vai nu brīvās Latvijas valdībai vai kādai ar Latvijas nacionāli noskaņotai latviešu organizācijai uzglabāšanai vēsturiskos dokumentus.
13. PBLA LB Fonda statutus un instrukcijas pieņem un apstiprina PBLA viena gada laikā, tas ir, līdz 1974. g. 1. jūnijam.
14. Ja divu gadu laikā, tas ir, līdz ar 1975. gada 1. jūniju PBLA LB Fonda neienāk ziedojumos, novēlējumos, u.c., vismaz \$25,000.00, PBLA var lemt par Fonda likvidēšanu un likvidēšanas gadījumā Fonda ienākumi ziedojumi atmaksājami atpakaļ pēc piederības bez augļiem.
15. PBLA LB Fonda darbības iedzīvināšanu uzņemās un kārtos zemju latviešu centrālās organizācijas trindā, ziedojumi, novēlējumi, u.c., jaunajiem var tikt pieņemti PBLA LB Fonda kontā, akcijas darbību koordinē un noteic PBLA.

Piezīme - Pirmajiem ziedotājiem ir vēlēšanās lai PBLA paturētu un iedzīvinātu šī meta idejas un principus, bet sīkāku Fonda galīgo noteikumu izstrādāšanai PBLA ir brīvas rokas.

1973. g. 17. maijā
 2330 Innsbruck Parkway
 Columbia Heights, Minn. 55421

Janis Dimants, Jr., M.D.

Ansis Rozenbachs
Skrāddarvāgen 12
632 23 Eskilstuna
tel. 016/111352

Konts: Latvijas Brīvības Fonds, Ltd
Bankgiro 177-5303

Eskilstunā 1974.gada 15. martā

Godājamie tautieši !

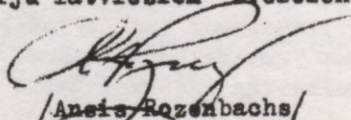
Paaudze, kura ar visu savu sirdi un spēku palīdzēja celt mūsu brīvo Latviju, ir jau gandrīz visa aizgājusi atpūtā. Ar prieku varam konstatēt, ka trimdas dzīvi jau daļēji vada paaudze, kas pēdējos Latvijas gados vēl nebija sasniegusi pilngadību. Paliek silti ap sirdi, ka mums ir sekotāji. Vēl ievācam līdzekļus pietiekoši, lai mūsu darbs trimdā turpinātos, bet kā būs vēlāk ? Vai nākošām paaudzēm arī būs tik daudz devīgu roku ? Līdzekļi nākotnes darbam ir jārada jau šodien. Tādēļ mēs griežamies pie Jums, lai Jūs atbalstītu kapitāla sagādi, ar kuru brīvības rītā palīdzēt celt mūsu Latviju, un no kapitāla angļiem finansētu mūsu patreizējo trimdas darbu Latvijas atbrīvošanai.

Zinām, ka Jūs katrs esiet iekrāto kapitālu grūti pelnījuši, un tik lielai summai kā \$ 500 uz reizi maks varbūt vērsies grūti, bet Jums ir iespēja to sadalīt vairākos maksājumos.

Jūs, kas esat trimdā šakli strādājuši un nodrošinājuši savu materiālo stāvokli, bet nav Jums tiešu mantinieku, domājiet laikus par testamentu. Lai gan esiet spirti un modri, neviens tomēr nezina, kad mūsu stunda sitīs. Padomājiet par to mazo zemi pie Baltijas jūras kur Jūs vai Jūsu tēvs un māte sāka savas gaitas. Brīvības rītā Jūsu ietaupījums palīdzēs uzcelt mūsu Maskavas kungu izsūkto un drupās atstāto mīlo Latviju. Brīvai Latvijai Jūsu atstātais ietaupījums būs daudzvērtīgāks kā trimdas zemes iestādēm.

Zinu, ka nebūs viegli izpildīt uzstādīto plānu un savākt visā pasaulē \$ 1.000.000, bet lai to paveiktu es atgriezīšos un lūgšu un lūgšu kamēr mērķis būs sasniegts. Manās rokās nav tā vara, kas nodokļu iestādēm, bet man atliek tikai lūgt un apelēt pie Jūsu sirdsapziņas.

Ar "Latviju latviešiem" sveicīenu

/Ansis Rozenbachs/
PBLA Latvijas Brīvības Fonda pārstāvis Eiropā

LATVIJAS BRĪVĪBAS FONDADARBĪBAS NOTEIKUMI

1. Latvijas Brīvības Fonds (LBF) ir inkorporēts 1973. gada 5. novembrī Amerikas Savienoto Valstu Ņujorkas pavalstī kā bezpeļņas organizācija ar nosaukumu "Latvijas Brīvības Fonds, Ltd."
2. Latvijas Brīvības FONDA mērķis ir veicināt brīvības un neatkarības atjaunošanu Latvijā un šīnī nolūkā darboties politiskā laukā.
3. Latvijas Brīvības FONDA sēdeklis atrodas Amerikas Savienotās Valstīs ar šādu adresi: Latvijas Brīvības Fonds, Ltd., P.O. Box 16, 400 Hurley Avenue, Rockville Maryland, 20850, U.S.A. Arī LBF dokumenti glabājas turpat. Latvijas Brīvības FONDA Ņujorkas pavalsts adrese ir: Mr. A. Lejins, 149-14 Hawthorne Avenue, Flushing, New York, 11355, U.S.A.

LATVIJAS BRĪVĪBAS FONDA BIEDRI

4. Par biedriem Latvijas Brīvības Fondā var būt tikai Pasaules Brīvo Latviešu Apvienībā (PBLA) ietilpstošās centrālās organizācijas: Amerikas Latviešu Apvienība, Latviešu Apvienība Austrālijā un Jaunzēlandē, Latviešu Nacionālā Apvienība Kanādā, Latvijas Atjaunošanas Komitejas Eiropas Centrs un Dienvidamerikas latviešu organizāciju pārstāvība.

LATVIJAS BRĪVĪBAS FONDA PADOME

5. Latvijas Brīvības FONDA pārvalda padome, ar ne mazāk kā 5 un ne vairāk kā 21 locekli, kurus ievēl LBF biedri - centrālās organizācijas - pēc atslēgas, kādā tie pārstāvēti PBLA valdē, un kuri tai pašā laikā ir PBLA valdes locekļi. Padome lemj ar vienkāršu balsu vairākumu, izņemot, kur tas noteikumos paredzēts citādi. Balsim daloties neizšķirti, priekšsēdim pieder izšķirošā balss. Padomes sēdes pilntiesīgas, ja tajās piedalās vismaz puse no padomes locekļiem. Padomes locekļi var nodot savu balsi arī rakstiski, ja tas darīts paredzētā laikā pirms sēdes uapstiprināts ar padomes locekļa parakstu. Padome apstiprina LBF budžetu, lemj par līdzekļu izlietošanu un par LBF darbības jautājumiem. Katrs padomes loceklis ir savā darbībā saistīts ar tās LBF biedru organizācijas vai pārstāvības lēmumiem (ja tādi doti), kas attiecīgo locekli padomē ievēlējusi. Padomes locekļi par savu darbu atalgojumu nesapem.
6. Latvijas Brīvības FONDA padome ievēl padomes priekšsēdi, kas tanī pat laikā ir PBLA valdes priekšsēdis. Priekšsēža uzdevums ir vadīt LBF saskapā ar padomes lēmumiem, informēt padomes locekļus par darbību, ienākumiem, ieguldījumiem un izdevumiem, un sasaukt vismaz vienreiz gadā padomes sēdi.
7. Latvijas Brīvības FONDA padome ievēl padomes priekšsēža vietnieku, kas tanī pat laikā ir PBLA valdes priekšsēža vietnieks. Padomes priekšsēža vietnieks vada padomes darbu, ja priekšsēdis ir kavēts to darīt.
8. Padomes sēdi var sasaukt ārkārtējos gadījumos, ja to pieprasa vismaz divi padomes locekļi, un tā pilntiesīga, ja tajā piedalās vismaz puse no padomes locekļiem.

-2-

LATVIJAS BRĪVĪBAS FONDA PĀRVALDE

9. Latvijas Brīvības FONDA pārvalde sastāv no priekšsēža, vicepriekšsēžiem, finanču vadītāja, administrātora, finanču komitejas locekļiem un FONDA pārstāvjiem vietējos latviešu centros. FONDA pārvalde veic kārtējo FONDA darbu, informējot sabiedrību par FONDA mērķi, vācot ziedojumus un kārtējot FONDA finanses un administratīvo darbu. Pārvalde darbojas saskaņā ar padomes lēmumiem.
10. Pārvaldes priekšsēdis nozīmē LBF padome. Priekšsēdis vada pārvaldes darbu un ziņo par to FONDA padomei.
11. Katrs FONDA biedrs nozīmē pārvaldē vienu vicepriekšsēdi, kas vada FONDA pārvaldes darbību savas centrālās organizācijas (organizāciju) zemē (zemēs). Vicepriekšsēdis darbojas saskaņā ar priekšsēža norādījumiem. Par savu darbību viņš ziņo priekšsēdim un tam FONDA biedram, kas viņu nozīmējis vicepriekšsēža amatā.
12. FONDA padome nozīmē FONDA finanču vadītāju, Finanču vadītājs atbild par finanču komitejas locekļu darbību, par FONDA kapitāla ieguldījumiem, kasi, kases grāmatām, kases gada pārskatiem un gada budžetiem. Finanču vadītājs darbojas saskaņā ar priekšsēža norādījumiem un ziņo viņam par savu darbību.
13. Katrs vicepriekšsēdis ar FONDA biedra piekrišanu nozīmē savā darbības zemē (zemēs) finanču komitejas locekli (locekļus). Finanču komitejas loceklis ir finanču vadītāja padomnieks un pēc finanču vadītāja norādījumiem: sagādā un pārziņā FONDA līdzekļus savā darbības zemē (zemēs) un sniedz ziņojumus finanču vadītājam un savas zemes (zemju) vicepriekšsēdim.
14. FONDA padome nozīmē FONDA administrātoru, kas vada FONDA administratīvo darbību saskaņā ar priekšsēža norādījumiem, ziņo tam par darbību, uztur sakarus pārvaldes locekļu starpā, un priekšsēža uzdevumā informē FONDA padomes un pārvaldes locekļus. Padomes un pārvaldes sēdēs viņš izpilda sekretāra pienākumus.
15. Katrs vicepriekšsēdis ar attiecīgā FONDA biedra piekrišanu nozīmē savas darbības zemes (zemju) latviešu centros FONDA pārstāvjus. Par FONDA pārstāvjiem nozīmē personas, kas ir FONDA mērķa veicinātājas un kļuvušas par FONDA dalībniekiem vai atbalstītājiem. FONDA pārstāvji informē vietējo sabiedrību par FONDA mērķi un darbību, kā arī piesaista jaunus FONDA mērķa atbalstītājus, lūdzot ziedojumus un novēlējumus. Pārstāvji darbojas saskaņā ar savas zemes (zemju) finanču komitejas locekļa norādījumiem un ziņo tam par savu darbību.

FONDA DALĪBNIKI

16. FONDA dalībnieki ir personas, organizācijas vai institūti, kas vēlas būt FONDA dalībnieki un ir ziedojuši vai parakstījuši solījumu ziedot FONDA darbības mērķim vismaz \$500.- (naudā vai citos izlietojamajos materiālos līdzekļos). FONDA dalībnieki var pieprasīt un saņemt no attiecīgā pārvaldes vicepriekšsēža apliecinājuma rakstu par līdzdalību FONDĀ. Tāpat tie var pieprasīt un saņemt darbības pārskatus un iesniegt ierosinājumus par nākotnes darbību izlemšanai FONDA padomē.

FONDA ATBALSTĪTĀJI

17. FONDA atbalstītāji ir personas, organizācijas vai institūti, kas ir ziedojuši FONDA darbības mērķim, neklūstot par FONDA dalībniekiem. FONDA atbalstītāji var pieprasīt un saņemt no attiecīgā vicepriekšsēža apliecinājuma rakstu par FONDA atbalstīšanu.

FONDA LĪDZEKĻI

18. Latvijas Brīvības Fonds vāc ziedojumus, pieņem novēlējumus, uzkrāj kapitālu un izdara piešķirumus sava mērķa ietvaros.
19. Latvijas Brīvības Fonda padome var piešķirt kārtējai darbībai, sava mērķa ietvaros, uzkrātā kapitāla augļus un atbalstītāju ziedojumus.
20. Latvijas Brīvības Fonda pamatkapitāls ir lietojams tikai ārkārtējām nacionālpolitiskām vajadzībām, kas atbilst LBF mērķim. Pamatkapitālu var izlietot tikai ar padomes vismaz 3/4 balsu vairākumu.
21. Fonda budžeta gads noslēdzas kalendāra gada pēdējā dienā.

FONDA REVIZIJA

22. Vismaz reizi gadā Fonda biedru (centrālo organizāciju) revīzijas komisija pārbauda LBF līdzekļus, kuri atrodas viņu darbības zemēs, un iesniedz ziņojumu padomes priekšsēdim, kurš informē padomi par kases un noguldījumu stāvokli.

FONDA LIKVIDĀCIJA

23. Padome var ierosināt LBF likvidāciju ar vismaz 3/4 padomes locekļu balsu vairākumu. Likvidācijas plānu apstiprina Fonda biedri ar vismaz 4/5 balsu vairākumu, kur katram biedram ir viena balss. Fonda padomes priekšsēdis atbild par to, ka Fondu likvidē saskaņā ar Ņujorkas pavalsts noteikumiem. Fondu likvidējot, visus Fonda īpašumus pārvērš naudā un nodod pēc likvidācijas paredzētajiem norādījumiem.

FONDA DARBĪBAS NOTEIKUMU MAINĀ

24. Latvijas Brīvības Fonda noteikumus var mainīt ar vismaz 3/4 padomes locekļu balsu vairākumu. Fonda darbības noteikumu maiņas priekšlikums izziņojams divus mēnešus pirms padomes sēdes.

(LBF organizatorisko uzbūvi skat. 4.lp.)

Pārstrādātie Fonda darbības noteikumi pieņemti PBLA valdes sēdē, Toronto, 1976. g. 1. jūlijā.

LAI MĒS UZVARĒTU ARĪ BELGRADES KONFERENCĒ

... "Ja mums Helsinku akcijai nebūtu bijis naudas, t.i. Brīvības fonda augļu, tad mēs savu klātieni Drošības konferencē nebūtu varējuši pieteikt, un tas vēstures priekšā būtu bijis nepiedodams." ... Uldis Grava

Latvieši lielu nacionālpolitisku uzvaru Latvijas atbrīvošanai trimdā ir guvuši abās Helsinku konferencēs. To pat varētu teikt, ka pirmo reizi pēc Otrā pasaules kara brīvo valstu un nāciju galvas un vadītāji Helsinkos ir bijuši spiesti atzīt Baltijas valstu iztirgošanu Jaltā un Potsdamā, tāpēc Helsinkos Baltijas valstu delegātiem ir teiktas daudzas līdzjūtības un nožēlas, ka tas tā ir, bet... dokumentu Helsinkos tomēr parakstīja.

Abās Helsinku konferencēs brīvās pasaules valstu galvām un šo valstu delegācijām tika iesniegti memorandi un attiecīga informācija par Baltijas valstu aneksiju, ko iepriekš rūpīgi bija sagatavojusi Pasaules brīvo latviešu apvienība un Latviešu nacionālais fonds.

Abu Helsinku konferenču financēšanai (memorandu izgatavošanai, ceļa izdevumiem latviešu delegācijas locekļiem u.c.) globāli Ipašā ziedojumu vākšanas akcijā savāca apm. 20.000 dol., bet zinām, ka ziedojumu vākšanas akcijās pasta un kancelejas izdevumi ir vismaz 15-20%. Tātad Helsinku ziedojumu vākšanas akcijas izvešanai esam iztērējuši kādus 4.000 dol. nelietderīgi.

Vai būtu pareizi un lietderīgi, ka arī 1977. gadā Belgrades konferences izdevumiem vāktu ziedojumus no tautiešiem globāli Ipašā akcija? Un lai Belgrades konferencē mēs uzvarētu, būs vajadzīga dubulta morālā piepūle un divkārtš materiālais atbalsts jau tādēļ vien, ka Belgrade atrodas aiz dzelzs aizkara.

Ar 1975.gada 1. janvāri PBLA valde cīņas vešanas darbam sāka izlietot Latvijas brīvības fonda augļus, jo LBF kapitālu glabā Latvijas brīvei, latviešu tautas palīdzībai. Uz šodien PBLA Latvijas brīvības fondā apaļos skaitļos ziedojumu nauda ir tikai 220.000 dol. Soltjumi ziedot augļus nenes. Ar līdzšinējā PBLA LBF kapitāla augļiem, kādiem

15.000 dol., nesešsim Belgrades konferences izdevumus. Lai no LBF kapitāla augļiem spētu segt Belgrades konferences un arī citus PBLA izdevumus, mums ar steigu PBLA Latvijas brīvības fonda kapitāls—naudā—gada laikā jāiedzen vismaz viena miljona dolaru fazē. Mēs to varam un spējam, bet mums jāpierāda, ka mēs to arī gribam darīt. Ja latviešu tauta grib dzīvot, ikvienai organizācijai, draudzei, ikvienai tautietei un tautietim trimdā uz saviem pleciem jāiznes arī sava materiālā upuru daļa Latvijas brīves atgūšanai.

Jau šodien PBLA LBF ziedotāji viens otram iejautājas—vai tad tikai šai mazajai saujiņai, kādām 600 latviešu organizācijām un tautiešiem trimdā, jāsigādā līdzekļi PBLA cīņas vešanas darbam? Vai tad tikai tāda ir visu trimdas latviešu kopējā misija Latvijas brīvei? Latvija taču gaida no ikvienu latvieša materiālos upurus. Vairums trimdas latviešu savas personīgās materiālās rūpes ir teicami izkārtājuši,—bet kā ar kopīgo—Latvijas lietu?

Lūdzu un aicinu ikvienu latviešu organizāciju, draudzi un tautieti, kas solījušies ziedot Latvijas brīvības fondā, rocības ietvaros, ziedot jau šodien.

Lūdzu un aicinu ikvienu latviešu organizāciju, draudzi un tautieti trimdā, kas līdz šim vēl nav ziedojuši Latvijas brīvības fondā, ziedojiet jau šodien, topat par LBF dalībnieku ar ziedojumu vismaz 500 dol. apmērā, ko var maksāt arī pa daļām.

Lai Belgrades konferencē mēs nepazaudētu, būs vajadzīgi lieli materiālie līdzekļi.

Ziedojumu čeki rakstāmi uz Latvijas Brīvības Fonds, Ltd. vārda un nosūtāmi: P.O. Box 432, Rockville, Maryland 20850, U.S.A.

Ja ikviens tik zemē sētu, vienu graudu veselū...

JĀNIS DIMANTS! Jr., M.D.
Latvijas brīvības fonda ierosinātais

Informācijas vākšana nav tikai klusa un mierīga statistikas vākšana un
chronikas rakstīšana. Tajā visumā jānodarbojas ar jaunām krīzēm un
pārmaiņām, kurām jāmeģina atrast ātrs atrisinājums.

Ilgvars Spilners
1972.gadā

V
PASAULES
BRĪVO
LATVIEŠU
APVIENĪBAS
INFORMĀCIJAS BIROJS

Jānis Ritenis

bij. PBLA Informācijas biroja vadītājs

PBLA INFORMĀCIJAS BIROJI UN TO DARBĪBA.

Pasaules brīvo latviešu apvienības (PBLA) valde 1972.gada 17.novembrī savas sēdes noslēgumā pieņēma deklarāciju, kas apliecināja latviešu tautas nedalītu vienību un tās neatņemamās tiesības brīvi dzīvot Latvijā. Vienlaicīgi PBLA, pārstāvot brīvos, ārpus Latvijas dzīvojošos latviešus un aizstāvot tautu dzimtenē, kurai atņemtas cilvēktiesības, apņēmas konsekventi iestāties par latviešu tautas brīvību un neatkarību. Visi latvieši tika aicināti vērsties pret Latvijas okupantu pieņemto latviešu iznīcināšanas un pārkrievošanas politiku. PBLA solīja šo cīņu padarīt mērķtiecīgāku, saskaņojot izkaisīto trimdas saimju un visu citu apspiesto Baltijas un citu Eiropas tautu rīcību kā patvēruma zemēs, tā starptautiskos forumos.

Šo darbu bija jāsāk, iegūstot un sistematizējot informāciju par norisēm dzimtenē. Protams, bijām pārliecināti, ka to vislabāk var darīt no Baltijas jūras Rietumkrasta – Zviedrijas. Tāpēc tika nolemts Stokholmā PBLA valdes priekšsēža vietnieka I. Freimaņa vadībā izveidot Informācijas biroju (IB), par tā darbvedi aicinot Jāni Mālīti. Informācijas iegūšanā no Latvijas jaundibinātais birojs vēlējās sadarboties ar Andreja Eglīša vadīto Latviešu Nacionālo fondu, bet pēdējais no šādas sadarbības atteicās, jo negribēja dalīties informācijā, kas iegūta no Latvijas. Tas palēnināja 1972.gadā dibinātā PBLA IB darba gaitu, tās sākumā cenšoties nogādāt informāciju uz Kurzemes krastu un Latvijas ostām.

Sūtījumus uz ostām pārveda galvenokārt jūrnieki, bet uz Kurzemes piekrasti tos pa laikam aizvilka arī Baltijas jūras straume. Kad sāka izdot informācijas bukletus *PASAULE* un *MĒS*, tos ar PBLA apvienoto organizāciju informācijas darbinieku starpniecību Latvijā iesūtīja ik pāris mēnešos, adresējot saņēmējiem visdažādākās dzīves vietās. Padomju iestāžu modrības novēršanai tie bieži tika izsūtīti no tādām valstīm, kā Indonēzija vai Taizeme, kur latviešu trimdinieku skaits bija neliels.

Ar tādējādi piegādāto informāciju PBLA vēlējās sniegt okupācijas apstākļos Latvijā dzīvojošiem zināmu atbalstu un cerību, ka stāvoklis varētu arī mainīties. Gunārs Astra savas tiesāšanas laikā nekautrējās citēt tiesai no šiem bukletiem, par ko tiesa pat nebija pārsteigta.

Jānis Mālītis, kas pēc profesijas bija notārs, gatavojoties uz 1973.gada Helsinku priekškonferenci, vāca arī noderīgus dokumentus un pētīja politiskā noskaņojuma izmaiņas mūsu kaimiņzemēs. 1974.gadā ar *BBC* (*British Broadcasting Corporation* – Britu radoraidījumu korporācija) ziņotāja Jāņa Sapieša starpniecību Mālītim radās kontakts ar toreiz pasaulē tik ļoti ievēroto krievu rakstnieku A. Solžeņicinu, kam IB nodeva PBLA Helsinku konferencei iesniegto memorandu un filmu par latviešu strēlniekiem. 1975.gada jūlijā Helsinku konferences laikā IB uzdevums bija palīdzēt sakaru uzturēšanā starp rūpīgi uzmanīto baltiešu delegāciju Helsinkos un PBLA valdi, kā arī uzņemties rezervistu pienākumus, ja delegācijas locekļus apcietinātu. 1975.g. 22.jūnijā *The New York Times* Helsinku konferences sakarā publicēja Rietumpasaulē lielu ievērību izraisošo Solžeņicina rakstu par zaudētājiem Trešajā pasaules karā. Tas, pēc Solžeņicina ieskata, bija sācies jau 1945.gadā - tūlīt pēc Otrā pasaules kara, atdodot Baltijas valstis, Moldāviju, kā arī Centrāleiropas valstis Padomju Savienībai. 1974.gadā, kad Baltijas valstu inkorporāciju Padomju Savienībā negaidīti atzina toreizējā Austrālijas valdība, IB piegādāja arī Austrālijas Baltiešu padomei vajadzīgo informāciju, lai uzvarētu cīņā par atzinuma atsaukšanu.

1978.gada maijā Zviedrijā nonāca disidents Gunārs Rode, kas 1962.gadā bija notiesāts par Baltijas federācijas organizēšanu un uz 15 gadiem ievietots padomju spaidu darbu noietnē. G. Rode tūlī iesaistījās IB darbā, jo viņam pašam savlaicīgi bija palīdzējusi PBLA un Baltiešu apelācija pie Apvienotajām Nācijām (*Baltic Appeal to the United Nations - BATUN*) - ieinteresētā starptautiskā amnestijas organizācija. Nu Rode, apprecējies ar tūristi no Zviedrijas, Ievu Straubergu, jau domāja par to, kā ārzemēs organizētie latvieši, pārņemot iniciatīvu, varētu sekmēt latviešu tautai labvēlīgu politisko procesu veidošanos Latvijā. Rode bija labs politiskais domātājs un nāca pie pārlicības, ka ar laiku nacionālpolitiskās organizācijas ārzemēs, īpaši tik tuvā valstī kā Zviedrijā, varētu kļūt par visāda veida materiālu un informācijas bāzi Latvijai, kā tas vēlāk arī notika. Viņš arī uzskatīja, ka organizētā trimda varētu aizsargāt briestošās pretestības kustības Latvijā dalībniekus pret okupantu pretpasākumiem. Tas patiesībā arī bija viens no informācijas biroju radīšanas iemesliem. Šo mērķi varēja īstenot, izplatot informāciju par padomju iestāžu rīcību, ko Rode pats darīja Kopenhāgenas tribunālā, iespaidīgi liecinot par cilvēktiesību pārkāpumiem un pārkrievošanu Latvijā. Neiespējami nebūtu bijis arī veikt manipulācijas, izmantojot Latvijas ražotņu vajadzības un saskaņojoties ar Rietumu tirgus interesēm, kas vienlaicīgi pavērtu iespēju prasībām okupantiem labāk sadzīvot ar mūsu tautu.

Vēl lielāka rosība informācijas darbā sākās, kad jaunā IB vadību Minsterē 1980.gadā uzņēmās Jūlijs Kadelis, kas iepriekš bija darbojies kā PBLA valdes loceklis, pildot speciālus informācijas darba uzdevumus. Pa EDSA (Eiropas drošības un sadarbības apspriede) izvērtēšanas laiku Madridē Kadelis ar mūsu Dienvidamerikas spāniski runājošo palīgpersonālu vadīja PBLA biroju Madridē. Kadeļa režijā, 70 trimdas latviešiem līdzdarbojoties, pasaule varēja skatīt, kā par Latvijas brīvību uz Padomju Savienības karoga līdzmācītāja Ķirsona asinis. Kāds spānis mūsu mācītāju nosauca par *latviešu Kristu*. ASV delegācijas vadītāja vietnieks Vorens Zimmermans savā runā stāstīja par Sarkanās armijas iebrukumu Baltijā un mūsu marionešu valdību, kas tur cilvēkus ieslodzījumā. Viņš konstatēja, ka, ja tas viss nebūtu noticis, tad Eiropas drošības un sadarbības konferencē būtu pārstāvētas 38, nevis 35 dalībvalstis. Tik noteikti spriedumi no lielvalstu pārstāvjiem lielās starptautiskās konferencēs nebija dzirdēti kopš Baltijas valstu okupācijas.

Tādēļ nebija pārsteigums, ka pēc šādas runas ASV delegācijai bija strīds ar Padomju Savienības delegācijas vadītāju vēstnieku Juriju Ribakovu.

Izbrīnu drīzāk radīja tas, ka arī ASV delegācijas vadītājs Maksis Kampelmanis savā runā citēja Ļeņina rakstīto par varmācīgu aneksiju, lai konstatētu, ka pēc šīs definīcijas Baltijas valstis ir varmācīgi pievienotas Padomju Savienībai.¹

Pēc šī labā sākuma, piecus gadus PBLA darbā dedzīgi strādājot, Kadelis panāca, ka Rietumu pasaule ar latviešu tautas traģēdiju sāka nodarboties nevis kā ar noklusējamu neērtību, bet kā ar dzīves problēmu, kas prasa pēc risinājuma. Tas tika panākts, izdarot divas lietas: 1) padarot Latvijas jautājumu aktuālu, atklājot pašreizējus, patlaban notiekošus okupētās Latvijas dzīves faktus, kurus aprakstīt bija ieinteresēta Rietumu prese, 2) iegūstot Rietumu preses uzticību un panākot atzītas preses aģentūras stāvokli PBLA informācijas birojam.

Sevišķi jāuzsver, ka biroja darbā Kadeļa laikā negadījās kļūdas, jo viņš ziņoja tikai to, kas bija nepārprotami apstiprināts. Arī viņa ziņu vākšanas metode neprastja liekus cilvēku pārbaudījumus vai upurus. Lai rastos žurnālisti, kas iegūtās ziņas padarītu dzīvas, birojs

¹ Spilners I. Mēs uzvarējam. – Rīga: Elpa, 1998. – 195. lpp.

meklēja kontaktus ar izciliem žurnālistiem, pēc tam veidojot viņus par iejūtīgiem Baltijas likteņu sapratējiem un izgaismotājiem.

Lai sargātu Latvijā vajātos, kā arī diskrēti un konfidenciāli dokumentētu svarīgus faktus, ar daudzu trimdas latviešu palīdzību tika vāktas ziņas par:

- 1) politisku vai reliģisku iemeslu dēļ ieslodzītiem - to fotogrāfijas, piederīgo un ieslodzījuma vietu adreses, pēc kāda kriminālkodeksa panta notiesāts un soda ilgums, sodīšanas patiesie iemesli,
- 2) pazudušo vai noslepkavoto personām - vārdi, biogrāfijas, fotogrāfijas, piederīgo adreses, vajāšanas iemesli,
- 3) skolu mācību programmām un iestāšanās pārbaudījumu programmām augstākajās mācību iestādēs, vietām, kur nav latviešu bērnu dārzu,
- 4) jauno pasta nolikumu par atļauju pieprasīšanu grāmatu sūtīšanai uz ārzemēm, kas stājās spēkā 1982g. 1. septembrī,
- 5) tūristu pratinātājiem - vārdi, datumi un vietas, kur pratināšanas notikušas un kas jautāts,
- 6) faktiem par nehygiēniskiem apstākļiem poliklīniku dzemdību nodaļās,
- 7) daudzbērnu ģimenēm - vārdi un adreses tām, kas nesaņem palīdzību no ārzemēm,
- 8) par jaunu rūpnīcu celšanu un masveidīgu darbaspēka ievešanu, ieskaitot atklātās darba kolonijās novietotos noziedzniekus,
- 9) pierādījumiem par padomju varas nelikumīgām izrīcībām - kratīšanas protokoli, sodu pavēstes un tml.,
- 10) par ateisma propagandu un skolnieku nodarbināšanu,
- 11) pierādījumiem par latviešu valodas literatūras trūkumu bibliotēkās un citur,
- 12) demogrāfiskiem datiem par iedzīvotāju nacionālo sastāvu pilsētās un rajonos.

Šādi iegūta informācija tika klasificēta un pavēra labu ieskatu to dzīvē, kam tika darīts pāri. Pie tiem vispirms piederēja latviešu sirdsapziņas cietumnieki, kuru sarakstā no 1977.-1982.gadam tika ietilpinātas 32 personas. To starpā Oļegs Batarevskis, Juris Būmeistars, Žanis Skudra, Alfrēds Zariņš, Juris Viņķelis un citi. No tiem pēc PBLA iestāšanās par rakstnieku Zariņu ASV Tautas vietnieku nams pieņēma 375. rezolūciju, kas aicināja ASV prezidentu un Ārlietu ministriju rūpēties par viņa atbrīvošanu no spaidu darbiem, un uzdeva izteikt protestu Padomju Savienībai par viņa apcietināšanu. Arī Zviedrijas Penklubs sūtīja vēstules Borisam Pugo uz Valsts Drošības komiteju un Nikolajam Neilandam uz Ārlietu ministriju, lūdzot rakstnieka Zariņa atbrīvošanu. Rietumlatvieši panāca arī to, ka Dr.Juri Viņķeli *Amnesty International* centrāle Londonā atzina par sirdsapziņas cietumnieku. Tādēļ vācu ārstu savienības priekšsēdis griezies pie savas kolēģes Lidijas Novakas Maskavā, lūdzot noskaidrot Dr.Viņķeļa tiesāšanas patiesos iemeslus.

Intu Cālīti pēc viņa apcietināšanas savā aprūpē ņēma *Amnesty International* 83. grupa Parīzē. Latviešu advokāti ASV izveidoja savu grupu Cālīša aizstāvēšanai.

Kad 1983.gada janvārī sākās VDK (Valsts Drošības komiteja) latviešu disidentu apcietināšanas un uz tiesu gaidīja ne tikai Cālītis, bet arī Gunārs Freimanis, Lidija Lasmane-Doroņina, Ģederts Melnalksnis, Jānis Rožkalns un Jānis Vēveris, IB jau varēja sākt apsūdzēto starptautisku aizstāvēšanas kampaņu. Tā notikumiem pievērsa pat tādu

izdevumu, kā *The Christian Science Monitor* un *International Herald Tribune* uzmanību (31.8.1983.). Arī daudzos citos gadījumos IB, sākot izplatīt informāciju par apcietināto vai vajāto likteni, izdevās gūt starptautisku ievērību, tā panākot vismaz divas lietas: uzlabojās apiešanās ar jau apcietinātajiem un padomju represīvās iestādes kļuva uzmanīgākas un mazāk pārsteidzīgas, izmeklējot nākošās lietas. 1993.gada februārī IB EDS apspriedes laikā iesniedza ziņojumu visu delegāciju vadītājiem par Latvijas baptistu aktīvista Jāņa Rožkalna un vēl četru baptistu ģimeņu dzīvokļos izdarītām piecdesmit dažādām kratīšanām, sagādātām ciešanām un pat nāvi vienam ģimenes loceklim. Angļu valodā tulkotu ziņojumu par pret Rožkalnu ģimeni vērsto teroru IB informācijas darbinieki lūdza visās trimdas zemēs piespēlēt vietējai presei. Kad par šo lietu sākās polemika, padomju iestādes reaģēja ātri un pozitīvi. Proti, tika ievērots Rožkalna lūgums Latvijas PSR Iekšlietu ministrijai un rindai Eiropas valstu valdību, kā arī ANO un citām starptautiskām organizācijām, starptautiskā spiediena rezultātā ļaujot šai baptistu lielģimenei 22 personu sastāvā izceļot uz Rietumvāciju.

Šai rīcībai bija arī savas politiskās sekas, jo, šādiem gadījumiem kļūstot zināmiem, paātrinājās Padomju Savienības sabrukums, vienlaikus stiprinot tās tautu drosmi uzstāties pret apspiedējiem. Savukārt, starptautiskā vidē tas ļāva sacīt, ka PSRS neievēro Helsinku pakta pamatprincipus Baltijas republikās. PBLA to darīja EDSA 1983.gada Madrides konferences noslēgumā, iegūstot plašu ievērību ar savu paziņojumu pirms ārlietu ministru noslēguma sanāksmes, ka Padomju Savienība Baltijas valstīs jo īpaši neievēro spēles noteikumus. Tas skaļi izskanēja visā Eiropā tik daudz klausītajā Vācijas valsts raidītājā "*Deutsche Welle*" un atspoguļojās vismaz ducī avīžū.

Vienlaicīgi IB centās izmantot visas iespējas, lai tauta dzimtenē saņemtu īstu un neviltotu pārskatu par apstākļiem ārpus "dzelzs aizkara".

Te daudz palīdzēja sadarbība ar *Brīvās Eiropas* raidītāju Minchenē, kura Austrumeiropas klausītāju skaits, pēc pārbaudītām ziņām, turpināja augt. Tāpat tas bija ar ceļotājiem no Rietumvalstīm, kas bija gatavi Latvijā ievest IB piedāvāto literatūru.

Politiski nozīmīga bija Informācijas biroja darbība Eiropas parlamentā un Eiropas padomē, Strasbūrā. Eiropas politikajām aprindām regulāri tika atgādināts, ka bez Baltijas valstu jautājuma atrisināšanas nebūs panākama stabilitāte Austrumeiropā. Šai ziņā apsveicama bija sadarbības uzsākšana ar fon Habsburgu, Austrijas troņmantnieku un Paneiropas kustības iedvesmotāju. Tieši šāda veida sadarbības veidošanai bija ļoti nepieciešama vispārējā informācija par dzīves apstākļiem mūsu tēvzemē, ko palīdzēja iegūt iepriekš aprakstītā informācijas vākšana un klasificēšana. Bez tās birojs nekādi nebūtu varējis ieinteresēt nākošos baltiešu atbalstītājus un sabiedrotos starptautiskās institūcijās. Šo profesionāļu uzmanību nevarēja piesaistīt, runājot par visiem jau zināmām lietām.

Tieši tādas informācijas tālāk nodošana ļāva arī fon Habsburgam 1983.gada 13. janvārī piesaistīt Eiropas parlamenta interesi savai Baltijas valstu rezolūcijai. Savas uzstāšanās sākumā deputāts sacīja, ka politikas svarīgākais elements vienmēr ir tās ticamība, ko nevarot teikt par padomju nostāju dekolonizācijas jautājumā, jo tā par savām kolonijām pārvērtusi Baltijas valstis. Teikto nevienam Eiropas parlamentā neapstrīdot, par debašu toņa piedevēju kļuva parlamenta lielākās frakcijas (sociāldemokrātu) pārstāvis, deputāts Sēlers (*Seeler*), kas teica, ka Padomju Savienība, pievienojot Baltijas valstis, ir uzņēmusies arī daudzus pienākumus. Pie tiem pieder tautu pašnoteikšanās tiesību ievērošana. Tas ļāva runātajam uzsvērt, ka tieši, rīkojoties saskaņā ar Helsinku līgumu, ir jāievēro, ka tas nebūt nav baltiešiem atņēmis visas to tiesības. Līdzīgi tas deva zaļo gaismu

arī britu deputātam Simondam, lai atgādinātu, ka gan viņa pārstāvētie britu, gan dāņu konservatīvie jau sen vēlējušies pieskarties Baltijas valstu jautājumam. Nu deputāts uzsvēra, ka laikos, kad daudz tiek runāts par solidaritāti, Eiropas parlamentam to ir jāpierāda arī Baltijas valstīm. Tāpēc deputāts Vedekinds no otras lielākās Eiropas parlamenta frakcijas – Tautas partijas – izteica cerību, ka Eiropas kopienas valstu ārlietu ministriem, kam rezolūcija tiek adresēta, būs diezgan dūšas nodot attiecīgu ieteikumu ANO Dekolonizācijas padomei. Rezolūcija tika pieņemta ar 98 “par” balsīm, 6 “pret” balsīm, 8 deputātiem no balsošanas atturoties. Ieteiktā ārlietu ministru rīcība gan nesevoja, un tam šoreiz bija labs iemesls. Tomēr Habsburgs bija palīdzējis baltiešiem uzskatāmi nodemonstrēt, ka tos atbalsta visi Eiropas lielākie politiskie spēki. Pie viena IB bija sagādājis arī labu mācību stundu parlamentā klātesošajiem daudzajiem baltiešu politiskajiem aktīvistiem. Kad tie sāka iestāties par rezolūcijas atbalstīšanu citos parlamentos, pierādījās, ka viss šis pasākums nebija līdz galam izdomāts. Baltijas valstis starptautisko tiesību nozīmē taču nebija nekāda kolonija, bet gan okupētās valstis, kuras joprojām tika atzītas par starptautisko attiecību subjektiem no daudzām citām valstīm. Tādēļ rezolūcijā drīzāk bija jāprasa to okupācijas izbeigšana.

IB tas nozīmēja divas lietas. Pirmkārt, allaž rūpīgi jāizsver vai mūsu atbalstītāji beigu beigās mums neizdarīs tikai lāča pakalpojumu. Uz tādu iespēju Eiropas parlamentā 1983.gada 17. martā norādīja toreiz prezidējošais Eiropas kopienas ārlietu ministrs Genšers. Viņš piebilda, ka Apvienoto Nāciju Koloniālo jautājumu apakškomisijas negatīvam lēmumam būtu ļoti negatīvas sekas. Tāpēc viņš lika saprast, ka daudz cietušo Baltijas valstu interesēs nav ieteicams riskēt ar šāda lēmuma pieņemšanu, vispirms nenodrošinot vismaz daļas Padomju Savienības ietekmēto trešās pasaules valstu atbalstu. Nu IB nestrīdējās pret mūsu toreiz vēl neatpazītam labvēlim, bet nekavējās aicināt baltiešu centrālās organizācijas sākt rūpēties par šāda atbalsta nodrošināšanu.

Vispirms pasaulei gan bija jāatgādina, ka Baltijas valstis tiešām ir okupētas, un to bija jādara Kopenhāgenas tribunālam.

To organizējot, 1985.gada jūlijā baltieši patiesībā vēlējās darīt daudz vairāk nekā līdz šim, kas parasti bija tikai reaģēt uz citu, īpaši mūsu pretinieku izraisītajām norisēm. Laiks bija pienācis mums - baltiešiem - sākt pašiem veidot savus notikumus.

Visu ar tribunālu saistīto darbu pārraudzīja Apvienotā baltiešu komiteja Ņujorkā, bet mūsu profesionāļiem IB bija jāveic grūtāko darbu, piesaistot prominentus tiesnešus, sameklējot ticamus lieciniekus, kā arī veicot visus tehniskos izkārtojumus Kopenhāgenā un rīkojot preses konferences. Pamatots IB uzdevums bija padarīt šo divu dienu notikumu par tikpat tālu skanošu, kā slavenās A. Saharova prāvas, par kurām interesējās visas pasaules politiskās aprindas.

Tribunālā viņu pašu atturības dēļ neizdevās iesaistīt augstākās raudzes starptautisko tiesību speciālistus, bet tā gaitai sekoja 133 žurnālisti, kas pasaules presē par to publicēja ap 1000 rakstu. Baltieši cēla priekšā ne tikai savus apsūdzības memorandumus, bet ilustrēja tos ar trīs dažādu veidu liecībām. Tās nodeva kā juristi, tā aculiecinieki un cilvēku tiesību aizstāvības organizāciju pārstāvji. Tas ļāva izvērtēt ne tikai Baltijas valstu nelegālo okupāciju, dokumentēt cilvēku tiesību pārkāpumus, bet arī baznīcu un brīvā vārda nicināšanu. Tādēļ nebija jābrīnās, ka informācija par šo notikumu pasaulē aizgāja tālāk nekā sākotnējās, visai skopās ziņas par Baltijas valstu okupāciju un viss cits, kas par šīm valstīm bija dzirdēts kopš tā laika.

Kadeļa stilā rīkojoties, informāciju par šo notikumu vēl ievērojami pavairoja tribunālam pieslēgtais Baltijas miera kuģa brauciens pa Baltijas jūru. Tam sekoja pat padomju flotes vienības.

Tā gūtā ievērība pavēra ceļu jaunām iespējām, kam vajadzēja konkretizēties EDSA ekspertu tikšanās laikā Bernē 1986.gada aprīlī-jūnijā un nākošajā EDSA izvērtēšanās konferencē Vīnē 1986.gada novembrī. Te liela loma bija veicama arī IB un, blakus savam rutīnas darbam uz to gatavojoties, Jūlijs Kadelis sagaidīja savu negaidīti pienākušo pēdējo stundu.

Labāko nekrologu viņam uzrakstīja ietekmīgākā vācu laikraksta *Frankfurter Allgemeine Zeitung* speciālists Ernests Levi (*Levy*), kas teica, ka Jūlijs Kadelis bija visapņēmīgākais Latvijas un pārējo Baltijas valstu neatkarības tiesību cīnītājs. To varētu vienlaikus uzskatīt arī par IB Minsterē pirmo piecu gadu darbības posma objektīvu vērtējumu.

Pēc IV vadības maiņas darbība apsīka un koncentrējās uz informācijas sadali. Tādēļ Latvijas atbrīvošanas komitejas Eiropas centra (LAK EC) 1989.gada kopsēdē notika vairākas stundas garas debates par PBLA Informācijas biroja pārkārtošanu, jo valdīja uzskats, ka vajadzīgs politiskā un informācijas darba centrs. Šis bija laiks, kad no Rīgas ziņoja, ka 12.martā demonstrācijās Rīgā piedalījušies 250.000 cilvēku, droši vien lielākais skaits Latvijas iedzīvotāju, kas līdz tam laikam jebkad bija sapulcējušies kopā. Gandrīz vienlaicīgi nāca arī ziņa, ka Maskavā PSKP Centrālā komiteja pieņēmusi lēmumu, ka padomju republikām jādod lielāka rīcības brīvība. Tas it kā liecināja, ka arī mūsu valsts okupanti sāk domāt par koncesiju došanu. Tā nu izvirzījās pat jautājums, kāds ir akceptējamo koncesiju minimums. Visvairāk pārsteidza tas, ka no Zviedrijas, kas 1940.gadā bez kavēšanās un ierunām bija atzinusi Baltijas valstu pievienošanu Padomju Savienībai, nu nāca ziņa, ka tās Ārlietu ministrija vēlētos uzņemt tiešu kontaktu ar Baltijas valstīm.

Tā trimdinieki, vispirms Eiropā, sāka nojaust, ka tuvojas dziesmotā revolūcija, kas varētu nest lielas pārmaiņas. Vēloties paātrināt šī jaunā laika atnākšanu, 1989.gada Latvijas atbrīvošanas komitejas Eiropas centra delegātu kopsēdē Eiropas latviešu pārstāvji nolēma, ka tie aicina "... PBLA valdi sadarbībā ar LAK EC prezidiju Latviešu centrā Minsterē izveidot Eiropas politiskā darba koordinācijas centru, lai saskaņotu informācijas izplatīšanu un atbalstītu grupas Latvijā, kas strādā Latvijas neatkarības interesēs". Ar to vienā kodolīgā teikumā bija radīta darba programma jaunajam laikam, kas nāca pats ar savām prasībām. No tās izrietēja arī, ka nu trimdiniekiem būs jāklūst politiski vēl aktīvākiem.

PBLA valde šo ieteikumu īstenoja jau vēsturiskajā Latvijas latviešu un trimdas organizāciju pārstāvju tikšanās reizē Latviešu Tautas augstskolā Abrenē (Francijā) 1989.gada 15.-19.maijā, kad pirmo reizi tika formāli spriests par Latvijas latviešu organizāciju un trimdas latviešu organizāciju sadarbību, lai atjaunotu Latvijas neatkarību.¹

Šīs sanāksmes situācija bija tik jauna, ka Latvijas latviešu pārstāvji nebūt vēl nebija vienis prātis, kas panākams ar mūsu kopējo rīcību. Tieši tādēļ, ka Latvijas Tautas frontes pārstāvji Abrenē vēl nespēja viennozīmīgi teikt, ka cīņas gala mērķim ir jābūt Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanai, balsis izteikti sāka dalīties arī PBLA valdes locekļu starpā. Jo īpaši valdes priekšsēdim Linardam Luksam un viņa atbalstītājiem tas radīja par to, vai ar tik remdeniem un neizlēmīgiem partneriem trimdas latvieši vispār var sākt sadarbību, kamēr trīs Austrālijas PBLA valdes locekļi (Ļaula, Ritenis un Voitkūns) mēģināja

¹ Ritenis J. Diplomātiskā cīņa par Latvijas Republikas suverenitātes atjaunošanu. – Rīga: LU ž. "Latvijas Vēsture" fonds, 1999. – 56. – 64. lpp.

pārliecināt lielākā trimdas bloka ASV balsu turētājus, ka toreizējais laiks piedāvās vienreizējas iespējas Latvijas neatkarības atjaunošanai, kuras izmantot varēs tikai tad, ja kopējiem spēkiem rīkosies latvieši kā tēvzemē, tā ārpus Latvijas.

Kad Austrālijas pārstāvju viedoklim pievienojās Gunārs Meierovics un Valdis Pavlovskis, PBLA valde lielā vienprātībā nolēma, ka jāsāk ar LAK EC priekšlikuma iedzīvināšanu.

Tas nozīmēja, ka IB Minsterē pārkārtojams tā, lai tas varētu koncentrēties uz nacionālpolitiskā darba veikšanu. Ievērojot Abrenes sarunu iznākumu, tam bija jāiet divos virzienos. Pirmkārt, jāpastiprina sadarbība Latvijā ar tiem grupējumiem, kas noteikti iestājas par drīzu Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanu. Otrkārt, gatavojoties valsts neatkarības atjaunošanai, jāveido Latvijas vieta Eiropas tautu sadzīvē.

Tā kā es biju jau izstrādājis darbības plānu un par to daudz runājis, mēģinot citus pārliecināt par plāna īstenošanas nepieciešamību, tiku aicināts uzņemt IB vadību. Doma par to, ka man jākļūst par leģendārā J. Kadeļa darba turpinātāju, mani vairāk fascinēja nekā baidīja. Biju taču ar lielu aizrautību studējis politiskās zinātnes un daudz ko iemācījies, ne tikai vadot lielus daudz nacionālus uzņēmumus, bet arī Austrālijas baltiešu padomi. To vadīju daudzus gadus, kamēr sadarbībā ar kolēģiem to padarījām par ļoti efektīvu baltiešu interešu aizstāvētāju. Mūsu ikgadējās "atskaites dienās" kādreiz visagresīvākās demokrātijas - Austrālijas - galvaspilsētā labprāt piedalījās daudzi parlamenta locekļi, kas bieži rīkojās mūsu interesēs. Ministru prezidents un arī opozīcijas līderis uzstāja, ka Austrālijai jāiestājas par cilvēku tiesībām Baltijas valstīs ikgadējā ANO cilvēku tiesību konferencē Ženēvā un citur. Tas viss maskaviešus tā sakaitināja, ka viņi, kā man vēlāk stāstīja toreizējais Zviedrijas vēstnieks Maskavā Berners, arī zviedriem Latvijas divvaldības laikā sākot aizstāvēt baltiešu intereses, Zviedrijas diplomātu izsauca uz Ārlietu ministriju. Viņš ticis brīdināts: ja Zviedrija sāks baltiešus aizstāvēt līdzīgi Austrālijai, tad vēstnieks tiks izraidīts.

Pavisam pieņemams man likās arī PBLA valdes lēmums "Par PBLA Informācijas biroja pielāgošanu latviešu sabiedrības pašreizējām vajadzībām un tā darba izkārtojumu nākotnē", kas paredzēja, ka biroja darbs veicams augstā profesionālā līmenī. Darba specifika paredzēja, ka birojam jātiek izveidotam par latviešiem Eiropā veicamā politiskā darba centru ar uzdevumu:

- 1) attīstīt sakarus un sākt informācijas apmaiņu ar nacionālpolitisko aktīvistu grupām Latvijā,
- 2) izvērtēt šo grupu darba nozīmīgumu, veidojot to vadītāju politiskos profilus,
- 3) analizēt politiskās un saimnieciskās norises Latvijā, vajadzības gadījumā pieaicinot apmaksātus speciālistus,
- 4) Latvijas interešu aizstāvēšanai veikt politiskā lobija darbu Strasbūrā un Briselē, kā arī citās Eiropas galvaspilsētās, vienlaicīgi kļūstot par Latvijas nacionālpolitisko organizāciju logu uz Eiropu,
- 5) uzsākt informācijas biļetena izdošanu angļu valodā, kas piesūtāms Eiropas parlamenta locekļiem, Eiropas un ieinteresēto aizjūras valstu ārlietu ministrijām, šo valstu parlamentu locekļiem, ziņu mediju un bibliotēkām.

Šī specifika skaidri akcentēja nepieciešamību pārorientēties no informācijas savākšanas un izdales uz politiskā darba plānošanu un veikšanu, nodrošinot vajadzīgos politiskos kontaktus un veicot darbu visas Eiropas mērogā, kur iespējams - sadarbībā ar

Latvijas diplomātisko dienestu. Kad 1990.gada aprīlī šo rindu autors formāli tika aicināts arī par Latvijas Tautas frontes politisko konsultantu un Egils Levits, kurš starplaikā bija kļuvis par Informācijas biroja konsultantu, - par LTF juridisko konsultantu, biroja darba spektrs paplašinājās vēl vairāk, jo mums abiem bija ne tikai jāveic konsultanta darbs, bet jāsniedz arī daudz rakstisku izziņu atjaunojamās valsts institūciju plānotājiem.

Darbu Minsterē uzsāku 1989.gada 1.jūlijā. Strādāju mūsdienīgi iekārtotā birojā Minsteres Latviešu centrā. Man palīdzēja labi kvalificēta sekretāre, kā arī vairāki konsultanti, daži no kuriem dzīvoja citās valstīs.

Jau darbu sākot, nonācu tiešā kontaktā ar sešām dažādām Latvijas politisko aktivistu grupām. Tūlīt kļuva redzams, ka vairumam šo grupu būs tikai īslaicīga nozīme un ka to vidū ir arī cilvēki, kuri vairāk domā par personīgu iedzīvošanos uz trimdas latviešu rēķina. Lai šo neveselīgo procesu pārtrauktu, es ieteicu PBLA valdei nekādā ziņā nedot šādiem darboņiem PBLA patronāžu. Tas man, protams, radīja ne vienu vien nedraugu, bet tas bija nenovēršami. Uldis Ģērmanis, savukārt, atsala, kad Informācijas birojs atteicās maksāt 100 dolārus par katru Latvijā sabiedrības ievērību guvuša darbinieka politisko raksturojumu. Toties daudzsoļi kontakti sāka veidoties ar LNNK un Latvijas Tautas fronti. Nacionālās kustības dibinātājs Eduards Berklavs vairākas nedēļas pavadīja Minsterē un brauca arī man līdzīgi uz Eiropas parlamenta septembra sesiju Strasbūrā, kur varēju viņu iepazīstināt ar daudziem Eiropas parlamentāriešiem, kas ļoti gribēja ar viņu runāt, bet nevarēja, jo Berklavs neprot nevienu Eiropas valodu. Un ar tulku starpniecību, kā to nākošajos gados nācās uzzināt daudziem Latvijas politiķiem, eiropieši sarunāties pavisam nemīl. Tomēr šīs nedēļas laikā mums izveidojās labs savstarpējais kontakts, kas gan diemžēl sāka atsalt, kad Berklavs uzzināja, ka IB veidojas arī cieša sadarbība ar Tautas fronti.

Tautas frontes vadība jau drīz pēc tikšanās Abrenē bija izlēmusi, ka tās oktobra konferencē jāpanāk lēmumu par Latvijas neatkarības atjaunošanu, tādēļ varēja sagaidīt, ka tā kļūs par mūsu labāko partneri. Dainim Īvānam, Haiko jaunatnes konferencē Somijā tiekoties ar Gunāru Meierovicu, bija panākta vienošanās, ka LTF Internacionālais birojs, kurā tajā laikā strādāja Edvīns Inkēns, Jānis Freimanis, Mavriks Vulfsons, Jānis Jurkāns un Sarmīte Ēlerte, uzsāks ciešu un regulāru sadarbību ar mūsu biroju. Tā vienā rāvienā es biju kļuvis par kolēģi visiem pieminētajiem, kas mani ļoti iepriecināja, jo nojautu, ka mūsu sadarbība nesīs bagātīgus augļus.

Latvijas masu kustībām iestājoties par neatkarību, aktuāls kļuva arī jautājums par to, kā atjaunotās valsts saimniecība izdzīvos, īpaši pirmajos mēnešos pēc atdalīšanās no PSRS. Tādēļ biju priecīgs, ka PBLA valde piekrita maksāt \$ 500 godalgu, kad Latvijas presē izsludināja konkursu par tematu "Neatkarīgās Latvijas eksistence ekstremālos ekonomiskos apstākļos".

Jau pirms plānotās kopējās baltiešu lielākās protesta akcijas – 23.augusta sadošanās rokās ar skatu, vērstu uz Padomju Savienību, bija jāgatavo arī latviešu delegācijai Vācijas Ārlietu ministrijā Bonnā nododamo memorandu. Tajā izvērtēju visu kopš 1939.gada 23.augusta notikušo, par ko, saprotams, savu daļu atbildības vajadzēja uzņemt arī Vācijai. Tādēļ bija labi, ka varēju izmantot Ņujorkas Latviešu juristu apvienības sastādīto dokumentu. Savu palīdzību piedāvāja arī Ilzes Čipules pārstāvētā Eiropas jauno latviešu juristu grupa. Beigās, kad 23. augustā dokumentu ar PBLA vadītāja Gunāra Meierovica, LTF pārstāvja Mavrika Vulfsona un LNNK priekšsēža Eduarda Berklava parakstu, visiem trijiem piedaloties delegācijā, bija jāiesniedz, man radās grūtības ar Mavrika Vulfsona parakstu. Labs *perestroikas* cilvēks būdams, viņš gribēja gan runāt par 23.augusta protokolu, bet ne par

neatkarības atjaunošanu, par ko arī LTF vēl nebija pieņēmusi formālu lēmumu. Par laimi, pēc labas pastīvēšanās Mavriks Vulfsons tomēr piekāpās.

Vēlāk šo dokumentu tulkojām angļu valodā un iesniedzām arī citu Eiropas valstu valdībām, ar ko sākās mans politiskā lobija darbs Eiropā.

Tajā jau bija ieprogrammēta sākotnēja sadarbšanās Eiropas parlamentā, kas uz savām sesijām sanāca Strasbūrā. Bija svarīgi tikt tur savlaicīgi pamanītiem, jo no Eiropas parlamenta ceļā uz neatkarības atjaunošanu gaidījām ne tikai morālu atbalstu, bet arī to, lai mēs varētu tikt pasargāti no vienas otras okupantu pārestības. Bez tam, kad tuvosimies sava ceļa galam, būs jāpanāk mūsu atjaunoto Baltijas valstu valdību atzīšana no citām, pirmkārt, Eiropas valstu valdībām, ar kurām mūs vienā otrā gadījumā varētu kopā savest parlamentārieši. Diemžēl Eiropas parlamentā, kā tas apstiprinājās Eiropas baltiešu centrālo organizāciju pārstāvju sanāksmē Augsburgā, 18.jūlijā, kur piedalījies kopā ar Gunāru Meierovicu, bija radušies lieli sarežģījumi. Proti, baltiešu centrālo organizāciju kopīgi algotais lietuviešu lietvedis un mūsu interešu pārstāvis savā sadarbībā ar parlamenta frakcijām un īpaši Baltijas valstu parlamentāro atbalsta grupu vairs nerīkojās saskaņā ar viņam dotajām instrukcijām. Visnotaļ ļoti atmiešķēta tikusi prasība pēc Baltijas valstu neatkarības atjaunošanas. Nu man tika uzdots Klimaiti atbrīvot no darba un sadarbībā ar lietuviešu pārstāvi K. Dikšaiti padarīt efektīvāku mūsu parlamentāro atbalstītāju darbu. Tā abi ar Dikšaiti pavadījām 26. un 27. jūliju Strasbūrā, jo gribējām būt klāt jaunievēlēta Eiropas parlamenta pirmās sesijas sākumā. Bija jātiekas arī ar līdzšinējo baltiešu atbalsta grupas vadītāju, Austrijas kroņprinci, kas tur bija pazīstams kā deputāts Oto fon Habsburgs. Strasbūrā nonākuši, uzzinājām, ka pēc vēlēšanām baltiešu atbalsta grupa bija sarukusi līdz 7-8 dalībniekiem no 518 parlamentā pārstāvētiem deputātiem. Tūlīt radās šaubas, ko tāds mazs klubiņš kā fon Habsburga/Klimaiša radītā *Baltic Intergroup*, neveidojot intensīvu kontaktu vismaz ar lielākajām frakcijām, tādā lielā parlamentā vispār var panākt. Fon Habsburgs tur tika uzskatīts par ļoti konservatīvu, ar ko lielākā frakcija – sociāldemokrāti – negribēja sastrādāties. Bez tam - Austrijas kroņprincim Baltijas valstis jau arī interesēja tikai viņa radītās Paneiropas kustības kontekstā.

Vienlaicīgi mūsu noklausītās debates par Poliju, kurās piedalījās 19 deputāti, rādīja, ka interese par Austrumeiropu Eiropas parlamentā bija ļoti liela. Debates par britu konservatīvo deputāta Bīzlija (*Beazley*), kas bija darbojies kā fon Habsburga vietnieks Baltijas intergrupā, labi sagatavoto un pieteikto Baltijas valstu rezolūciju apstiprināja, ka Eiropas parlamentā Baltijas valstu situācija vēl pavāji izprasta. Īstenībā par toņa piedevēju šajās debatēs kļuva deputāts P. Kramptons (*Crampton*), kas bija viens no angļu arodbiedrību vadītājiem. Viņš steidzās izteikt Eiropā toreiz vēl valdošo viedokli, ka pārmaiņas Padomju Savienībā gan būtu ļoti apsveicamas, taču nebūtu vēlama Padomju Savienības sadalīšana. Viņam piebalsoja franču komunisti, konstitucionālo tiesību profesors un prezidenta Miterāna padomnieks M. Duveržers (*Duverger*), kurš, kā jau daudzi Francijas vadības spicē, bija pavisam apmierināts ar Baltijas valstu iekļaušanu Padomju Savienībā. Tādēļ viņš izmantoja savu speciālista statusu, lai paziņotu, ka proponētās rezolūcijas pirmais paragrāfs, kurā sacīts, ka reformu gaita Baltijas valstīs ir nosakāma vienīgi pašiem baltiešiem, nav saskaņā ar likumu, jo Baltijas valstis ir Padomju Savienības sastāvdaļa. Savas intervijas turpinājumā Duveržers sacīja, ka saskaņā kārtības rulli Eiropas parlaments nevar kļūt par starpnieku starp Padomju Savienību un Baltijas valstīm. Tādēļ nav arī pieļaujams rezolūcijā paredzētais lēmums aicināt Latvijas un Igaunijas Tautas frontu un Lietuvas *Sajūdis* pārstāvjus uz Eiropas parlamenta nākošo sesiju, lai ar tiem uzsāktu konstruktīvu dialogu. Par šiem abiem

rezolūcijas paragrāfiem, atsevišķi balsojot, tika nodotas 67 balsis "par" un 110 balsis "pret", no kurām vairumu nodeva balsojumam no mūsu puses pilnīgi nesagatavotie sociālisti. Līdz ar to sēdes tālākā gaitā, lai kā Bīzlijs pūlējās, varēja tikt pieņemta tikai rezolūcijas iztukšotā čaula. Tā kā arī vairāki baltiešu atbalsta grupas locekļi balsošanā pat nepiedalījās, tad viss notikušais skaidri parādīja, cik liels darbs mums vēl ir priekšā Eiropas parlamentā.

Tādēļ vēl pirms Strasbūras pirmā apmeklējuma noslēguma, devos meklēt jaunus sabiedrotos mazo valstu pārstāvju vidū. Izrādījās, ka šī taktika ir pareiza. Viens no pirmajiem deputātiem, ko apmeklēju, bija P. Kūnijs (*Cooney*), agrākais Īru valdības aizsardzības un tieslietu ministrs. Viņš Baltijas valstis pieminēja debatēs par Poliju un bija ļoti ieinteresēts kontaktu uzņemšanā ar baltiešiem, kā arī apņēmās ne tikai pats iestāties par mūsu interešu aizstāvēšanu, bet izteica arī gatavību nākošās vizītes laikā mani iepazīstināt ar virkni citu deputātu, kas varētu būt līdzīgi noskaņoti. Tas liecināja, ka mums, pašiem tādā garā piestrādājot, varētu sekmēties ar parlamentārās atbalsta grupas pārkārtošanu, kas bija visai svarīgi mūsu darbības nekavējošai izvēršanai.

Sameklēju arī jaunievelēto Dānijas liberāli Nīlu Kofūdu (*Kofoed*), bijušo lauksaimniecības ministru. Izrādījās, ka viņš Dānijā jau sācis palīdzības akciju Latvijas lauksaimniekiem, kam privātsaimniecībās bija ļoti noderīgas Dānijā pēc piecu gadu lietošanas norakstītās lauksaimniecības mašīnas. Varēju tikai apliecināt, ka tas ir labs veids Dānijas - Latvijas sadarbības sākumam. Pēc sarunām par mūsu sadarbību Strasbūrā nācu pie slēdziena, ka te ir labs kandidāts mūsu atbalsta grupas vadītāja amatam. Jau mūsu nākošā mēneša tikšanās reizē Kofūds šo amatu arī uzņēmas.

Meklēju arī informāciju par to, kāda varētu būt Eiropas parlamentā pārstāvēto 10 frakciju nostāja Baltijas valstu jautājumā. No pieredzes Austrālijā zināju, ka, strādājot ar parlamentāro frakciju starpniecību, ir daudz lielākas cerības attīstīt pastāvīgus kontaktus ar dažādām valdībām, nekā to mēģinot tieši. Kad tas apstiprinājās arī Eiropā, secinājām, ka IB jāveido pēc iespējas ciešus sakarus ar visām Eiropā pārstāvētajām politiskajām partijām. Bija acīm redzams, ka šādu sakaru iesākšanai sevišķi laba vieta ir Eiropas parlaments Strasbūrā, ko attiecīgi arī izmantojām.

Liela nozīme IB darbā bija PSKP Centrālās Komitejas sekretāra un politbiroja locekļa Aleksandra Jakovļeva vadībā veiktajam PSRS Augstākās Padomes komisijas darbam, izvērtējot PSRS un Vācijas 1939.gada neuzbrukšanas līguma tiesisko pusi. Komisijā aktīvi līdzdarbojās arī I. Ķezbers, N. Neilands un M. Vulfsons, kas komisijai palīdzēja secināt, ka "balstoties uz tā laika dokumentu rūpīgu analīzi un vēl dzīvo liecinieku liecībām", tai jānāk pie viennozīmīga atzinuma, ka PSRS un Vācijas neuzbrukšanas paktam bijis pievienots slepens protokols, abām pusēm vienojoties par savstarpējo interešu sfēru norobežošanu Austrumeiropā, kas drīzi vien pavēra ceļu Baltijas valstu aneksijai. Komisija bija atzinusi, ka šī rīcība nesaskanēja ar starptautisko attiecību principiem un līgumiem. Tas, ka šāds konstatējums pēdīgi nāca arī no Maskavas, radīja sensāciju arī Rietumu pasaulē.¹ Mēs IB steidzāmies iekļaut šo informāciju Vācijas Ārlietu ministrijā līguma parakstīšanas 40.gadadienā iesniedzamajā jau minētajā memorandā. Šī - tieši no Maskavas nākusī ziņa - arī palīdzēja pievērst vai visas pasaules uzmanību sev tiem pusotra miljona baltiešiem, kas 23.augustā, veidojot milzīgu ķēdi, vienkārši sadevās rokās, vēršot skatu pret Maskavu. Arī Informācijas birojs Minsterē tieši tajā laikā mudināja pievērst uzmanību Baltijas valstīm. Maskavai tas viss ļoti nepatika. Tādēļ jau 26.augustā, kamēr Gorbačovs bija atvaļinājumā

¹ Ritenis J. Diplomātiskā cīņa par Latvijas Republikas suverenitātes atjaunošanu. – Rīga: LU ž. "Latvijas Vēsture" fonds, 1999. – 68. lpp.

ārpus Maskavas, PSKP Centrālā Komiteja nāca klajā ar speciālu paziņojumu par stāvokli Baltijas padomju republikās. Paziņojumu nekavējoties pārraidīja Maskavas televīzija, un tam daudz uzmanības veltīja gan padomju, gan ārzemju prese. Paziņojumā bija teikts, ka Baltijas padomju republikās ir izveidojusies situācija, kas skar "... visas mūsu sociālistiskās daudznāciju zemes intereses", jo radušies "nacionālistiski ekstrēmistu grupējumi, kas patvaļīgi piesavinās tautu nacionālo interešu paudēju lomu" un tikai pamazām atklājoties šo grupējumu "antisociālistiskais raksturs". Par šo grupējumu ieroci esot kļuvuši republiku preses izdevumi, kuriem esot kontakts ar ārvalstīm.

Republikas varas līmenī jau tiekot pieņemti antisociālistiski akti – vēlēšanu likumi, kas diskriminējot citas tautības, bet 23.augusta notikumu rosinātāji sakāpinājuši situāciju līdz antisociālai histērijai un iestājušies par separātismu. Baltijas republiku vadītāji neesot spējuši pārbūvi ievirzīt veselīgā gultnē. PSKP CK aicināja Baltijas tautas saprast, kādas var būt notikuma sekas, un aicināja kopīgi rast izeju no radušās situācijas, lai saglabātu vienotu padomju tautu saimi.²

Mēs sapratām, ka Baltijas valstu neatkarības kustībām nu draudēja briesmas un norāti tika ne tikai daudzie komunisti, kas bija kļuvuši par aktīviem perestroikas atbalstītājiem, un izvirzījās arī jautājums, kurā pusē šie cilvēki beigās paliks.

Lūdzu vēl Minsterē esošo Eduardu Berklavu sagatavot latviešu atbildi uz paziņojumu. Tajā Berklavs teica, ka Baltijas tautas nedrīkst pieļaut, ka tās tiktu iebaidītas, un uzsvēra, ka pienācis laiks, kad tautas pašas grib lemt, kā viņām dzīvot. Pēc paziņojuma izplatīšanas, IB Berklava domu iekļāva arī angļu un vācu valodā sagatavotajos memorandos, ko tajā laikā ar latviešu centrālo organizāciju starpniecību turpinājām iesniegt dažādo valstu Ārlietu ministrijās.

LTF noteikti neļāvās iebaidīties, bet sāka plānot, kā rīkoties, ja Latvijā tiešām sāktos represijas un varbūt pat tiktu ieviesta prezidentālā pārvalde, ar ko republikas pa laikam tika baidītas. Apņēmības pilnie LTF vadītāji ātri nāca pie slēdziena, ka, notiekot sliktākajam, uzsāktais ceļš jāturpina, trimdai pārņemot ārzemju sakaru veidošanu.

Tādēļ es tiku lūgts 2. un 3. septembrī Rietumberlīnē, uz kuriem no Latvijas varēja nokļūt bez vīzām, noorganizēt konfidenciālu LTF apvienoto organizāciju un PBLA pārstāvju tikšanos, lai liktu pamatus ciešākai sadarbībai nākotnē. Tas, saprotams, bija tālredzības iedvesmots pasākums, ko visi uzņēmām ar lielu nopietnību. Noīrējām mazu privātviesnīcu uz nedēļas nogali Berlīnē. Tur uz apspriedēm no Latvijas ieradās Dainis Īvāns, Edvīns Inkēns, Jānis Lucāns un Inesis Feiferis. Visvaldis Lācis pārstāvēja LNNK. PBLA pārstāvji bija Gunārs Meierovics, Andris Abakuks, Artūrs Cipulis, Andris Kadeģis, Valdis Pavlovskis un šo rindu rakstītājs, kas uzņēmās arī mājas tēva pienākumus. Sēde sākās ar intensīvu Latvijas toreizējās politiskās situācijas analīzi. Savos ziņojumos Dainis Īvāns un Edvīns Inkēns uzsvēra, ka ir radīta īpaša komisija, kas Latvijā jau savākusi 300.000 parakstus rezolūcijai, kas tagad, pēc Maskavas atklājumiem par Molotova - Rībentropa paktu, prasa deklarēt 1940. gada vēlēšanas Latvijā un tām sekojošo Latvijas pievienošanu Padomju Savienībai par nelegālām. Vienlaicīgi notika gatavošanās Augstākās Padomes 1990.gada marta vēlēšanām, rūpējoties par LTF vairākuma iegūšanu tajās. Ja tas notiktu, tad LTF nāktu ar prasību regulēt Latvijas starptautisko statusu, kas nozīmētu cīņu par Latvijas neatkarības atjaunošanu. Tā kā arī lietuvieši gatavojās rīkoties līdzīgi, tad tieši šie notikumi izraisīja Maskavas bardzību. Šo rindu rakstītājs, sākot ziņojumu par latviešu nacionālpolitisko darbu Rietumvalstīs, apsveica mērķtiecīgo rīcību, ko sākusī LTF, un apstiprināja, ka sadarbības iespējas ir lielas, jo

² Turpat, 70. – 71. lpp.

nākotnes darbā viena puse varētu papildināt otrās darīto. Abas puses piekrita tam, ka PBLA varētu būt par LTF un LNNK logu uz Eiropu, kas pēc Edvīna Inkēna vērtējuma, joprojām bija atturīga un nogaidoša, baidoties, ka baltiešu krasais nacionālisms varētu destabilizēt visu Austrumeiropu. Kopīgiem spēkiem mums bija jāizklieš šie senie mīti, vienlaicīgi stiprinot latviešu tautas spēju pretoties spiedienam no Austrumiem. Eiropiešiem jāapzinās, ka arī mēs gribam piederēt Eiropai. Tādēļ IB ir jāizvērs uzskātie pasākumi Eiropas parlamentā, pārsviežot tos arī uz Eiropas Padomi un Eiropas galvaspilsētām, rīkojoties kopā ar LTF. Katrā ziņā delegāciju darbā Rietumvalstīs bija demonstrējama latviešu tautas vienprātība politisko risinājumu meklēšanā. Vienojās arī par to, ka ērtākai delegāciju darba risināšanai tajās pārsvarā būtu jāpiedalās vieniem un tiem pašiem cilvēkiem. Katrā delegācijā gan vajadzētu būt pārstāvētai PBLA, jo var iznākt, ka, iestājoties patiesai krīzes situācijai Latvijā, darbu ārpus Latvijas ir jāturpina PBLA vienai pašai, kļūstot par LTF pārstāvjiem starptautiskos forumos. Berlīnē runājām arī par saimnieciskām krīzēm, kas varētu rasties, ja, piemēram, šantažējot Latvijas virzīšanos uz neatkarību, Padomju Savienība "nogrieztu" enerģijas piegādi. Vienojāmies, ka šajā laikā vairumam darba ierosmju jānāk no Latvijas, bet atbalstam - no trimdas. Tā kā PBLA ļoti nopietni centās attīstīt sadarbību ar LTF, fokusējot to uz Latvijas neatkarības atzīšanu, sarunu noslēgumā visi bijām ļoti iepriecināti, ka ir sākta meklēt formālā bāze mūsu kopdarbībai.

Lai IB ļautu vairāk koncentrēties politiskā darba veikšanai, vienojāmies, ka jaunizveidotais LTF Informācijas centrs, kas darbosies Sarmītes Ēlertes vadībā, uzturēs tiešu kontaktu ar Padomju Savienībā esošajiem ārzemju preses pārstāvjiem, kā arī regulāri informēs *Amerikas balsis* un *Brīvās Eiropas* raidītājus par notikumu attīstību Latvijā, kas no Rīgas saņemtos ziņojumus sadalīs PBLA valdes locekļiem, ārzemju latviešu laikrakstiem un informācijas darba veicējiem. Ik nedēļas ārējo sakaru daļa pēc LTF valdes sēdes dos telefonisku ziņojumu par pieņemtajiem lēmumiem PBLA IB Minsterē. Pirms šķiršanās IB apņēmās nekavējoši sākt priekšdarbus kopīgai vizītei Strasbūrā un pirms vizītēm vienmēr sagādāt Latvijas delegātiem vajadzīgo priekšinformāciju.

Diemžēl, LTF pārstāvjiem Jānim Jurkānam un Jurim Rozenvaldam neizdevās piedalīties Eiropas parlamenta nākošajā sesijā, jo viņiem abiem vīzas izsniedza tikai divas dienas pirms sesijas sākuma - 11.septembrī, kad vairs nevarēja tikt pie aviobiļetēm. Vēl sliktāk gāja lietuviešu *Sajūdis* pārstāvjiem, kam bija izsniegtas nepareizas izbraukšanas atļaujas. Tā mūsu noorganizētā vizīte Strasbūrā notika, piedaloties tikai rietumniekiem. Kopējo braucienu nācās uz mēnesi atlikt, starplaikā tiekoties II LTF kongresā Rīgā.

LTF kongresā Rīgā 1989.gadā piedalījās PBLA valdes priekšsēža vietas izpildītājs Gunārs Meierovics, vairāki PBLA valdes locekļi un IB vadītājs. Radās tāda sajūta, it kā jau notiktu kopš Latvijas otrreizējās okupācijas abu sadalīto tautas daļu kopā sanākšana. Ka vismaz tāda idejiska sastapšanās notiek, visvairāk bija manāms, kad Vilnis Bresis runāja par varas pāriešanu no birokrātijas tautas rokās un jaunizraudzītais LTF valdes priekšsēdis Jānis Škapars runāja par Latvijas valstiskās atjaunošanas koncepciju, uzsverot, ka to darīt lika nevis vēlme atkal meklēt pēc jauniem lozungiem, bet iestāties par tautas interesēm. Viņš arī paredzēja, ka tas izraisīs asas diskusijas ar centrālo varu un šo diskusiju pārnesšanu uz starptautiskiem forumiem.

Runājot par Latvijas ārpolitiku, Edvīns Inkēns uzsvēra, ka Latvijas ietekmīgākais ierocis šajā jomā ir tās iekšpolitiskās vienotības spēks. Tomēr argumenti, ko latvieši līdz šim dzirdēja kā no Maskavas un Rīgas supermērenajiem politiķiem, tā arī no Bonnas pragmātiķiem, bija apmēram vienādi. Tāpēc nākotnes labā bija jāpanāk, lai Baltijas valstu

jautājums nepazustu no pasaules preses pirmajām lapaspusēm. Šai sakarībā Inkēns neseno LTF - PBLA Berlīnes tikšanos aprakstīja kā pašu latviešu politikas nozīmīgu sasniegumu, jo nu ārzemju latvieši kļuvis par Latvijas sūtņiem pasaulē, ar pilnvarām aizstāvēt Latviju. Tas jā dara, lai liktu Rietumu politiķiem koriģēt savas nostādnes, un jāsāk ar mūsu mērķu izskaidrošanu Ārlietu ministrijās.

Pirmais kopējais PBLA un LTF pasākums - Eiropas parlamenta sesijas Strasbūrā apmeklējums - tika plānots tā paša mēneša laikā. Pirms atstājam Rīgu, Ivars Godmanis LTF politiskās komisijas vārdā izteica IB arī vairākus lūgumus par konsultācijām, īpaši sakarā ar priekšā stāvošām AP vēlēšanām un LTF ievēlēto deputātu kopā saturēšanu arī pēc vēlēšanām. Kad Gunārs Meierovics apstiprināja, ka IB varēsim darbā pieņemt vēl jaunus darbiniekus, labprāt uzņemos arī dažādu konsultācijas darbu veikšanu.

LTF un PBLA kopdarbībai sākoties, jau 22.oktobrī ar priecīgu prātu vedu jaunizraudzīto LTF ārējo sakaru komisijas vadītāju Jāni Jurkānu un Juri Rozenvaldu no Politiskās komisijas savā mašīnā no Frankfurtes lidlauka uz Eiropas parlamenta sesiju Strasbūrā, kur bija sagaidāmi arī Maido Kari, Pasaules igauņu un baltiešu apvienības priekšsēdis, kā arī Gunārs Meierovics, Eduards Voitkūns, PBLA valdes loceklis no Austrālijas, un Imants Lieģis, jaunieceļamais IB pārraugāmais, PBLA apvienības pārstāvis Eiropas parlamentā. Kad visi bijām sapulcējušies Strasbūrā, devos pie Eiropas parlamenta priekšsēža padomnieka, britu sociālista G. Harisa, lai nokārtotu baltiešu pārstāvju tikšanos ar priekšsēdi. Te interesantā sarunā man atklājās, ka daudzas durvis Strasbūrā mums vēl varētu arī neatvērties. Proti, Hariss mani informēja, ka priekšsēdis vēl neesot pat pieņēmis PSRS vēstnieku un ka uz manu lūgumu pieņemt baltiešus nopietnu reakciju varēšot sagaidīt tikai tad, ja šādas vēlmes būšot dzirdamas no paša parlamenta nozīmīgākām frakcijām un komisijām.

Teikto uzskatot par nozīmīgu norādījumu, tūliņ sākām arī attiecīgi rīkoties. Drīz jau sēdējām parlamenta ietekmīgās politiskās komisijas priekšsēža Džovanni Gori kabinetā. Viņš bija Kristīgo demokrātu frakcijas loceklis un kādreizējais Itālijas ministru prezidents. Liels bija mūsu pārsteigums, kad mums vispirms nācās viņam uz kartes parādīt, kur atrodas Baltijas valstis. Kad Jānis Jurkāns un Juris Rozenvalds bija pamatīgi iepazīstinājuši Gori ar Baltijas valstīs notiekošo, viņš teica, ka referentu priekšnesums bijis ļoti iespaidīgs, bet steidzās arī piebilst, ka Eiropas parlaments nevar iejaukties Padomju Savienības iekšējās lietās. Nu delegācijai nācās Gori pārliecināt, ka nav nopietni teikt, ka Baltijas valstu lietas ir Padomju Savienības iekšējā problēma. Uz to reaģējot, Politiskās komisijas priekšsēdis paskaidroja, ka Politiskā komisija attieksies ar lielu interesi pret Baltijas valstu jautājumu, tiklīdz komisijai to darīt lūgs Eiropas parlamenta frakcijas. Tas īstenībā nebija neparasti un tikai apstiprināja, ka baltiešiem vispirms jāmeklē sadarbību ar parlamenta frakcijām. No savām analīzēm jau zināju, ka ar mums būs gatava sadarbīties otra lielākā frakcija - Eiropas Tautas partija, kuru parlamentā pārstāvēja 121 deputāts.

Zināju arī, ka šīs frakcijas, kas īstenībā vairumā pārstāvēja Kristīgo Demokrātu partijas deputātus, priekšsēdis Dr. Egons Klepšs, kas drīz tika ievēlēts par Eiropas parlamenta prezidentu, ir tuvs kanclera Helmūta Kola līdzstrādnieks. Tāpēc nebija jābrīnās, ka jau mūsu pirmajā tikšanās reizē kā Dr. Klepšs, tā viņa palīgs, valsts sekretārs Horsts Lange, izrādīja vislielāko Baltijas valstu problēmu izpratni un solīja konstruktīvi rīkoties ar visiem mūsu iesniegumiem. Vislielāko prieku baltiešu delegācijai, protams, sagādāja, šīs tik ietekmīgās frakcijas gatavība atbalstīt Baltijas valstu centienus pēc neatkarības. Jau pēc pāris nedēļām kļuva zināms, ka kanclers Kols ir uzsācis Vācijas apvienošanu, un tāpēc ļoti nozīmīgi bija

uzsākt ciešu sadarbību ar šo frakciju, ko, Latvijai atgūstot neatkarību, vairs nepratām novērtēt.

Kā ar nākošo tikāties ar jau pieminēto dāņu deputātu Nīlu Kofūdu, kas mūs informēja, ka, sekojot Liberāļu internacionāles ģenerālsekretāra Ričarda Mūra (*Moore*) ieteikumiem, ir gatavs uzņemties Baltijas valstu Intergrupas vadītāja pienākumus Strasbūras parlamentā. Tā nu varējām tūlīt pārrunāt dažādus mums svarīgus organizatoriskus jautājumus. Abi liberāļi neskopojās ar daudziem praktiskiem padomiem. Viņu praktiskā palīdzība atspoguļojās, kad Liberāļu, Demokrātu un Reformistu savienības kongresā Šanonā, Īrijā, kur baltiešus pārstāvēja Imants Lieģis un Igaunijas nākošais ārlietu ministrs Jurijs Luiks, pieņēma baltiešu atbalsta rezolūciju. Tajā bija izteikta apbrīna par Baltijas tautu uzdrīkstēšanos un pateicība baltiešiem par mierīga spiediena attīstīšanu, aicinot Padomju Savienību sākt sarunas par Baltijas valstu neatkarības atjaunošanu. Visu triju partiju grupējumu biedri un piekritēji tika aicināti atbalstīt baltiešu centienus. Tas bija svarīgi, jo bijušā Francijas valsts prezidenta Žiskāra d'Estēna (*Giscard d'Estang*) vadītā grupējuma frakcija bija trešā lielākā Eiropas parlamentā.

Nozīmīga bija arī baltiešu delegācijas tikšanās ar vienu no parlamenta lielākās frakcijas – sociāldemokrātu - līderi Ortegu Medinu no Spānijas, kas pats bija iepriekšējā sasaukuma vicepriekšsēdis. Pazīstamais politologs sacīja, ka Spānijai ir izdevies pāriet no diktatūras uz demokrātiju un spāņi labprāt palīdzētu to darīt arī baltiešiem. Runājot par mums pielietojamo taktiku, Medina atklāti ieteica sākumā vairāk paļauties uz mazākām Eiropas parlamenta frakcijām, vienlaicīgi nodrošinot sociāldemokrātu neitralitāti baltiešiem svarīgos balsojumos. Tas bija vērā liekams padoms. Sevišķi labi gan nebija, ka tas mūs noveda pie franču Nacionālās frontes un vācu republikāņu 22 deputātu grupējuma, kas baltiešu delegācijai bija pat sarīkojuši iepazīšanās vakariņas un izrādīja lielu interesi par nākotnes sadarbību. Tomēr šai grupai līdzī nāca Le Pena – rasista un radikāļa slava. Tādēļ, biedrojoties ar šo grupējumu, tā slava pieliptu arī mums un aizcirstu ceļu uz sadarbību ar sociāldemokrātu frakciju, ar kuriem, kā mēs toreiz cerējām, mūs varētu savest kopā Valdis Šteins un Jānis Dinēvičs. Atskatoties uz mūsu pirmo kopējo pasākumu ar LTF, var teikt, ka mēs bijām uz pareizā ceļa, jo Eiropas parlamentā gūto kontaktu izmantošana solīja ievest mūs Eiropas politiskajā virtuvē laikā, kad Austrumvācijas revolūcijas laikā Eiropā veidojās pilnīgi jauna situācija, un tāpēc sāka rasties interese uzklaut arī mūs.

Lai to izmantotu, IB ierosināja nekavējoties sākt plānot nākošos kopējos apmeklējumus. Mūsu uzdevums bija sarunāt vizīšu laikus, sagādāt un maksāt par viesnīcām, kā arī segt pārējos ar apmeklējumiem saistītos izdevumus, vienlaicīgi nodrošinot LTF un LNNK pārstāvjiem kabatas naudu viņu ārzemju ceļojuma laikā. IB arī veica visu priekšsaraksti, ja to nebija jau paveicis PBLA pārstāvis Briselē, un nokārtoja arī visu pēcvizīšu pateicību izteikšanu. Ja apmeklējumos izdarāmos iesniegumus sagatavotu LTF, tad IB solījās palīdzēt ar tekstu nogludinājumiem un vajadzīgiem tulkojumiem.

Kontaktu veidošanā ar Eiropas valstu valdībām mums palīdzēja latviešu centrālās organizācijas. Piemēram, Guntis Bērziņš 1989.gada 23.novembrī bija noorganizējis tikšanos Anglijas Ārlietu ministrijā, Londonā. Uz šo tikšanos es pavadīju J. Jurkānu, M. Vulfsonu, V. Dozorovu un E. Repši, un mūs pieņēma ministrijas apakšsekretārs Dāvids Ratfords, kas bija atbildīgs par Austrumeiropas lietām, un viņam pakļautie Baltijas nodaļas darbinieki. Intensīvās pārrunas sākās ar apliecinājumu, ka notikumu attīstībai Baltijas valstīs ar lielu interesi Lielbritānijā seko pat ministru prezidente Margareta Tečere. Jautājums, kas nodarbinot daudzus britus, esot: kā mēs varētu palīdzēt? Atbildot uz šo jautājumu,

M. Vulfsons teica, ka vispirms ir jānodrošina, kā to jau mēģinot darīt ASV vēstnieks Maskavā, lai netiktu uzsākta baltiešu neatkarības cīnītāju vajāšana. Bez tam, gaidāmajā prezidentu Buša-Gorbačova konferencē Maltā būtu atzīstams, ka ar Baltijas valstīm jārikojas tāpat kā ar Poliju. Baltijas valstīm jātiek uzņemtām Eiropas padomē, un jāveicina to sadarbības mēģinājumi ar Ziemeļvalstīm. Uz teikto Ratfords reaģēja, norādot, ka visu noteicošais apstāklis esot tas, ka Lielbritānija nevarot sacīt, ka Baltijas valstis nav Padomju Savienības sastāvdaļa. Tas gan neatturot britus teikt, ka baltiešiem ir tiesības uz pašnoteikšanos. Bet, arī to darot, vispirms jādomā par pašas Krievijas demokratizācijas procesa nākotni. Vissvarīgākais - nodrošināt šī procesa turpinājumu. Līdz ar to mūsu sarunās jau bija precīzi aprakstīta vairuma Eiropas valstu toreizējā nostāja, kuru mums bija jālauz. Tādēļ nekavējos atgādināt, ka Rietumvalstis Baltijas valstīm jau ierādījušas speciālu statusu, neatzīstot to iekļaušanu Padomju Savienībā. To nu visām pusēm tagad būtu jāievēro. Pagarās diskusijas turpinājumā J. Jurkāns un V. Dozorcevs uzsvēra, ka Rietumvalstīm, jau tagad nepalīdzot baltiešiem kārtot praktiskas lietas, Baltijas reģionu varētu pilnīgi destabilizēt pārmērīgs Maskavas spiediens. Uz to sarunas noslēgumā Ratfords atbildēja, ka tieši šajā ziņā varētu palīdzēt ciešāki kontakti ar Angliju, kas dotu baltiešiem lielākas rīcības iespējas. Pēc šīs sarunas varējām tikai konstatēt, ka vismaz pagaidām britiem daudz vairāk interesēja Gorbačova reformpolitikas attīstība, nevis Baltijas valstu nākotne. Diemžēl tā arī bija vispārējā Rietumvalstu tā laika pieeja Austrumeiropas situācijai. Mūsu uzdevums bija mainīt abas. Tādēļ mēs ar Jāni Jurkānu Karaliskajā starptautisko attiecību institūtā Londonā apmeklējām G. Čičesteru (*Chicester*), kas regulāri rīkoja informācijas seminārus par ārpolitikas jautājumiem, īpaši - konservatīvo partijas deputātiem. Bijām priecīgi dzirdēt, ka grupa britu parlamenta locekļu jau tuvākajos mēnešos vēlas pavieroties Rīgā. Pēc Jurkāna izlidošanas uz Vašingtonu es vairākkārt tikos arī ar kādreizējo britu valdības locekli un Eiropas padomes Parlamentārās asamblejas vicepriekšsēdētāju, seru Frederiku Bennetu, kas bija gatavs mums palīdzēt veidot ciešāku kontaktu ar šo organizāciju, kas tika dēvēta par Eiropas sirdsapziņu.

Par pirmo 1990.gada IB un LTF kopējo pasākumu kļuva došanās uz Vācijas galvaspilsētu Bonnu. Šo pasākumu neapšaubāmi bija inspirējis Eno fon Lēvenšterns, viens no lielās vācu avīzes *Die Welt* redaktoriem, bijušais Mavrika Vulfsona klases biedrs. Viņš tāpat, kā citi baltvāci, uzskatīja, ka Latvijas neatkarība ir atjaunojama, un darīja, ko var, lai tas tā arī notiktu. Šoreiz jau pirms Latvijas viesu ierašanās bija uzsākta garu rakstu sērijas publicēšana par notikumu attīstību Baltijas valstīs. Un nu mums pie apaļā galda bija visu to jāizanalizē. Sekoja Jurkāna un Vulfsona pusstundas intervija raidītājā *Deutsche Welle*, ko klausās visā Eiropā. Likās, ka tam bija jāsignalizē, ka Vācija gatavojas uzņemties savu atbildības daļu par lielvalstu izraisītajiem notikumiem Baltijā 1939.gadā, kas būtu arī saskanējis ar kanclera Kola toreizējo politiku. Tāpēc par svarīgu notikumu kļuva arī mūsu pārrunas ar kristīgo demokrātu partijas politikas veidotāja Konrāda Adenauera fonda vadību, kas jau domāja par filiāles atvēršanu Rīgā (kas arī notika) un studentu izglītošanu demokrātijā. Ne mazāk nozīmīgas bija arī pārrunas ar Baltijas lietās ļoti labi informētiem diplomātiem, Vācijas Ārlietu ministrijā, kur mums ieteica virzīties uz priekšu bez vardarbības un apgalvoja, ka citas valstis noteikti uzklaussīs, ko teiks jaunievēlētais Latvijas parlaments. Kad ieradāmie vācu Bundestāgā, lai noklausītos ar Egila Levita palīdzību gatavoto Klausu Jēgera interpolāciju par stāvokli Baltijas valstīs, mūs tūlīt veda uz goda viesu ložām. Viss liecināja, ka Vācijā mūsu lietas sāk virzīties uz pareizo pusi. Sevišķi iepriecināja tas, ka laikraksts *Die Welt* arī uzskatīja, ka mums LTF vārdā jāatver Vācijā bankas konts, kurā par līdzpraktītāju jāklūst IB vadītājam,

lai Vācijas labvēļi varētu kontā iemaksāt naudu informācijas darbam. Jāpiezīmē, ka tādi līdzekļi kontā tika arī iemaksāti, pie tam tūkstošos marku.

No Bonnas steidzos uz Rīgu, lai konsultētu sakarā ar priekšā stāvošām AP vēlēšanām, kas kļuva par vienu no stūrakmeņiem mūsu politiskās stratēģijas īstenošanā. Jārunā bija arī par to, kāds ir īsākais ceļš uz patiesu neatkarību. To darīju Latvijas Zinātņu akadēmijas konferencē, kuras moto bija: "Ceļi uz Latvijas neatkarību". Citi referenti, kas uzstājās šajā konferencē, kurā bija kādi pārsimts dalībnieku, bija I. Godmanis, profesors R. Rikards un filozofe B. Pētersone. Klausītāji aktīvi sekoja referentu teiktajam un piedalījās debatēs. Dienas noslēgumā klausītāju interese koncentrējās uz PBLA modeli, kas īstenībā bija mazliet uzlabots sākotnējais LTF variants. Nākošajās dienās presē par to parādījās labvēlīgas atsauksmes. Mārim Šteinam, vēlēšanu komisijas vadītājam, sevišķi imponēja tas, ka priekšlikumi sakņojās tautu tiesībās. Uz tām balstoties, ieteicām koncentrēties varas pārņemšanai un nevis uz mūsu tiesību pierādīšanu, kas praktiskajā politikā būtu pārāk garš process, īpaši tad, ja tajā vēl iesaistītos pilsoņu komitejas. Tieši ievēlamai AP bija jārada visi priekšnoteikumi un mehānismi, kas sekmētu ātru valsts atjaunošanu. Tādēļ bija svarīgi šī projekta aprakstu publicēt, kā vienu no priekšvēlēšanu pamatdokumentiem. Šo jautājumu ar laikraksta "*Latvijas Jaunatne*" redakciju nokārtoja Māris Šteins. Mūsu kopīgi sastādītais raksts tika publicēts 27.janvārī ar manu parakstu, kā PBLA viedoklis. Tā kā saucām lietas īstos vārdos, vēl gan palika jautājums, kā padomju iestādes man atspēlēsies, kas, kā redzēsīm, dažu mēnešu laikā arī tika atbildēts. Starplaikā es konsultēju par vēlēšanu platformas veidošanu un LTF frakcijas izveidi pēc vēlēšanām. Referēju arī 28.janvāra Vislatvijas seminārā par LTF kandidātu sagatavošanu. Ar Jāni Škaparu un Inesi Feiferu vienojāmies par demokrātiskās valdības modeļa izstrādāšanu, ko uzņemās veikt Informācijas birojs. Vienojāmies arī par vēlēšanu rezultātu izvērtēšanas metodiku un noteicām datumu LTF un PBLA pārstāvju pēcvēlēšanu sēdei, kurā vēlēšanu rezultātu gaismā būtu nosakāms nākotnē darāmais. Secinājām, ka mūsu sadarbība kļuvusi ļoti mērķtiecīga.

Vēlēšanu rezultāti vēl nebija skaidri, kad kopā ar Gunāru Meierovicu devos uz Saimniecisko darbinieku konferenci Bonnā. Tā sākās 19.martā, un tajā bija pārstāvētas visas EDSA (Eiropas Drošības un sadarbības apspriedes) valstis. Konferenci atklājot, Vācijas kanclers Kols uzsvēra, ka Viduseiropas un Austrumeiropas tautas ir atkal pārņēmušas pašas sava likteņa veidošanu, ka panākta Berlīnes mūru nojaukšana, cilvēktiesību un tautu pašnoteikšanās tiesību ievērošana, kā arī Eiropas tautu kopības apziņas veidošanās. Šī procesa rezultātā jāveidojas visas Eiropas saimnieciskai sadarbības un drošības struktūrai. Vācijas kanclera vārdi liecināja, ka jaunais laiks jāizmanto arī latviešiem. Tieši tāpēc mums bija jātiec pamanītiem šajā konferencē. Lai gan konference notika jau pēc Lietuvas neatkarības deklarācijas, bet varbūt tieši tāpēc, to pieļaut nevēlējās Dr.Reihels, vācu organizētāju pārstāvis konferencē. Viņš pastāvēja uz to, ka, pirms mēs vispār vēršamies pie konferences, mums ir jāiegūst konferences akreditācija, kas praktiski nozīmēja: jāklūst par EDSA dalībvalsti, par spīti PSRS gaidāmajiem protestiem. Par laimi, tai brīdī pie mums pienāca ASV vēstnieks Sems Vaize (*Wise*), kas mēdza rūpēties par mums, nelūgtajiem viesiem, EDS apspriedēs. Viņš aicināja mūs pie ASV delegācijas vadītāja, vēstnieka Alana Holmera, kas mūs pēc sasveicināšanās, asistējot Lielbritānijas delegācijas vadītājam seram Antonijam Viljamsam un draudzīgi runājoties, demonstratīvi izveda cauri visai lielajai konferences zālei. Tā ASV delegācijas vadītājs nodemonstrēja savu atbalstu Baltijas valstīm. Sekoja draudzīgas sarunas ar Dānijas, Norvēģijas un Polijas delegācijām, kas, redzot, ka valdošo vēju virziens varētu mainīties, mūs pamanīja un pat steidzās ielūgt uz sarunām savās

galvaspilsētās, kur agrāk bija norisinājušās tikai sarunas par kultūras sakariem. Tas liecināja, ka Baltijas valstis pamazām nonāk starptautisko interešu lokā un ka mūsu jautājums, to internacionalizējot, no iekšējās padomju problēmas varētu pārvērsties EDSA pieņemamā lietā.

Bet vēl jau bija jānāk Latvijas neatkarības deklarācijai, un tāpēc bija jāsteidzas atpakaļ uz Rīgu, jo, kaut gan vēlētāju balsu skaitīšana nebija pabeigta, bija jūtams, ka tauta ir devusi mandātu tālākai rīcībai. Kad tas apstiprinājās, LTF-PBLA stratēģijas sēdē, kas notika Vidzemes laukos aprīļa pirmās nedēļas nogalē, bija jāvienojas par tuvākās nākotnes politiskā darba stratēģiju. Informācijas birojs PBLA valdes uzdevumā jau kopš gada sākuma bija atbalstījis plānu strādāt pie Latvijas neatkarības atjaunošanas, tiklīdz, izdarot attiecīgu deputātu izvēli, tauta nepārprotami būs devusi savu mandātu šādai rīcībai. Vēlēšanās tas bija noticis, un vēlētāji justos pievilti, ja viņu izraudzītie tautas pārstāvji kļūtu neizlēmīgi tikai tāpēc, ka Maskavā ieviesta īpaša likumdošana, lai apgrūtinātu atsevišķo republiku izstāšanos no PSRS, un Gorbačovs jau Lietuvas robežu pārraudzīšanu nodevis VDK ziņā. Mēs IB baidījāmies, ka, neizmantojot šo iespēju, mēs samulsināsim arī savus jau iegūtos līdzjutējus ārvalstīs. Tie bija jau atkārtoti uzsvēruši, ka nevar mūs nopietni atbalstīt, kamēr nav pat sākušās sarunas starp Padomju Savienību un Latviju par neatkarības atjaunošanu. Labs iegants to uzsākšanai varētu būt Latvijas neatkarības deklarācija. Pēc rūpīgas situācijas analīzes, izveidojās kopīgā LTF-PBLA atziņa, ka tas ir ceļš, pa kuru, par spīti visiem riskiem un tam, ka Lietuva saņēmusi tik maz atbalsta no Rietumvalstīm, mums droši jāiet.

Tā kā šajā darbā savu iespēju robežās vēlējās piedalīties arī PBLA apvienotie latvieši svešumā, uzņemoties tiem iespējamo tehnisko darbu un projektu izpildi, vienojāmies arī par to, ka PBLA darba plānu izstrāde notiks paplašinātā valdes sēdē "Straumēnos", Anglijā, no 7. līdz 9.aprīlim, sēdē piedaloties arī LTF pārstāvjiem. Šajā sēdē ieradās Ivars Godmanis, Jānis Jurkāns un Aleksandrs Kiršteins, kas pārstāvēja LNNK. Sēdē tika pārrunāta Latvijas un trimdas sadarbības konkretizēšana kā saimnieciskā, tā politiskā laukā. Īpašs akcents, saprotams, tika likts uz Rietumvalstu noskaņošanu, mudināt Maskavu sākt sarunas par Baltijas valstu neatkarības atjaunošanu. Ievērojot Ivara Godmaņa izteikto LTF lūgumu, nolēma, ka turpmāk IB konsultācijas sniegs Rīgā. Par LTF politisko konsultantu nozīmēja Jāni Riteni, bet juridisko konsultantu - Egilu Levitu. Tika arī nolemts, ka abiem konsultantiem, sanākot AP un gatavojot neatkarības deklarāciju, jābūt Rīgā. Praktiski tas nozīmēja to, ka šajā Latvijai tik izšķirošā laikā lielākai daļai IB darba jānotiek Rīgā, kas bija saprātīgs izkārtojums.

Pirms došanās uz Rīgu, vienojos ar Dr.Andri Kadeģi, ka viņš uzņemsies IB informācijas darba pārraudzību manā prombūtnē. Vēl bija jādodas uz Daugavas Vanagu skaisto īpašumu Freiburgā, kur, DV tiekoties ar Latvijas politiskām aprindām, man bija jāpamato PBLA uzsāktā ļoti ciešā sadarbība ar LTF. Trimdas lielākajā un finansiāli spēcīgākajā organizācijā par šo sadarbību māca šaubas, ko radīja lielais KP biedru ieplūduma LTF rindās un Latvijas politisko radikāļu šķeltnieciskā rīcība, kuru Informācijas birojam, mērķtiecīgi rīkojoties, nācās iegrozīt.

Rīgā ielidoju 28.aprīlī. Pirmās dienās pavadīju AP vadošās frakcijas (LTF) un tās komisiju, izveidotu pēc IB priekšlikuma, darba sēdēs, sniedzot vajadzīgās konsultācijas. Viss darbs tur tika virzīts uz vienu mērķi – Latvijas neatkarības deklarāciju, ar ko nu arī frakcija bija nolēmusi nākt klajā tūlīt pēc AP sesijas sākuma. Tādēļ Rīgā bija ļoti nepieciešama Egila Levita klātie, kas PBLA uzdevumā bija kļuvis par vienu no deklarācijas galvenajiem autoriem. Ceļā uz Rīgu viņš aizkavējās Stokholmas konferencē, bet, nonākot Rīgā, padomju

robežsargi Levitam neatļāva atstāt lidostu un veda uz nopratināšanu Maskavā. Pēc tam mans kolēģis bija iesēdināts lidmašīnā, kas viņu aizveda atpakaļ uz Vāciju. Tā nu, Egilam Rīgā neierodoties, man nācās kļūt par viņa aizvietotāju darba grupā, kas sagatavoja deklarācijas tekstu. To darīju pēc darba grupas vadītāja Romāna Apsīša un Rolanda Rikarda aicinājuma un brīdinājuma, ka grupā vairs nevalda vienprātība par Latvijas toreizējo starptautisko stāvokli, ko bija jāņem par deklarācijas izejas punktu. Par laimi, biju par šo jautājumu rakstījis profesora E. Dunsdorfa rediģētajā "*Arhīvā*". Tā varēju ieņemt stingru nostāju pret sēdē pārsteidzošā kārtā izvirzītām Jura Bojāra un Andra Plotnieka it kā no ASV atvestajām tēzēm, kas apšaubīja Latvijas republikas nepārtraukto *de jure* eksistenci arī pēc Otrā pasaules kara, vienlaicīgi noraidot kardināli svarīgo uzskatu par šīs valsts atjaunošanas iespēju. Izcēlās asas debates, kurās man netrūka atbalsta. Tas atspoguļojās arī darba grupas balsojumā par deklarācijas akceptēšanu tās jau izstrādātajā formā.

Diemžēl, kad Romāns Apsītis par sagatavoto deklarāciju referēja Ivara Godmaņa vadītajā frakcijas sēdē, Juris Bojārs atkal mēģināja uzsākt debates par viņa komisijā izbalsoto priekšlikumu. Norādīju, ka šī rīcība pavisam nav saskaņā ar parlamentārām konvencijām. Sēdes vadītājam Godmanim, norādi akceptējot, frakcija varēja nekavējoties pieņemt lēmumu par neatkarības deklarācijas tālāku virzīšanu. Pēc tam gan kāds satraukts deputāts dzirdēts paskaļi izdvešam, ka nav bijis prātīgi pieņemt tādu, ārzemju latviešu ietekmē radītu, deklarāciju. Tautas fronti briesmām pakļāvuši, ārzemju konsultanti atkal pazudīšot.

Kad pēc dažām dienām sēdēju AP viesu ložā, lai no turienes brīdinātu Godmani, ja 4.maija sēdes gaitā parādītos apstākļi, kas liecinātu, ka LTF var tikt novirzīta no mūsu iepriekš izstrādātā scenārija, mani ļoti norāja Alfrēds Rubiks. Viņš bija pamanījis, ka man blakus sēdošā Godmaņa palīdzē Ilze Cielava pa laikam dodas pie toreizējā frakcijas priekšsēža ar maniem brīdinājumiem. Rubikaprāt, mēs - LTF ārzemju konsultanti - ne tikai traucējot notikumu attīstības gaitu Latvijā, bet nodarbojoties arī ar AP sēdes ritma diriģēšanu. Pirmā brīdī par to visu tikai nosmējos, bet tad sapratu, ka Rubiks gribēja iedzīt bailes par varbūtēju samaksu, un tā, kā redzēsīm, pienāca arī man. Ne velti Jānis Jurkāns, kad 15.maijā pārgērbtie sarkanarmieši gribēja lauzties augstajā namā, mani no tā pa apkārtceļiem izveda, tikai nosakot, ka es būšot pirmais, kas tikšot piekauts, ja militāristi ienākšot.

Kad biju palīdzējis Jānim Jurkānam, kam PBLA valde uzticējās vairāk nekā citiem kandidātiem, kļūt par ārlietu ministru, viņš uzteica IB veikumu un steidzās pierunāt, lai es turpmāk strādātu kopā ar viņu. To es varēju apsolīt. Un tā PBLA IB vadītājam jau nākošajās dienās bija jāsaņem Latvijas ārlietu ministru ārzemju diplomātu pieņemšanai. Pirmais no tiem bija Heincs Bauers, Vācijas Demokrātiskās Republikas ģenerālkonsuls no Ļeņingradas, kas, liekas, bija tādā kā izpētes vizītē. Viņam sekoja Austrālijas vēstniecības padomnieks Kīle Vilsons no Maskavas. Viņu pavadīja vēstniecības pirmais sekretārs Lembits *Suurs*, kas tūlīt identificējās par Austrālijas igauni. Izrādījās, ka viņu jau biju iepazīs kā Austrālijas baltiešu padomes priekšsēdi. Mums tika atklāti pateikts, ka Austrālijai joprojām nav iespējams formāli atzīt Latvijas jauno valdību vai neatkarību, jo tāda šī valsts vēl neesot. Tādēļ mūsu ciemiņu ierašanās bija tikai pieklājīgas intereses izrādīšana. Tādu pat pieklājīgu interesi izrādīt bija atnācis arī Somijas speciālais vēstnieks Jāko Kaurinovskis, kas gan uzsvēra, ka viņš ir pirmais Somijas diplomāts Latvijā pēc kara. ASV konsuls no Ļeņingradas ieradās tikai pieteikt ģenerālkonsula Milesa plānoto apmeklējumu. Tās, kopā ar Čehoslovākijas prezidenta Vaclava Havela un Dānijas ministru prezidenta Šlītera rakstiskiem apsveikumiem, bija visas sākotnējās diplomātiskās reakcijas uz Latvijas neatkarības deklarāciju. Tas nu liecināja, ka arī

nākotnē IB joprojām būs vairāk darba nekā Latvijas Ārlietu ministrijai. Pierādījās vecā patiesība, ka ar deklarācijām vien valsts atjaunošanas procesu var iesākt, bet ne pabeigt.

Tomēr jau nākošajās dienās sāku nodarboties ar Latvijas Ārlietu ministrijas izveides jautājumiem. Sagatavoju arī programmu pirmajai atjaunoto Baltijas valstu ārlietu ministru konferencē, kuru Jurkāns 26.maijā bija sasaucis Rīgā. Konferencē sēdēju pie ministra labās rokas, kamēr viņa kolēģis Lenarts Meri Jurkānu tencināja par labu organizāciju, jo baltiešu sadarbības laukā man bija liela pieredze. Nolēmām pasaulei ziņot, ka gaidāmajā ASV-PSRS prezidentu tikšanās reizē Gorbačovs nav vairs tiesīgs runāt Baltijas valstu vārdā. Vienojāmies arī par to, ka Baltijas valstīm jāiegūst vismaz novērotāja statuss EDS apspriedē Kopenhāgenā, kur 7.jūnijā ierastos visi trīs ministri ar saviem padomniekiem. Tā kā uz konferenci gatavojās doties arī liela baltiešu delegācija no ASV, kas gribēja, lai es tai pievienojos, tad 30.maijā lidoju atpakaļ uz Minsteri, lai Kopenhāgenas priekšdarbus veiktu no turienes.

Minsterē atpakaļ nonākušam, man nācās organizēt Baltijas valstu ārlietu ministru piedalīšanos pavisam vienreizīgā notikumā. Proti - vācu kristīgo demokrātu partijas frakcija Eiropas parlamentā pēc mūsu tikšanās ar tās līderi Dr.Klepšu Strasbūrā bija izlēmusi sākt Baltijas valstu problēmas internacionalizāciju.

Pirms lielās EDSA sanāksšanas Kopenhāgenā bija paredzēts sarīkot semināru par Baltijas valstīm. Tajā piedalītos kā KD frakcijas deputāti, tā viņu sadarbības partneri Strasbūrā - britu konservatīvo (Margaretas Tečeres) partijas deputāti un mēdiju pārstāvji. Protams, piedalītos arī visi trīs Baltijas valstu ārlietu ministri ar saviem palīgiem, pie kam pēdējiem konferences rīkotāji maksāja arī ceļa naudu uz Kopenhāgenu un uzturēšanas izdevumus. Tā nu bija tiešām ļoti praktiska durvju pavēršana Baltijas valstīm, kam pēc mūsu valstu neatkarības deklarācijām bija jātuvinā mūs arī EDSA forumam.

Konferenci vadīja Dr.Klepšs un sers Kristofers Prouts, britu konservatīvo līderis, kuri pie prezidija galda bija nosēdinājuši visus trīs Baltijas valstu ārlietu ministrus, kamēr Baltijas valstu trimdas organizāciju vadītāji bija izsēdināti lielās, apmeklētajiem un žurnālistiem piepildītās, zāles pirmajās rindās. Katram no Baltijas valstu ārlietu ministriem semināra sākumā bija atvēlētas 20 minūtes ziņojumam par notikumu attīstību valstī. Tā nu visi trīs mūsu ministri uzreiz atradās lielās starptautiskās audiences priekšā, lai pamatotu savas prasības. Abiem mūsu kaimiņvalstu ministriem tas neizdevās sevišķi pārlicinoši, jo vēl nebija ieraduši runāt lielu audienču priekšā angļu valodā un īstenībā mēģināja nodarboties ar savu valstu vēstures glorificēšanu. Labāk gan gāja Mavrikam Vulfsonam, kas runāja Jāņa Jurkāna vietā, jo Mavrikam bija attīstīts zināms runāšanas stils, un tas tiešām audienci tuvināja Baltijas valstu pašreizējo problēmu risinājumam, ko Eiropa acīmredzami bija sākusi meklēt. Tomēr neatbildēti palika daudzi tieši zinošu žurnālistu jautājumi. To starpā arī jautājums, kā Baltijas valstīs visātrāk veicināt demokrātiskās politikas izpratni, kuras attīstīšanā jau toreiz gribēja iesaistīties varenais Konrāda Adenauera fonds. Seminārā izrādītā interese par Baltijas valstīm liecināja, ka baltieši Eiropā vairs nav vieni. Tas apstiprinājās arī manā pēcsemināra sarunā ar Dr.Klepšu par IB darbības daļēju pārcelšanu uz Eiropas centru Briselē. Viņš šo domu ļoti apsveica un izteica Tautas partijas gatavību atrast baltiešiem biroja telpas un par tām un to aprīkojumu arī maksāt, vienlaikus veicinot mūsu iekļūšanu Briseles vispārējā politiskā apritē. Tā nu jāsaka, ka šis seminārs bija kļuvis par svarīgu ceļa stabu baltiešu kopējā virzībā uz Eiropas valstu atbalstītu neatkarību.

To gan nevarēja teikt par sekojošo EDS apspriedi, uz kuru no Vašingtonas bija ieradies arī Latvijas lietvedis Anatolijs Dinbergs, kas bija ļoti sarukušā un novecojušā

Latvijas diplomātiskā dienesta vecākais. Viņš ļoti gribēja tikt ar Jāni Jurkānu, nebraucot uz joprojām okupēto Latviju.

Dīnberga - Jurkāna sarunas noslēdzās ar vienošanos par savstarpēju sadarbību, neapdraudot toreizējo Latvijas starptautisko statusu līdz nepārprotamai valsts neatkarības atgūšanai. EDS apspriedē atklājās, ka jautājums par novērotāju statusa garantēšanu Baltijas valstīm konferences darba kārtībā nevar tikt uzņemts bez PSRS piekrišanas. Bez tam, neviena cita valsts jau arī vēl nebija atzinusi Baltijas valstu neatkarības atjaunošanu. Tādēļ, kā to ASV baltiešu pārstāvjiem izskaidroja Šveices vēstniece, par šo jautājumu pagaidām tālāk runāt nevarēja. Tas ļoti satrauca konferences nama tēvu - Dānijas ārlietu ministru Uffi Ellemanu Jensenu. Viņš tikās ar baltiešu delegācijām un atvadu pusdienās deklarēja, ka Dānija, tāpat kā Norvēģija, rūpēsies, lai nākošajā EDSA varētu piedalīties arī baltiešu pārstāvji. Tas IB atvēra durvis uz Dānijas Ārlietu ministriju, kad mums bija jāorganizē pirmā ārlietu ministra vizīte Rietumeiropā.

Paradoksālā kārtā šajā ziņā palīdzēja arī tas, ka par Latvijas neatkarības deklarācijas priekšdarbu veikšanu ar mani un Egilu Levitu gribēja norēķināties tie, kurus satrauca ārzemju latviešu un īpaši IB ciešā un mērķtiecīgā sadarbība ar LTF.

Kaut gan no Kopenhāgenas uz Rīgu lidoju kopā ar Jurkānu un Vulfsonu, robežkontrole Rīgā mani no viņiem atdalīja. Lidlauka komandants, par spīti visiem ārlietu ministra protestiem, man bez ceremonijām paziņoja, ka no Maskavas saņemts rīkojums mani Latvijā turpmāk vairs neielaiest. Bija vien jālido atpakaļ uz Kopenhāgenu ar to pašu lidmašīnu. Lidmašīnas apkalpe mani tukšajā lidmašīnā sagaidīja kā varoni ar kafiju un konjaku. Kapteinis gan tūlīt gribēja uzzināt un pārbaudīt, vai man tiešām nebija iebraukšanas vīza, kā viņam bija apgalvojis krievu lidlauka komandants. Kad es viņam izstāstīju, ka vienu vīzu man atņēma robežsargi, bet varēju uzrādīt otru rezerves vīzu, ko arī biju sagādājis, dāņi saprata, ka te lieta saistīta ar politiku, un ieteica man pašam par to ziņot dāņu iestādēm. Kopenhāgenā atgriezies, braucu atpakaļ uz viesnīcu, ko tikai no rīta biju atstājis. Vakariņojot ar Kazi Bobeli, ASV lietuviešu apvienības vadītāju un vēlāko lietuviešu Saeimas ārlietu komisijas priekšsēdi, nospriedām, ka man šai lietā ir jāieinteresē Dānijas politiskās aprindas. Tam piekrita arī Jurkāns, kas mani viesnīcā sazvanīja un, ļoti satraukts par atgadījumu, solīja sūdzēties Maskavā. Tā es ar savu stāstu nonācu pie man jau pazīstamā Dānijas folketinga ārlietu komisijas vadītāja Bjorna Elmkvista, kas apņēmas par tādu mūsu politiskās darbības traucēšanu ne tikai sūdzēties Dānijā, bet arī Eiropas padomē, kur viņš vadīja Dānijas delegāciju parlamentārajā asamblejā.

Kad nonācu atpakaļ Minsterē, man atkal piezvanīja Jānis Jurkāns un teica, ka abi ar Godmani par šo lietu runājuši ar PSRS ārlietu ministru Ševarnadzi, kas teicis, ka tas ir vietējo latviešu nodarījums. Latvijas ārlietu ministrs atvainojās un lūdza mani turpināt uzsākto darbu, un nekādā gadījumā neatteikties no Latvijas ārpolitikas toreizējo mērķu nedefinēšanas. Tos, pēc saskaņošanas ar ministru, uzskaitīju atsevišķā dokumentā, kas atrodams nākošajās lappusēs, lai liecinātu, ka pēc Latvijas neatkarības deklarācijas par IB uzdevumu kļuva Latvijas Ārlietu ministrijas darbības galveno virzienu meklēšana. Pēc vienošanās par galvenajiem darbības virzieniem, bija jāpiedalās arī to īstenošanā, ko veicu uz attiecīga pilnvarojuma pamata. Tas nozīmēja, ka IB tika no LTF pārstāvniecības Rietumeiropā pārvērsts par Latvijas Ārlietu ministrijas pārstāvniecību.

Informācijas biroja delegētos pienākumus izpildot, no 4. līdz 6.jūlijam piedalījos Eiropas Tautas partijas parlamentārajā konferencē. Mūsu aicinājumu uz Luksemburgu, protams, bija nodrošinājusi tās lielākā grupējuma - vācu KDP - interese, izvērst sadarbību šīs

lielās Eiropas mēroga kustības ietvaros. Tas bija ļoti nozīmīgi, jo tolaik no tās vidus nāca Vācijas, Itālijas, Holandes, Beļģijas, Grieķijas un Luksemburgas ministru prezidenti, kā arī nākošais Eiropas parlamenta priekšsēdis. Partija jau bija izšķīrusies aktīvi piedalīties jaunās Eiropas veidošanā, un tādēļ tai jau bija labi izveidoti sakari ar postkomunistiskajām valstīm, kurām tagad vajadzēja pievienoties arī Baltijas valstīm. Konferencē aktīvi rīkojās Ilars Veliste, kas pārstāvēja Igaunijas kristīgo demokrātu partiju un vēlāk kļuva par Igaunijas ārlietu ministru, kā arī Egidijs Klumbijs, Lietuvas kristīgo demokrātu pārstāvis. Lielu interesi par Latviju izrādīja ne tikai Eiropas komisijas loceklis Martins Bangemans, bet arī daudzi citi konferences dalībnieki, solidāri noskaņotos centrāleiropiešus ieskaitot. Jutos īstā vietā un, kopīgi ar abiem baltiešu kolēģiem rīkojoties, panācām arī to, ka konferences manifestā, kas zīmīgi saucās *Eiropa 2000.gadā*, pirmo reizi kādā no Eiropas oficiāliem dokumentiem tika konstatēts, ka Baltijas valstu okupācija un aneksija notikusi Molotova - Rībentropa pakta rezultātā. Manifestā tika arī uzsvērts, ka Eiropas Tautas partija atbalsta Baltijas valstu mēģinājumus atgūt patiesu demokrātiju, kā arī iesaka Baltijas valstu aneksijas izbeigšanu nokārtot sarunu ceļā.

PBLA vadība, izvērtējot IB sadarbību ar Latviju, secināja, ka Brisele tiešām ir tā vieta, kur tika gatavota Eiropas institūciju nākotnes politika. No tā izrietēja, ka IB darbība būtu izvērējama arī tur. Tāpēc bijām visai iepriecināti, neilgi pēc Luksemburgas konferences saņemot apstiprinājumu, ka Tautas partija gatava baltiešiem palīdzēt izvērst savu darbību Briselē, kā to bija solījis Dr.Klepšs mūsu jau pieminētajā sarunā.

15.jūlijā abi ar Gunāru Meierovicu devāmies uz Briseli, lai pārrunātu iespējas. Tur vispirms tikāmies ar Tautas partijas ģenerāļsekretāru Tomasu Jensenu. Viņš strādāja partijas septiņstāvu namā, kur bija tikai partijas biroji un vietu varētu atrast arī mums. Tomēr visi bijām pārliecināti, ka Briselē mums būs jāsastrādā ar dažādām partijām, un tādēļ nebūtu labi nonākt vienas atsevišķas partijas paspārnē. Tādēļ gājām apskatīt telpas, kuras izīrēt bija izteikuši gatavību flāmu kristīgie demokrāti, kas Eiropas Tautas partijas palīdzības programmas ietvaros, apliecinot mazo Eiropas tautu solidaritāti, bija apņēmušies kļūt par mūsu finansētājiem. Runa bija par trīs baltiešu tautību atsevišķu biroju telpām, kopīgu konferenču zāli, caurbraucēju mītni ar virtuvi, visām labierīcībām, eiropeiski elegantā lielas apdrošināšanas sabiedrības ēkā Briseles centrā. Tas deva ideālas darba iespējas. Kad ar flāmu partijas vadību bijām vienojušies par telpu lietošanu, viņi mūsu birojus apgādāja arī ar piemērotām mēbelēm un nodeva mūsu rīcībā telefona un faksa iekārtas. Ar jaunāko politisko notikumu analīzēm ar mums regulāri gribēja apmainīties Tautas partijas centrālais birojs, kur saņēmām arī mūsu teleksus. Kad ieradās arī *Sajūdis* Politiskās komitejas vicepriekšsēdis Egidijs Klumbijs, pārrunājām, kā te visi sadzīvosim, kad Briselē ieradīsies biroja pastāvīgie darbinieki no Baltijas valstīm. Tā kā Briselē dzīves dārdzība ir visai liela, tad ar Gunāru Meierovicu vienojāmies, ka Latvijas darbinieka uzturēšanās izdevumus Briselē segsim no IB budžeta. Pirms Briseles atstāšanas tikāmies arī ar kristīgo demokrātu partijas darbiniekiem, kas jau gatavoja Dr.Klepša un kristīgo demokrātu delegācijas apmeklējumu Rīgā un lūdza mani pat izstrādāt viņu līdera paredzētās runas AP uzmetumu. Kad ar Gunāru Meirovicu izanalizējām visu tajā laikā notiekošo, ieskaitot toreizējos Latvijas ārpolitikas mērķus, bijām apmierināti.

Tomēr izrādījās, ka Latvijā nepavisam nesaprata notikušā nozīmi, tāpēc ļoti aizkavējās Latvijas pārstāvja IB Briselē nozīmēšana. Kad tas ieradās, tad viņu uz *blakus sliedēm* turēja Jāņa Jurkāna ieceltais, Ķīnā dzimušais zviedru Latvijas goda konsuls, kas bija

jau sanaidojies ar ietekmīgajiem vietējiem latviešiem un nevēlējās konkurentus no Latvijas. Tā man neizdevās panākt Briseles biroja optimālu izmantošanu.

Augusta sākumā par norisēm Latvijā sāka izrādīt interesi mazākā no valdošās Vācijas koalīcijas partijām, ārpolitikā aktīvā Vācijas liberāļu partija (*Freie Demokratische Partei*). Mums tā likās sevišķi interesanta, jo tai piederēja Hansis Dītrichs Genšers, kas bija tā laika Eiropas ietekmīgākais ārlietu ministrs. Tādēļ biju ļoti iepriecināts, saņemot ielūgumu piedalīties Fridricha Naumaņa fonda politiskajā seminārā par Austrumeiropu, kā arī Vācijas liberāļu partiju apvienošanās kongresā Hannoverē. Abās vietās man iznāca daudz laika pavadīt kopā ar Bulgārijas, Čehoslovākijas, Horvātijas, Rumānijas un Slovēnijas parlamentos ievēlētajiem liberāļu partijas deputātiem, kā arī tagad tik skandalozo Vladimiru Žirinovski, kas toreiz teicās pārstāvam 10.000 krievu liberāļu partijas biedru. Patiesībā mēs visi bijām iesaistīti Vidus un Austrumeiropas politiskās izglītības apgūšanas procesā. Saprotais, notika arī svarīgu politisku kontaktu veidošana. Tiku lūgts izvēlēties pāris daudzsološus, gados jaunākus deputātus arī no Latvijas AP, ko varētu iesaistīt šajos tik nozīmīgajos procesos. Runāju par šo lietu ar Eināru Repši un Andreju Pantelejevu. Abi izrādīja interesi, bet, kad viņiem jau bija pasūtītas biļetes lidojumam uz partijas sanākumi Berlīnē, piedalīšanos atsaucā. Tā diemžēl izjuka mūsu sadarbības mēģinājumi, kaut gan Vācijas liberāļu partija gribēja mums palīdzēt 5.Saeimas vēlēšanu organizēšanā. Tikai ievērojami vēlāk šī partija kļuva par *Latvijas ceļa* sadarbības partneriem. Toties Helmūts Šēfers, Valsts ministrs Genšera vadītā Ārlietu ministrijā, mums vadīja pat formālus seminārus par attiecību veidošanu starp valstīm. Pēc mūsu tikšanās viņš arī pats apciemoja Latviju.

Sākot kontaktu veidošanu ar Eiropas valstu valdībām, nolēmām, ka pēc neatkarības deklarācijas pirmo jāapmeklē Dāniju, jo likās, ka te sadarbība varētu izveidoties ātrāk nekā citur. Kad no Minsteres sazvanīju Dānijas Ārlietu ministrijas Austrumeiropas un Padomju Savienības daļas vadītāju Kristiānu Hopi, viņš bija ļoti atsaucīgs un apsoltīja jau tuvākās dienās izstrādāt vispusīgu vizītes darba kārtību. Tā jau 28.augustā varēju tikt ar Jāni Jurkānu Kopenhāgenā, lai sāktu mūsu ilgstošo ciešo sadarbību ar Dāniju, kas drīz kļuva par Baltijas valstu starptautiskās arēnas lokomotīvi. Sarunu pirmā daļā piedalījās abi ministri un Dānijas Ārlietu ministrijas politisko lietu apakšsekretārs Hanss Brūns, jau pieminētais Kristiāns Hope, kā arī Baltijas nodaļas vadītājs Larss Groenbergs, kā arī šo rindu autors. Sarunas sākot, Jurkāns teica, ka šīs tikšanās mērķis ir nodrošināt mūsu kursu uz EDSA, kur pēc viņa informācijas mums varētu palīdzēt ne tikai Dānija, bet arī Zviedrija, Norvēģija un Polija. Uffe Ellemans Jensens sarunu diapazonu paplašināja un teica, ka, Padomju Savienībai sabrūkot, būs vajadzīga kontroles josla. Baltijas valstis varētu būt daļa no tās. Dānija vēloties uzsākt sadarbību ar Latviju un domājot, ka tas jādara savlaicīgi, bet sākotnēji uz atsevišķu projektu bāzes. Visai drīz būtu iekārtojams Baltijas valstu informācijas birojs Kopenhāgenā, kam savā darbības lokā būtu jāiekļauj arī tādas lietas, ko informācijas birojos parasti nedara. Atklāti gan Baltijas valstu pusē pagaidām vēl nespēdama nostāties, Dānija tomēr bija jau gatava iekļaut Baltijas valstis to neatkarīgo Viduseiropas valstu grupā, kas saņēma ievērojamu saimniecisko palīdzību no Dānijas. Dānija varētu jau tagad piedalīties Baltijas valstīm nākotnē nepieciešamo darbinieku kadru izglītošanā, ko jau savā nozarē veica Dānijas Tirdzniecības kamera.

Dāņi ieteica baltiešiem pašiem veidot ciešāku savstarpējo sadarbību, vienlaicīgi meklējot ciešākas saites ar Ziemeļvalstu padomi. Zinīgais Kristiāns Hope, kas pats, strādājot ANO, bija iepazinies ar *BATUN* darbību, to uzslavēja un ieteica divvaldības laikā turpināt sadarbību ar to arī Baltijas valstu valdībām. Pēdīgi Dānijas delegācija apņēmas mūsu

ministrus iedabūt arī stingri apsargātajā EDSA valstu ārlietu ministru sanāksmē Ņujorkā, lai viņi tur varētu nodarboties ar lobēšanu. Pēc šīm tik draudzīgām pārrunām bija skaidrs, ka esam ieguvuši labu partneri. Nākošajā dienā ilggadējais Dānijas ministru prezidents Pauls Šlīters mūsu sarunas sāka ar jautājumu savam ārlietu ministram, kā Dānija varētu palīdzēt Latvijai atgūt tās neatkarību. Saruna ievirzījās par kopēju rīcību starptautiskos forumos – Eiropas padomē un parlamentā, kā arī priekšā stāvošajā Eiropas valstu galotņu konferencē novembrī, Parīzē. Tā kā nākošajos mēnešos man nācās organizēt šos kopdarbības pasākumus kā no IB, tā no Baltijas valstu Informācijas biroja Kopenhāgenā, zinu, cik nopietni bija šie kopējie pasākumi.

Tā kā Islande jau atkārtoti bija solidarizējusies ar Baltijas valstīm to cīņā par neatkarību, biju noorganizējis Jurkānam Kopenhāgenā tikšanos arī ar Islandes vēstnieku. Mūsu apmeklējuma laikā vēstnieks Helgasons un viņa padomnieks piekrita aicināt Islandes valdību atzīt Baltijas valstu jautājumu par vienu no tā laika risināmajām starptautiskajām problēmām. Islandei nākotnē aktīvi piedaloties šīs problēmas risināšanā, pierādījās, ka esam atraduši vēl vienu labu partneri. Partneri, kas gadu vēlāk kļuva par atjaunoto Baltijas valstu neatkarības pirmo atzinēju. No Kopenhāgenas ar Jāni Jurkānu braucām uz Stokholmu, kur divas dienas norisinājās ārzemēs veicamā darba plānošanas sesija kopā ar LTF nodaļas darbiniekiem un Jāni Lūsi no Latvijas sūtniecības Vašingtonā. Sēdē piedalījās arī Gunārs Meierovics, ar ko trijatā braucām tālāk uz Oslo, kur mūsu otrajā ārvalstu vizītē mūs gaidīja ārlietu ministrs K. M. Bondeviks. Norvēģijā mūs gan laipni sagaidīja ar smalkām pusdienām, bet mūsu nama tēvi pirms nedēļas bija no Landsberģa dzirdējuši, ka ar sarunām Maskavā pavisam neveicoties, jo Maskavas pārstāvji neesot gatavi sākt nopietnas sarunas bez spiediena no citām valstīm. Norvēģi, savukārt, vēl nebija gatavi ļaut sevi iesaistīt par vienu no šāda spiediena izraisītājiem, un tādēļ bija visai piesardzīgi, lēmumu pieņemšanu atliekot līdz jautājuma pārrunāšanai Ziemeļvalstu padomē un Norvēģu parlamenta delegācijas vizītes Latvijā.

Pusdienām sekojošās garajās privātajās sarunās mēs gan esot atkausējuši norvēģu sirdis, kā man to dažus gadus vēlāk savā pieklājīgā atklātībā liecināja Norvēģijas Ārlietu ministrijas Austrumeiropas departamenta vadītājs O. Norsletens. Tas varbūt bija iemesls, kāpēc viņi man uzdāvināja grāmatu, kurā aprakstīts, kā funkcionē Norvēģijas Ārlietu ministrija, ieteicot to pārlasīt, pirms mēs sākam atjaunot savējo. To es arī vairākas reizes darīju, kad pienāca laiks.

Mūsu pirmā pusoficiālā vizīte Somijā notika laikā, kad varēja domāt, ka Padomju Savienība un Vācija, parakstot pēdējās apvienošanas līgumu, vienlaicīgi mēģina atkal reizi nokārtot arī visu citu Austrumeiropas valstu robežjautājumus. Šo apmeklējumu bija noorganizējis pats Jānis Jurkāns ar kāda ietekmīga somu biznesmeņa starpniecību, un tās laikā somi, mums gan labu vēlot, gribēja mūs atdabūt atpakaļ reālā pasaulē. Mūsu atskurbināšanas procesu uzsāka ārlietu ministrs Perti Pasio, jau pirmajā apmeklējumā paskaidrojot, ka mūsu līdzdalība Somijā radītajā EDSA procesā, saprotams, būs iespējama tikai pēc visu 35 konferences dalībvalstu vienbalsīga lēmuma. Nevarot sagaidīt, ka PSRS būtu tik nesagatavota, ka ļautu sev šādu lēmumu vienkārši uzspiest. Arī vajadzīgo spiedienu, pēc reālista Pasio domām, mēs nevarēšot izraisīt, pirms nav nokārtots vissvarīgākais - Vācijas apvienošanās un vispārējās atbrūošanās jautājums. Somu pieredze liecinot, ka lielvalstis parasti neatbalstot mazās valstis, ja tās nonākot konfliktā ar kādu no lielvalstīm. EDS apspriedēs netiekot gaidītas vēl citas Baltijas valstu deklarācijas, bet pierādījumi, ka tās par šo tēmu spēj uzsākt nopietnu dialogu ar PSRS. Neesot izslēgts, ka šai valstij, neatkarīgi no tās

vadītāja, varētu rasties grūtības, cenšoties saturēt visas tās sastāvdaļas. Tas varētu spiest Maskavu atteikties no daļas savas varas par labu vietējām institūcijām, tāpēc sarunām par Baltijas valstu nākotni esot jāsākas Maskavā. To uzsākšanas labad esot jāatturas no Padomju Savienībai nepieņemamām legālām konstrukcijām attiecībā uz Baltijas valstu inkorporāciju. Uz sarunām ar Maskavu spieda arī Harris Holkēri, Somijas ministru prezidents. Viņš teica, ka vispār esot grūti dot mums kādu padomu. Ārlietu komisijas priekšsēdis Dr. *Paavo Vayryns*, kas bija arī kandidāts prezidenta vēlēšanās, bija mums ļoti labvēlīgs un izteica domu, ka Baltijas valstu lietā ar Maskavu vienošanos varbūt būtu jāpanāk lielvarām. Mazliet optimistiskāks gan bija Esko Aho, centra partijas toreizējais opozīcijas līderis un nākošais ministru prezidents. Viņš apsoltāja somu liberāļu partijas atbalstu Eiropas padomes parlamentārajā asamblejā, kad baltieši tur pretendēs uz novērotāja statusu.

No Helsinkiem devos uz Vīni, lai kopā ar Gunāru Meierovicu tur iesniegtu Vašingtonā sagatavoto un Jāņa Jurkāna parakstīto lūgumu Latvijas Republikas turpmākai līdzdalībai Helsinku procesā. Tur mūs samērā laipni saņēma konferences protokolšefs un, pārbaudījis manas AM pilnvaras, piekrita mūsu iesniegumus izdalīt visiem delegāciju vadītājiem. Pēc mūsu lūguma Helmūts Bauers apņēmas arī noteikt tikšanās laikus ar sešu delegāciju vadītājiem, ar kuriem mums nākošajās divās dienās notika nozīmīgas sarunas. Pirmā saruna bija ar Čehoslovākijas delegācijas vadītāju vēstnieku J. Balceru, kas bija ļoti korekts un izrādīja labu Baltijas valstu situācijas izpratni. Par Baltijas valstu jautājumu viņš bija jau runājis ar daudzām citām delegācijām, kas visas nožēloja, ka Padomju Savienība nepieļaus Baltijas valstu piedalīšanos. Kad Meri, ieradies jūnija konferencē, lūdza novērotāja statusu Igaunijai, nebija nevienas valsts atbalsta, jo Padomju Savienība pastāvēja, ka Baltijas valstu jautājums ir tās iekšējā lieta. Nākošais sarunu partneris mums bija Ungārijas vēstnieks Dr. *I. Gerimati*, kas teica, ka neviena valsts Baltijas valstu stāvokli nesaprot labāk par Ungāriju, kura jau ir deklarējusi, ka atbalsta Baltijas valstu cīņu par savu neatkarību. Tomēr, kamēr neviena valsts nav gatava uzsākt konfrontāciju ar Padomju Savienību, lūgumi par līdzdalību konferencē būs bez vēlamiem rezultātiem. Kad bija jārunā par lietu substanci, atturīgs kļuva arī ASV vēstnieks Sems Vaize, atkārtotot jau Igaunijas ārlietu ministram Meri stāstīto, ka pat piecu-sešu valstu grupa, ko mēs labākajā gadījumā varētu piedabūt stingri iestāties par Baltijas valstīm, netiktu tālāk par strīdus uzsākšanu ar Padomju Savienību. Pāris stundas vēlāk, kad ASV delegācija bija izanalizējusi mūsu iesniegumu, vēstnieks pie mums atgriezās un teica, ka baltieši jau varot uzņemšanas lūgumu atkārtot, jo noraidījumam neesot nekādu negatīvu seku. Itālijas delegācijas vadītājs vēstnieks A. Armellini bija pats pieteicies sarunai ar mums, jo Itālija tolaik prezidēja Eiropas padomē. Viņš ar nožēlu sacīja, ka Itālija neredz, kā Baltijas valstis var tikt pielaistas Helsinku procesā, jo debates par šo jautājumu nebūšot vis politiska, bet gan juridiska rakstura, taču Baltijas valstis nevarot uzskatīt par neatkarīgām. Kad iebildu, ka mūsu iesniegums dod atbildi tieši uz šo jautājumu, Armellini norādīja, ka priekšlaicīgi iesniegti pieprasījumi mums varētu kaitēt vēlāk, kad situācija būs nobriedusi. Kanādas delegācijas vadītājs E. I. Bergbušs izvairījās no nopietnas sarunas, sacīdams, ka viņš savas instrukcijas dabūs tikai tad, kad valdība Kanādā būs izanalizējusi iesniegumu. Toties Islandes Ārlietu ministrijas apakšsekretārs, vēstnieks S. Bjornsons izrādīja vislielāko interesi par mūsu iesniegumu. Viņš arī atklāja, ka Islandes ārlietu ministrs Jons Baldvins apņēmis Baltijas valstu labā darīt visu iespējamo. Tādēļ viņš ar savu padomnieci S. A. *Snaevarnu* ielūdza mūs vakariņās, lai visu pamatīgi pārrunātu un uzņemtu šo to ministra 14. septembra runai ANO. Vakariņu laikā uzzinājām, ka nesenajā Ziemeļvalstu ārlietu ministru sīetā kā Somija, tā Zviedrija bijušas pret noteiktas sadarbības uzsākšanu ar Baltijas

valstīm. Nebūtu loģiski, ka Baltijas valstu ārlietu ministri Ņujorkas EDSA ārlietu ministru konferences laikā piederētu kādu citu valstu nevaldības pārstāvju delegācijām. Tādēļ Islande, Dānija un Norvēģija palīdzēs Baltijas valstu ministriem iekļūt konferencē. Islande arī apņēmās mūs informēt par to, kā Baltijas valstu problēma kārtojas tālāk EDSA iekšienē. Lai apmainītos ar informāciju par to, norunājām, ka man ir jāuztur regulāru kontaktu ar padomnieci *Snaevarru* Islandes vēstniecībā Bonnā. Jāpiezīmē, ka tā tikām pie nozīmīgas informācijas un madāma *Snaevarra* kļuva par pirmo Islandes vēstnieci Latvijā.

Pirms Vīnes atstāšanas pie manis pienāca arī Somijas vēstnieks Pertti Torstila, lai pateiktu, ka viņam ir ziņots par Latvijas pārstāvju vizīti Helsinkos. Viņš gribot no savas puses piebilst, ka pašreiz gan vēl esot jāstiprina demokratizācijas procesi Padomju Savienībā, bet pienākšot arī laiks, kad somi varēšot Baltijas tautām pierādīt, ka viņi esot mums noturīgāki draugi nekā mūsu jauniegūtie atbalstītāji no Dānijas un Norvēģijas.

Oktobra sākumā pienāca ziņa, ka Ņujorkas EDSA ārlietu ministru konferencē oktobra pirmajās dienās savās runās par Baltijas valstu līdzdalību turpmākās konferencēs mums labvēlīgi jau izteikušies Dānijas, Somijas, Norvēģijas, Polijas, Zviedrijas un Islandes ārlietu ministri. Tas nozīmēja, ka mūsu aktivitāte bija jau radījusi amerikāņu pieminēto Baltijas valstu atbalsta grupas kodolu un ienesusi lielu dinamismu šajā mums svarīgajā jautājumā. To palielināja ASV senāta papildrezolūcija, kas tika pieņemta ne bez PBLA lobiju inspirācijas. Kad 10.oktobrī Vašingtonā ratificēja līgumu par Vācijas apvienošanos, tā paskaidroja, ka nekas no tā, kas ir pieminēts ratificētajā Vācijas līgumā, nevarētu tikt tulkots, kā klusa Savienoto Valstu piekrišana Padomju Savienības pēc kara izdarītajai Igaunijas, Latvijas un Lietuvas aneksijai. Tālāk paskaidrots, ka ASV neatzīst Baltijas valstu inkorporāciju un šī nostāja nav kompromitēta, parakstot Vācijas līgumu. To darot, ASV senāts noteikti reaģēja uz Igaunijas, Latvijas un Lietuvas AP pārstāvju 28.septembra vēstuli, kurā teikts, ka līgumam ar Vāciju "nevajadzētu ļaut iesaldēt PSRS rietumrobežas". Starplaikā (3.oktobrī) arī prezidents Bušs bija teicis: "Vācijas apvienošanās dos cerības arī citiem, it īpaši Baltijas tautām, ka miermīlīga, bet ilgstoša cīņa par nacionālo pašnoteikšanos var pārvarēt pat šķietami nepārvaramus šķēršļus".

Šie notikumi, liekas, apstiprināja *Snaevarra* kundzes Islandes vēstniecībā Bonnā man jau ziņoto, ka sākotnēji Rietumvalstu politiskās aprindas viennozīmīgi domāja, ka jādod laiku Gorbačovam Padomju Savienības iekšējo problēmu risināšanai, bet tagad, reformu procesam iestrēgstot, šī doma tiek atmesta, un tas paver ceļu Baltijas valstu problēmu risinājumam. Tāpēc, tālāk ejot, īpaši jādomā par Baltijas valstu līdzdalību Parīzes galotņu konferencē novembrī, kur Latvijas delegāciju varētu iedabūt ar Islandes, Dānijas un Norvēģijas palīdzību. Bet jau 29.oktobrī 28 ASV senatori nosūtīja vēstuli Bušam, ierosinot "formāli pacelt Baltijas valstu piedalīšanās jautājumu EDSA", un noraidīja amerikāņu administrācijas šķietamo nevēlēšanos saskaņā ar baltiešu līderu ieteikumu virzīt šo jautājumu uz priekšu. Senators Riegle brīdināja, ka gadījumā, ja ASV dos baltiešu atbalstam tikai nominālu atbalstu, tad amerikāņi Parīzē labākajā gadījumā izskatīsies hipokrātiski.

Kad I. Godmanis, J. Jurkāns un J. Peters 23.oktobrī Maskavā apmeklēja E. Ševarnadzi, viņš jau piedāvāja Latvijai "speciālu statusu" PSRS federācijā, ko laikam Gorbačovs uzskatīja par nopietnu sarunu sākumu ar Latvijas pārstāvjiem, kas sūdzējās arī par IB vadītāja neielaišanu Latvijā. Bet jau agrāk - 19. - 21.oktobrī Bonnā notika vācu liberāļu partijas Naumaņa fonda organizētā konference ar tēmu "Baltijas valstu neatkarība, kā starptautiska problēma ceļā uz Eiropas mieru un kārtību". Par šo tēmu, ko aktualizēt bija palīdzējis IB, uz Vāciju brauca runāt kā PSRS, tā Latvijas pārstāvji. Tas apstiprināja, ka

piepildījies Edvīna Inkēna LTF konferencē teiktais, ka mums jā rūpējas, lai Latvijas vārds nepazustu no mēdiju pirmajām lappusēm. Lietām tik strauji virzoties, Latvijas Ārlietu ministrija gan pa laikam šo to nokavēja un nebija paguvusi reaģēt uz *Bjorna Elmsguista* aicinājumu pieprasīt novērotāja statusu Eiropas padomes parlamentārajā asamblejā, kas bija jādara līdz oktobra sākumam.

Pēc visiem šiem daudzsološajiem notikumiem abi ar Jurkānu Vīnē, Parīzes galotņu konferences pēdējā sagatavošanas sēdē, nonācām samērā satraukti. Tas, vai virzāties uz neatkarību, klaji parādīsies atkarībā no tā, vai baltieši tiks uz konferenci ielūgti, vai nē. Kad pieteicāmies pie protokolšefa, tas mūs tūlīt gribēja iepazīstināt ar priekškonferences izpildsekretāru - vēstnieku Helmūtu Liedermani. Nu abi kungi lielā sirsnībā stāstīja, ka laiks neapšaubāmi strādā baltiešu labā, bet tomēr ieteica nesteigties ar formālu lūgumu piedalīties Parīzes konferencē.

Arī Islandes, Dānijas un Norvēģijas delegāciju vadītāji mums tūdaļ sacīja, ka, ja tiktu pie balsošanas par Baltijas valsts ielūgšanu uz Parīzi, tad par mums nobalsotu tikai Skandināvijas valstis, pāris Austrumeiropas valstis un ASV. Teikto apstiprināja Čehoslovākijas vēstnieks Balcers un Polijas vēstnieks Končārs, kas visi bija mēģinājuši darīt visu iespējamo mūsu labā. Norvēģijas vēstnieks Rindāls gan domāja, ka "par" balsu skaitu varētu ievērojami palielināt, mūsu neatkarības atjaunošanas jautājumu izskatot NATO konferencē. Polijas vēstnieks Končārs teica, ka visas EDSA pārstāvētās valstis varēja sadalīt trīs grupas:

- a) pamazā Baltijas valstu atbalstīt gribētāju grupa, kurā tomēr neviens vēl nezina, kā to īsti darīt,
- b) stipri lielākā Baltijas valstu potenciālo atbalstītāju grupa, kura var dot tikai nominālu atbalstu, jo tām nav savu ministriju norādījumu par balsojumu,
- c) Baltijas valstu pretinieki, pie kuriem tobrīd piederēja vienīgi Padomju Savienība un Dienvidslāvija, bet, balsojumam notiekot bez pamatīgiem priekšdarbiem, uz šo grupu varētu pāriet arī daudzas valstis, kas grib tikai novērst konfrontāciju starp Padomju Savienību un citām valstīm.

Vēstnieks bija mēģinājis arī precizēt ASV varbūtējā atbalsta apjomu. Acīmredzot amerikāņi arī no konfrontācijas gribēja izvairīties, un tāpēc ieteica vienīgi tālāku zondāžu, ko Sems Vise ieteica turpināt arī mums. Visu to apsvēruši, abi ar Jurkānu izšķīrāmies iet solīti pa solītim un pagaidām mēģināt tikai nodrošināt Baltijas valstīm oficiālu viesu statusu. Pie šāda risinājuma Parīzē jau strādāja Latvijas pārstāve Aina Ābols, kas ar savu lielo enerģiju un pareizo pieeju parasti panāca, ka viņu uzklausa. Kad par šo iespēju informējām konferences protokolšefu, viņš nekavējoties noorganizēja tikšanos ar Francijas EDSA delegācijas vadītāju vēstnieku Pjēru Morelu. Izrādījās, ka vēstnieks bija tikko pabeidzis vadīt delegātu plenārsēdi, kas nodarbojusies ar vēl neatrisinātiem tehniskiem jautājumiem. Izpētes nolūkā vēstnieks delegāciju vadītājiem jautājis, vai tie iebilstu, ja:

- a) Baltijas valstu ārlietu ministri un to padomnieki Galotņu konferencē piedalītos kā Francijas valdības speciālviesi,
- b) speciālviesi tiktu sēdināti blakus zālei, kurā sēdēs valstu un valdību galvas, ar kuru pavadoņiem viesi varēs uzturēt kontaktu,
- c) Baltijas valstu ārlietu ministrus, ierodoties konferencē, apsveiktu konferences izpildsekretārs Pjērs Desāžs (*Dessaux*).

Neviena delegācija, ieskaitot Padomju Savienību, nebija iebildusi pret tādu izkārtojumu. Kad, nākot uz sarunu ar mums, veiklais franču diplomāts bija apstājies pie

padomju delegācijas vadītāja, arī tad nekādi komentāri netikuši izteikti. Tā nu vēstnieks gribēja dzirdēt, vai priekšlikumu akceptēs arī visas Baltijas valstu delegācijas. Vadoties no pārlicības, ka šāds risinājums mums dos vajadzīgo pagaidu statusu šajā konferencē, kur pārstāvēta būs visa Eiropa, mēs pateicāmies un pieņēmām Francijas ielūgumu. Parīzē nonākuši, jau domājām, ka esam jau mūsu neatkarības ceļa beigu taisnē, jo te ministrus pieņēma arī ASV valsts sekretārs Džeims Beikers. Tomēr izrādījās, ka tas notika, lai tikai stiprinātu baltiešu pozīcijas nedēļas nogalē Parīzē notiekošās diplomātiskās lielkaujas laikā. Proti, arī Gorbačovs sāka baidīties, ka mēs varētu būt ceļā uz drīzu neatkarības atzīšanu, un tādēļ jau pa ceļam uz Parīzi, apstājoties Romā, bija nācis ar paziņojumu, ka tiks veidota jauna padomju federācija un tādēļ par kādu Padomju Savienības republiku atdalīšanos nevarot būt nekāda runa. Šādos apstākļos tika atlikta mūsu caurlaižu izsniegšana uz valdības galvu pārpildīto tik impozanto Parīzes Klebera centru. Uz tām gaidot, pie ieejas vēl pirmdienas rītā nervozi mīņājās Jānis Jurkāns, ko arī pa nedēļas nogali nebija likusi mierā PSRS vēstniecība. Gaidīja arī IB vadītājs Jānis Lūsis no Vašingtonas sūtniecības un Aina Ābols. Pēdīgi, kā paredzēts, pie konferences nama ieejas mūs sveica konferences izpildsekretārs, tikām nosēdināti sev paredzētās vietās. Bet mūsu ministri jau pēc brīža tika izaicināti uz sarunu ārpus zāles. Nesapratām, kas ar viņiem notiek visu atklāšanas ceremonijas laiku. Vēl lielākā nesaprašanās bijām, kad, atklāšanas ceremonijai beidzoties, lielāka grupa franču diplomātu visus baltiešu diplomātus veda uz lepnām pusdienām un pēc tam uz kafiju varenajā Francijas Ārlietu ministrijā. Patiesību uzzinājām, kad, nonākuši ministrijā, satikām savus ministrus.

Izrādījās, ka Gorbačovs, ieraudzījis viņus ienākam zālē, nodevis ultimātu Francijas prezidentam Miterānam: ja baltieši negrib sēdēt ar padomju delegāciju, tad viņiem jāatstāj konference, pretējā gadījumā konferenci atstās Gorbačovs.

Kad, liela franču diplomātu pulka ielenkts, parādījās Francijas ārlietu ministrs Dimā, greznajā pieņemšanas zālē tika pasniegta kafija ar konjaku. Sekoja Francijas ārlietu ministra paskaidrojums par radušos stāvokli. Proti, konferences laikā viņam jākalpo ne tikai Francijas interesēm, bet arī jānodrošina konferences labā izdošanās, kas nevar notikt, padomju delegācijai nepārtraukti protestējot pret baltiešu klātbūtni. Nu protestēt sāka arī Lietuvas un Igaunijas ministri. Bet mēs ar Jāni Jurkānu un Jāni Lūsi ātri izlēmām pateikties Francijai par tās jauko žestu un atvadīties. Francijas Ārlietu ministrija man piedāvāja ministrijas automašīnu un lūdza mūsu delegāciju vēl kādas dienas paviesoties Francijā, ko apsolīju darīt. Kamēr mūsu ministri palika strīdoties, devos uz viesnīcu, domājot, kā notikušo pārvērst uzvarā. Viesnīcā nonākot, jutos iepriecināts, ka G. Meierovics un O. Pavlovskis bija jau izziņojuši preses konferenci.

Preses konference sākās plkst.17.30 tajā pašā *Grand Hotel* zālē, kur vēlāk bija jānotiek PBLA rīkotajai Latvijas valsts svētku pieņemšanai. Jau preses konferencei sākoties, bija manāms, ka Gorbačovs bija vareni pārcenties. Lai gan Meri un Jurkāna gatavotie paziņojumi nebija īsti precīzi, tie krita auglīgā zemē, un pasaules lielo mēdiju cilvēki saņemto informāciju pārbaudīja un noapaļoja. Nākošajā dienā mūs sveica ļoti pieņemams rakstu klāsts par Baltijas valstīm mums acīmredzami simpatizējošā lielajā pasaules presē. Tās pamattoni izteica lielās vācu *Sueddeutsche Zeitung* sarkastiskais apakšvirsraksts rakstam par galotņu konferenci: "Ar pielietoto *veto* padomieši izglāba savu no Saļina - Hitlera pakta iegūto īpašumu".

Lai dzelzi kalnu, kamēr tā ir karsta, vienojos ar Dānijas vēstniecību Parīzē, ka tā kopā ar Islandi nākošajā dienā Dānijas lielajā centrā Elizejas laukos rīkos vēl vienu preses konferenci par padomju izrīcībām ar Baltijas ārlietu ministriem.

Šo konferenci vadīja no Dānijas vēstniecības Bonnā izsaukts speciālists. Labi izziņotajā preses konferencē jau kādus simts internacionālo mēdiju pārstāvjus varēja uzrunāt mūsu tagad labi sagatavotie ministri, un šāda publicitāte baltiešus, neapšaubāmi, strauji tuvināja to mērķim.

Tas bija manāms arī Latvijas valsts svētku pieņemšanā, kas gan laika ziņā nenovēršami sakrita ar Francijas ārlietu ministra Dimā pieņemšanu. Tomēr, tur tikai īsi paviesojušies, pie mums ieradās Dānijas ministru prezidents Šlīters ar savu ārlietu ministru Ellemani Jensenu, kā arī Islandes ministru prezidents Hermansons ar ārlietu ministru Hanibalsonu, Polijas ārlietu ministrs Skubiševskis, Austrijas ārlietu ministrs Mocks (*Mozk*) un Ungārijas ārlietu ministrs Ješčenskis. Visi šie valstsvīri, tāpat kā daudzu valstu vēstnieki izteica cerību, ka Latvijas neatkarība tiks drīz atjaunota. To pašu teikt bija atnākusi arī paliela franču Ārlietu ministrijas delegācija, kas vēlreiz atvainojās par notikušo un formāli ielūdza mūs apmeklēt Francijas parlamentu, ko darījām nākošajā dienā.

Tur jau bija izveidota Baltijas valstu parlamentārā asociācija, kas bija sarīkojusi pusdienas. Tajās igauņu profesore Lauristina un lietuviešu profesors Antanarciuss ziņoja par notikumu attīstību Baltijas valstīs. Franču deputāti šos ziņojumus uzņēma ar lielu interesi un paziņoja, ka no 5. līdz 7. decembrim oficiālā vizītē Francijas parlamentā, tiek ielūgti trīs deputāti no katras Baltijas valsts, lai uzsāktu abpusēju parlamentu sadarbību. Tā Franciju varējām atstāt priekā pilni, jo bija jūtams, ka kara laime drīz mainīsies.

Par nākošo ievērojamo ceļa stabu Baltijas valstu ceļā uz neatkarību izvērtās Lenarta Meri, Jāņa Jurkāna, un viņu pavadoņu tikšanās ar Eiropas parlamenta frakcijām Strasbūrā nākošajā dienā pēc Parīzes atstāšanas. To bija noorganizējis jaunieceltais Pasaules Baltiešu apvienības pārstāvis Strasbūrā un Briselē Imants Lieģis, kurš, protams, sadarbojās ar IB. Šoreiz Strasbūrā mums bija jātiekas ar visiem 120 Tautas frakcijas deputātiem. Lai visi varētu būt klāt, tikšanās notika jau rīta agrumā, un visi ar lielu interesi uzklausa J. Jurkāna un L. Meri ziņojumus. Īpašu ievērību ieguva pēdējā labi formulētais lūgums saklausīt baltiešu palīgā saucienus. Uz to deputāti ar lielu pārlicību atbildēja, ka viņi to jau ir saklausījuši.

Ļoti svarīga bija tikšanās ar sociāldemokrātu frakciju, jo tā (ar 301 deputātu) bija lielākā Eiropas parlamentā un līdz ar to arī lielākā noteicēja Eiropas pārkārtošanas programmā. Dažus no šiem deputātiem biju jau saticis Rīgā, kad viņi tur viesojās. Un tomēr viņi bija vēl samērā atturīgi. Liekas, ka ledu salauza abu mūsu ministru ļoti ilgās un sirsnīgās sarunas ar parlamenta priekšsēdi, spāņu sociālistu, baronu E. Krespo.

Pieminēšanas vērtā bija tikšanās ar tik ietekmīgo parlamenta politisko lietu komisiju, kurai Jānis Jurkāns pastāstīja, ar kādiem priekšlikumiem Baltijas valstu lietās parlamentā apņēmušies nākt angļu konservatīvie, jo šos priekšlikumus vispirms būs jāizskata tieši šajā komisijā. Tāpēc bija labi dzirdēt no tās priekšsēža P. Kramptona, ka tas tiks darīts ar visu vajadzīgo rūpību. Zināmu jautrību mūsu vidū izraisīja franču degollistu deputātu paskaidrojums, ka Miterāns baltiešu lietā par ātru piekāpies Gorbačovam. Ar apmierinātu smaidu devos atpakaļ uz Minsteri.

Atpakaļceļā, visu kopā saliekot, konstatēju, ka Latvijas ārpolitiskos kontaktus mums bija izdevies izvērst piecos dažādos līmeņos. Vispirms tie tika meklēti ar diplomātiem, kas saveda mūs kopā ar Ārlietu ministrijām. Otrajā līmenī pievērsām uzmanību Eiropas politiskās domas kristalizētājiem - politiskajām partijām un to grupējumiem, ar kuru starpniecību notiek kontaktu attīstīšana ar parlamentārām komisijām, kas nosaka visu lietu virzību. Ar šo starpniecību nu jau varējām ietekmēt valdību rīcību, kā arī apelēt pie tādām starptautiskajām institūcijām kā Eiropas kopiena, Eiropas parlaments un pat NATO, kas bieži

saka galavārdu. Sevišķi svarīgi tas bija tieši jau nākošajos mēnešos, kad Eiropai nācās savaldīt ne tikai Gorbačovu Maskavā, bet arī nomierināt omoniešus Baltijā un palīdzēt nosargāt pie uguns kuriem sēdošos Rīgā.

Pēc asinsizliešanas Viļņā, kad likās – tā varētu turpināties arī Rīgā un citur, Godmaņa valdība bija izlēmusi, ka, briesmām vēl pieņemoties, varētu nākties Latvijas valdības darbu pārcelt uz ārzemēm. Bija arī uzziņāts, ka ar Zviedrijas valdības piekrišanu tas varētu notikt Stokholmā, un tam būtu jānotiek, cieši sastrādājoties ar IB, kā arī ar LIF Stokholmas nodaļu. Tādēļ uz Stokholmu tika sūtīts Dainis Īvāns un Jānis Jurkāns.

Pirms Rīgas atstāšanas Jurkāns lūdza mani pārtraukt atvaļinājumu Austrālijā un pievienoties darītāju kodolam Stokholmā. Tūlīt devos ceļā, lidojot caur Minsteri. Tur nonācis, saņēmu jaunu lūgumu: ar PBLA valdes locekli Arturu Cipuli, braucot uz Stokholmu, iegriezties Kopenhāgenā, lai Ārlietu ministrijā noskaidrotu, vai Latvijas valdība varētu savu darbu daļēji veikt arī no Kopenhāgenas. Šis uzdevums no tā brīža kļuva par IB svarīgāko misiju, un tā to arī kārtoju, līdz dabūju iepriecinošo ziņu, ka Kopenhāgenā ar līdzīgu lūgumu jau nākusi arī Lietuva. Kaimiņiem piekrišana jau dota, un man atliekot tikai doties uz Stokholmu, lai, tiklīdz tur izlems, ko mēs no Dānijas sagaidām, brauktu atpakaļ runāt par praktisko izkārtojumu.

Ar labo ziņu steidzāmies uz Stokholmu, kur bija jau sapulcējušies visu Baltijas valstu politiskie līderi. Pēc īsas sarunas ar Daini Īvānu un Jāni Jurkānu man bija skaidrs, ka mūsu Informācijas birojam vismaz pagaidām būs jāuzņemas baltiešu kopējo pasākumu administrācijas koordinēšana, ko ļoti vēlējās Lenarts Meri.

Nākošo trīs, četru stundu laikā man lūdza uzņemt baltiešu pilnvaroto diplomātiskās rīcības plānu, lai varētu sadalīt lomas un, kopīgi rīkojoties, apturēt padomju brutalitāti Baltijā. Plāns tika ātri pārspriests, papildināts un pieņemts. Pēc tam Baltijas valstu pilnvarnieki atvadījās, lai dotos katrs uz savu pusi, Dainis Īvāns un Bronis Kuzmickis - pat pāri okeānam.

Bijām vienojušies, ka visiem mūsu emisāriem ir jāprasa Rietumvalstu valdībām, lai tās izsaka oficiālus protestus pret padomju varmācībām Baltijā un pārtrauc ekonomisko palīdzību Padomju Savienībai, kas daudzviet arī notika.¹ Tomēr neviens vēl nebija gatavs runāt par padomju karaspēka izvešanu no Baltijas valstīm un organizēt internacionālu konferenci par okupācijas izbeigšanu, jo lielvalstīm joprojām bija izšķirošais vārds, un tās uzskatīja, ka visu ir jānokārto sarunās starp Baltijas valstīm un Maskavu.

Pirms Stokholmas atstāšanas latviešu starpā vienojāmies, ka mums bez Informācijas birojiem Minsterē un Briselē attīstāmi spēcīgi politiskā darba centri Stokholmā un Kopenhāgenā. Ievērojot mūsu daudzsološās attiecības ar Dāniju, Jurkāns pēdējo uzskatīja par svarīgāko, jo domāja, ka Dānija, būdama maza Eiropas kopienas un arī NATO valsts, mums palīdzēs tikt tādos forumos, kur mēs paši saviem spēkiem ilgi netiksim. Tādēļ viņš gribēja, lai es steidzīgi pārņemu Latvijas pārstāvja pienākumus Dānijā. Likās, ka tas arī PBLA darbu padarīs vēl efektīvāku.

Tā sazvanījos ar Dānijas Ārlietu ministriju, un dāņu diplomāti bija priecīgi jau nākošajā dienā saņemt mani Kopenhāgenā, lai gan tā bija svētdiena.

Līdz ar to Zviedrija lielās krīzes laikā paveiktais kļuva par priekšpēdējo no maniem Minsteres IB veiktajiem starptautisko attiecību projektiem. Vēl tikai priekšā stāvēja Jāņa Jurkāna, Gunāra Meierovica un mans brauciens uz trim Beneluksa valstīm. Tās jo drīz

¹ Ritenis J. Diplomātiskā cīņa par Latvijas Republikas suverenitātes atjaunošanu.- Rīga: LU ž. "Latvijas Vēsture" fonds, 1999.- 145.-151.lpp.

apciemot ieteica Uffe Ellemans - Jensens, kas Eiropas kopienā, mūsu lietas kārtojot, bija saņēmis daudz palīdzības no šīm valstīm. Šajos apstākļos mūsu Briseles birojam nebija grūti vienoties par tikšanās laikiem ar visiem trim ārlietu ministriem un arī Eiropas kopienas ārlietu komisāru.

Jau 11.februārī kopā ar Jāni Jurkānu un Gunāru Meierovicu pa sniegu un slidenu ledū mašīnā braucām uz Amsterdamu. Tur mūs ar zināmu šiku sagaidīja toreiz vēl pajaunais Hanss van der Bruks, kas drīz vien kļuva par Eiropas kopienas ārlietu komisāru, ar saviem Baltijas valstu lietās acīmredzami ļoti zinīgajiem darbiniekiem. Sarunas sākās, ministram atvainojoties par to, ka kara laikā, kad Holandes valdība aizbēga uz Angliju un tai nācās parakstīt sadarbības līgumus ar visiem Lielbritānijas sabiedrotajiem, trimdas valdība bija spiesta atzīt Padomju Savienības toreizējās robežas un tā netieši atzīt Baltijas valstu inkorporāciju Padomju Savienībā. Tas tagad holandiešiem liekot mūsu labā darīt vairāk nekā citiem, un to viņi labprāt arī darīšot. Tomēr uzsvērts tika arī tas, ka citām valstīm ir grūti palīdzēt Baltijas valstīm, kamēr Padomju Savienība nav gatava atteikties no mūsu teritorijas. To tad arī pieprasīšot Eiropas kopiena.

Holandiešu sirsnīgu vēlējumu pavadīti, devāmies tālāk uz Briseli. Tur ārlietu ministrs Marks *Eykens* bija mazliet nervozs, jo, liekas, baidījās, ka mēs prasīsim pēc tūlītēja neatkarības atzinuma. Tādēļ vairāk runājām par to, kā Baltijas valstīm pašām atgūt neatkarību. Tas mūs tik ļoti nenospieda, jo mums Briselē vēl bija jātiekas arī ar Eiropas kopienas toreizējo ārlietu komisāru *F. Andriesenu*, kas likās daudz svarīgāk.

Komisārs sāka ar apgalvojumu, ka Eiropa ir jau saklausījusi baltiešu palīgā saucienu. Bet, kad Jurkāns uzsvēra, ka vislabākais veids mums palīdzēt būtu rūpēties par Baltijas valstu neatkarības atjaunošanu, sekoja garš izklāsts, kāpēc tīri formālu iemeslu dēļ Eiropa to vēl nevar. Galvenā problēma bija, ka Baltijas valstis nebija okupētas, bet gan anektētas.

Par laimi tik formāli situācijai nepiegāja mūsu nākošais sarunu partneris Žāks Posa, kas bija ne tikai Luksemburgas ārlietu ministrs, bet arī toreiz prezidējošais Eiropas kopienas ārlietu ministrs. Viņam kopienas ministri bija uzdevuši kopā ar Eiropas vadības *troiku* doties uz Maskavu, lai runātu par Baltijas valstīm. Ministra pirmais jautājums bija, cik tālu Eiropa ar savām prasībām var Maskavā iet, jo valdīja pārliecība, ka Gorbačovs, kas bija piekritis trīs stundu sarunai, jau tā ir ļoti nervozs. Posa bija arī pārliecināts, ka trīs Eiropas kopienas ministri varēja būt pēdējie, ar ko PSPR prezidents būs gatavs runāt par Baltijas valstīm, jo pēc eiropiešu pārliecības ASV to ne varēja, ne gribēja. Tādēļ Eiropas delegācija nedrīkstēja pārcensties un gribēja tikai mēģināt apturēt asinsizliešanu. Tomēr pēc ilgām pārrunām Eiropas delegācija apņēmas uzsvērt arī to, ka PSRS jāsāk nopietnas sarunas par Baltijas valstu neatkarības atjaunošanu. Izrādījās, ka arī tas bija Gorbačovu ļoti satracinājis, un viņš šķīroties bijis ļoti neapmierināts ar kopienas ministru *troikas* braucienu. Tas nozīmēja to, ka bijām ieguvuši profesionālu atzītu vietu Eiropas starptautisko attiecību kārtotāju aprindās. Vispārējā attīstība bija tāda, ka droši varēja sacīt, ka par Baltijas valstīm jau interesējās vairāk ārvalstu iedzīvotāji nekā jebkad agrāk. Tomēr ceļš uz neatkarību varēja vēl būt garš. Lai to saīsinātu, mūsu rīcība bija labāk jāplāno un jāsaskaņo.

Nākotnes darba sistēmas plānošana notika 17.un 18.februārī Gerthemā pie Hanoveres. Tajā no Latvijas puses piedalījās Ivars Godmanis ar savu padomnieku ārpolitikas jautājumos Edvīnu Inkēnu, Dainis Īvāns un Jānis Jurkāns. PBLA pārstāvēja Gunārs Meierovics, Guntis Bērziņš, Artūrs Cipulis un Jānis Muchks. Piedalījās arī paši darba darītāji - Aina Ābols no Parīzes, Imants Gross no Stokholmas, Egils Levits no Bonnas, Jānis Lūsis no

sūtniecības Vašingtonā un autors. Pēc Edvīna Inkēna un Jāņa Riteņa referātiem par darba organizāciju nākotnē, visi vienojās, ka Latvijas ārpolitiskā darbība Rietumeiropā ir izvēršama un to jāvada īpašam Latvijas ārpolitiskā dienesta vadītājam no Kopenhāgenas.

Vienbalsīgs tika nolemts, ka šos pienākumus jāuzņemas autoram, turpinot jau PBLA Informācijas birojā uzsākto, pie kā tagad piederēja arī ārlietu ministru ārvalstu apmeklējumu koordinācija. Darbībai ātri izvērsties, tomēr pierādījās, ka darba saskaņošanu jāveic no pašas ministrijas.

Kopenhāgenā arī turpmāk veicu Ārlietu ministrijas darba stratēģisko plānošanu, līdz kļuva par Latvijas vēstnieku. Informācijas biroju Minsterē, par tā pamatuzdevumu atkal kļuva informācijas sadalei, turpināja vadīt Juris Lorencs un Pēteris Elferts. Egilam Levitam kļuva par Latvijas vēstnieku Vācijā, uz IB Minsterē bāzes tika izveidota PBLA pārstāvniecība Rīgā.

Jānis Ritenis, PBLA Informācijas biroja vadītājs

**PASAULES
BRĪVO LATVIEŠU
APVIENĪBA**

PBLA valde savā 1972. g. 17. novembra

sēdē pieņēma sekojošu

DEKLARĀCIJU:

AMERIKAS LATVIEŠU APVIENĪBA
LATVIEŠU APVIENĪBA AUSTRĀLIJĀ
LATVIEŠU NACIONĀLĀ APVIENĪBA KANADĀ
LATVIJAS ATJAUNOŠANAS KOMITEJA—EIROPAS CENTRS

- * PASAULES BRĪVO LATVIEŠU APVIENĪBA *apliecina latviešu tautas nedalītu vienību un neatņemamas tiesības brīvi dzīvot Dieva lemtajās Latvijas robežās.*
- * PASAULES BRĪVO LATVIEŠU APVIENĪBA, pārstāvot latviešus brīvajā pasaulē un aizstāvot tautu dzimtenē, kam ņemtas vispār atzītas cilvēka tiesības, *deklarē, ka tā cīnās par latviešu tautas brīvību un neatkarību.*
- * PASAULES BRĪVO LATVIEŠU APVIENĪBA *uzskata, ka šajā cīņā latviešu pienākums ir darīt visu iespējamo tautas dzīvā spēka saglabāšanai un Latvijas valsts neatkarības atgūšanai. Lai to panāktu, vairojama latviešu dzimstība, nodrošināma latviešu valodas un kultūras attīstība, ceļama latviešu pašapziņa un prasāma tautas tiesību īstenošana Latvijā.*
- * PASAULES BRĪVO LATVIEŠU APVIENĪBA *prasa, lai ikviens latvietis cīnās pret Latvijas okupantu piekopto latviešu tautas iznīcināšanas un pārkrievošanas politiku.*

Šo mērķu ietvaros PASAULES BRĪVO LATVIEŠU APVIENĪBA uzņemas sekojošus pienākumus:

A. POLĪTISKĀ LAUKĀ:

1. *Aizstāvēt latviešu tautas intereses patvēruma zemēs un starptautiskā forumā un saskaņot latviešu politisko darbu.*
2. *Saskaņot rīcību ar igauņu un lietuviešu tautas pārstāvjiem, kā arī citiem Eiropas apspiesto tautu pārstāvjiem.*
3. *Atbalstīt Eiropas integrāciju kā līdzekli patstāvīgas Latvijas deklarēšanai Eiropas nāciju saimē.*
4. *Vērst pasaules uzmanību Padomju Savienības tautas iznīcināšanas politikai Latvijā.*
5. *Stiprināt atsevišķo zemju centrālās organizācijas un aicināt ikvienu tās atbalstīt.*
6. *Mudināt ikvienu latvieti kļūt par aktīvu biedru vismaz vienā latviešu organizācijā un draudzē.*
7. *Attīstīt nacionālpolitisko darbību latviešu jaunatnē un aicināt latviešus piedalīties savu patvēruma zemju politiskā dzīvē, lai aizstāvētu latviešu intereses.*
8. *Aicināt latviešus visā pasaulē katru gadu 18. novembrī lūgt Dievu par Latvijas brīvību un apliecināt savu piederību latviešu tautai.*

B. KULTŪRAS LAUKĀ:

1. *Skubināt* ģimenē un latviešu sabiedrībā runāt tikai latviski.
2. *Aicināt* latviešus kā dzimtenē, tā svešumā sūtīt bērnus latviešu skolās un iemācīties latviešu valodu.
3. *Atbalstīt* Minsteres latviešu ģimnaziju ar organizāciju un draudžu iesaistīšanu līdzekļu vākšanā un audzēkņu sagādāšanā šai mācības iestādei.
4. *Veicināt* latviešu kultūras plaukšanu un atbalstīt tās jaunradi.
5. *Atbalstīt* latviešu skolu grāmatu un mācības līdzekļu izdošanu.
6. Ar PASAULES BRĪVO LATVIEŠU APVIENĪBAS KULTŪRAS FONDA starpniecību, *atbalstīt* visu zemju centrālo organizāciju kultūras, izglītības, un jaunatnes nozaru pasākumus.
7. *Aicināt* latviešu ģimenes lasīt latviešu laikrakstus un grāmatas.

C. SAIMNIECĪBAS LAUKĀ:

1. *Veicināt* kooperatīvu un privātu saimniecisku uzņēmumu rašanos un pastāvēšanu latviešu kontrolē, vadībā, vai īpašumā brīvajā pasaulē.
2. *Sastādīt* dažādu nozaru saimniecisko darbinieku un brīvo profesiju darbinieku sarakstu apmaiņai ar citās zemēs dzīvojošiem profesiju piederīgiem.

D. INFORMĀCIJAS LAUKĀ:

1. *Norādīt* citām zemēm, ka bez Baltijas valstu jautājuma atrisināšanas nevar nodrošināt pastāvīgu mieru Ziemeļaustrumeiropā un tādēļ iestāties, ka Baltijas jautājuma kārtošana ir šo valstu interesēs.
2. *Vākt* ziņas un informēt par Latvijā pašreiz notiekošām vajāšanām un latviešu tautas pretestību.
3. *Pētīt* un informēt par ilgstošas nebrīvības sekām uz latviešu tautu.
4. *Informēt* pasauli par baznīcu vajāšanām Latvijā.
5. *Panākt*, ka pasaules galvenajās bibliotēkās ir darbi ar objektīviem datiem par latviešu tautas pašreizējo likteni.
6. *Sakārtot* pasaules dažādos izdevumos publicētās ziņas par Latviju un latviešiem, tās regulāri publicējot.
7. *Informēt* latviešu sabiedrību par PASAULES BRĪVO LATVIEŠU APVIENĪBAS aktivitāti.
8. *Veicināt* apgādus publicēt svarīgus darbus par Latviju, kā arī nozīmīgus tulkojumus.

BALTIC WORLD CONFERENCE

243 East 34 Street
New York, N.Y.10016
U.S.A.

Geneva, February 18, 1974

To: Delegations participating at the European Security and Cooperation Conference, Geneva, Switzerland.

Dear Sir:

The Baltic World Conference, a permanent organization representing all Estonians, Latvians and Lithuanians in the Western World, would like to present to you and your Government our views which are in accord with the Baltic peoples wishes everywhere.

Moral responsibility of the Conference

The reaffirmation of the principles of equal rights and self-determination of all peoples is an important part of the work of this Conference. Since these principles by their very nature do not allow any exceptions, the Conference cannot exclude the issue of the Baltic States from their considerations. It follows, that the Conference should try to achieve a consensus, that self-determination should be restored in the Baltic nations.

International Legal Responsibility of the Conference

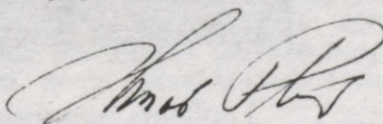
Geneva was the seat of the League of Nations and it still carries signs reminding the participation of the independent Baltic States of Estonia, Latvia and Lithuania in that World organization of security and cooperation. The responsibility of this Conference is to remind the Soviet Union to live by the principles of the United Nations, which inherited the duties of the League of Nations, and this Conference, and to remove their occupation forces and colonial administration from the Baltic States. At the same time, the Conference should avoid any language in their agreements, which could be interpreted as recognition of the forcible incorporation of the Baltic States into the USSR. The Baltic peoples will categorically oppose and will not consider as binding, any treaties which will interfere with their inexorable quest to regain their freedom and independence.

We trust this letter will merit your attention, and we hope, that your delegation will raise the Baltic self-determination question during the Conference. We also suggest that our representatives could testify before the First and Third Working Committees. Your kind consideration and report of any progress would be most appreciated.

Respectfully yours,

Ilmar Pleeer
Resident, American Latvian Assoc

Representative
Baltic World Conference

Ilmar Pleeer, President
Baltic World Conference

I.Spilners piestiprina plāksnīti pie Latvijas valdības pārstāvju 1923.gadā stādītā ozola Ženēvā.
1974.gads

**WORLD FEDERATION
OF FREE LATVIANS**

AMERICAN LATVIAN ASSOCIATION
LATVIAN FEDERATION OF AUSTRALIA AND NEW ZEALAND
EUROPEAN COMMITTEE FOR LATVIAN FREEDOM
LATVIAN NATIONAL FEDERATION IN CANADA
LATVIAN ORGANIZATIONS IN SOUTH AMERICA

1975.g. 18. jūlijā
(12 dienas pirms CSCE)

Latviešu centrālo pārstāvniecību
priekšsēžiem:

A. Abakāns	Anglijā
G. Bračam	Austrālijā
A. Cipulim	Vācijā
I. Freimanim	Zviedrijā
T. Kronbergam	Kanādā
A. Lejipam	ASV
P. Reinhardam	Eiropā
A. Vitolam	Venezuelā

Noraksti:

PBA/PBLA komunikācijas centra Stokholmā vad. A. Šildem,
PBLA inf. bir. vad. J. Mālitim un PBLA ģenerālsekr. B. Albat

PALĪGĀ!

Esmu mēģinājis pēdējā mēnesī sacelt trauksmi sakarā ar Eiropas drošības konferences noslēgumu Helsinkos 30. jūlijā, bet neesmu manījis jebkādu atsaucību! Mēs jau 3 gadus runājam par CSCE kā lielāko draudu latviešu/baltiešu tiesībām un esam gatavojušies noslēguma: bet nu kad visi spēki un enerģija tam jāpieliek -- saņemti tikai klusāšanai. Līdzu man noka- vējši dot kādu ziņu par šiem kritiskiem jautājumiem (ar norakstu uz PBLA Inf. bir.: J. Mā- litis, P.O. Box 5248, S 102-45 Stockholm 5, Sweden) lai arī šī informācija būtu Adolfa Šil- des rīcībā Helsinku notikumu laikā):

Vai Jūsu zemē Eiropas drošības konferences (CSCE) laikā notiks brīvības sardzes demonstrā- cijas? Kad? Kur? Cik ilgi? 3 x 24 stundas? Ar kādu programmu? Kāda ir saskarēka adrese un telefons (pieejams 24 stundas dienā)? Kāds plāns Jums izstrādāts kontaktēt presi, ziņu aģentūras? Kādos laikos katru dienu vai pēc vajadzības zvanīsit uz Stokholmu pēc jaunā- kās informācijas?

Mācīt Imantam Freimanim:
Vai uz visām zemēm ir nosūtīts veidveidīgs brīvības sardžu demonstrāciju plāns? Kāpēc es- to neesmu saņēmis? Vai ir izdevies noorganizēt no Zviedrijas baltiešu vienas dienas jau- niešu demonstrāciju Helsinkos, ceturtdien, 31. jūlijā? No PBLA kases tam atvēlēti \$ 1000, šī ir CSCE vissvarīgākā akcija un izvedama, kaut arī būtu iespējams tikai issaistīt nedaudz jauniešus (5-10).

Un Adolfam Šildem:
Kādā veidā būs iekārtots PBA/PBLA komunikācijas centrs? Adrese? Telefons? Vai par to- it izdēta informācija uz visām zemēm? Kā informācija tiks nogādāta uz citām zemēm? Kad vislabāk zvanīt pa telefonu uz Stokholmu pēc informācijas? Vai piektdien noslēgumā- no Stokholmas viesos vienu reizi nevajadzētu piezvanīt uz tālākām vietām (Austrālija, Amerika) pēdējo informāciju? Reizi dienā rakstiski ziņojumi?

Beidzot:
Pievienoju PBA deklarācijas tekstu angļu valodā attiecībā uz CSCE noslēgumu. To Jums vajadzētu pavairot un izdalīt iespējams plaši presi, kā arī brīvības sardzēs. Deklarāci- saturs personīgas vēstules formā (katram oriģinālvēstule, ne novilkumi) nodot vai nosū- tītā visām CSCE dalībnieku valdību galvām un noraksti ārlietu ministriem. ASV prez. Forda padomnieks Marsh pieņemams vakar Baltā namā baltiešu delegācijai (Meierovics, Kari, Geny- speolijis to šodien nolikt Prez. Fordam uz galdu. Kā ir ar spieklējumiem citu zemju ārlietu ministriņās memoranda atbilstu saņemšanai

U D Z U A T S A U C A T I E S ! Ja arī nekā netiek darīts mums par to jābūt infor- mētiem.

Ar "Latviju latviešiem" sveicienu

Uldis Grava
Uldis Grava
Valdes priekšsēdis
102 Highwood Ave., Leonia, N.J. 07605 U.S.A.

*Atsūtīt Stokholmā, ceturtdien
ar ziņojumi. Ja būtu kādi materiāli, kuri
jānosūta uz Helsinkos, tos vajadzētu iedot
Imantam.*

PASAULES BRĪVO LATVIEŠU APVIENĪBA

AMERIKAS LATVIEŠU APVIENĪBA
LATVIEŠU APVIENĪBA AUSTRĀLIJĀ UN JAUNZĒLANDĒ
LATVIEŠU NATIONĀLĀ APVIENĪBA KANĀDĀ
LATVIJAS ATJAUNOŠANAS KOMITEJA—EIROPAS CENTRS
DZĒVĪVAMĒRIKAS LATVIEŠU APVIENĪBA

Teikumus, kuru priekšā ir
"KONFIDENCIĀLI"
nedrīkst publicēt!

1977. g. oktobrī

Ziņojums: Belgrades akcija I

Dalībnieki: Mudīte Krasts, ZICP valdes locekle

Dr. Oļģerts Pavlovskis, AIA's Ārējās Informācijas biroja vadītājs (ALA)
un PBLA valdes loceklis

A. Sagatavošanās

1. Sagatavošanās Belgrades konferencēi sākās jau 1976. g. vasarā, kad AIB uzpēma ciešus sakarus ar jaundibināto ASV Eiropas drošības un sadarbības komisiju un sekojot tās aicinājumam, sāka dokumentēt Helsinku līguma pārkāpumus. Līdz š.g. jūnijam tika iesniegti dati par vairāk kā 100 trešā groza pārkāpumiem, kuri attiecīgi tika arī pievienoti komisijas ziņojumam ASV kongresam un ASV Belgrades delegācijai. Sākot ar š.g. martu O. Pavlovskis tika uzaicināts darboties ASV Senatora B. Dole etnisko padomdevēju komisijā Helsinku līguma jautājumos.

2. Tiešā sagatavošanās Belgrades konferencēi, delegātu apmeklēšanai sākās š.g. pavasarī, kad PBLA priekšsēdis Dr. I. Spilners, ALA priekšsēdis J. Riekstiņš, un O. Pavlovskis vienotās, ka pēdējais būtu viens no Belgrades braucējiem. Kad sakarā ar Karolīniskas Institūta (Stokholmā) uzaicinājumu O. Pavlovskis devās uz Stokholmu, lai piestājas Londonā, lai tur pārrunātu ar vietējiem latviešu sabiedriskiem darbiniekiem Belgradē un citus jautājumus. Anglijas latviešu uzskati tika derīgi zināmi PBLA un ALA priekšsēžiem.

3. Stokholmā Belgrades plāns tika izstrādāts visos sīkumos. Plānošana notika vairākās plāksnēs.

Vispirms, kopējās pārrunās PBLA priekšsēža vietnieks I. Freimanis, M. Krasts un O. Pavlovskis izstrādāja darbības mērķi un plānu. Pēc tam M. Krasts un O. Pavlovskis vairākās sēdēs it sīki iztirzāja PBLA memorandus un pievienotos materiālus. Tika izstrādāta pieeja katram punktam un analizētas memorandu stiprās un vājās pusēs. M. Krasts un O. Pavlovskis izvēlējās katrs savu "specialitāti", uz ko koncentrācija. Kur vajadzība prasīja, tika ievākti papildus materiāli. Dažus no klāt pievienotajiem materiāliem, kuri tika atzīti par "vājas kvalitātes," nolēma sarunās ar delegātiem un žurnālistiem nepieminēt.

4. O. Pavlovskis ziņoja rakstiski ASV vēstniecībām Stokholmā un Belgradē, ka dodas uz Belgradu; tāpat, O. Pavlovskis griezās pie Sen. B. Dole un ASV Eiropas drošības un sadarbības komisijas priekšsēža dep. D. Fascell, informējot viņus par savu nodomu apmeklēt ASV delegāciju Belgradē un lūdza palīdzēt izkārtot vizīti pie ASV delegācijas vadītāja A. Goldberga.

ALA's priekšsēdis J. Riekstiņš savukārt informēja ASV Ārlietu ministriju un ASV delegācijas vad. A. Goldbergu, ka ALA un PBLA uzdevumā O. Pavlovskis ieradīsies Belgradē.

-2-

5. Pirms izbraukšanas M. Krasts uzpēma sakarus ar zviedru radio, televīzijas un avižu reportieriem. O. Pavlovskis stājās sakaros ar avižniekiem Vīnē.

B. Darbība Belgradē.

1. O. Pavlovskis ielidoja Belgradē svētdien, 2. oktobrī, plkst. 17:45. Pases kontrole caurmērā ilga 30-45 sekundes, kamēr O. Pavlovskim tā ilga 2 min.; pasē bija atzīmēts, ka O. Pavlovskis dzimis Latvijā:

KONFIDENCIĀLS: Tajā pašā laikā ieradās kāda oficiāla delegācija, kurai bagāžu nekontrolēja. Lai izvairītos no muitas kontroles, jo bagāžā atradās PBLA memorandi un attiecīgie pielikumi, O. Pavlovskis it kā nejauši piestājās grupas aizmugurē un izsloja kopīgi cauri kontrolei ar tiem. Līdz ar to PBLA materiāli netika atrasti.

Pases un muitas kontrole ilga ap 30 min.

2. Pēc iepriekš norunātā plāna O. Pavlovskim lidostā vajadzēja sagaidīt M. Krastu, kurai lidmašīna ielidoja 20:15. M. Krasts nebija starp pasažieriem, kuri iznāca no pases un muitas kontroles telpas. Plkst. 21:30, lietojot iepriekš norunātus "sīgnālus", O. Pavlovskis konstatēja, ka M. Krasts lidostā nav. M. Krasts neierašanās iemesli nebija zināmi. Tie varēja būt, ka M. Krasts a) vispār ar attiecīgo lidmašīnu neatbrauca, b) netika Jugoslāvijā ielaista, un c) bija apcietināta.

3. Varbūtība, ka nebūs iespēja M. Krastu satikt lidostā bija pārrunāta, un tādām gadījumam bija uzstādīts alternatīvs plāns. O. Pavlovskis devās uz viesnīcu, lai to izpildītu. Kad arī pēc šī plāna nebija iespējams uzņemt sakarus ar M. Krastu, plkst. 23:00 tika pielaista varbūtība, ka M. Krasts ir aizturēta. O. Pavlovskis nolēma stāties "sakaros ar ārpasauli," lai pazīpotu, kā plānā bija paredzēts, par M. Krastas neierašanos. Viņš zvanīja uz Stokholmu, kur pie telefona dežurēja I. Freimanis. Pēc vairākiem mēģinājumiem Belgrades centrāle informēja, ka numurs nestbildi(?) Tādas pašas atbildes tika saņemtas, kad tika zvanīts uz PBLA un ALA birojiem Vašingtonā, kur arī bija paredzēti dežuranti. Pēc šiem nesekmīgiem mēģinājumiem sazināt iepriekš sarunātās personas O. Pavlovskis nāca pie secinājuma, ka kaut kādu iemeslu dēļ viņam neļauj sazināties ar "ārpasauli," un ka turpmākie mēģinājumi varētu būt tikpat nesekmīgi. Vajadzēja jaunu pieeju.

4. O. Pavlovskis informēja telefona centrāli, ka viņš ir ārsts, un lūdza

(KONFIDENCIĀLI: Dokumentos bija atzīmēts, ka O. P. ir "Dr.", un ceļojums uz Belgradu tika kārtots caur Karolinska slimnīcu)

savienojumu ar numuru, kas ir domāts viņa pacientiem, un līdz ar to darbojas 24 stundas. Patiesībā numurs bija PBLA IB dežūras punkts Stokholmā. Šoreiz centrāles atbilde liecināja par atklātu melošanu: persona, kas esot atbildējusi, teikusi, ka šodien ir svētdiena, un neviens ārsts neesot dabūjams! (Tas savā ziņā arī liecina par medicīnisko aprūpi sociālistiskajā paradīzē!). Līdz ar šo tad bija arī jāpieņem, ka nebūs iespējams sazināt nedz Stokholmu, nedz Vašingtonu, un ka cenzūra saistīta ar M. Krasts neierašanos. O. Pavlovskis nolēma lietot kādu "drastisku" pieeju, lai izlaustos no šīs izolācijas.

Plkst. 1:00 naktī O. Pavlovskis nolēma, ka zvanīs savas dzīves vietas policijai un lūgs tai nodot ziņojumu viņa sievai. Centrāle tika informēta, ka sekojošais numurs ir Rockvilles, Merilandes policijas numurs, ka policija strādā 24 stundas, un ka tādēļ O. Pavlovskis sagaida savienojumu. Pēc pāris minūtēm O. Pavlovskis varēja jau sarunāties ar ASV policiju. Pavlovskis paskaidroja, ka jau vairākas stundas

-3-

mēģina dabūt telefona sarīkojumu ar savu sievu, bet kaut kādu iemeslu dēļ tas neizpējams. Tādēļ tas lūdz, lai policija aizbrauc un pasaka Astrai Pavlovskai, ka viņš ir ieradies viens pats sveiks un vesels Belgradē. Tāpat arī lai pasaka, ka neskatoties uz iepriekšējo norunu, tam nav bijis iespējams nevienu telefonisku sarīkojumu izkārtot.

Policija to arī bija nekavējoši izdarījusi. Tāi pēc šīs sarunas O. Pavlovskis (ap plkst. 2:00) dabūja sarīkojumu ar I. Fraimani, kurš informēja, ka M. Krasts ir ieradies vēl joprojām Kopenhāgenā. Sakarā ar pārpildīto lidmašīnu, viņa tika pārveidota uz nākošās dienas lidojumu.

Interesanti atzīmēt, ka arī no Vašingtonas visi mēģinājumi sazināties ar O. Pavlovskis bija nesekmīgi.

5. (3. okt.) No rīta O. Pavlovskis devās uz ASV un Anglijas vēstniecībām, lai uzņemtu sakarus ar konferences delegācijām. Angļu delegācija bija ar mieru tikties ar latviešu pārstāvjiem 5. okt. plkst. 18:00. ASV delegācija dažādu iemeslu dēļ nevarēja būt spējīga dot skaidru atbildi, bet lūdzta, lai piezvanot vēlāk. Pēc tam tika uzņemti sakari ar pāris žurnālistiem un norunāta satikšanās.

Pēcpusdienā O. Pavlovskis devās uz lidostu, kur ielidoja M. Krasts. M. Krastam jau bija lidmašīnā iepazīstināts ar zviedru radio un televīzijas reportieriem un tikšanās ar tiem tika norunāta pēc pāris stundām. Vakara bija iespēja tikties vēl ar dažiem citiem aviānu reportieriem.

ASV delegācija vēl joprojām kavējās nolikt konkrētu laiku pieņemšanai pie delegācijas vad. A. Goldberga, lai gan piedāvāja iespēju tikties ar zemāka ranga delegācijas locekļiem. Pēdējo iespēju O. Pavlovskis kategoriski noraidīja un zvanīja uz ALA's biroju Vašingtonā lūdzot, lai Sen. B. Dole izdara "spiedienu" uz delegācijas vadību.

Līdz apmēram plkst. 23:00 M. Krasts un O. Pavlovskis kontaktēja žurnālistus un turpināja uzņemēt sakarus.

6. (4. okt.) Pilnīga dienas darbības pārskats ir eniegta M. Krastas ziņojumā (1977. g. 10. okt.) Der atzīmēt, ka ar šo rītu O. Pavlovskis istabā telefona sarīkojumi tīri nedarbojās. Lai gan otrā galā runātāju varēja dzirdēt, O. Pavlovskis dzirdēt varēja tikai reizēm. Līdz ar to darbību vajadzēja pārcelt uz M. Krastas istabu, kur latviešu pārstāvji nu bija spiesti darboties vienā istabā.

Vakarā O. Pavlovskis kontaktēja ASV Eiropas drošības un sadarbības komisijas locekli G. Koridenu, kurš bija dzirdējis par latviešu "grūtībām" dabūt pieņemšanu pie ASV delegācijas vad. A. Goldberga. Koridens solījās nākošajā rītā personīgi griezties pie sūtņa A. Goldberga un vizīti izkārtot.

7. (5. okt.) Plkst. 9:00 rītā M. Krasts un O. Pavlovskis satikās ar Zviedrijas delegācijas vadītāju Arvidsonu (sk. PELA IB ziņojumu, okt. 77/6)

Pēc vizītes O. Pavlovskis saņēma ziņu, ka ASV delegācijas vadītājs A. Goldberg vēlās satikties ar M. Krastu un O. Pavlovski plkst. 11:15. Lai sakārtotu materiālu iesniegšanai, O. Pavlovskis devās uz savu istabu, kur slēgtā kafē atradās papildu materiāli. Pāris minūtes vēlāk O. Pavlovskim zvanīja M. Krasts un teica, ka viņš ielūkoties, ka tūlīt tikšot apciatināta (sk. M. Krastas ziņojumu). O. Pavlovskis teica, ka rīkosies pēc spstākjiem, un lūdzta M. Krastu pēc iespējas novilcināt laiku. Līdz ar šo sakari starp M. Krastu un O. Pavlovski izbeidzās un turpmākās 60 minūtes

-4-

abi darbojās patstāvīgi, nezinot, kas noticis ar otru. Par notikumiem M. Krastas istabā sk. M. Krastas ziņojumu.

O. Pavlovskis pieņēma, ka kuru katru acumirkli notiks arī viņa apcietināšana; vajadzēja pieņemt varbūtību, ka policija jau bija caļā. Bija jāizmanto izdevība paziņot pasaules preseī par M. Krastas apcietināšanu. Apsvēris faktu, ka telefons ārpus viesnīcām tikpat kā nav pieejams, un arī to, ka viņš šaketeī ar pasi un citiem dokumentiem atradās M. Krastas istabā, O. Pavlovskis izšķīrās mēģināt sazvanīt rēportierus no savas istabas. Cerība arī bija, ka ASV delegācija kļūs aizdomīga, ka kaut kas ir noticis, ja pēc vairāku dienu pūlīpiem M. Krasta un O. Pavlovskis tomēr neieradīsies noliktā laikā uz pieņemšanu.

O. Pavlovskis vispirms zvanīja uz Reutersa ziņu aģentūru, kam bija vienīgais birojs, kur dažūrēja nepārtraukti 24 stundas. Laimīgā kārtā bija iespējams dabūt savienojumu, gan samērā neskaīdru. O. Pavlovskis ziņoja, ka M. Krasts pašlaik tiek apcietināta, un lūdza, lai aģentūra aizsūta kādu žurnālistu uz istabu #119, kur M. Krasts pašlaik atradās. Pēc īsa brīža pie durvīm sāka klauvēt. Mēģinājumi saīniegt UPI un AP ziņu aģentūras beīdzās nesekmīgi. Cits nekā neatlika, kā atvērt durvis. Ārpusē stāvēja vairāki vīrieši, no kuriem trīs ienāca istabā. Viens no viņiem uzrādīja savu policijas apliecību un paskaidroja, ka esot arī jurists. Viņš atvainojās un izteica vēlēšanos runāt ar O. Pavlovski. Pēdējais aizrādīja, ka viņam nav laika, jo jāsatiekas ar ASV sūtni A. Goldbergu. Frācinātāji apgalvoja, ka viss aizņemšot tikai pāris minūtes, un būšot pietiekami laika, lai nokļūtu ASV vēstniecībā. Sekoja tādi jautājumi, kā: "Ko Jūs šeit darīet? Kādēī atbraucāt uz Beigradi? Vai ieradāties ar tūrista vīzu?" Lai gan sarunu tonis bija laipns un pieklājīgs, drošības dienesta vīri atkārtoti nelāva O. Pavlovskim (kā jau tas bija sagaidāms) doties pie sūtna A. Goldberga vai arī tam piezvanīt. Pēc apm. 15 minūtēm O. Pavlovskis deklarēja, ka neskatoties uz to, ka ierādņji apgalvo, ka viņš netiek aizturēts, tie tomēr neļauj tam doties uz iepriekš norunātu vizīti pie sūtna Goldberga. Līdz ar to O. Pavlovskis uzskatīja sevi par aizturētu un atteicās turpmāk sadarboties ar ierādņiem.

Kamēr sarunas norisinājās ar minēto juristu, abi pārēji drošības dienesta vīri pārmeīklēja istabu, ākapi; gultu un beīdzot tagad atslēgto koferi. Beīdāšaubām, nebija grūti uzīet PBLA memorāndus. Grupas vadītājs, kurš pēc izskata un īzturēšanās atgādināja amerikāņu televīzijas programmas policīstu Kojak, lika tuīkam materiālus pārtuīkot. PBLA dokumenti tika atēķīrti no O. Pavlovaka personīgiem zinātnīskiem materiāliem.

ta. Pēc tam kluses pārtuīprasīja - beīdāš ASV vēstniecīskaita. Arī jāe.

Beīdzot minēts pirmu du likuma pādēja, ka nev Dienvidslāvi varēs strādā delegāciju n Kad O. Pavlo līdzīgiem ja piezīmēja; k O. Pavlovski tīcīem ar M. neuztraucotī

-5-

Kad O. Pavlovskis bija savas mantas sakārtojīis, tas tika novests pa aizmugures kāpnēm četru vīru pavadībā lejā uz M. Krastas istabu. Visa apcietināšanas procedūra bija īlgusi tieši 60 minūtes. Tālākā norīse ir āpakatīta M. Krastas ziņojumā.

Īsi pirms 16:00, seīas stundas pēc apcietināšanas, O. Pavlovskis minētā jurista un uniformēta, ābrupota sarga pavadībā tika aizvests uz Dienvidslāviyas satīkemes lidmašīnu, lai dotos uz Vīni. O. Pavlovskim pirms kāpšanas lidmašīnā atgādināja neaizmīrst, ka lidmašīnā viņš visu laiku vēl atrodēs Dienvidslāviyas terītorijā... Pēc stundas O. Pavlovskis nolaidēs Vīnes lidlaukā.

Oļģerts R. Pavlovskis, Ph.D.
ALA's Ārējās Informācijas biroja vad.
PBLA valdes loceklis

WORLD FEDERATION OF FREE LATVIANS

AMERICAN LATVIAN ASSOCIATION
LATVIAN FEDERATION OF AUSTRALIA AND NEW ZEALAND
EUROPEAN COMMITTEE FOR LATVIAN FREEDOM
LATVIAN NATIONAL FEDERATION IN CANADA
LATVIAN ORGANIZATIONS IN SOUTH AMERICA

PBLA valdes

Visbijas protokols par Madridi

PBLA IB Stokholmā
sept 23/79

79-09-13

IETEIKUMS PBLA valdei Madrides drošības konferences akcijām 1979-80. gadā.
(Ieteikums izstrādāts PBLA valdes sēdes laikā 1979. gada 17. un 18. jūnijā Visbijā.)

Komisijas locekļi: A. Abakuks, T. Aldzeris, A. Bērziņš, I. Freimanis, O. Pavlovskis.

I. Akcijas pirms Madrides noslēguma konferences.

- 1.a. Jāpanāk, ka akcijas izved PBA vārdā. Par to jāvienojas ar igauņu un lietuviešu pasaules apvienībām 1979. gada rudenī.
  - b. Jāvienojas, ka akciju laikā atsevišķās pasaules apvienības nedrīkst nākt ar separātiem memorandiem vai citām separātām akcijām.
  - c. Vienošanās resp. sadarbība ietver arī kopīgu budžetu.
  - d. Ja nevar panākt vienošanos par kopīgām akcijām PBA ietvaros, tad PBLA valde izved visas akcijas tikai savā vārdā.
- 2.a. Sagatavojams memorands. Tam jā satur prasības: 1) pašnoteikšanās tiesības Baltijas valstīm; 2) cilvēku tiesību ievērošana Baltijas valstīs. Abām šīm prasībām nepieciešami labi sagatavoti materiāli, kas balstās uz konkrētiem faktiem. (Sīkāka motivācija atrodama O. Pavlovskā rakstā IIA un IIB).
  - b. Memorands sagatavojams latviešu, angļu, franču, spāņu un vācu valodās. Pavadvēstulei, memorandu iesniedzot, jābūt attiecīgās valsts valodā. + alternatīvi
visās baltiešu
  - c. Memorandi iesniedzami valdībām 1980. gada sākumā.
  - d. Memorands iesniedzams arī mums draudzīgiem parlamentu, ASV kongresa u.c. locekļiem.
  - e. Memorandu iesniegšanā jāizmanto pieredze, kas iegūta iesniedzot memorandus pirms Helsinku konferences sākuma. Izstrādājams iesnieguma plāns.
  - f. Memorands jānodod mums pieejamo raidītāju redakcijām ar aicinājumu saturu pārraidīt uz okupētām Baltijas valstīm. Jāizmanto arī citi ceļi memoranda nosūtīšanai uz visām trim valstīm.
- 3.a. Jāsagatavo saturā īsa, bet tomēr informatīva brošūra par PBA un tās mērķiem. Tā jānodod pasaules presei. Presei jā sagatavo arī vēl citi materiāli, kas raksturo apstākļus okupētajās Baltijas valstīs, piemērojoties atsevišķo zemju apstākļiem. Šos materiālus daļēji sagatavo atsevišķo zemju baltiešu apvienības.
- 4.a. Tuvojoties Madrides konferences sagatavošanas posma noslēgumam, konferences vietā ierodas PBA delegācija.
  - b. Tā piesakās vizītēs pie atsevišķo valstu delegāciju vadītājiem.

(sept 23/79)

2

c. Vienlaicīgi ar PBA delegācijas ierašanos Madridē darbošanos uzsāk arī PBA informācijas birojs.

Biroja galvenie uzdevumi:

1. Uzņemt sakarus ar presi un vērst uzmanību uz PBA delegācijas darbību Madridē (līdzīgi Žeņēvas posmam, gan bez speciāla biroja).
2. Biroja rīcībā jābūt materiāliem - ja iespējams, tad izstādes veidā - kas raksturo apstākļus okupētajās Baltijas valstīs.
3. Birojs plāno akcijas Madridē, kas vērstu preses uzmanību (piemēri - jauniešu akcijas Helsinkos, plakāta uzlikšana Tautu savienības pili Žeņevā).

5.a. Plānot un izvest tūristu akcijas šajā konferences posmā Madridē. Viņi varētu arī īstenot biroja izplānotās akcijas.

b. Šāda veida akcijām nav vajadzīga PBA izkārtne.

II. Akcijas konferences laikā Madridē.

1.a. Pirms PBA delegācijas izbraukšanas uz konferences noslēgumu Madridē panākt vizītes pie valdības galvām vai ārlietu ministriem.

b. Šajās vizītēs jāpanāk solījums, ka PBA delegāciju Madridē vizītē pieņems valstu delegāciju vadītāji.

2. Paralēli delegācijai Madridē darbojas PBA informācijas birojs, kam tie paši uzdevumi kā iepriekš.

3.a. Visā pasaulē, baltiešu patvēruma zemēs, konferences noslēguma dienās akcijas izved Brīvības sardzes.

b. Sardzes organizē atsevišķo zemju baltiešu apvienības.

Lai sekmīgi veiktu visas akcijas, tad savlaicīgi jāpanāk efektīva darbu sadale starp baltiešu pasaules apvienībām un PBLA valdes locekļiem.

Visbijā 1979. gada 22. jūnijā

Protokolu sagatavojis

Imants Freimanis

Imants Freimanis

NB: Grozījumus un papildinājumus lūdzu man nosūtīt vēlākais 1. oktobrī, gluži kā PBLA protokolam. IF

ASV delegācijas vadītājs Griffins Belts (vidū) Eiropas drošības konferencē Madridē 1980.gada novembrī ar PBLA priekšsēdi I.Spilneru (labajā pusē) un viņa vietnieku O.Pavlovski

ABC
MADRID, MIÉRCOLES 28 DE OCTUBRE DE 1981

Fotos/Actualidad

PROTESTA EN LA REANUDACION DE LAS SESIONES DE LA CSCE

A mediodía de ayer, con una hora de retraso sobre lo anunciado, reanudó sus trabajos, interrumpidos el pasado 28 de julio, la Conferencia sobre Seguridad y Cooperación en Europa. Ante el Palacio de Congresos y Exposiciones de Madrid, sede de las sesiones, se manifestaron dos mujeres de riguroso luto, que portaban un ataúd que, según dijeron, simbolizaba la muerte de los derechos humanos en las Repúblicas soviéticas de Letonia, Lituania y Estonia, tema repetido en la pancarta que portaban

T. Narango

-Informācijas birojs-
Hotel Serrano
Marques de Villamejor, 8
Madrid

Madridē, 1980. g. 11. oktobrī.

Mārim Ķirsonam

Sveicināts!

Paldies par vēstuli, kur nepat saņēmu. Par Tavām idejām jau Dr. I. Spilners mani bija īsumā informējis - Tu jau esi liels speciālists šajā laikā un ļoti priecājamies, ka varēsi ierasties Madridē.

Tagad par praktiskām iespējām. Pielikumā atradīsi dažādas fotogrāfijas ar paskaidrojumiem aizmugurē. Esam noskaidrojuši, ka asins ziedošana izdarāma sarkanā krusta slimnīcā, kas atrodas apm. 2 km no konferenču telpām. Pēc pievienotās kartes redzēsi, ka tā ir būtībā ļoti tuvu, tai pašā pilsētas daļā un sasniedzama pa lielajām ielām, kur satiksme ļoti ātra. Mums paskaidroja, ka tur nav nekāda problēma pieņemt asins ziedojumus no desmit personām vieno reizē, jo visas ierīces esot bagātīgi. Asins ziedošana šeit varētu būt populāra, ja apskatās telefona grāmatā daudzos ierakstus. Asins ziedojumus slimnīca pieņem šeit parastajos darba laikos, arī sestdienās. Tie ir: 9 - 13 un 16 - 20, bet svētdienās no pl. 9 - 13. Runāju arī ar vienu mums dzirdzīgu avīzes redaktoru (protams konfidenciali) un viņš domāja, ka šo akciju varētu dabūt televīzijā un lielajos laikrakstos. Tad jautāju viņam arī par ārstu akcijas sākumu, tai ir Tavai personāgai akcijai. Viņš man momentā nevarēja atbildēt, bet apskatījās diskrēti apjautāties pie savām paziņām no šīm aprindām, jo esot jau tādā gadījumā jāsarunā "politisks ārsts". Ansim Kristbergam šāds ārsts nebija zināms. Ceram tuvākā laikā no šī spāņa iegūt labas ziņas. Ar to satiekamies vis az reizi nedēļā. Domājot par visas akcijas laiku un vietu izskatās, ka visizdevīgāk būtu konferences centra tuvumā un tieši atklāšanas dienā, kad būs arī latviešu demonstrācija. Tur būs visvieglāk iepriekš noteiktā laikā sarunāt TV cilvēkus, jo tie būs turpat konferencē. Pašlaik šo laiku vēl nevarēmu noteikt, jo jāredz kāda 11. novembrī būs dienas kārtība. Droši vien TV darbinieki būs aizņemti konferences telpās tieši atklāšanā (ja tā būs atklāta) un arī tad, kad delegāti atstās konferences plenārzāli. No plenārzāles tie iet tieši fojē, kas ir atļautā zona akreditētiem žurnālistiem. Tad viņus droši vien knipsēs un turpat uz vietas intervēs. Šīs intervijas vismaz tagad priekškonferences laikā ilgst apm. pusstundu. Pēc priekšpusdienas sesijas tad delegāti dodas vispirms uz stāvu augstāk atrodošiem birojiem (šī zona žurnālistiem nav pieejama) un pēc tam kautko iekost. Preses cilvēki arī savukārt vai nu pie preses zonā atrodošiem telekšiem vai arī (aģentūru žurnālisti) uz saviem birojiem, kas visi atrodas vienā ēkā apm. 2 km no konferenču centra un pavisam tuvu pie viesnīcas Castellana, kur tai laikā atradīsies PBLA un citu organizāciju biroji. Šis būtu labākās iespējas, kuras protams papētīšu vēl sīkāk un tad par tām varēsim šeit Madridē iepriekš izrunāties.

Par otru lietu - Spānija "Brīvības piemineklis". Kā piemineklis piemērotākais ir Puerta de Alcalá, kas atrodas samērā centrāli un kur satiksme ir biežāka

poleonu. Tur varētu stāvēt divi cilvēciņi permanenti, tikai jāizgudro, cik dienas. Kāds Tavš priekšlikums? Varētu arī safabricēt kādu zemu plakātu milzu burtiem, lai auto braucēji un kājnieki varētu salasīt. Pie "rondēļa" ietves varētu kājniekiem lielākās satiksmes laikā dalīt skrejlapas, lai pateiktu ap ko lieta grozās. Akciju varētu sākt ar vaiņagu nolikšanu pie šī pieminekļa - latviešiem, ka ziedojuši savas dzīvības par brīvību un tagad spiestā veidā to dara Afganistānā (aktuālais moments preseī nepieciešams) tāpat arī spāņiem, kas cīnījušies par brīvību. Tā varētu iegūt spāņu simpātijas. Jautājums par laiku. Iespējams, ka preseī pašā konferencēs sāku mā būs ļoti daudz ko ziņot. 17. novembrī, valstssvētku priekšvakarā, rīkosim Dr. I. Spilneram preses konferenci, bet 18. novembrī būs valstssvētku pieņemšana. Kā būtu ar šīm divām dienām? Paredzms, ka no Vācijas ieradīsies apm. 8 jaunieši, no ASV 5 un no Kanādas 6. Vācijas dalībnieki būs seīt līdz iesk. 18. nov., par pārejiem nezinu noteiktas ziņas. Bez tam visām akcijām jāievēro, ka seīt būs auksts laiks novembrī. Jau tagad ir vējains un dregns.

Ar baloniem ir tā, ka šo lietu iesākot, nebijām skaidrībā par spāņu parašām. Tagad redzam, ka pilsētā bērni pa dienu nemaz apkārt nestaigā, jo visu dienu pavada skaolā. Bet te atradu vēl labāku iespēju, ja tikai nelīst lietus. Svētdienas priekšpusdienā Madrides centrā notiek tāds zināma veida "krāmu tirgus", kur pārdod visu - sākot ar kucēniem un beidzot ar Jēzus bildēm. Tas notiek vecpilsētā uz kādas garas ielas, kur vienlaicīgi apgrozās vismaz saīvi 10 000 cilvēku, bet lēsu, ka visā priekšpusdienā to izstaigā apm. 50 000 ļaužu un visiem līdzī bērni. Tāpat virs pārdošanas atklātajiem galdiem ir pie rāmjiem piesieti drēbes vai brezenta "junti" un iespējams, ka ar galdū īpašniekiem" varētu sarunāt, ka pie šiem juntiēm piesien arī balonus. Šī akcija arī būtu jāpapildina ar skrejlapu dalīšanu. Es izpētīšu, vai par šo lietu arī prese būtu svētdienā ieinteresēta. Turpat pāris ielas tālāk svētdienas priekšpusdienā notiek arī pastnarku birza, kur arī pulcējušies daudzi tūkstoši cilvēku, bērnus ieskaitot.

Vēl būtu iespējams pie abiem Madrides inturista birojiem dalīt "reklāmas" skrejlapas pa tūrisma zemi Padomju savienību. Anglijā kādreiz tādus ar ļoti asprātīgu tekstu dalīja padomju izstādes laikā. Šie lapinas paslaik ceļa no Anglijas uz seījieni. Protams visiem šiem drukas darbiem seīt tikai nozīme, ja tie spāņu valodā. Te pat daudzi žurnālisti citu valodu nesaprot.

Tu man jau tagad varētu izdarīt šādu pakalpojumu: atsūtīt anģļu valodā uz vienas lapas informāciju, kas noderētu garāmgājējiem un preseī par "asins akciju", to tad jau tagad varētu pārtulkot spāņu valodā, jo vēlāk mums darbu sanāks ļoti daudz. Ar to mums būtu jau tagad daudz līdzets.

Tas pagaidām pirmējai informācijai. Ļoti priecāšos saīemt Tavas domas un ieteikumus par iepriekš minētajiem tematiem. Pievienoju arī dažas pastkartes un manas fotogrāfijas kā arī Madrides plānu.

Sirsnīgi sveicinot

Noraksti Dr. I. Spilneram un
Dr. O. Pavlovskim

Māra Ķirsona akcija Madrides konferences laikā 1980.gada oktobrī

Europe

EAST-WEST

Stonewalling Human Rights

The Madrid conference is soured by Soviet intransigence

The U.S.S.R. is not prepared to be a bull in the *corrida* of Madrid," declared Soviet Foreign Minister Andrei Gromyko. That pronouncement served as a dour keynote for the 35-nation Conference on Security and Cooperation in Europe that convened in the Spanish capital last week. The object of the long-scheduled conference was to review the members' compliance with the 1975 Helsinki accords on military security, economic cooperation and human rights. But throughout, it was clear that the Soviets had every intention of blocking any proceedings de-

functionary five-minute session before midnight just barely met the Nov. 11 deadline for opening the meeting. Next day, Spanish Prime Minister Adolfo Suarez made a dispirited opening address. Said Suarez: "Sometimes it seems we are engaged in a dialogue of the deaf."

The work of the conference began with a series of Western speeches that confounded Soviet hopes of stemming a tide of condemnation. Delegate after delegate castigated Moscow for its repressive policy on human rights and for the occupation of Afghanistan. The U.S. spokesman, former Attorney General Griffin Bell, was tough. Of Afghanistan he said: "The Soviet invasion cast a dark shadow over East-West relations which no meeting, no pronouncement—nothing, in fact, but the total withdrawal of Soviet troops—can dispel." Bell went on to denounce "brutal repression" against such Soviet dissidents as Yuri Orlov, the chairman of the Moscow Helsinki Monitoring Committee, Jewish Activist Anatoli Shcharansky and Dissident Leader Andrei Sakharov.

Latvian Exile Kirsons bleeding on Soviet flag
A surge of activism discomfited Moscow.

voted to their own human rights record or their Afghanistan invasion.

In nine weeks of preliminary talks, the participants had not even been able to agree on an agenda. At issue was the West's insistence on ample time not only for examining Soviet repression and Afghanistan but also other East European limitations on strong Helsinki principles like the "freer movement of peoples." The U.S. proposed the airing of such topics for some six weeks. After that, the conference with the Soviets' discussion of ghanistan.

Finally without an egates file and-glass

Adding to Moscow's discomfiture was a surge of human rights activism directly inspired by the Madrid conference. Some 8,000 scientists from 44 non-Communist countries broke relations with Soviet scientific organizations to protest the persecution of Soviet colleagues. In seven Soviet cities, 139 Jewish dissidents began a three-day hunger strike, while 100 others crowded into Moscow's Supreme Soviet building demanding to emigrate to Israel. Exiles from the U.S.S.R. converged upon Madrid to hold press conferences detailing repression at home. Outside the Palace of Congresses, Maris Kirsons, a 39-year-old Latvian-born Lutheran minister from Philadelphia, punctured a vein in his arm and dripped blood on a Soviet flag in a protest against Moscow's dominance of the Baltic states.

After three days of contentious opening speeches, agreement finally was reached on a compromise agenda put forward by Sweden, Austria, Cyprus and Yugoslavia. The agenda will allow four weeks of debate about human rights and related issues; then, after a Christmas recess, such topics will be strictly taboo, and the conference will concentrate on military security issues. The prevailing atmo-

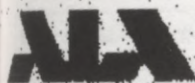
Latviešu politiskās demonstrācijas Madridē 1980.gada oktobrī

Protestas ante la Conferencia de Seguridad

Coincidiendo con la reanudación de la Cooperación en Europa, dos mujeres v coronas de espinas y portando un ataúd Palacio de Congresos y Exposiciones de Madrid para protestar por la violación de los derechos humanos en las repúblicas soviéticas de Estonia, Letonia y Lituania, instante que recoge la foto de Efe.

AMERIKAS LATVIEŠU APVIENĪBA
 American Latvian Association in the United States, Inc.
 400 HURLEY AVENUE
 P. O. BOX 4576, ROCKVILLE, MARYLAND 20860-0432
 TEL: (301) 340-1914

1985.g. 30. aprīlī

Organizācijas/draudžu vadītājiem:

Mēs esam lielu notikumu priekšā. Brīvības nedēļa - tribunāls, kugis, demonstrācijas, preses konferencēs; nacionālpolitiskās aktivitātes Otavā, Kopenhāgenā, Budapeštā, Ženevā - Apvienotās Nācijās; PBLA Sabiedriskais zinātnu institūts Minsterē; informācijas sagatavošana ir tikai daļa no PBLA darbības 1985. gadā, kad pieminam un atceramies Latvijas 45 gadu nelikumīgo okupāciju.

Lai visu iecerēto varētu paveikt un īstenot, PBLA valde nolēma rīkot globālu izlozi. Katra latviešu centrālā organizācija ir atbildīga izlozi sekmīgi izvest savā zemē vai kontinentā. ALAs mērķis un pienākums ir PBLA Brīvības nedēļas izlozes biļetes izplatīt, pārdot ASV \$73,000 vērtībā. Līdz šim iepents \$24,200.00.

Tā kā izloze notiks š.g. 14. jūnijā Vašingtonā, laiks mūsu mērķi sasniegt ir uz beigām. Ir nepieciešams visu ASV latviešu organizāciju/draudžu atbalsts šim nozīmīgajam projektam. TĀDĒJ-LŪDZU JŪS:

- aiciniet, mudiniet savu organizāciju/draudžu locekļus, lai izpērk jau agrāk ALAs piesūtītās biļetes
- lūdzu izplatiet - pārdodiet biļetes, ko saņēmt ar šo sūtījumu.

Mūsu amerikāņu un cittautiešu draugi labprāt izpērk biļetes, jo laimests ir ļoti liels.

1. Laimests - \$10,000 vērtība.
2. Laimests - \$ 2,500 vērtība.
3. Laimests - \$ 1,000 vērtība.

Mūsu pienākums ir darīt visu iespējamo Latvijas labē. Ar Jūsu palīdzību,
LATVIJA DZIRDES - PASAULE KLAUSĪS!

Aristida Lamberg

Pielikumā: PBLA raksts
 PBLA Brīvības nedēļas izlozes biļetes

Aristida Lambergs
 ALAs valdes loceklis
 projekta vadītājs

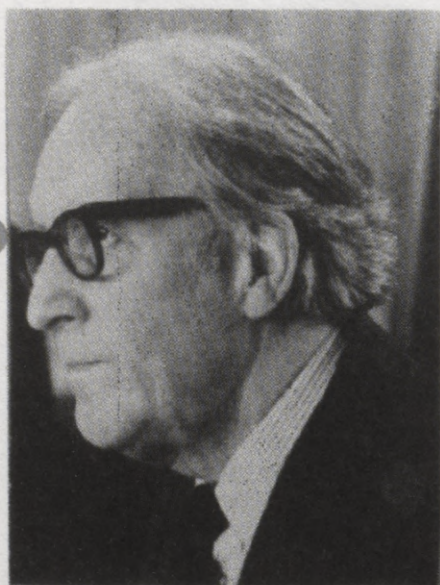
Baltijas tribunāls pret Padomju Savienību Kopenhāgenā
1985.gada 25.-26.jūlijā

BALTIC WORLD CONFERENCE

65

**Estonian World Council
World Federation of Free Latvians
Supreme Committee for Liberation of Lithuania**

INFORMATION BUREAU FOR THE
BALTIC TRIBUNAL IN COPENHAGEN
Postfach 4401 - Tel. 0251 - 371 18
4400 MÜNSTER / WEST GERMANY

SIR JAMES EDMUND SANDFORD FAWCETT, DSC

Member of the Jury for the
Baltic Tribunal, Copenhagen, July 25-26
1985

Sir James Fawcett has had a most distinguished career, combining his expertise in International Law and his interest in Human Rights. He was a long standing member of the European Commission of Human Rights (1962 - 1984) during which time he served as its President for nine years (1972 - 1981). During this time he was also Chairman of the British Institute for Human Rights (1977 - 1981) and has been a member of the Institute of International Law since 1973.

BALTIC WORLD CONFERENCE

211

Estonian World Council
World Federation of Free Latvians
Supreme Committee for Liberation of Lithuania

INFORMATION BUREAU FOR THE
BALTIC TRIBUNAL IN COPENHAGEN
Postfach 4401 - Tel. 0251-37118
4400 MÜNSTER / WEST GERMANY

THE FOLLOWING PERSONS HAVE AGREED TO TESTIFY AT THE BALTIC
TRIBUNAL AGAINST THE SOVIET UNION IN COPENHAGEN:

Mr. Kenneth Benton
Chichester

At the time of the Soviet annexation
of the Baltic States British Vice-
Consul in Riga.

Mrs. Rita Brūvere
Munich

Soviet team top tobogganer, emigrated
from Latvia in 1978.

Mrs. Helēne Celmiņa
New York

Former Latvian political prisoner, has
written a book on women in Soviet
labour camps. Left Latvia in 1978.

Mr. Kestutis Jokubynas
Munich

Former Lithuanian political prisoner,
has spent 17 years in Soviet labour
camps.

Mr. Imants Lešinskis
U.S.A.

Graduate at the Moscow Institute for
for International Relations. From 1956
to 1978 agent of the KGB. Defected in
1978 when working at the United Nations
Secretariat in New York. Latvian.

Mrs. Leila Miller
Stockholm

Estonian pop star. Defected in 1984.

Mr. Valdo Randpere
Stockholm

Assistant to the Minister of Justice
of the Estonian SSR. Defected in 1984.

Mr. Gunārs Rode
Stockholm

Former Latvian political prisoner, has
spent 15 years in Soviet labour camps.
Emigrated in 1978.

Dr. Alexander Shtromas
Salford

Reader in Politics at the University of
Salford and Honorary Fellow in Peace
Studies at the University of Bradford.
A lawyer and legal scholar by profession.
Emigrated from Lithuania in 1973.

Mrs. Violeta Shtromas
Salford

Lithuanian pop singer and also a second-
ary school teacher. Emigrated in 1975.

Mr. Heiman Silpert
Tel Aviv

Former political prisoner. Emigrated
from Latvia to Israel in 1979.

Kopenhāgena 1985.gada 25.-26.jūlijā

РУССКИЕ СОСЕДИ!

2197-1-150
23

Уже одно то, что мы, латыши, называем вас "кривки" - свидетельство того, что живем мы с вами бок о бок с тех давних времен, когда не было

150

L A T V I E S I !

Padomju Savienība jau vairāk kā 40 gadus okupē Latviju, Igauniju un Lietuvu. Šīs agrāk tradicionāli neitrālās valstis tagad pārvērstas par Padomju Savienības kara bāzi. Baltijas teritorijā izvietots milzu daudzums visdažādākā bruņojuma - tai skaitā arī ieroči ar kodollādīņiem. Latviešu, igauņu un lietuviešu jaunekļi piespiestā kārtā upurē savas dzīvības Padomju Savienības imperiālistiskajā karā Afganistānā. Padomju Savienība ar viltus līdzekļiem un tālredzīgi piekopj Baltijā rusifikāciju. Vis svarīgākajā republikas iestādē, LKP CK, dominē krievi un citi slāvi un krievu valoda. Šī galvenā partijas iestāde, kuru latviešu tauta nav vēlējusi, par CK sekretāru ideoloģiskos jautājumos, kas atbild arī par visu kultūras dzīvi Latvijā, iecēlusi Latgalē dzimušo un krieviski runājošo Gorbunovu. Par Latvijas PSR iekšlietu ministru iecelts baltkrievs Jegorovs. Visu šo politiku, kas vērsta pret latviešu tautas vitālajām interesēm savas personīgās karjēras dēļ veicina un atbalsta Pugo. Vai šādām personām interesē visas latviešu tautas nākotne?

Latviešu tautas kritisko stāvokli apzinās trimdas latviešu organizācijas un savu iespēju robežās mēģina atklāti atmastot kā Maskavas politbiroja tā arī LPK pret latviešu tautu vērsto politiku. Lai izmeklētu Padomju Savienības noziegumus pret latviešu, igauņu un lietuviešu tautām, Pasaules Brīvo Latviešu Apvienība kopā ar igauņu un lietuviešu trimdas organizācijām 1985. g. 25. un 26. jūlijā Kopenhāgenā rīkoja starptautisku tribunālu. Kā neitrāli tiesneši tribunālā darbojās starptautiski respektējamas personības, kā ilggadīgais Eiropas Padomes tiesas priekšsēdētājs angļis Fosets, bij. Zviedrijas ministru prezidenta vietnieks Almarks, Insbrukas universitātes starptautisko tiesību profesors austrietiis Feiters, u. c. Liecības par padomju politiku Baltijā sniedza gan augsti partijas, komjaunatnes un čekas funkcionāri, gan zinātnieki, skolotāji un sportisti, kuriem pēdējā laikā izdevies izkļūt no padomju varas žņaugiem. Pēc liecību uzklaustšanas, starptautiskie tiesneši vienojās par sekojošo secinājumu - Kopenhāgenas manifestu.

KOPENHĀGENAS MANIFESTS

Baltijas tribunāla tiesnešu atzinums 1985. g. 26. jūlijā, Kopenhāgenā.

Baltijas tribunāls Kopenhāgenā deklarē, ka kādreiz neatkarīgo Igaunijas, Latvijas un Lietuvas okupācija un aneksija uzskatāma par pirmās šķiras piemēru Padomju Savienības izdarītiem starptautisko tiesību un parakstīto līgumu pārkāpumiem.

Plaša krievu iecelošana ir nopietni kaitējusi baltiešu identitātei un politiskai struktūrai; padomju varas laikā ir cietusi valoda, kultūra un reliģija, pat vēstures mācīšana skolās. Baltijas valstu militarizēšana ir pastāvīgs drauds, kas vērsts pret pasaules mieru.

Ir jāatjauno Baltijas tautu tiesības uz pašnoteikšanos, uz šo tautu dzīvi bez diskriminācijas un iejaukšanās viņu tēvzemēs.

Noklausīties pieredzējušu liecinieku liecības attieksmē uz dzīvi, likumiem un to ievērošanu okupētajā Igaunijā, Latvijā un Lietuvā, Baltijas tribunāls atzīst, ka Padomju Savienība šīm tautām nodarījusi un turpina nodarīt netaisnību.

Triju Baltijas valstu liktenis ir vienreizējs cilvēces vēsturē. Nekur citur pasaulē trīs agrākās parlamentārās demokrātijas nav kāda iekarotāja okupētas, aneksētas un kolonizētas. Šis vienreizējais liktenis prasa vienreizēju rīcību no pasaules demokrātisko valdību puses. Mēs aicinām tās pacelt padomju okupācijas jautājumu Baltijas valstīs visos pasaules forumos, prasot brīvību un neatkarību Igaunijai, Latvijai un Lietuvai.

Ar šo Kopenhāgenas manifestu mēs deklarējam, ka pašreizējā situācija Baltijas valstīs kaitē miera un brīvības izredzēm Eiropā un pasaulē.

Theodor Veiter # Per Ahlmark # Michael Bourdeaux # James Fawcett # Jean-Marie Daillet

L A T V I J U L A T V I E S I E M !

L A T V I E S U S L A T V I J A I !

Западной
я до сих

й, лежащую
атчики -
власть Рос-

ддержку у
ная власть
на стороне
ии рево-
рмирован
наступа-

нного Вре-
дарствен-
стоятель-
Захва-
ружия на-
в жесто-
немецких

ой, латыш-
ми, немца-
ми в Лат-
высокого
и намного

оккупации
массовые
невинных

время ес-
ам - госу-
ре - СССР
м. Мы не
лаем и им
свободу и

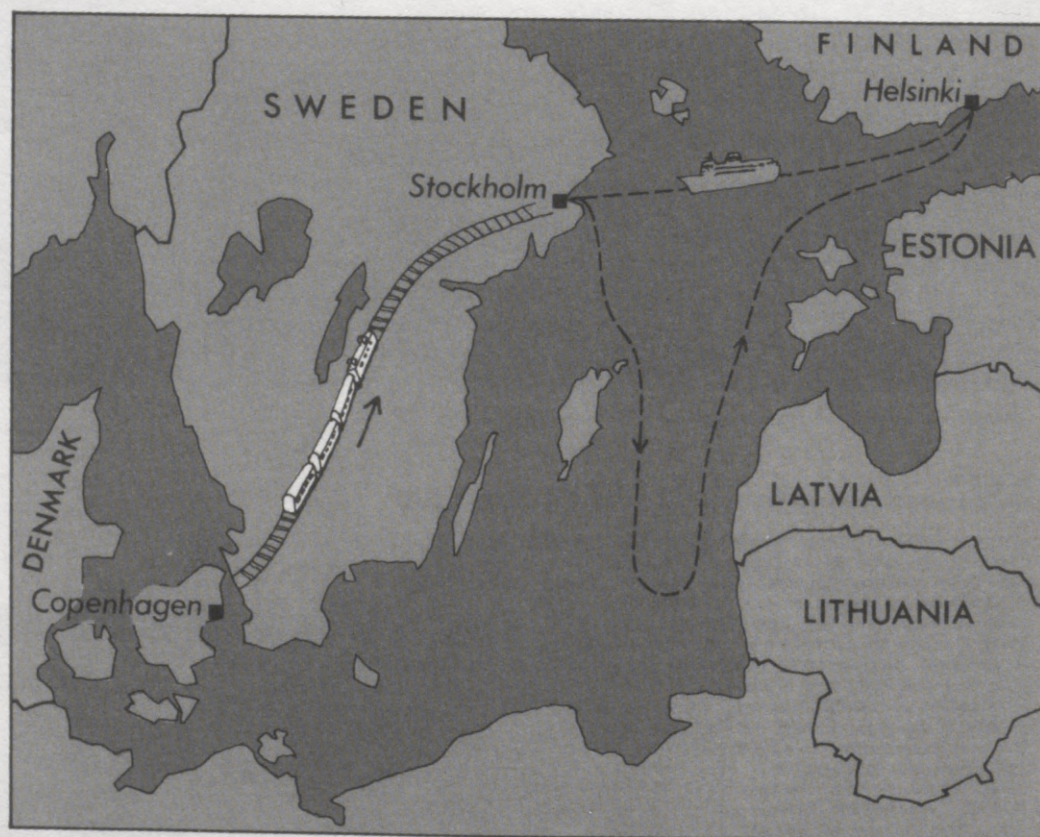
PBLA sagatavotā informācija latviešu un krievu valodā par Baltijas tribunālu Kopenhāgenā. 1985.gads

Baltijas Brīvības un miera kuģis

1985.gada 25.-31.jūlijs

BALTIC PEACE AND FREEDOM CRUISE

JULY 25 - JULY 31 1985

BALTIC PEACE AND FREEDOM CRUISE

Stokholmā
1985. g. jūnijā

Tautieši!

Līdz Baltijas Brīvības un miera kuģa braucienam (BBMK) atlicis relatīvi īss laiks, bet nav vēl par vēlu, lai piedrotos šim vēsturiskam pasākumam. Uz kuģa gaida zviedru un ārzemju prese un televīzija, parlamentārieši, augsti kvalificēti referenti un mākslinieki ar kultūras programmu.

BBMK mērķis ir Igaunijas, Latvijas, un Lietuvas tuvākiem kaimiņiem un visai pasaulei atgādināt, ka **miers Eiropā nav dalāms no cilvēka tiesību respektēšanas un demokrātijas atjaunošanas trīs PSRS okupētās Baltijas republikās.**

Atzīmēsim Baltijas valstu okupācijas 45., Otrā pasaules kara noslēguma 40., un Helsinku līguma 10. gada dienas. **Protestēsim to, ka Padomju savienība pārkāpj Helsinku beigu akta principus par cilvēka tiesībām, brīvu informācijas plūsmi, cilvēciskiem kontaktiem un ģimeņu apvienošanu.**

Darot BBMK par kopēju latviešu, lietuviešu, un igauņu pasākumu, **pasvitrosim ka cieša baltiešu sadarbība un vienība ir nepieciešama lai nākotnē turpinātu cīņu par cilvēka un nacionālo tiesību respektēšanu, demokrātijas atjaunošanu, un svēšu brūnoto spēku izvākšanu no Baltijas valstīm.**

Varam arī jums sniegt BBMK programmas gala metu--bagātu informatīvu, politisku, un kulturālu klāstu trīs ziemeļu galvas pilsētās, bet galvenokārt uz paša kuģa un Stokholmā.

Kuģis pildās, bet uz kuģa vēl ir vietas. Bez tam, **varam Zviedrijā dzīvojošiem piedāvāt speciālu dalības maksu, kas aptver tikai kuģa braucienam no 26-29 jūlijam, no Stokholmas, gar Baltijas krastu, uz Helsinkiem, un atpakaļ, ieskaitot pilnu panziju un visu uz kuģa paredzēto programmu.**

Speciālā cena ir 1800 Zv. kronas. Ja dažādu apstākļu dēļ nevariet braukt paši, tad laipni lūdzam ziedot stipendiju fondam. Centīsimies izpildīt vēlēšanās, ja tādas būtu, atbalstīt braucējus kas pieder zināmai akadēmiskai organizācijai, vecuma grupai, konfesijai, utt. Jūsu labdarību arī atzīmēsim attiecīgās publikācijās, ja nevēlaties būt anonīmi.

Jūsu,

Mārcis Štāls

BALTIC PEACE AND FREEDOM CRUISE

P.O. Box 7241, S-103 89 Stockholm, Sweden

News Release News Release News

STOCKHOLM--Around 400 Latvians, Lithuanians and Estonians from around the world will charter a ship this summer to stage the first **Baltic Peace and Freedom Cruise (BPFC)** to demand the withdrawal of Soviet nuclear weapons from Estonia, Latvia, and Lithuania and to call world attention to Soviet repression of the Baltic peoples' struggle for peace, human rights and national self-determination.

Besides the BPFC participants on the ship, hundreds of other Balts, mostly young people, will participate in political, cultural and social events in three Nordic capitals July 25-31, at a time selected to coincide with the 10th anniversary of the signing of the Helsinki Accords in 1975.

The cruise, along the shoreline of Lithuania, Latvia and Estonia, will also mark 45 years since the unlawful annexation of the independent Baltic States by the Soviet Union in 1940 and 40 years since the close of World War II.

For the working press, the BPFC program will offer a number of news opportunities for both print and broadcast media:

July 25 in Copenhagen: Conclusion of a **Baltic Tribunal**, where prominent international jurists will hear testimony and evaluate evidence on the Soviet human rights violations in the Baltic countries.

July 26 in Stockholm: After an overnight trip from Denmark, there will be daytime lectures for BPFC participants and the evening departure of the cruise.

July 26-27 at sea: During the night, there will be a **memorial service for the world's first boat refugees**, the more than 30,000 Balts who fled to Sweden at the close of World War II as Soviet forces occupied Estonia, Latvia and Lithuania. The ship will **pass the Latvian and Estonian shorelines** in international waters.

July 28 in Helsinki: a **press conference** to explain BPFC aims--that a stable peace in the Nordic region and Europe cannot be achieved without guarantees of national self-determination, human rights and democracy for the Baltic States. There will also be an **appropriate commemoration of the 10th anniversary of the Helsinki Accords.**

July 29 in Stockholm: arrival of the BPFC, with a press conference and **march and political rally**. The start of the **cultural program**, including a literary evening arranged by Baltic and Nordic P.E.N. Clubs to which **Czesław Miłosz has been invited**.

July 30 : the start of a **Baltic Futures Seminar**. Prominent scholars have been invited to discuss the role of the Baltic States in the contemporary political and strategic balance.

In addition, there will be **folklore performances** from all three Baltic nationalities, a **gala evening**, and performances by well known Baltic and international artists.

A **major political story** could come from the Soviet Union's reaction to the BPFC, and from the **sensitive nature of the BPFC's planned visit to Finland**. **Government and opposition leaders** in all three Nordic capitals visited by the BPFC may find it necessary to **state their positions on the issues raised by the cruise**.

For wire service journalists, there will be plenty of **human interest angles for home-town subscribers** as BPFC participants gather from Australia, Canada, Denmark, France, Great Britain, New Zealand, Sweden, West Germany and Latin America, united by their shared Baltic heritage. **Broadcasters** will find many subjects who speak at least one major European language fluently.

The diversity of the program and participants will offer a **rich selection of side-bar stories** on the history, languages, culture and politics of the Baltic countries, their relations with Scandinavia and Europe, and the background to the issues raised by the BPFC, such as facts and figures on the **militarization and Russification** of Estonia, Latvia and Lithuania.

Participating in the BPFC and **available for interviews** will be Soviet dissident **Vladimir Bukovsky**, **Andres Kung**, Estonian-born Swedish journalist and member of Parliament, and **Tomas Venclova**, dissident Lithuanian writer, and former Helsinki Watch Group member. Latvian **KGB defector Imants Lešinskis** will participate in Copenhagen and Stockholm.

The long, Nordic summer days, the short, bright nights, the natural beauty of the Swedish and Finnish archipelagos and the Baltic sea, as well as the colorful national costumes, will provide **many opportunities for TV and other visual media**.

A **limited number of press will be able to follow the cruise aboard ship**. All journalists covering Scandinavia or interested in the BPFC are invited to attend all our press conferences and other events on shore in Copenhagen, Helsinki and Stockholm.

For further information about press arrangements for the cruise, please contact:

Juris Kaža
Sarög. 57
163 41 Spånga
phone (days) int. 46-8-750 9188
phone (eves) int. 46-8-752 8387

Imants Gross
Engelbrektsvägen 17 B
175 31 Järfälla
0758-339 17

Baltijas Brīvības un miera kuģis piestāj Stokholmas ostā 29.jūlijā

Baltiešu demonstrācija Stokholmas centrā 29.jūlijā

Preses konference ar Austrumeiropas disidentiem

Pasaules televīzijas kompānijas gatavojas kārtējai
pārraidei no Brīvības kuģa

Preses centra koordinators
Juris Kaža

Demonstrācija Stokholmā

Baltiešu folkloras koncerts

Vitālija Sarkana karikatūra

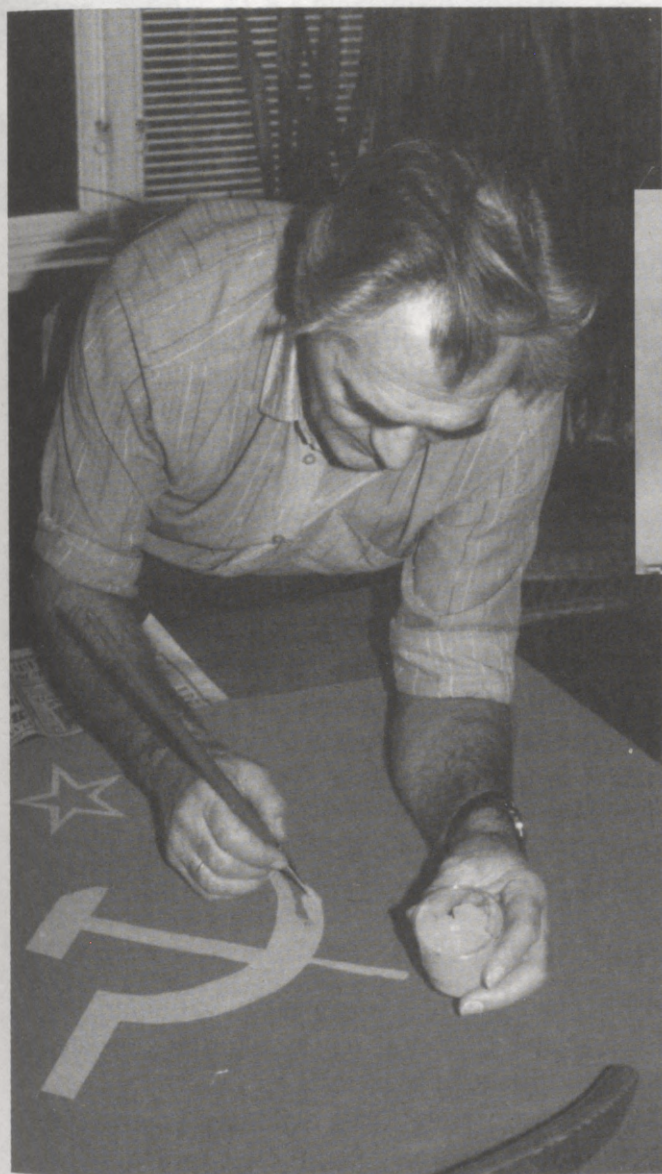

Daugavas Vanagu izdotās piemiņas markas
Makslinieks: Vitālijs Sarkans

Baltiešu demonstrācijas Eiropas drošības un sadarbības konferences laikā Vīnē

1986.gada 3.-5.novembris

Gunārs Pāvuls,
demonstrācijas organizators Vīnē

Maskavas žurnālists baltiešu demonstrācijā Vīnē

WORLD FEDERATION OF FREE LATVIANS

AMERICAN LATVIAN ASSOCIATION
LATVIAN FEDERATION OF AUSTRALIA AND NEW ZEALAND
EUROPEAN COMMITTEE FOR LATVIAN FREEDOM
LATVIAN NATIONAL FEDERATION IN CANADA
LATVIAN ORGANIZATIONS IN SOUTH AMERICA

WELTBUND FREIER LETTEN
- INFORMATIONSBURO -
POSTFACH 4401
4400 MÜNSTER
TEL. 02 51 - 3 71 18

Weltbund Freier Letten

Informationsburo
Salzmannstraße 152
D-4400 Münster

2. 08. 1990.

LATVIJAS ĀRPOLITIKAS PAŠREIZĒJIE MĒRĶI

Šajā rakstā esmu tālāku pārdomu un pārrunu izraisīšanai (varbūt arī AP Ārlietu komisijā) uzskicējis plānu, kas apraksta jau nākošajos sešos mēnešos darāmo Latvijas ārpolitikā. Domāju - nu jau ir pavisam skaidri redzams, ka Padomju Savienības varas spēces nerēķināsies ar Baltijas valstu tiesībām uz neatkarību tik ilgi, kamēr viņiem to darīt neliks starptautiskās sabiedrības vai vismaz vairāku Rietumvalstu spiediens. Tas nozīmē, ka pašreizējos apstākļos atjaunotās Latvijas republikas valdība nevarēs iegūt kontroli pat pār lietu norisēm pašā Latvijā bez pieminētā ārpusē spiediena. Tas padara Latvijas ārpolitiku par valdības šī laika svarīgāko aktivitāti.

Latvijas ārpolitiskajai darbībai nekavējoši ir jātiek izvērstai zemāk aprakstītajās divās jomās. Lai jau no sākuma būtu pavisam skaidrs, kas šai sakarībā būs darāms, raksta beigu daļā došu attiecīgu aprakstu.

1. Nekavējoties jāsāk veidot ciešākus kontaktus ar to Eiropas valstu valdībām, kas varētu būt gatavas iestāties par Baltijas valstu tiesībām uz neatkarību dažādos starptautiskos forumos un attīstīt mums labvēlīgu spiedienu Maskavā.

a) Pēc manā rīcībā esošās nepilnīgās informācijas tādas valdības varētu būt: Čehoslovākijas, Dānijas, Īrijas, Islandes, Lielbritānijas, Norvēģijas, Polijas un Ungārijas valdības. Jāievēro, ka šai sarakstā nav ietilpināta Zviedrijas valdība, jo liekas, ka ar to baltiešiem ir bijuši gan laikam visvairāk kontaktu, un tomēr nav panākts tas, ka zviedru valdība būtu gatava starptautiskā vidē atbalstīt mūsu intereses. No dāņu politiskajām aprindām nāk arī informācija, ka zviedru valdība ir nostājusies pret Baltijas valstu uzņemšanu Ziemeļu blokā.

Lai arī kā, augšējo sarakstu var, apstākļiem noskaidrojoties vai mainoties, pēc vajadzības papildināt.

b) Skaidrības nav par to, vai jau nākošajā pusgadā būs iespējams nodibināt cik necik nozīmīgu kontaktu ar Francijas un Vācijas valdībām, tādēļ ar tām pagaidām uzturams tikai rutīnas kontakts ar abās valstīs nozīmēto pastāvīgo diplomātisko un konsulāro pārstāvju vidutājību.

c) Sarakstā nav ietilpinātas arī Austrālijas, Kanādas un ASV valdības. Pirmajās divās valstīs politisko darbu Baltijas valstu labā būtu jāturpina ar turienes ļoti ietekmīgo Baltiešu padomju vidutājību. ASV Latvijas interešu pārstāvēšanu varētu vēl vairāk

pastiprināt Latvijas sūtniecība (ar no Latvijas jaunnozīmēto papildus darbinieku), darbojoties ar ALA's maksimālo atbalstu.

2. Bez tālāku kontaktu veidošanas ar atsevišķu valstu valdībām, sadarbība un kontakti meklējami arī ar Eiropas parlamentu un padomi, kas būtu visai svarīgi, lai radītu jau zināmus precedentus pirms atkārtotas formālas vēršanās pie Eiropas Drošības un sadarbības konferences attiecībā uz Baltijas valstu jaunā statusa apstiprināšanu gada beigās.

a) Eiropas parlamentā būtu jāpanāk tas, ka pēc frakciju delegācijām uz Baltijas valstīm, Baltijas valstu jautājums tiek nopietni apskatīts parlamenta politiskajā komisijā. Tieši tai vajadzētu rūpēties par baltiešu parlamentārās delegācijas ielūgšanu EP apmeklējumam un tam sekojošām debatēm par palīdzību Baltijas valstīm. Šīm debatēm gatavojoties, mums būs jānodrošina ne tikai Eiropas Tautas partijas, Liberāļu un Demokrātu frakcijas, kā arī Eiropas Demokrātu un atsevišķu mazāku grupējumu (zaļie?) atbalsts un vismaz daļas lielās Sociāldemokrātu frakcijas neitralitāte.

b) Eiropas Padomē būtu jākoncentrējas uz Dānijas parlamenta Ārlietu komisijas priekšsēža un EP liberāļu grupas priekšsēža Bjorna Elmquista ierosinājuma īstenošanu, kas paredz Baltijas valstīm novērotāja statusa piešķiršanu EP. Šāds statuss nodrošinātu Baltijas valstu ārlietu ministriju regulārus un oficiālus kontaktus ar Eiropas padomē pārstāvēto 23 Eiropas valstu diplomātiem, kas no Islandes līdz Turcijai pārstāv apm. 400 miljonus Eiropas iedzīvotājus. Domājams, ka baltiešus Eiropas padomē varētu atbalstīt Dānijas, Īrijas, Islandes, Lielbritānijas, Norvēģijas un šajā gadījumā droši vien pat Zviedrijas delegācija.

c) Eiropas Drošības un sadarbības konferences Cilvēktiesību sanāksme Kopenhāgenā š.g. 8.jūnijā visu trīs Baltijas valstu ārlietu ministri jau sniedza konferencei lūgumu garantēt trīs Baltijas valstīm novērotāja statusu. Dažas dienas vēlāk konferences izpildsekretārs ar vēstuli paziņoja, ka, priekšlikumam neiegūstot vienbalsīgu atbalstu, nav iespējama tā ievērošana. Tomēr Dānijas Ārlietu ministrs Uffe Ellemann-Jensens jau ir teicis, ka nākošajā Eiropas Drošības un sadarbības konferencē piedalīsies arī Baltijas valstis. Tas jau nu līdzinātos Baltijas valstu neatkarības starptautiskam atzinumam, bet, lai tiktu arī tikai pie novērotāja statusa, mums būs veicams liels darbs. Tas, kā to pareizi uzsvēris O. Pavlovskis, lielā mērā būs jāveic tajās Eiropas galvaspilsētās, kur varam sagaidīt atbalstu. Tur jāpanāk būtu, ka par Baltijas valstu atkārtotu lūgumu tās pielaist konferencē notiktu vismaz debates, kurās mūsu tiesības aizstāvētu jau kāds valsts grupējums. Tāpēc jānodrošina būtu ASV, Dānijas, Islandes, Īrijas, Kanādas, Lielbritānijas, Norvēģijas un Polijas atbalsts. Varbūt šai ziņā jākontaktējas būtu arī ar jauno Eiropas Mazo Atlanti - unģāru ierosināto un itāļu vadīto Pentagonāle grupu (kam pieder arī Austrija, Čehoslovākija un Dienvidslāvija), jo tieši šis grupējums iet jaunus ceļus un mēģina mazināt pašreizējo vācu-franču iespaidu. Šis grupējums izrāda arī lielu interesi par Eiropas mazākumtautību problēmām.

3) Veicināma būtu arī Ziemeļu Padomes, ASV un citu atsevišķu valstu informācijas biroju izveidošana Rīgā.

4) Bez Latvijas pārstāvniecības Maskavā, kam būtu jātiek akreditētai arī pie Krievijas Savienotās republikas, līdzīgas pastāvīgas pārstāvniecības (ja ne Latvijas sūtniecības) ir radāmas arī Igaunijā un Lietuvā.

5) Ja Latvijas ārpolitikas noteicēji izšķirtos, ka augšminētais plāns ir īstenojams, tad nekavējoši uzsākama būtu šāda konkrēta rīcība.

Attiecībā uz 1a) - Latvijas Ārlietu ministrijas organizētām delegācijām vajadzētu pēc iepriekšēja pietiekuma apciemot mērķtiecīgu sarunu izraisīšanai vienā braucienā Īrijas, Lielbritānijas, Dānijas un Norvēģijas valdības, kā arī Ziemeļu Padomi un kādu no Islandes diplomātiskajām pārstāvniecībām. Otrā līdzīgā braucienā būtu jāapciemo Varšavu, Prāgu un Budapeštu.

Latvijas delegāciju abos braucienos būtu jāvada ārlietu ministram, un tajā vajadzētu piedalīties vienam deputātam (AP Ārlietu komisijas loceklim) un vienam PBLA pārstāvim. Vēl labāk būtu, ja izdotos noorganizēt šiem braucieniem kopējas baltiešu delegācijas.

Attiecībā uz 1b) - Ainai Ābols būtu jāturpina kontaktu veidošana ar Francijas Ārlietu ministriju. Bonnā līdzīgi būtu jārikojas Egilam Levitam, kas ir Vācijas latviešu izraudzītais kandidāts iecēlumam par Latvijas pastāvīgo interešu pārstāvi šai galvaspilsētā. Viņa iecelšanā būtu jāiet par to pašu ceļu kā Ainas Ābolas gadījumā, bet Bonnā jaunā pastāvīgā Latvijas interešu pārstāvja amatā ieviešanas laikā būs vajadzīgā solītā Mavrika Vulfsona un laikraksta "Die Welt" palīdzība.

Attiecībā uz 1c) - Saziņā ar Dr.A.Dīnbergu izraugāms papildu darbinieks vai darbinieki Latvijas sūtniecībai Vašingtonā.

Lai panāktu Austrālijas un Kanādas baltiešu padomju iesaistīšanu mērķtiecīgā darbā, jāuzsāk tieši kontakti ar abām šīm institūcijām.

Attiecībā uz 2a) - Rūpīgi jāgatavojas uz jau pieteikto Eiropas Tautas partijas (Kristīgo demokrātu) frakcijas līdera Dr.E.Klepša vadītās 7 deputātu delegācijas apciemumu Rīgā 19. un 20.septembrī. Ievērojot šīs frakcijas lielo iespaidu Eiropas parlamentā, jau šī apmeklējuma laikā būtu jāvienojas, ka ETP ierosinās:

- I Baltijas valstu jautājuma apskatīšanu EP politiskajā komisijā;
- II Baltijas valstu parlamentāriešu delegācijas aicināšanu uz EP Strasburgā;
- III Jautājumu par Eiropas valstu saimniecisku palīdzību Baltijas valstīm.

Nekavējoties uzsākama darbība jaunajā baltiešu birojā Briselē, kur arī Ārlietu ministrijas jaunnozīmētajam darbiniekam (ar Kristīgo demokrātu partijas piederību) būtu sadarbībā ar PBLA pārstāvjiem sākotnēji jākoncentrējas uz tikko minēto lietu kārtošānu ETP birojā un arī Liberāļu, Demokrātu un citu mazāko Eiropas Parlamenta frakcijas birojos. Arī šeit būs vajadzīga vispārēja baltiešu sadarbība. Baltiešiem, kopīgi rīkojoties, vajadzētu panākt arī vismaz daļēju socialistu deputātu atbalstu, vai vismaz to neitralizāciju, tiem atturoties no piedalīšanās mums svarīgajos balsojumos.

Attiecībā uz 2b) - Tālākām pārrunām par Bjorna Elmsquista ierosinājumu attiecībā uz Baltijas valstu novērotāja statusu Eiropas padomē būtu jānotiek Kopenhāgenā Latvijas delegācijas Ziemeļvalstu apciemuma laikā. Tas nozīmē, ka šos apciemojumus būs jāorganizē pēc iespējas drīz, jo Eiropas padomes sēdes notiek tikai katra gada ceturksni vienu reizi, un nākošā sēde notiks jau septembra beigās.

Atbalsts šim svarīgajam ierosinājumam meklējams arī visos citos piemērotos gadījumos, kad notiek latviešu delegāciju sastapšanās ar citvalstu diplomātiem, bet, par visām lietām, apmeklējot visas galvaspilsētas, kur atrodami Eiropas Padomes locekļi.

Attiecībā uz 2c) - Baltijas valstu statusa nodrošināšanai Eiropas Drošības un sadarbības konferencē jau varētu palīdzēt tas, ka mums izdotos gūt panākumus jau minētajās akcijās Eiropas parlamentā un Padomē. Tomēr arī šeit būs vajadzīgs panākt, ka par šo jautājumu konferencē publiski runāt ir gatavas vismaz dažas delegācijas, neatkarīgi no PS nostājas. Šai ziņā, saprotams, būs jāsaduras ar ASV valsts sekretāra Beikera nesen I. Godmanim un J. Jurkānam pausto viedokli, ka "the US supports Baltic membership in CSCE, but knows it is not feasible as long as consensus approval is needed from members." Šajos apstākļos mums būs jāvar panākt to, ka mūsu patiesie atbalstītāji ne tikai atrunājas jau pieminētajā veidā, bet tiešām iestājas par Baltijas valstīm, izdarot spiedienu uz PS un nopietni mēģinot panākt tās piekrišanu šī principiāli svarīgā jautājuma pozitīvai izlemšanai.

Saprotams, ka šādas nostājas nodrošināšanai Vašingtonā, Otavā un 1a paragrāfā minēto valstu galvaspilsētās prasīs pēc daudz un sistemātiska darba, ko jāsinchronizē būs Latvijas Ārlietu ministrijai.

Attiecībā uz augšminētajiem ierosinājumiem Nr.3 un 4 vairs nekas nav piebilstams, jo tie ir jau paši par sevi saprotami.

Attiecībā uz § 1b gan vēl piebilstams, ka Egilam Levitam no Latvija ĀM jau drīz būtu jānozīmē piemērotu palīgu.

Jānis Ritenis,
PBLA IB vadītājs

Minsteres latviešu centra nams, kurā no 1986. līdz 1992.gadam atradās
PBLA Informācijas birojs

Sapratām, ka nākošo gadu veicamajam darbam gan Latvijā, gan trimdā pēkšņi bija
cita kvalitāte: uz visām norisēm bija jāprot reaģēt gudri, elastīgi, precīzi, citiem
vārdiem, mūsu priekšā bija reālas diplomātijas darbs.

Andris Kadeģis

VI

PASAULES BRĪVO LATVIEŠU APVIENĪBAS POLITISKĀ DARBĪBA 1989-1994

Andris Kadeģis
Bij. PBLA valdes loceklis

NEATKARĪBAS CEĻŠ PBLA POLITISKĀ DARBĪBA 1989-1994

„Latvijas valstiskā ideja saglabājās dzīva trimdā, kur atradās latviešu nācijas apmēram viena desmitā daļa. Trimdas politiskajai darbībai bija ievērojama nozīme šīs idejas atdzimšanai Latvijā 1989-1990. gados, bet pēc tam -- atjaunotās Latvijas valsts orientēšanai uz demokrātisku valsts iekārtu rietumnieciski-eiropeskā kontekstā.“ E Levits (Latvijas valsts atjaunošana 1986. – 1993. – Rīga: LU ž. „Latvijas Vēsture“ fonds, 1998.-209.lpp.)

Ja laiku starp 1989. un 1994. gadu būtu jāraksturo vienā rindkopā, tad es izvēlētos - kā jau to esmu darījis - tieši šo E. Levita tekstu. Arī pēc aptuveni desmit gadu atstarpes, no pirmās sajūsmas pārejot uz norišu un mūsu pašu politiska brieduma izraisītu, līdzsvarotu mūsu valsts, tautas un atjaunotās valsts pirmā vēsturiskā posma novērtējumu, atliek tikai akcentēt tieši PBLA politiskā darba ieguldījumu, kas arī atskatā spēlēja izšķirošu lomu Latvijas valsts atjaunošanas procesā.

Šinī atskatē (1991. – 1994.g.) parādīsies zināms eirocentrisms. Sākot ar astoņdesmitiem gadiem, sekojot PBLA Informācijas biroja aktivitātēm, PBLA politiskā darba centrs pārvietojās uz Eiropu, kas vēlāk, tieši kritiskajās 1990. un 1991. gada norisēs, bija izšķiroši, lai būtu kaut cik sagatavota augsne atjaunotās Latvijas diplomātijas pirmajiem sasniegumiem.

1. SĒDE ABRENĒ UN PBLA PAPLAŠINĀTAIS BIROJS MINSTERĒ, 1989. GADS

Pēc LTF, LNNK un PBLA neformālās sastapšanās Abrenē, Francijā, abpusējas skepses daļējas pārvarēšanas un aptuvenas vienošanās par tālāku sadarbību, daži LTF pārstāvji atpakaļceļā uz Rīgu, „kaut kur starp Berlīni un Varšavu“, nolēma, ka ir laiks sākt atklātu cīņu par Latvijas neatkarību. Taču ir iespējams, ka tā ir vēlāk uzrakstīta fikcija. Viens otrs PBLA pārstāvis atceras, ka LTF delegācijas vadītāji J. Dinēvičs un P. Laķis līdz sanāksmes beigām cieši iestājās par „suverenitātes” statusu reformētas PSRS sastāvā.

PBLA, savukārt, nolēma paplašināt Informācijas biroja darbu Ministerē un jūlijā aicināja J. Riteni pārņemt biroja vadību. Biroja pirmais uzdevums bija analizēt Latvijas politisko kustību profilus, potenciālu un sadarbības apjomus, kā arī iespējamus pozitīvos un negatīvos efektus trimdas sabiedrībā. PBLA visās sarunās ar Latvijas pārstāvjiem uzsvēra, ka trimdas *conditio sine qua non* ir cīņa par Latvijas neatkarības atjaunošanu 1922. gada Satversmes ietvaros. Mērķu sakritība bija pilnīga ar LNNK pausto viedokli, bet tikai daļēji - ar LTF, kas savā daudzslāņainībā vēl nebija vienojusies un LNNK viedokļa pārņemšanu uzskatīja par „kaitīgu” (I. Godmanis) vai arī domāja, ka „neatkarība atjaunotas PSRS sastāvā” tobrīd ir līdzvērtīgs mērķis.

Maza kultūrpolitiski aktīva Rietumu latviešu trimdas daļa pat akceptēja teoriju, ka galvenā nozīme ir latviešu kultūras autonomijas sasniegšanai.

PBLA tikai aptuveni varēja izprast, ko nozīmē D. Īvāna „pieaugušo prasību“ politiku.

No otras puses, birojam bija skaidrs, ka LTF ir plašākā politiski aktīvā organizācija ar nodaļām katrā Latvijas nostūrī, kas spēj mobilizēt - un ne tikai demonstrācijām - ievērojamu atbalstītāju masu, kas kontrolē ietekmīgāko preses izdevumu „ATMODA“ un ka tobrīd tikai LTF spēj pozitīvi ietekmēt nelatviešu izcelsmes balsotājus.

Toties strauja LKP biedru pieplūde LTF rindās izraisīja nepatiku.

Vadoties pēc šīs analīzes, PBLA nolēma tikties ar LTF un LNNK pārstāvjiem 2. un 3. septembrī Rietumberlīnē.

2. LTF/LNNK UN PBLA KONFERENCE BERLĪNĒ, 1989. GADA SEPTEMBRIS

Drīz izkristalizējās kopējā pārliecība, ka straujo politisko pārmaiņu iespaidā radušās brīvības ir steidzīgi un pēc iespējas pilnīgi jāizmanto un par mērķi ir jāizvirza Latvijas neatkarības atgūšana.

Šī vienošanās uzsvēra katras puses jau izveidotā politiskā darba (LTF/LNNK Latvijā, PBLA ārzemēs) paplašināšanu un koordināciju. Nozīmīgākā un loģiskā PBLA loma bija ārlietās. Te PBLA varēja piedāvāt jau daudzu gadu plašu pieredzi visas trimdas kopienas lielākajos centros, izsekojot atsevišķo valstu nostāju Baltijas valstu inkorporācijas jautājumā, veidojot parlamentos atbalsta grupas, sevišķus preses kontaktus, un reizēm organizējot politiskas demonstrācijas, lai uz brīdi izvirzītu Baltijas valstis atkal pasaules uzmanības centrā. Sākot ar J. Kadeļa darbu PBLA Informācijas birojā Minsterē 80. gados, veidojot kontaktu tīklu ar Latvijas u.c. disidentiem un ziņu avotiem, radās pieeja Eiropas preseī un atsevišķiem Eiropas parlamentāriešiem, kā arī pieredze gatavot lielāka apmēra akcijas, piemēram, Kopenhāgenas tribunālu. Ievērojams darbs sākās ar piedalīšanos Eiropas drošības un sadarbības konferencē (EDSK), vēlākos gados ar oficiālo nevalstisku novērotāja (NGO) statusu, lielākoties pateicoties Amerikas latviešu apvienības (ALA) un sevišķi G. Meierovica un O. Pavlovska darbam.

Šī darba pieredzei tagad bija jāieplūst savstarpēji koordinētos degpunktos, sevišķi Eiropas parlamentā (EP), Eiropas savienībā (ES), EDSK, atsevišķo zemju parlamentos, uz brīdi sevišķu uzmanību pievēršot straujajai Rietumvācijas un PSRS, drīzāk - Kola un Gorbačova, jaunā „Eiropas nama“ politikas aizsega veidotajai uz visiem laikiem neaizskaramajai robežu politikai. Uzdevuma ietvaros bija jāveicina LTF/ LNNK kontakti ar radio „Brīvā Eiropa“ un vēl eksistējošiem Latvijas diplomātiskiem pārstāvjiem.

Latvijas puse, savukārt, iepazīstināja ar pārliecinošu nākošo politisko soļu īstenošanu Latvijā, tāpat: sistemātiska varas pārņemšana nākošās AP vēlēšanās, ja iespējams - ar absolūtu LTF vairākumu un sekojošu Latvijas pilnīgas neatkarības atjaunošanu nākošo divu gadu laikā.

Konferences gaisotne bija sirsnīga. Neskatoties uz atšķirīgo „divpasaulību“ pieredzē, mentalitātē, un mazām savstarpējām aizdomu epizodēm, nebija ne mazāko šaubu, ka ar Latvijas un trimdas kopēju izdomu un enerģiju spēsim arī sasniegt sprasto mērķi.

Abas puses nolēma Berlīnes lēmumu protokolu npublicēt. Izskaidrojums bija vienkāršs: LTF baidījās, ka tobrīd vēl nebūs izpratnes par Rietumu latviešu piedalīšanos tautas atmodas procesā, vismaz ne pašā politiskajā centrā. PBLA piedalīšanās stagnantu pusē atkal varēja tikt propogandistiski pārvērsta par „CIP“ akciju. PBLA, savukārt, respektēja LTF

lēmumu, bet arī, pamatojoties uz jau zināmu pieredzi, nevēlējās tobrīd konfrontēt trimdu ar sadarbības modeli, pirms LTF nav deklarējusi iestāšanos par pilnīgu valstisku neatkarību.

Pirmie ļoti atšķirīgie vērtējumi par sadarbību ar Latvijas pārstāvjiem parādījās Vācijā (arī Anglijā un Zviedrijā) – tūlīt pēc pirmajām politiskajām akcijām. Tā, piemēram, pēc 31. augusta vizītes Vācijas Ārlietu ministrijā Bonnā, kurā piedalījās M. Vulfsons, E. Berklāvs un PBLA parstāvji, Vācijas latviešu sabiedrībā dalījās uzskati, vai PBLA drīkst veikt kopēju darbu ar „vecajiem komunistiem“, neskatoties uz M. Vulfsona drosmīgiem neatkarības prasību apstiprinošiem rakstiem „DIE WELT“ slejās un atklātu prasību Vācijas Ārlietu ministrijā (ĀM) Molotova-Ribentropa pakta anulēšanai. Vienas daļas trimdas sabiedrības uzskatos izpaudās ērta, ierastas nacionālradikālas terminoloģijas nostāja, akceptējot tobrīd drīzāk E. Berklāva pausto Latvijas modeli, bet nevēloties zināt, kā to praktiski sasniegt.

Sapratām, ka nākošā gadā veicamajam darbam gan Latvijā, gan trimdā gaidāma cita kvalitāte. Uz visām norisēm bija jāprot reaģēt gudri, elastīgi, precīzi, citiem vārdiem - mūsu priekšā bija reālas diplomātijas darbs. Ja līdz šim trimdas politika - arī lobija darbos - allaž bija apmierinājusies ar zināmu gadskārtas rituālu ievērošanu un sava darba kvalitātes mērījām galvenokārt ar atspoguļojumu pašu, labākā gadījumā ārzemju preses rakstīņos, tad pēkšņi mēs bijām iemesti reālā, skaudrā politiskā skatuvē. Ja vēlējamies Latvijas neatkarību, ko mēs rituāli bijām visus trimdas gadus piesaukuši, tad tagad bija laiks to pierādīt. Pie tam: arī PBLA valdes locekļi un vairums Rietumu latviešu bija „gadījuma karakalpi“, lietojot D. Īvāna vārdus. Vienā laikā bija jāmācās un jārikojas.

1989. gada oktobrī sabruka Berlīnes mūris. Neviens ārzemju izlūkošanas dienests to nebija paredzējis, pārsteigts tonakt bija arī pats Padomju Savienības vēstnieks Berlīnē. M. Gorbačovs nebija devis atļauju mūra aizsardzībai izvietot padomju tankus, VDR pati bija jau visnotaļ rīcībnespējīga, un parāds Rietumiem pieaudzis līdz 40 miljardiem dolāru. Bija skaidrs, ka ir sākusies Padomju impērijas sairšana.

3. ĀRLIETU SEKTORS, 1990. GADS

1990. gada sākums iezīmējās negatīvi, ar nesekmīgiem apciemojumiem Strasbūrā un noraidošu attieksmi pret Baltijas valstu jautājumu Bonnā apaļā galda konferencē, kur blakus dažādiem vācu politiķiem piedalījās M. Vulfsons, J. Jurkāns un PBLA. Atkārtoti bija jādzird Vācijas ĀM viedoklis, par ko gan jāsaka, ka no Vācijas viedokļa - saprotamā kārtā, ka pirmā vietā ir Vācijas apvienošanās jautājums. Taču jau aizdomīgi bija dzirdēt argumentus, ka „eksplōzīvs nacionālisms“ ir kaitīgs Eiropas nama konceptam. Vēlāk, 1994. gadā, viesojoties Konrāda Adenauera fondā, zem četrām acīm tik tiešām apstiprinājās, ka Kola-Gorbačova vienošanās principā iestājās par Padomju Savienības robežu integritāti, ko vācieši nomaskēja zem ciešas EDSK principu ievērošanas. Labi, ka to uzzinājām vēlāk, jo šādas vienošanās priekšā viss PBLA-LTF politiskais darbs neatkarības virzienā nebūtu attīstījis vajadzīgo dinamiku un tā laika pozitīvo sasprindzinājumu.

II LTF kongresā piedalījās arī PBLA delegācija. E. Inkēns ārpolitikai veltītā referātā uzsvēra PBLA lomu: „PBLA ir mūsu sūtņi pasaulē ar pilnvarām aizstāvēt Latviju“. 21. janvārī, konferencē „Ceļi uz Latvijas neatkarību“ no PBLA puses referēja J. Ritenis, vēlāk „Latvijas Jaunatnē“ publicējot PBLA viedokli par Latvijas valstisko atjaunošanu.

11. martā Lietuva pasludināja neatkarību. Informācijas birojs apkopoja ārzemju mēdiju reakciju, pasvītrot, ka ir sākusies Baltijas valstu jautājuma iecentrēšana pasaules

uzmanības centrā. AP vēlēšanās 18. martā LTF ieguva absolūtu vairākumu. I. Godmanis uzņēmās valdības sastādīšanu. Pretēji PBLA priekšlikumam I. Godmanis izvēlējās padomju sistēmas tehnokrātu valdību, atstājot amatos līdzšinējos ministriju kadrus, tā ieliekot dīgļus daudzām vēlākām Latvijas ekonomikas problēmām.

Atklāti jāsaka, ka šī diagnoze ir retrospektīva. PBLA valdē toreiz valdīja dziļa neizpratne par daudzām ārēji nesaskatāmām Latvijas problēmām, neviens sadarbības partneris mums nesniedza vērā liekamu analīzi par Latviju. Tikai retumis dzirdējām par kopš Breša valdības eksistējošām, lielākoties LKP un VDK satīklotām, no Padomju Savienības pārmantotām, saimniecības un sadarbības saitēm. Atļāvāmie pat pasmaidīt, kad Pasaules latviešu jauniešu kongresā Haiko, Somijā, vēlā vakarā dzirdējām stāstus par varenu naudas pelnīšanu ar krāsainiem metāliem, Roterdamas biržu un par kuģu sagriešanu lūžņos. Atskatoties, naivi šķiet PBLA saimniecisko ekspertu komisiju braucieni, padomi un apjomīgie raksti, kas teorētiskā plāksnē bija precīzi, bet praksē neattiecās uz Latvijas realitātēm.

Skaidrāk lietas risinājās ārlietu resorā. Sākotnējie kandidāti J. Počs, M. Vulfsons un E. Inkēns nebija pieņemami, jo PBLA un vecā Latvijas diplomātu gvarde saprotamā kārtā iestājās par kandidātu bez sevišķām saitēm ar veco varas aparātu, lai uz diplomātiskā parketa, līdzīgi Čehijai un Igaunijai, arī Latvijai būtu jauno vēsturisko posmu reprezentējoša persona. J. Jurkāns šo lomu pirmajos gados izpildīja spīdoši, sava personiskā strāvojuma un labas angļu valodas dēļ, allaž atgādinot, ka mūsu mērķis ir neatkarīga, civilizēta valsts Eiropā, kuru atliek tikai starptautiski tiesiski nodrošināt. Vēl jo dīvaināka tādēļ šķiet J. Jurkāna politiskā metamorfoze nākošo desmit gadu laikā. Jāpiemin, ka, sākot ar 1992. gadu, J. Jurkānam pakāpeniski veidojās paralēli kontakti ar LTF frakcijas ārlietu komisiju, ko vadīja M. Vulfsons, tādējādi apejot arī PBLA un starplaikā iesaistītos iepriekšējās neatkarīgās Latvijas diplomatus un iepriekšējos lēmumus par visu nākošo soļu koordināciju.

4. PIRMĀ IZGLĪTĪBAS KONFERENCE MINSTERĒ, 1990. GADA PAVASARIS

Iepriecināja darbs izglītības sektorā. Ar PBLA atbalstu, LCK Vācijā un MLĢ izkārtāja pirmo Latvijas un Rietumu latviešu skolotāju konferenci Minsterē, kas divās nedēļās ļāva Latvijas skolotājiem rast ieskatu visu tipu Vācijas skolās, apgūt metodiku, debatēt par nākotnes Latvijas izglītības politiku un mērķiem. Pirmo reizi trimdas vēsturē sastapās tik liela latviešu profesionāļu grupa, pirmo reizi vairs nebija redzama un jūtama Padomju valsts „klātbūtne“. Sirsnīgā, optimistiskā noskaņojumā jau laikus atbalstījām A. Piebalga kandidatūru izglītības ministra postenim. Reizēm šķita, ka pie tik daudz cilvēciska un profesionāla potenciāla, būs vajadzīgs tikai gadu desmits, lai izveidotu vienu no labākām izglītības sistēmām Eiropā. Mēs, bez šaubām, tobrīd bijām piemirsuši, ka ir arī tādi visu noteicošie pamatsaucēji kā valsts budžets.

5. DEKLARĀCIJA PAR NEATKARĪBAS ATJAUNOŠANU, 1991. GADA 4. MAIJS

Pavasārī no Vācijas Rīgā ieradās PBLA konsultants, jurists E. Levits. Viņa uzdevums bija kopā ar R. Apsīti un R. Rikardu atrast pareizo formu ļoti nozīmīgajam dokumentam, par ko būtu jānobalso jaunievēlētajai AP. Savā starpā autori vienojās par „maksimālo“ variantu,

bet vēlāk AP paspēja to atšķaidīt ar „pārejas perioda“ piekabi. AP varbūt pamatoti baidījās no asās Padomju Savienības reakcijas, bet nepamatoti cerēja, ka, atliekot pilnīgu neatkarību uz miglains pārejas periodu, tik un tā varēs nonākt pie pilnīgas neatkarības. Daži dokumenta punkti, piemēram, par Satversmes redakciju, atspoguļoja AP visai vājo izpratni par Satversmes būtību vispār, kā to raksta arī E. Levits. Pateicoties Satversmes frakcijai, AP Satversmi tā arī nerediģēja.

Nav šaubu, ka E. Levita klātbūtne bija izšķiroša, lai dokumenta kvalitāte atspoguļotu Rietumu tā brīža starptautisko tiesību izpratni, piemēram, 8. dokumenta punktā – cilvēktiesību normās — kā absolūti nepieciešamu izejas bāzi, lai jau laikus pierādītu, ka atjaunotā Latvijas valsts normatīvi, jau ar skatu uz nākotni, iekļaujas Eiropas Savienībā.

Vēlākajās AP debatēs par šo dokumentu E. Levitam bija uz vietas jāatspēko dažu deputātu, pirmām kārtām J.Bojāra, Latvijas valsts neatkarības pamatkoncepta apšaubīšanu, t.i., Latvijas Republikas nepārtraukto starptautiski tiesisko eksistenci. Vēlāk tomēr bija jādzird, ka nav bijis prātīgi pārņemt “ārzemju latviešu ietekmē radītu deklarāciju”. Neskatoties uz daļēju pretestību, AP ar lielu vairākumu pieņēma 1991.gada 4.maija deklarāciju.

6. TĀLĀKĀS PBLA ĀRLIETU AKTIVITĀTES

1990. gada otrā pusē aktivizējās PBLA Informācijas biroja kontaktu veidošana ar Skandināvijas valstīm un arī ar Ungāriju un Čehoslovākiju. Starplaikā ar draudzīgo valstu atbalstu izveidojās jauni biroji Stokholmā un Briselē. Darbs vērsās plašumā arī jaunos kontaktos ar Eiropas savienību, EDSK un Eiropas Parlamentu. Vajadzēja izturību un izdomu. Pārāk bieži, galvenokārt J. Riteņa iniciēti, apciemojumi beidzās ar simpātiju apliecināšanu Baltijas valstu neatkarības centieniem, bet beigās tomēr ieslīgstot tādā kā burvju aplī: kamēr jums nav valstiskas struktūras, mēs diemžēl nespējam palīdzēt.

Pateicoties G. Meierovica un G.un A. Ābolu ilggadējai personiskai draudzībai, izdevās izveidot Latvijas pārstāvniecību Francijā. Nozīmīga bija arī ALA politiskā darba rezultātā ASV Senātā pieņemtā t.s. Baltijas valstu rezolūcija.

Decembrī norises paātrinājās. M. Gorbačovs pieprasīja PSRS tautas deputātu kongresam apstiprināt prezidentālas varas ieviešanu. Atkāpās ārlietu ministrs E. Ševarnadze. Sekoja Latvijas PSR AP 21. decembra paziņojums par latviešu tautas nepakļaušanos spiedienam no ārpuses.

7. 1991.GADA JANVĀRIS

Pēc daļējās Lietuvas blokādes un diplomātiskiem manevriem Maskava atkal izšķīrās par tanku pielietošanu gan Vilņā, gan Rīgā. Tikai šoreiz ar to atšķirību, ka Eiropas sašutums izpaudās arī konkrētos soļos, nobloķējot kredītus un daudz asākā veidā nosodot Maskavas rīcību. Simpātiju vilnis pat pāršalca līdz šim atturīgo Vāciju. Prese un politiskās partijas lūdza Informācijas birojam materiālus un ziņojumus. Vienā nedēļā IB sniedza intervijas Vācijas „SAT 1” un „WDR” televīzijas kanālos. Pirmo reizi kopš Otrā pasaules kara beigām Baltijas valstis uz brīdi bija pasaules mēdiņu degpunktā. Atkal un atkal raidījumos pretstatīja *Baltijas ceļu* un Padomju impērijas tankus. Kad M. Gorbačovs ar visai mazticamiem, vājiem argumentiem, visumā vainu noveļot uz *OMON* vienību rīcību, mēģināja atspēkot Rietumu nosodošo attieksmi, bija skaidrs, ka Padomju Savienība atkal ir soli tuvāk sabrukumam. Ar

dziļu cieņu un apbrīnu Rietumu latvieši sekoja LTF un LNNK akcijām, barikāžu veidotājiem, sardzēm un sēroja par upuriem. Visumā Rietumu latvieši izjuta ļoti skaudru nepatiku, ka šādas saprindzinātas situācijas priekšā mēs visumā bijām politiski paralizēti. Atskatoties: mēs godam būtu uzņēmuši trimdas valdību un turpinājuši diplomātisko cīņu. Labi, ka šis variants nebija jaizdzīvo.

Krīze noplaka un saprotamā kārtā izraisīja jaunu enerģijas vilni. ALA un O. Kalniņš noorganizēja D. Īvāna viesošanos ASV, kur Īvāns teica iespaidīgu, emocionālu runu ASV kongresā. J. Jurkānam tajā pašā laikā LFT Stokholmas nodaļa izkārtāja tikšanos ar Ministru prezidentu Karlsonu. Nākošā nedēļā G. Bērziņš radīja iespēju J. Jurkānam Anglijā runāt ar jaunievēlēto Dž. Meidžoru, dienas vēlāk - ar Francijas ārlietu ministru Dimā, un drīz pēc tam - pirmo reizi ar Vācijas ārlietu ministru Genšeru. Austrijas ārlietu ministru Moku J. Jurkāns apciemoja reizē ar PBLA delegācijas apciemojumu EDSK Vīnē.

Februārī Grethemā, Vācijā, notika kopēja paplašināta sēde, kurā piedalījās PBLA, LCK Vācijā, I. Godmanis, J. Jurkāns un E. Inkēns, E. Levits un jau nozīmētie diplomātiskie pārstāvji Zviedrijā, Vācijā, Francijā un Anglijā. Pēc J. Jurkāna ierosinājuma nolēma izveidot centrālu informācijas un darba koordinācijas biroju Stokholmā ar mazākiem birojiem Dānijā, Briselē un Minsterē. Iecerētais pasākums nekad īsti nespēja darboties. Labi, ka mums labvēlīgi notikumi jau gada vidū padarīja visu tīklu par pagātnes daļu. Runājot par iespējamu saimniecisku palīdzību, ātri kļuva skaidrs, ka PBLA šajā jomā nespēs daudz darīt. Uz reizes iztukšojot visu Brīvības Fondu (2,5 miljonu \$) varēja aptuveni nosegt dažu nedēļu Latvijas enerģijas tāmi. Arī no tekošiem budžetiem, piemēram, 1991.gadā no \$ 300.000,- ĀM varēja piešķirt \$ 25.000,-. Bez šaubām, šo summu papildināja nākošo mēnešu laikā atsevišķo zemju pārstāvniecības, atsevišķi ziedotāji un mazliet vēlāk - arī Latvijas vēstniecības ASV sevišķi piešķirtie līdzekļi. Tomēr, lai cik lielas arī nebūtu summas trimdas sabiedriskos īpašumos un dažos sīkākajos fondos, bija neērti redzēt, ka krīzes gadījumā mēs spējam mobilizēt tikai relatīvi mazas summas. Tādēļ vēl jo efektīvāks bija darbs, cenšoties pārliecināt draudzīgās valstis, ka nākošos mēnešos noteicošais faktors būs arī saimnieciskie līdzekļi.

Vasaras mēneši pagāja, tālak kaldinot draudzīgo valstu saites un klauvējot pie visumā vēl joprojām aizvērtajām Eiropas institūciju durvīm. Cik šīs augsnes turpat jau divu gadu sīksta iekopšana bija nozīmīga, parādījās augustā.

8. 1991. GADA AUGUSTS UN RUDENS

Augusta pučs Maskavā bija jauns pārsteigums, lai gan, sekojot Rietumu presei, varēja šādu rīcību sagaidīt. Latvijas AP, vēl bruņu mašīnām stāvot Doma laukumā, pieņēma lēmumu par Latvijas Republikas valstisko statusu. Nākošo dienu laikā, kad kļuva skaidrs, ka pučs nav izdevies, sākās intensīvas sarunas ar jau pazīstamiem kontaktiem un, sekojot Islandei, krītošu domino kauliņu veidā Latvijas pilnas suverenitātes atkalatzīšanu izteica vairākas Eiropas valstis ar kulminācijas punktu Bonnā, 27.augustā. Vācijas īpatsvars Eiropas politikā bija ievērojams, Vācijas efekts ievērojami paātrināja visu pārējo valstu Latvijas valsts atkalatzīšanu. Bija sevišķs gandarījums, ieņemot vietu Eiropas institūcijās, pie kuru durvīm mēs gadiem bijām velti klauvējuši. Septembra sākumā Latviju atzina arī ASV un Krievija. 17.septembrī Latvija kļuva par pilntiesīgu ANO locekli.

Šajā sakarībā interesanti ir J. Riteņa vārdi par atgriešanos Rīgā pēc pirmās neatkarības nedēļas un vilšanās, redzot savā veidā tikai daļēju, apmalē nobīdītu J. Jurkāna un PBLA darba atzinību. J. Riteni citējot, tas liecināja par provinciāla naivuma pilnas sabiedrības

veidošanos. Nākošos gados šis fenomens bieži parādījās un nav izzudis vēl šodien. Šeit jāmin arī Rīgā bieži pieminētās epizodes par Latvijā labi redzamu politiķu lomu augusta puča laikā, kuri uz savu sevišķi draudzīgo saišu pamata esot aiztaupījuši Latvijai asins izliešanu. Pagaidīsim uz papildus arhīvu atvēršanu!

1991. gada novembrī Rīgā notika paplašināta PBLA valdes sēde. PBLA varēja justies gandarīta, ka četru dienu laikā valdes sēdē aicināti iegriezās turpat vai viss Ministru kabinets un AP prezīdijs kā arī daudzi deputāti. Pēc svinību dienām un balles iestājās tāds kā atskurbums. Mēs sapratām, ka Latvija stāv nepārskatāmu pārejas perioda problēmu priekšā. Mēs arī ievērojām, ka lielu daļu šo problēmu, sevišķi iekšpolitikā, izpratām tikai teorētiski, bet ne Latvijas kontekstā, kur pazinējiem pārredzamā, mazā sabiedriskā tīklā, katrs pazīst katru un noteicošais ir dažādu atkarību saites, tādēļ nav pilnas rīcības brīvības. Ja ticam t.s. „Čevera portfelim“, tad tikai 24 AP deputāti bija „tīri“.

No šodienas atskatoties, liekas dīvaini, ka PBLA valde izteica ”vislielāko pateicību LR Augstākai padomei par uzaicinājumu un iespēju organizēt PBLA sēdi pirmo reizi Latvijā.” Acīmredzot arī mēs vēl pakļāvāmies padomju laika domāšanai.

Ir jāpiemin, ka protokolā ieskanas neapmierinātība par sadarbības deficītiem saimniecības joslā. Ekonomiskā darba grupa, kas darbojās kopš 1990.gada A. Lamberga vadībā, bija izstrādājusi vairākus priekšlikumus un ekspertīzes telekomunikācijas un banku joslā, kas nogrima attiecīgās ministrijās bez jebkādas atbalss. No Latvijas viedokļa, bez šaubām, šis process šķita kā Rietumu pasaules mazliet uzpūtīga “gaismas nešana ar maisiem”, un reizēm mūsu ekspertiem tiešām pietrūka attiecīgās iekšējās sarunās ar Latvijas partneriem. Bez tam, kā izrādījās vēlāk, dažiem mūsu ekspertiem bija izteiktas personiskas veikalnieciskas intereses, tādējādi noārdot arī Rietumu latviešu visnotaļ ievēroto tīru, valsts attīstības vārdā neapmaksāta, brīvprātīga darba principu.

Panākumu joslā bija vairāki projekti, pie kam jāizceļ sadarbībā ar LTU un Bufalo Universitāti izveidotais Rīgas Biznesa institūts.

9. GAISMĒNAS, 1992. GADS

Atkalatgūtas valsts sajūsma un priekšā stāvoša darba entuziasms pastsāvēja vēl joprojām, bet arī PBLA priekšplānā izvirzījās tieši tas pats, kas Godmaņa kabinetam - nojausma par valsts transformācijas procesa sarežģītību. Latvijā vēl uzturējās okupācijas armija. Iekšlietu ministrija, robežapsardze, policija un daudzas citas valsts institūcijas darbojās galvenokārt krievu valodā. Ja līdz šim Rietumu latviešiem saskare bija bijusi tikai ar robežsargiem un VDK struktūrām, tad pārsteigums bija dziļa padomju mentalitātes izpausme visu līmeņu ministriju kadros, lai gan arī sapratām, ka citu kadru Latvijas valstij nav. Atšķirīgo mentalitāšu kolīzijas bija neizbēgamas, klusībā mēs šķendējāmies par no vācu pēcapvienošanās terminoloģijas aizgūto apzīmējumu “betongalvām”, bet, ja vēlējāmies klātbūtni turpināt, tad šī berze bija jāpārstrādā jaunā politiskā realitātē un domāšanā.

Pieaugošā necaurredzamība Godmaņa valdības darbā un AP likumdošanas process bija jau problemātiskāki. Jaunatgūto valsti tālāk veidojot, iestājās neizbēgama LTF frakcijas politisko uzskatu spektra paplašināšanās. Diezgan skaļi politiskā skatuvē sāka darboties Pilsoņu komiteja un citi “nacionālie grupējumi”. Pretējā polā parādījās Krievijas propogandas ietekme – Jeļcina ultimāts u.t.t. Arī *Līdztiesības* radikalizācija.

PBLA bija pārsteigta par reizēm tiešo I. Godmaņa intervenciju ĀM darbībā, vietām nostājoties J. Jurkānam pretējās pozīcijās. Mums neizprotama šķita vilcināšanās iecelt Vācijā

vēstnieku, tāpat arī īslaicīgā Vācijas premjera H. Kola vizītes atbīdīšana uz vēlāku laiku, neskatoties uz labvēlīgo H. D. Genšera nostāju pirmajā neatkarības nedēļā un vēstnieka Lambsdorfa aktīvo darbu un iespējamo lielākā Eiropas saimnieciskā spēka potenciālo ieguldījumu Latvijā. Viss tas, bez šaubām, bez jebkāda dialoga, it kā valdības darba slodzes iespaidā. Mums neizskaidrojamā kārtā pārāk "iestrēga" projekti, mēnešiem gaidot vienkāršas atbilžu vēstules, piemēram, G. Ābolam strādājot pie Latvijas zelta rezerves atgūšanas Francijā.

Sasaucoties ar politiskā spektra paplašināšanos Latvijā, veidojās attiecīgas sadarbības grupas Rietumos. PBLA ar prieku vēroja ātri pieaugošo palīdzības akciju un projektu veidošanos, bet arī ar zināmām rūpēm saskatīja tendences, kas veidojās, trimdai refleksa veidā reaģējot uz nacionāli patētisko terminoloģiju, tā, piemēram, Kanādas latviešiem pieņemot lēmumu, ka palīdzības paciņas izsniegs tikai, uzrādot Pilsoņu komitejas apliecības. Tik tiešām nepieciešamās palīdzības akcijas reizēm tomēr pārvērtās komēdijās, kad sūtījumos parādījās kaudzēm novecojušu medikamentu jeb bijušās austrumvācu armijas krājumu ģipšu apsēji. Tikpat komiska bija Latvijas muitas nostāja, dienām iesaldējot šādus sūtījumus uz robežas. Vēlāk, PBLA „FORUMĀ”, rakstā par "humpalu" (humanitārā palīdzība) šo procesu komentēja P. Elferts.

Kopumā Rietumu latviešu nostāja pret jauno Latviju kļuva negatīva, daļēji arī sakotnējās naivitātes un pārlieku optimistisku pieņēmumu iespaidā. Parādījās pirmie vertējumi: "Viņi taču ar mums vispār nevēlas runāt." Uz šī fona PBLA pieņēma lēmumu aprīlī sarīkot "minisēdi".

10. MINISĒDE VAŠINGTONĀ, 1992. GADA APRĪLIS

Šī sēde iezīmējās ar PBLA noteikti pieaugošu politiskā brieduma pakāpi. Pamatojoties uz pirmo gadu sadarbības (un nesadarbības) pieredzi Latvijā, dominēja uzskats, ka PBLA tagad ir jāklūst politiski neatkarīgākai un jāveido tieša klātbūtne Rīgā, lai autonomi vērotu un analizētu un, ja iespējams, arī tieši iespaidotu attīstības procesus Latvijā. Raksturīgi bija V. Paegles teiktais: „Mēs esam 6.000 jūdžu attālumā no Latvijas. Sakiet, kā lai mēs izsekojam un īsti saprotam, kas tur notiek?”

Tātad - lēmums par PBLA biroja dibināšanu Rīgā. Tā kā J. Lorencs jau bija vadījis biroju Minsterē un veiksmīgi organizējis arī daļēji PBLA sponsorēto Augstskolu reformu konferenci, PBLA lūdza viņu un P. Elfertu pārņemt biroja vadību.

Pārējie lēmumi:

- PBLA un zemju pārstāvniecības organizē Latvijas pilsoņu reģistrāciju
- PBLA iesaka visiem Latvijas pilsoņiem piedalīties nākošajās Saeimas vēlēšanās
- PBLA iesaka rietumu latviešiem kandidēt Saeimas vēlēšanās
- PBLA pieņem rezolūciju par okupācijas karaspēka izvešanu

Interesanta bija iepazīšanās ar t.s. "aizsardzības grupu", kuras sastāvā bija galvenokārt ASV bruņoto spēku virsnieki. Bija daudz entuziasma par Latvijas bruņoto spēku veidošanu un reformām, bet bija arī skaidrs, ka runa ir par zināmu lobiju ASV interesēs.

11. PBLA BIROJS RĪGĀ

1992. gada jūnijā atklāja biroju Elizabetes ielā 63, simboliski tieši pretī ĀM, tā atspoguļojot pirmatnējo veiksmīgo darba posmu.

Nekavējoši izveidoja PBLA valdes locekļu dežūru ciklus, braucienus visās Latvijas daļās, tiešus kontaktus ar visām politiskajām un sabiedriskajām organizācijām. Kāds no PBLA biroja allaž bija klāt AP sesijās, veidoja ik nedēļas koncentrētas preses politisko norišu atskates un analīzes. Veidojās PBLA izdevums „FORUMS”. Iecere bija radīt žurnālu ar politiska dialoga telpu, neatkarīgi no partiju politikas, risinot transformācijas laika problēmas un debatējot par dažādiem Latvijas valsts attīstības ceļiem, piemēram, - vai “latviska Latvija” ir pretstats “eiropēiskai Latvijai”, jeb arī - vai Latvijai ir piemērotāks ASV, Zviedrijas jeb Vācijas saimnieciskais modelis. Atklājās, ka vēlreiz bijām naivi, jo Latvijā tobrīd nebija laika teoretizēt un dialogu telpa citādā formā bija, piemēram, „Klubs 21”, kur ik nedēļas sastapās diplomātiskā korpusa un reizē ziņu dienesta pārstāvji, Latvijas politiķi, briestošie biznesa oligarhi gan krievu, gan latviešu pusē, citiem vārdiem, - īstenībai ļoti atbilstoša un īstenību tālāk veidojoša telpa. Valstiski ideāla domāšana, ar ko PBLA bija izgājusi arēnā, šeit spēlēja tikai perifēru lomu.

Bet Vašingtonas sēdes lēmums bija tālākejošs un arī gluži reālpolitisks: jautājums par PBLA neatkarīgas politiskas kustības vai arī koalīcijas veidošanu nākošajās Saeimas vēlēšanās. Sak, ja ar mums nevēlas runāt daļa Latvijas politiķu, tad mēs runāsim ar tautu pašī. Bija jānoskaidro priekšrocība un “pēcrocība” iespējamam “tīram” PBLA sarakstam, un, ja ne, tad - ar kuru iespējamo kustību jeb partiju būtu iespējama tālāka politikas veidošana Latvijā.

12. CEĻĀ UZ 5. SAEIMAS VĒLĒŠANĀM

Starplaikā Zviedrijā, Vācijā un citur bija izveidojušās atbalsta grupas lielākajām Latvijas politiskajām partijām. PBLA vienojās, ka vienīgais saraksts bez “pagātnes” nedrīkst tikt „izšķaidīts, izdekorējot visus sarakstus”. No otras puses, pirmās aptaujas rādīja, ka atsevišķu PBLA politiķu atpazīšanas rādītājs, izņemot G. Meierovicu, ir visai zems. Lai radītu stabilu politisku spēku partiju centrā, šķita mērķtiecīgi veidot LNNK-LTF-PBLA koalīciju. Pirmais solis bija demokrātiska preses fonda izveidosana. PBLA birojā ik otrdienās tikās LTF (Augstkalns), LNNK (Kiršteins) un PBLA (valdes locekļi). Sākotnēji uzskatu dažādība nelikās nepārvarama, galvenie mērķi bija tie paši: pēc iespējas strauja brīvas, demokrātiskas un eiropēiskas Latvijas attīstība.

Iecerēto koalīciju kā pirmā pārsteidza LNNK deklarācija, ka O. Kostanda un E. Berklāvs ir vienojušies ar Vācijas publicistu Zīgeristu par atsevišķa saraksta un preses izdevuma veidošanu. PBLA brīdinājumam par Zīgerista darbību un prāvu Vācijā, tāpat „DIENAS” rakstiem, LNNK nepiegrieza vērību, vēlāk to pat apzīmējot par “komunistisku propogandu”.

Tagad bija jauna situācija. PBLA kā nākošo apsvēra E. Levita favorizēto Satversmes frakcijas un PBLA sarakstu, papildinātu ar atsevišķiem, neatkarīgiem kandidātiem, tobrīd vēl AP un LTF frakcijā. Vienojāties piedalīties t.s. Jūrmalas konferencē, kur pieteica jaunas vēlēšanu apvienības konceptu. Sākumā, jau iepriekš izveidota iekšēja loka iespaidā, šķita, ka arī šeit PBLA spēlēs tikai dekoratīvu lomu, bet pēc garākām debatēm un daudzu neatkarīgu kandidātu, tostarp arī pazīstamu AP deputātu atbalstu, PBLA konceptam par pilnīgu demokrātisku procesu un caurredzamību visas partijas uzbūves un vēlēšanu kampaņas fāzēs,

klātesošie vienojās veidot vēlēšanu apvienību ar vēlāk izvēlētu „Latvijas Ceļa“ nosaukumu. Principā mēs vienojāmies par zināmu pirmo 20 saraksta vietu paritāti, tātad - ievērojamu PBLA iespaidu nākošās Saeimas, iespējams, lielākajā frakcijā.

Vadoties no aptauju rezultātiem, populārākie politiķi Latvijā tobrīd bija A. Gorbunovs (Nr. 1) un G. Meierovics (Nr. 3). Bija skaidrs, ka, ja G. Meierovics un A. Gorbunovs būtu vienā sarakstā, vismaz vadoties pēc aptaujām, uzvara šķita nodrošināta. Rietumu latvieši pret A. Gorbunova kandidatūru reaģēja negatīvi, bet auksti analizējot, sapratām, ka A. Gorbunova popularitāte ir patiesa tautas izteiksme, ka viņa visai vēlino konversiju un vēlāko izskaidrojumu par to latviešu tauta akceptē pilnīgi. G. Meierovics arī personiski neiebilda pret A. Gorbunova kandidatūru, toties izteikti negatīvi - par dažiem pagaidu sarakstā ieviestiem kandidātiem. Šinī laikā PBLA IB izvirzījās par aktīvāko satikšanās un debašu vietu priekšvēlēšanu politikā.

13. PBLA VALDES SĒDE JŪRMALĀ, 1993. GADA FEBRUĀRIS

Neapšaubāmi, ka pretēji 1991. gada sēdei, Latvijā reprezentatīvais un iekšējā darba elements palika otrā plāksnē. Prioritāte bija nopietna politika, PBLA pēkšņi bija izteikta loma Latvijas politiskajā skatuvē. Izrādījās, ka daļa delegātu ir ieradusies ar savu zemju ieteikumu balsot tikai par „nacionālām“ partijām. Tas viņuprāt nozīmēja - pirmā kartā LNNK. Straujās politiskās pārmaiņas Latvijā bija apsteigušas PBLA, delegāti neizprata J. Zīgerista negatīvo izstrāvojumu Eiropā. Viņi sākumā nesaprata arī PBLA taktiku, līdzveidojot LC. Pēc garām debatēm pieņēma rezolūciju, ka 5. Saeimas vēlēšanās PBLA atbalstīs labējās un centra partijas, tātad - LTF, LNNK, LC, ZS un KD sarakstus.

14. SAEIMAS VĒLĒŠANAS

5. Saeimas vēlēšanās LC kļuva par lielāko frakciju jaunajā Saeimā. Pavisam (LC, LNNK, ZS, u.c.) ievēlēja 18 Rietumu latviešus. Pirmajā valdībā bija 4 ministri (G. Meierovics, E. Levits, J. Ritenis un V. Pavlovskis): Rietumu latvieši bija vēstnieki ASV, Anglijā, Francijā un Zviedrijā. Bija radīta laba izejas pozīcija PBLA un citu Rietumu latviešu politisko uzskatu pārvēršanai aktīvā Latvijas tālākattīstības politikā.

15. NOSLĒGUMS

Rietumu latviešu visai izplatītā „vilšanās“ Latvijas politiķos, politikā un attīstība ir meklējama daudzslāņainā personiski emocionālā plāksnē. Mēs bijām Rietumos kultivējuši nereālu pašglaimojošu ainu gan par mūsu tautu, gan izlolojuši nereālus scenārijus, kā tam būt, kad Latvija atkal būs brīva. Visai skaudrā saskare ar pēcsociālisma latviešu tautu izraisīja saprotamā kārtā negatīvu, paš aizsargājošu reakciju. Reizē šī aizsargreakcija nosedz arī vainas sajūtu par tikai apmēram 29.000 reģistrētiem trimdas Latvijas pilsoņiem un atstarpi starp visus trimdas gadus rituāli solīto atgriešanos un situāciju šodien. Bez tam -- Latvijai principā ir tās pašas problēmas, kas ir citām pēcsociālisma valstīm. Latvijas attīstība atspoguļo apvienoto visas tautas spēku un reizēm arī nevarību un kūtrumu.

Es nedomāju, ka laikā starp trešo atmodu un 5. Saeimas vēlēšanām bija iespējams cits attīstības variants. Trimda – tās ir arī visas pārējās politiski aktīvās organizācijas, kā *BATUN* (*Baltic Appeal to the United Nations*), LSDSP, DV (Daugavas Vanagi), LNF (Latviešu

Nacionālais fonds) utt. -- ir godam paveikusi daudz laba Latvijas labā. PBLA loma bija izšķiroša Latvijas neatkarības atkalatzišanas procesā 1991. gadā. Trimda kā kopums noteikti ietekmēja Latvijā virzību apvienotajā Eiropā un NATO.

Un tas jau ir vairāk nekā mēs drīkstējām cerēt.

VĒRES

1. Latvijas valsts atjaunošana 1986-1993.-Rīga: LU ž. „Latvijas Vēsture“ fonds, 1998.
2. Kalniete S. Es laužu, tu lauži, mēs laužām, viņi lūza. Rīga: Jumava, 2000.
3. Ritenis J. Diplomātiskā cīņa par Latvijas Republikas suverenitātes atjaunošanu. – Rīga: LU ž. „Latvijas Vēsture“ fonds, 1999.
4. Latvijas Tautas Fronte 1988 – 1991./ Latvijas Inteligences apv – ba; Sast. Jānis Škapars.- Rīga: Jāņa sēta, 1998
5. PBLA valdes protokoli, sarakste 1991.g. –1994. g.

P. Laķis

bij. Latvijas Tautas frontes priekšsēdētājs

LTF UN PBLA SEMINĀRS ABRENĒ

1989.gada 15.-18.maijā

Atsaucoties uz Pasaules brīvo latviešu apvienības ielūgumu, 1989.gada maijā uz Franciju, trimdas tautas augstskolu "Abrene" devās Latvijas Tautas frontes (LTF) delegācija - toreizējais LTF Domes valdes priekšsēdētājs P. Laķis, valdes locekļi E. Berklavs, J. Freimanis, V. Šteins, domnieks A. Klotiņš, LTF politiskās komitejas vadītājs J. Rozenvalds, arī daži citi Tautas frontes aktīvistu. Saskaņā PBLA uzaicinājumu Latvijas pusi pārstāvēja LNNK (E. Berklavs), LSDSP (V. Šteins), Latvijas Atdzimšanas partija (J. Vidiņš). Tā bija pirmā oficiālā PBLA un LTF vadītāju plašākā tikšanās, kura izpildīja pietiekami nozīmīgu lomu Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas procesā.

Kaut arī šajā seminārā tika apspriestas diezgan daudzas ekonomikas, ekoloģijas un kultūras problēmas, nenoliedzami būtiskākais bija politiskais jautājums par Latvijas nākotni. Šo rindu autora pašreizējais kolēģis Rīgas Domē J. Freimanis pauž vērtējumu: "Viesiem no Latvijas tai laikā vēl bija oficiāli dažāda ārējā attieksme pret Latvijas neatkarības atjaunošanas jautājumu, tā realitāti un šīs atjaunošanas ceļiem. Tomēr tieši Abrenē notika, vismaz pēc LTF oficiālo pārstāvju pārlicības, pēdējais sagatavošanās process visas LTF politiskā kursa maiņai." Latvijas Tautas frontes pārstāvjiem šajā tikšanās reizē vēl nebija organizācijas sniegtas pilnvaras runāt par pilnīgu neatkarīgās Latvijas valsts atjaunošanas procesu. Tam bija vairāki iemesli.

LTF dibināšanas kongresā 1988.gada 8.-9.oktobrī šāds mērķis vēl netika iekļauts pragmatiskajos dokumentos. Daudzas runas I kongresā, arī tā emocionālā noskaņa, kura varbūt visspilgtāk izpaudās šī vēsturiskā notikuma noslēgumā, delegātiem trīs reizes dziedot "Dievs, svētī Latviju", liecināja, ka nekur nav zudis brīvās Latvijas ideāls. Tomēr politiskā situācija pēc kongresa nebija vienkārša - un ne jau tikai padomju impērisko spēku varenība to noteica. Ar reti izņēmumiem Rietumu pasaules politisko līderu nostāja bija pietiekami

skaidra - Baltijas valstu statusa jautājums ir PSRS "ieکشējā problēma", mūsu aktivitātes nedrīkst vājināt M. Gorbačova pozīcijas. Turklāt LTF bija nepieciešams iegūt laiku, lai palielinātu savu ietekmi sabiedrībā, nostiprinātos organizatoriski un finansiāli, paplašinātu informatīvo telpu. Neaizmirsīsim, ka ne jau tik plašs sabiedrības atbalsts bija LNNK vai "Helsinki - '86" - pausts atklātā formā. Ilgajos fizisko represiju un Dž. Orvela talanta cienīgas totalitārisma sociālās realitātes gados okupācijas režīmam bija izdevies saasināt cilvēka pašaisardzības izjūtas, rosināt šaubas par reālām iespējām izkļūt no varenās impērijas ietvariem un atjaunot neatkarīgu valsti.

No šodienas redzes punkta jau nav tik viegli pateikt, cik adekvāti mēs toreiz Abrenē uztvērām viens otru, izpratām Latvijas virzības sarežģītību. Tā tomēr bija vienas tautas divu atšķirīgu politiskās pieredzes veidotu pārstāvju tikšanās. Tomēr korektums mūsu attiecībās, risinot politiskos un ideoloģiskos jautājumus, saglabājās visās kopīgi pavadītajās dienās. Spēles noteikumi, kurus nosacīja tā laika realitāte, visumā tika ievēroti. Jāatzīst gan, ka, lai arī PBLA un LTF vispārējās politiskās ievirzes šo organizāciju līderi seminārā ievēroja pietiekami konsekventi, niansēs gandrīz vai katra pārstāvja orientācija bija nedaudz atšķirīga - ievērot dažādas radikālisma un pragmatisma attiecības.

Nedrīkst aizmirst vēl vienu apstākli - seminārs Abrenē Latvijas delegācijai bija ne tikai politisks akts, bet arī nozīmīgs psiholoģisks piedzīvojums. Mēs izjutām savu Rietumos dzīvojošo tautiešu patieso viesmīlību Abrenes pilī. Tika izprasta Latvijas pārstāvju vēlme kaut brīdi saskarties ar līdz šim neizjusto brīvo pasauli, rodot iespējas skatīt Triumfa arku agrā svētdienas rītā, Luāras upes gleznainās ielejas kultūrvēsturisko tradīciju pieminekļus. Līdztekus, kaut gan piesardzīgi, tomēr augošajai psiholoģiskai tuvībai saglabājās arī kādas divu atšķirīgo pasaulu nosacītās atsvešinātības izpausmes. Varbūt tās tomēr dzīsa vienā laika punktā - tajā garajā pārdomu un saskarsmes naktī, kā J. Freimaņa vēl pēc divpadsmit gadiem neaizmirstās trīs sveces. Austot mierīgai, šķietami laiskai Francijas dienai, pirms mūsu mājupceļa bija tapusi lielākā zemteksta izpratne par kopīgā mērķa vārdā veicamo.

Ne vien emocionāli, bet arī racionāli politiski vērtējot, Abrenes tikšanās sniedza impulsu 31.maija Domes valdes aicinājumam - apspriest visās LTF grupās un nodaļās jautājumu par LTF iesaistīšanos cīņā par Latvijas politisko un ekonomisko neatkarību. Varbūt tā nav nejaušība, ka šī aicinājuma teksta trīs autoru vidū bija divi Abrenes semināra dalībnieki - J. Rozenvalds un P. Laķis. Protams, tā bija viena epizode kopējā vēsturiski likumsakarīgajā virzībā, kura mums sniedza iespēju otro reizi viena gadsimta ietvaros proklamēt valstisko neatkarību. Un tomēr 31.maija aicinājums apliecināja arī individuāli psiholoģiskā faktora nozīmību laika ritējumā, it īpaši, ja tas ir saistīts ar savas tautas vairākuma vēlmēm vispārcilvēcisko vērtību kontekstā.

Par spīti modernās Rietumu sabiedrības politiskajai orientācijai, pārlicīgajai uzticībai pasaules kārtības stabilitātei mūsu viedoklis tomēr ievēroja humānisma principu vēsturisko realitāti - jebkurai etniskajai kopībai tāpat, kā ikvienam indivīdam, ir pamatotas tiesības apliecināt savu neatkarību. Arī politiskās varas viskonsekventākajā formā - valstiskuma dibināšanā, atjaunošanā vai saglabāšanā.

Abrenes seminārs stiprināja politiski romantisko cerību par latviešu vienošanos kopējās, iekšēji pretrunīgās aktivitātēs neatkarīgās valsts atjaunošanā. Realitāte pēc pāris gadiem gan izrādījās krietni skarbāka. Interesu atšķirības laikam tomēr sakņojas metafiziskos dzīves pirmsākumos, kuras nevar pārvarēt vien ar labo gribu un ideālistiskiem pieņēmumiem. Bet varbūt nostalgiskajā noskaņā dzīms patiesa vēlme veidot jaunu pārmaiņu loku mūsu valsts gaitā? Taps tas, kas nebaidīsies noticēt.

WORLD FEDERATION OF FREE LATVIANS

AMERICAN LATVIAN ASSOCIATION
LATVIAN FEDERATION OF AUSTRALIA AND NEW ZEALAND
EUROPEAN COMMITTEE FOR LATVIAN FREEDOM
LATVIAN NATIONAL FEDERATION IN CANADA
LATIN AMERICAN LATVIAN ASSOCIATION

Pasaules Brīvo Latviešu Apvienības valdes sēdes
1989.g. 13., 14., 17. un 18. maijā
Abrenē, Francijā

PROTOKOLS

PBLA valdes sēde notiek Latvijas Tautas Frontes, Pasaules Brīvo Latviešu Apvienības un Latviešu tautas augstskolas ABRENE kopīgi rīkotā semināra laikā.

Piedalās: PBLA valdes priekšsēdis Dr. Linards Lukss;
PBLA valdes priekšsēža vietnieks G. Meierovics;
PBLA valdes locekļi: A. Cipulis (LAK EC), I. Freimanis (LAK EC), A. Lauļa (LAAJ), V. Pavlovskis (ALA), B. Pinne (ALA), J. Ritenis (LAAJ), G. Siliņš (LNAK) un E. Voitkuns (LAAJ).
Dažādu iemeslu dēļ nav varējuši piedalīties:
A. Abakuks (LAK EC), A. Bērziņš (DLA), I. Rupners un M. Soikane-Trapāne (ALA).

PBLA IP priekšsēde L. Ruperte
PBLA KF priekšsēdis T. Bērziņš
LBF pārvaldes priekšsēdis V. Kārklis
DV Centrālās valdes priekšsēdis J. Frišvalds
LAK EC prezidija vicepriekšsēdis J. Muchks
ZLCP valdes priekšsēde Z. Blumberga-Vasariņa
LNPL prezidija vicepriekšsēdis G. Bērziņš
ALA valdes priekšsēža vietnieks U. Klauss
LTF Domes valdes priekšsēdētājs P. Laķis
LTF pārstāvji J. Freimanis un J. Rozentāls
LNNK vadītājs E. Berklavs
LAP vadītājs J. Vidiņš
PBLA SZI vadītāja M. Sīmane
PBLA IB darbinieks A. Balodis
ZLCP darba kopas vadītājs P. Vasariņš
ALA Āreja informācijas biroja lietv. O. Kalniņš
PBLA ģenerālsēkretāre T. Krūmiņa u.c.

Atklātās valdes sēdes daļās piedalās visi PBLA valdes locekļi (atskaitot 13. maiju, kad vēl nav ieradusies B. Pinne un V. Pavlovskis), IP priekšsēde, KF priekšsēdis, LBF pārvaldes priekšsēdis un citi organizāciju pārstāvji un viesi. Slēgtās sēdes daļās piedalās tikai valdes locekļi, ģenerālsēkretāre un vienā posmā LBF pārvaldes priekšsēdis.

P.O. BOX 4016, ROCKVILLE, MD. 20850 U.S.A. Tel. (301) 340-7646

PBLA valdes sēde Abrenē (Francija) ar Latvijas Tautas frontes pārstāvju piedalīšanos.
1989.gada 13.-18.maijs. Protokola fragments.

Latvijas Tautas Fronte (LTF)
Pasaules Brīvo Latviešu Apvienība (PBLA)

**Tautsaimniecības darba grupas
ieteikumi
saimniecisko jautājumu risināšanā
Latvijā**

Abrenē, Francijā
no 15. - 17. maijam 1989.

Pēteris Laķis (4. no labās)

Pie pusdienu galda Abrenē.
No kreisās: G.Meierovics, P.Laķis, J.Ritenis,
J.Rozenvalds, A.Cipulis

PBLA - LTF Pārstāvju Sanāksme Rīgā no 1990. gada 30. marta līdz
2. aprīlim

PROPONĒTĀ DIENAS KĀRTĪBA.

1) Vēlēšanu rezultātu analīze un nākotnes politiskā stratēģija:

- a) Ja LTF atbalstītie kandidāti saņēmuši lielu balsu vairākumu (vairāk nekā 2/3 balsu);
- b) Ja LTF atbalstītie kandidāti saņēmuši nedaudz vairāk par 50% visu balsu;
- c) Ja LTF atbalstītie kandidāti saņemtu mazāk par 50% no vēlēšanās nodotajam balsīm.

2) PBLA - LTF saķaru uzlabošana un jaunas sadarbības kvalitātes radīšana.

3) Kā mobilizēt kapitālu akūto Latvijas ekonomisko problēmu pārvarēšanai?

- a) LTF viedoklis;
- b) Trimdas viedoklis.

4) Materiāl-techniskā palīdzība jaunajiem zemniekiem un to apmācīšanas iespējas ārzemēs.

5) Trimdas palīdzība latviešu jaunās paudzes izglītošanas darbā:

- a) Ārzemēs;
- b) Latvijā;
- c) Ārzemju mācību grāmatu un līdzekļu sagāde.

7) Politisko kontaktu meklēšana Eiropas Padomē un Parlamentā, ka arī citās starptautiskās organizācijās un dažādu valstu Ārlietu ministrijās. Kopēji arpolitiskā darba projekti.

Proponētā Dienas Kārtība ir sastādīta vadoties no LTF ierosinājumiem.

Jāpiezīme, ka šo satikšanos ir ierosinājusi LTF valde, kas ir deklarējusi arī savu nevēlēšanos šai sanāksme iesaistīt citu organizāciju pārstāvjus.

Gunārs Meierovics

PBLA valdes priekšsēdis.

1990. gada 7. februārī.

P. S. Labprāt saņemtu PBLA valdes locekļu komentārus un ierosinājumus
Dienas kārtības papildināšanai.

PBLA valdes priekšsēža Gunāra Meierovica 1990.gada 7.februārī ierosinātā
dienas kārtība PBLA un LTF pārstāvju sanāksmei Rīgā,
1990.gada 30.martā - 2.aprīlī

United States Senate

OFFICE OF THE REPUBLICAN LEADER

WASHINGTON, DC 20510-7020

May 9, 1990

His Excellency Ivars Godmanis
Prime Minister

His Excellency Anatolijs Gorbunovs
President, Supreme Council

Republic of Latvia
Riga

Your Excellencies:

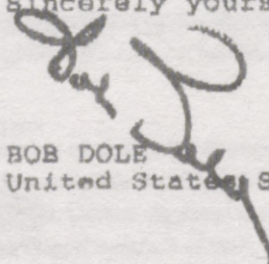
I would like to extend my warm personal congratulations to you and the members of your Government, as you assume leadership of the Republic of Latvia.

Your declaration of May 4 to restore Latvia's independence was a moment of great hope and joy to me and the tens of millions of other Americans who have long endorsed your aspirations for true independence and freedom for the Latvian people.

You and the Latvian people have demonstrated great courage, determination and wisdom in the clear and responsible course you have chosen. I will continue to do everything I can to support your peaceful quest for democracy in the challenging days ahead.

Once again, my congratulations and best wishes.

Sincerely yours,

BOB DOLE
United States Senate

ASV senatora Boba Doula (Dole) 1990.gada 9.maija apsveikuma vēstule Latvijas Republikas Ministru prezidentam Ivaram Godmanim un Augstākās Padomes prezidentam Anatolijam Gorbunovam sakarā ar 4.maija Neatkarības deklarācijas pieņemšanu

FROM: ALA-WFFL

TO: Gunars Meierovics

JAN 24, 1991 4:08PM #140

WORLD FEDERATION OF FREE LATVIANS

AMERICAN LATVIAN ASSOCIATION
LATVIAN FEDERATION OF AUSTRALIA AND NEW ZEALAND
EUROPEAN COMMITTEE FOR LATVIAN FREEDOM
LATVIAN NATIONAL FEDERATION IN CANADA
LATIN AMERICAN LATVIAN ASSOCIATION

25 January 1991

The Honourable Uffe Ellemann-Jensen
Foreign Minister of Denmark
The Ministry of Foreign Affairs
Asiatisk Plads 2
DK-1448 Copenhagen
DENMARK

Dear Mr. Ellemann-Jensen:

On behalf of the World Federation of Free Latvians, I would like to express my profound thanks to you and the Government of Denmark for actions taken by Copenhagen in the wake of recent attacks against the people of the Baltic Nations by the Soviet Union.

Other nations in the world have been slow to react, or have done nothing at all. In sharp contrast, the Government of Denmark has maintained its long-standing policy of cooperation and assistance to the Baltic Nations. Indeed, the messages which your Government delivered to the Soviet Union in the wake of the assault against civilians and non-military facilities represent nothing new. Denmark has always been in the forefront of Western European relations with the Baltic states. Was there another nation which established a Baltic information center before it was done by Denmark? Indeed not. Was there another nation which stated its views about the crackdown against the Baltics as forcefully as did Denmark? It would be difficult, if not impossible, to find one.

The day will surely come, Mr. Ellemann-Jensen, when Latvia will regain her independence and freedom. When that day comes, the people of Latvia will surely remember which nations stood most steadfastly in the positions of democracy when it came time to count the friends of the Baltic states. Denmark will without question be at the very front of that line, and it is my strong feeling that that bodes extremely well for the relations which will surely develop between the Kingdom of Denmark and the free and independent Republic of Latvia.

Again, sir -- thank you, and may God bless the people and Government of your great nation.

Respectfully yours,

Gunars Meierovics
President

GM:ks

P.O. BOX 4016, ROCKVILLE, MD. 20850 U.S.A. Tel. (301) 340-7646

PBLA valdes priekšsēža Gunāra Meierovica 1991.gada 25.janvāra pateicības vēstule Dānijas Ārlietu ministram Ufem Ellemanam - Jensenam par Dānijas valdības atbalstu Baltijas tautu cīņai par savu neatkarību

LATVIEŠU TAUTAS KOPIĀBA RIETUMVĀCIJĀ
LETTISCHE VOLKSGEMEINSCHAFT IN DER BUNDESREPUBLIK DEUTSCHLAND E.V.

Lettische Volksgemeinschaft, Salzmannstr. 152, W-4400 Münster, Tel. (02 51) 21 30 97

Herrn Bundeskanzler
 Dr. Helmut Kohl
 Adenauerallee 141

5300 Bonn 1

AUSWÄRTIGES AMT

Az.: 213-320.08/2

.....
 (Bitte bei Antwort angeben)

Bonn, 26. März 1991

Telefon (0228) 17 - 0

Durchwahl 17 - 2715

Auswärtiges Amt Postfach 1148 5300 Bonn 1

Sehr geehrter Herr

Die Bundesregierung hat die "Baltische Problematik" der Baltischen Staaten in Gesprächen mit der Sowjetunion und völkerrechtlich und völkerrechtlich entgegengesetzte Diktat der Gültigkeit der Baltischen Staaten

Die Bundesregierung hat den Baltischen Staaten ein beidseitiges Verständnis zwischen den Regierungen der beiden Länder ein drucksvoller Wunsch nach nochmaliger Bestätigung

Die Gespräche sind im vergangenen Zeitraum in der Bundesrepublik Deutschland handlungsfähig und die Handlungsfähigkeit

An den
 Vorsitzenden der
 Lettischen Volksgemeinschaft in der
 Bundesrepublik Deutschland e.V.
 Herrn Dr. A. Kadegis
 Salzmannstraße 152

4400 Münster

Sehr geehrter Herr Dr. Kadegis,

Ich danke Ihnen im Auftrag von Bundesminister Genscher für Ihr Schreiben vom 20. März 1991.

Die Bundesregierung ist - gemeinsam mit ihren Partnern in der Europäischen Gemeinschaft - der Ansicht, daß die Verwirklichung des Selbstbestimmungsrechtes einen Verhandlungsprozeß zwischen den Beteiligten über die komplizierten Fragen der "Trennung" einer über 50jährigen Zusammengehörigkeit voraussetzt. Diesen Weg haben wir auch für die Lösung der deutschen Frage akzeptiert. Dabei geben die Ergebnisse der baltischen Referenda in der Tat den baltischen Regierungen ein demokratisch legitimiertes Mandat für ihre Position gegenüber der sowjetischen Regierung; diese wird sich über die Ergebnisse nicht hinwegsetzen können. Die Bundesregierung erwartet, daß die Ergebnisse der Referenda zur Wiederaufnahme eines Dialoges, der die legitimen Wünsche der baltischen Völker nach Selbstbestimmung erfüllt, beitragen.

Es trifft dagegen nicht zu, daß die Bundesregierung die baltischen Staaten als Teil der UdSSR behandeln. Sie wissen, daß die Bundesrepublik Deutschland die Annexion der baltischen Staaten nie anerkannt hat. Unabhängig davon können wir darüber nicht hinwegsehen, daß faktisch im Baltikum eine Doppelherrschaft existiert.

Latviešu tautas kopības Vācijā valdes priekšsēža Dr. Andra Kadeģa 1991.gada 15.marta vēstule Vācijas kancleram Dr. Helmūtam Kolam.
 Vācijas Ārlietu ministrijas Padomju Savienības resora darbinieka Šefersa 1991.gada 26.marta vēstule Dr. Andrim Kadeģim

Kanclera kungam
Dr. Helmutam Kolam
Adenauerallee 141
5300 Bonn 1

1991.gada 15.martā

Augsti godājamam Valsts kancleram Dr. Kola kungam,

Vācijas valdība ir atkārtoti pasvītrojusi, ka „Baltijas valstu problēma“ ir kārtojama sarunās ar Padomju Savienību. Baltijas valstu valdībām ir līdzīga nostāju. Šādas sarunas tomēr nedos rezultātu, kamēr Padomju Savienība, pretēji Eiropas politiskajai attīstībai, neatkāpsies no savām iesīkstējušām vēstures un tautu tiesību pozīcijām un savās sarunās turpinās uzspiest Baltijas valstīm to inkorporācijas Padomju Savienībā neatgriezeniskumu.

Vācijas valdībai jā rūpējas, lai sarunas starp Baltijas valstīm un Padomju Savienību noritētu mērķtiecīgi un savstarpējās cieņas atmosfērā. 9.februāra un 3.marta referendumu ietekmīgā veida legitimizēja Baltijas Valstu valdības kā suverēnus sarunu partnerus.

Sarunas ir jāsāk nekavējoties, un tās nedrīkst ieilgt gadiem. Vācija ir atkārtoti apstiprinājusi vēlēšanos redzēt rīcības spējīgu Padomju Savienību. Tādā pašā veidā Vācijai vajadzētu rūpēties par rīcības spējīgām Baltijas valstu valdībām. Pašreizējā politiskā prakse, saskatot institucionālā plāksnē Baltijas valstis kā daļu no Padomju Savienības, nav akceptējama.

Tas attiecas sevišķi uz Eiropas kopienas institūcijām un EDSA. Ir nekavējoši jānodrošina Baltijas valstu autonoma pārstāvniecība šajās institūcijās. Kā viens no pirmajiem soļiem šinī procesā varētu būt Vācijas atbalsts Ziemeļvalstu priekšlikumam piešķirt Baltijas valstīm novērotāju statusu ārlietu ministru konferencē Berlīnē.

Latvijas valdības un PBLA vārdā, Latviešu tautas kopība Vācijā lūdz Jūs, augsti godājamais Kanclera kungs, Baltijas valstu tautas nobalsošanā izteikto vēlmi nākotnē attiecīgi atspoguļot vācu valdības nostājā un politikā.

Ar cieņu,

Dr. Kadegis
Priekšsēdis

Ārlietu ministrija
Akts 213-320.08/2

Bonna, 1991. [gada] 26.martā

Latviešu Tautas kopība Vācijā
Priekšsēdim Dr. A.Kadeģa kungam
Salzmannstrasse 152
4400 Muenster

Augsti godājamais Dr. Kadeģa kungs,

Genšera kunga uzdevumā es pateicos par Jūsu 20.marta vēstuli.

Vācijas valdība tāpat kā tās partnervalstis Eiropas Savienībā, uzskata, ka sarežģīto pašnoteikšanās jautājumu pēc 50 gadu kopēja valstiska perioda var atrisināt tikai abu pušu savstarpējā sarunu procesā.

Šādu ceļu izvēlējamies arī mēs, risinot Vācijas atkalapvienošanās jautājumus. Baltijas valstu referendumu rezultāti dod Baltijas valstu valdībām demokrātiski leģitimizētu mandātu pret Padomju Savienību, kura turpmāk nedrīkstēt ignorēt šos rezultātus. Vācijas valdība cer, ka referenduma rezultāti veidos pamatu sarunu atjaunošanai par likumīgu Baltijas tautu pašnoteikšanos.

Nav tiesa, ka Vācijas valdība uzskatītu Baltijas valstis par daļu no Padomju Savienības. Jūs zināt, ka Vācija nekad nav atzinusi Baltijas valstu aneksiju. Neraugoties uz iepriekšminēto, mēs nevaram neredzēt, ka faktiski Baltijas valstīs pastāv divvaldība.

Mēs saprotam, ka Baltijas republikas vēlas piedalīties EDSA darbībā. Šīs problēmas risinājuma priekšnoteikums ir Baltijas valstu un Padomju Savienības savstarpēja vienošanās, no vienas puses, un visām EDSA dalībvalstīm, no otras puses.

Ar cieņu,
Šēfers
Padomju Savienības resors

Latvijas Tautas frontes 2.kongress Rīgā 1989.gada 8.oktobris

2.rindā no kreisās: Imants Freimanis, Gunārs Meierovics, Jānis Rītenis,
Kristīne Čakste un Atis Lejiņš

PBLA un Latvijas Brīvības fonda padomes ārkārtas sēde Rīgā 1991.gada 19.novembris

Centrā no kreisās:
ASV sūtnis Latvijā Ints Siliņš un PBLA valdes
priekšsēdis Gunārs Meierovics

No kreisās:
PBLA ģenerālsēkretāre Tija Krūmiņa,
PBLA valdes priekšsēdis Gunārs Meierovics un
PBLA valdes priekšsēža vietnieks
Valdis Pavlovskis

PBLA un Latvijas Brīvības fonda padomes ārkārtas sēdes dalībnieki pie Brīvības pieminekļa
1991.gada 19.novembris

Latvian National Front 2. kongress Rīga
1963.gada oktobris

Nacionālo kultūru būs iespējams saglabāttikai tad, ja katrs individuus to
uzskatīs par pašvērtību, kas dod dzīvei jēgu.

Visvaldis Klīve

Laikraksts "Laiks", 1963.gada 2.oktobrī

VII

PASAULES BRĪVO LATVIEŠU APVIENĪBAS TAUTAS BALVA

PASAULES BRĪVO LATVIEŠU APVIENĪBA

AMERIKAS LATVIEŠU APVIENĪBA
LATVIEŠU APVIENĪBA AUSTRĀLIJĀ UN JAUNZĒLANDĒ
LATVIEŠU NACIONĀLĀ APVIENĪBA KANĀDĀ
RIETUMEIROPAS LATVIEŠU APVIENĪBA
DIENVIDAMERIKAS LATVIEŠU APVIENĪBA
KRIEVIJAS LATVIEŠU KONGRESS

PASAULES BRĪVO LATVIEŠU APVIENĪBAS BALVAS NOTEIKUMI

1) Lai apliecinātu cieņu un izteiktu Rietumos dzīvojošo latviešu pateicību izciliem zinātnes, nacionālpolitiskiem, sabiedriskiem un mākslas darbiniekiem, kā arī jaunatnes audzinātājiem un izciliem fiziskās kultūras reprezentantiem, kas ar saviem darbiem un sasniegumiem ir palīdzējuši cittautiešiem izprast latviešu tautas brīvības centienus, ir cēlušī godā un popularizējuši latviešu vārdu, kā arī snieguši paliekamas mākslas vērtības, Pasaules brīvo latviešu apvienība nodibina PBLA BALVU, kas piešķirama gan fiziskām, gan juridiskām personām vai institūcijām.

2) PBLA balvu ir tiesīga piešķirt PBLA valde.

3) Tikai PBLA sastāvošo centrālo organizāciju valdes ir tiesīgas uzstādīt kandidātus PBLA balvai. Katras centrālās organizācijas valde var uzstādīt tikai vienu kandidātu.

4) PBLA balva ir piešķirama tikai tādām kandidātām, kas balsojama rezultātā saņēmis ne mazāk kā 4 no 6 centrālo organizāciju balsīm. Šādā nobalsojumā katrai centrālās organizācijas valdei ir tikai viena balss.

Katrai centrālās organizācijas valdei ir jādod "par" vai "pret" balsojums kandidātam, kas preferanses balsojumā (skat. 9.pantu) ir ieguvis visvairāk punktu. Gadījumā, ja neviens no kandidātiem nesaņem 4 centrālo organizāciju balsis, PBLA balva tajā gadā netiek piešķirta.

5) Centrālās organizācijas, kas sastāv PBLA un piedalās PBLA balvas uzstādīšanā un balsojumā, ir: Amerikas latviešu apvienība, Latviešu apvienība Austrālijā un Jaunzēlandē, Latviešu nacionālā apvienība Kanādā, Rietumeiropas latviešu apvienība, Dienvidamerikas latviešu apvienība un Krievijas latviešu kongress.

6) PBLA balvu var piešķirt katrā kalendārā gadā tikai vienai fiziskai vai juridiskai personai vai arī institūcijai, un vispār tikai vienu reizi.

7) PBLA balvas apmērs ir ASV \$ 2,000, ko apbalvotam vai tā pārstāvim (institūcijas gadījumā) reizē ar diplomu izsniedz Latvijas neatkarības pasludināšanas svinīgajā aktā 18.novembrī.

8) Līdzekļi PBLA balvai sastādās no PBLA ietilpstošo organizāciju gadskārtējām iemaksām, kā arī atsevišķu organizāciju vai personu individuāliem, šim nolūkam ziedotiem līdzekļiem.

9) Katra centrālā organizācija iesniedz PBLA ģenerālsekretāram līdz kārtējā gada **20.jūlijam** sava kandidāta vārdu ar motivāciju.

PBLA ģenerālsēkretārs izsūta kandidātu sarakstu visu centrālo organizāciju valžu priekšsēžiem līdz **5.augustam**.

Līdz 15. septembrim katras centrālās organizācijas valde paziņo ģenerālsēkretāram preferanses balsojuma rezultātu, t.i. visu kandidātu izvēles kārtību: pirmajai izvēlei piešķirot augstāko punktu skaitu (atkarībā no kandidātu skaita), bet pēdējai (vai vienīgai) izvēlei - vienu punktu. Šādā preferanses balsojumā maksimālais kandidātu skaits ir seši, bet minimālais ir viens. Atkarībā no kandidātu skaita, preferanses balsojumā kandidātiem piešķirto punktu skaits var būt no 6 līdz 1, no 5 līdz 1, no 4 līdz 1, no 3 līdz 1, no 2 līdz 1 un viens. Visiem kandidātiem ir jāpiešķir preferanses balsojuma pilni punkti, un punktiem ir jābūt atšķirīgiem.

Līdz 28.septembrim PBLA ģenerālsēkretārs paziņo centrālo organizāciju valžu priekšsēžiem preferanses balsojuma rezultātu.

Līdz 15.oktobrim centrālām organizācijām ir jāpaziņo PBLA ģenerālsēkretāram savas valdes nobalpojums par vai pret kandidātu, kurš minētā preferanses balsojumā ir ieguvis visvairāk punktu. Ja preferanses nobalpojums noslēgtos ar neizšķirtu rezultātu, galīgam nobalsojumam izraugāms kandidāts, kurš ieguvis visvairāk pirmās vietas balsis, (tad tālāk 2.vietas balsis utt.). Ja arī tas nedotu atrisinājumu, tad izraugāms kandidāts, kuras dzīves vietas kontinentā ir bijis vismazākais PBLA balvas piešķirumu skaits.

Līdz 28.oktobrim PBLA ģenerālsēkretārs izsūta centrālām organizācijām paziņojumu par PBLA balvas piešķirumu.

Visi augšminētie iesniegumi PBLA ģenerālsēkretāram ir jāizdara rakstveidā, kas apstiprinātu termiņa izpildīšanu pēc noteikumiem. Telefoniski, telegrāfiski un mutiski paziņojumi ir jāapstiprina rakstiski pēc iespējas drīzā laikā.

10) Visi centrālo organizāciju balsojumi par PBLA balvas kandidātiem un balvas piešķiršanu ir konfidenciāli.

PBLA balvas piešķiršanu publiski var paziņot tikai īsi pirms 18.novembra valsts svētku sarīkojuma laika.

11) Šo noteikumu neizpildīšanas gadījumā attiecīgo kandidātu uzstādīšanas un balsošanas rezultāti kļūst nederīgi.

Piezīme - PBLA balvas noteikumi apstiprināti PBLA valdes rakstveida balsošanā 1993.gada jūnijā.

PBLA (TAUTAS) BALVU IR SAŅĒMUŠI:

1963	Prof. Jānis Kuga	scenogrāfs, gleznotājs
1964	Prof. Ludis Bērziņš	teologs
1965	Jānis Sarma	rakstnieks
1966	Jāzeps Rancāns	bīskaps
1967	Dr. Arnolds Spekke	vēsturnieks, sūtnis
1968	Prof. Dr. Edgars Dunsdorfs	vēsturnieks
	Alfrēds Bērziņš	sabiedriskais darbinieks
	Mārtiņš Zīvertis	dramaturgs
1969	Dr. Zenta Mauriņa	filozofe
1970	Pulkv. Vilis Janums	sabiedriskais darbinieks
1971	Dr. Leonīds Slaucītājs	ģeofiziķis
1972	Andrejs Eglītis	dzejnieks
1973	Minsteres latviešu ģimnāzija	
1974	Prof. Dr. Pauls Kundziņš	arhitekts
1975	Prof. Dr. Pauls Jurēvičs	filozofs
1976	Ruta Šmite	daudz bērnu māte
1977	Prof. Augusts Annuss	gleznotājs
1978	Gunārs Rode	brīvības cīnītājs
1979	Anna Ziedare	pedagoģe
1980	Anšlavs Eglītis	rakstnieks
1981	Bruno Albāts	sabiedriskais darbinieks
1982	Pulkv. Aleksandrs Plensners	literāts
1983	Helmers Pavasars	komponists
1984	Arnolds Lūsis	arhibīskaps
1985	Ēriks Biezaitis	muzikologs
1986	Vilis Hāzners	sabiedriskais darbinieks
1987	grupa "Helsinki'87"	
1988	Ādolfs Šilde	vēsturnieks
1989	Gunārs Astra (post mortem)	brīvības cīnītājs
1990	Jānis Širmanis	rakstnieks
1991	Kazimirs Ručs	prelāts
1992	Skaidrīte Darius	horeogrāfe
1993	Marija Ķeņģis	sabiedriskā darbiniece
1994	Tāļvaldis Ķeniņš	komponists
1995	Artūrs Ozoliņš	pianists
1996	Latviešu skautu un gaidu kustība	
1997	Fricis Dziesma (Fricis Forstmanis)	dzejnieks
1998	Dr. Solveiga Miežīte	psiholoģe
1999	Dr. Valentīns Šloss	veterinārmedīķis
2000	Prof. Dr. Benjamiņš Jēgers	bibliogrāfs

PASAULES BRĪVO LATVIEŠU APVIENĪBA

AMERIKAS LATVIEŠU APVIENĪBA
LATVIEŠU APVIENĪBA AUSTRĀLIJĀ UN JAUNZĒLANDĒ
LATVIEŠU NACIONĀLĀ APVIENĪBA KANĀDĀ
LATVIJAS ATJAUNOŠANAS KOMITEJA—EIROPAS CENTRS
ZĀRĀDAMERIKAS LATVIEŠU APVIENĪBA

1981. gada 26. oktobrī

PBLA valdei
Centrālo organizāciju vadītājiem
Presei

PAZIŅOJUMS PAR PBLA TAUTAS BALVAS PIEŠĶIRŠANU 1981. GADĀ.

Pasaules Brīvo Latviešu Apvienības valde š.g. Latvijas valsts 63 gadu dibināšanas atcerē nolēma piešķirt 1981. gada PBLA Tautas Balvu sabiedriskam darbiniekam Bruno Albatam.

Pielietojot savas juridiskās zināšanas, Bruno Albats ir pašreizējīgi un mērķtiecīgi licis pamatus, izveidojis un nostabilizējis sabiedrības darba vadlīnijas un darbības veidu, kam šodien seko latviešu organizācijas visās patvēruma zemēs brīvajā pasaulē.

Bruno Albats ir dzimis 1908. gada 17. augustā Grenoblē, Francijā. Viņš ir beidzis Latvijas Universitātes tieslietu zinātņu fakultāti un strādājis kā tiesnesis Latvijas brīvvalsts laikā. 1944. gadā Bruno Albats dodas bēgļu gaitās uz Vāciju, kur iesaistās sabiedriskajā darbā kā Baireitas latviešu komitejas priekšsēdis un baltiešu nometnes vadītājs. 1949. gadā viņš kopā ar ģimeni izceļo uz Amerikas Savienotajām Valstīm.

1951. gadā Bruno Albats uzņemas Amerikas Latviešu Apvienības sekretāra un vēlāk ģenerālsekretāra pienākumus. Latviešu trimdas sabiedrības darbam pieaugot, paplašinās arī Bruno Albata darba lauks. Līdztekus ĀLA's ģenerālsekretāra darbam, viņš uzņemas pildīt ģenerālsekretāra pienākumus arī Pasaules Brīvo Latviešu Apvienībā, iesaistās Apvienotās Baltiešu Komitejas darbā, pārziņ ĀLA's un PBLA Kultūras Fondus, un, nodibinoties Latvijas Brīvības Fondam, pārņem arī šī fonda administrāciju.

Bruno Albata mūža darbs ir bijis šo organizāciju mērķa - Latvijas neatkarības atjaunošanas - veicināšana katru dienu ar uzcītīgu darbu patriotiskā pārliecībā.

Kad gadu nasta un darba slodze paliek arvien smagāka, 1974. gadā Bruno Albats nodod daļu sava darba nākamajai paaudzei. Bet arī to viņš dara pakāpeniski, tā, lai latviešu sabiedrības darbs varētu turpināties netraucēti. Vēl arvien viņš ir Latvijas Brīvības Fonda administrators, ĀLA archīva vadītājs un padomnieks ĀLA's un PBLA darba darītājiem.

Viņa pašreizējība, mērķtiecība un objektivitāte, veidojot un vadot trimdas latviešu aktivitātes, ir atspoguļojusās visās patvēruma zemēs brīvajā pasaulē. Viņa darbs, kas turpinās vēl šodien, ir godam pelnījis augstāko latviešu sabiedrības atzinību - Tautas Balvu.

J. Spilners

Ilgvars Spilners

PASAULES BRĪVO LATVIEŠU APVIENĪBAS valdes

P. O. BOX 16, 400 HURLEY AVENUE, ROCKVILLE, MD. 20850 U.S.A. Tel. (301) 340-7646

priekšsēdis.

Jānis Kuga 1963.gada laureāts

Pirmā oficiālā tautas balva prof. J. Kugam

PROFESORAM TO PASNIEGS
14. DECEMBRĪ BOSTONĀ

Vašingtona, D. C. (kr.) — Brīvās pasaules latviešu apvienība par oficiālu visas rietumu pasaules latviešu atzinības apliecinājumu pieņēmo Tautas balvu pirmo reizi piešķirusi prof. Jānim Kugam Bostonā. Lēmumu vienprātīgi atbalsta visu kontinentu latviešu centrālās organizācijas un balva prof. J. Kugam piešķirta par „izcili palieckamiem sniegumiem latviešu dekoratīvajā mākslā un glezniecībā, kā arī apliecinot cieņu un pateicību par viņa audzinātāja darbu Latvijas mākslas akadēmijā.” Balvas piešķiršana paziņojama 18. novembra atceres aktos.

12. decembrī prof. J. Kugam apritēs 85 mūža gadi un 14. decembrī Bostonas latviešu organizācijas rīko viņa godināšanu. Šajā gadījumā Brīvās pasaules latv. apvienības priekšsēdis prof. P. Lejiņš māksliniekam nodos arī Tautas balvu, kas noteikta 1000 dol. Tautas balvas ideja izaugusi no

vas, resp. Trimdas tautas balvas, ko ierosināja un izciliem kultūras darbiniekiem vāca tam nolūkam pašu tautiešu ierosmē nodibinātas komitejas. Pag. gadā Brīvās pasaules latv. apvienības valdes sēdē atzina, ka Tautas balva padarāma par oficiālu atzinības apliecinājumu un prof. Jānis Kuga ir pirmais, kam tā piešķirta. Turpmāk Tautas balvas apzīmējums lietojams vienīgi šai BPLA balvai.

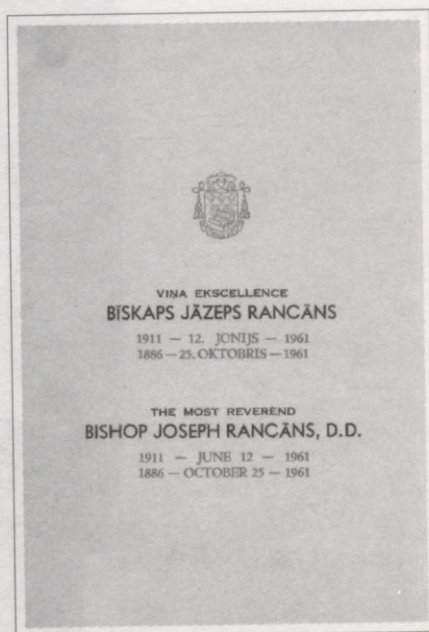
Laikraksts "Laiks",
1963.gada 16.novembris

Jāņa Kugas dekorācijas Anšlava Egliša lugai "Galma gleznotājs"
Eslingenas latviešu teātrī, 1948.gadā

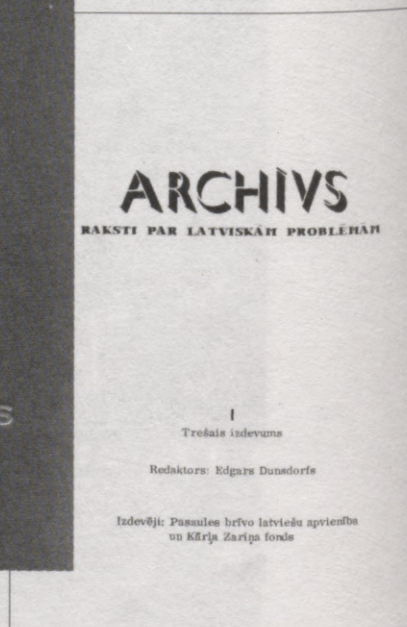
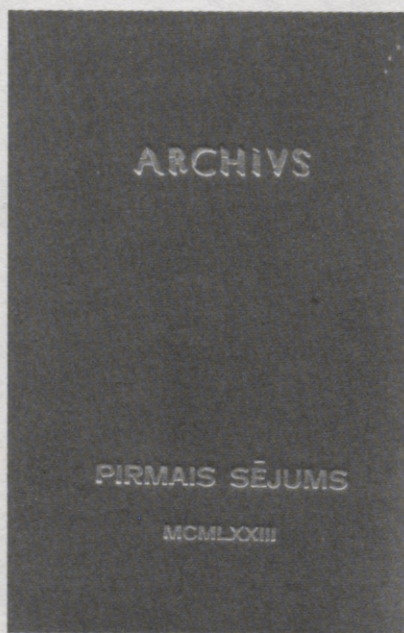
Jāzeps Rancāns

1966.gada laureāts

Edgars Dunsdorfs

1968.gada laureāts

Pauls Kundziņš
1974.gada laureāts

P.Kundziņa priekšlikumi vanšu tiltam pār Daugavu. 1976.gads

Gunārs Rode

1978.gada laureāts

Katryne PSR Tautsaimniecības ministri

281

Rodas Gunārs Osvalds

dzim. Rīga, Izraēlas ielā 3

profests

1979. g. 23. janvārī pl. 2³⁰ vaklā pie man
jā vāc būs milicijas jautāt leitnantu Ka
savam ar to, ka atrodos pie iestādes

Lai šis ir
Par to mani jau kāpinā raj. milicijas un
Ma ja es nekad arī milicijas pārbūdi šī
vēlām ievērot.

par nepareizu
daļi izpildīti šiem
ierakstos uz augu
aprot un šīs šīs
darīt uzraugājam šīs šīs

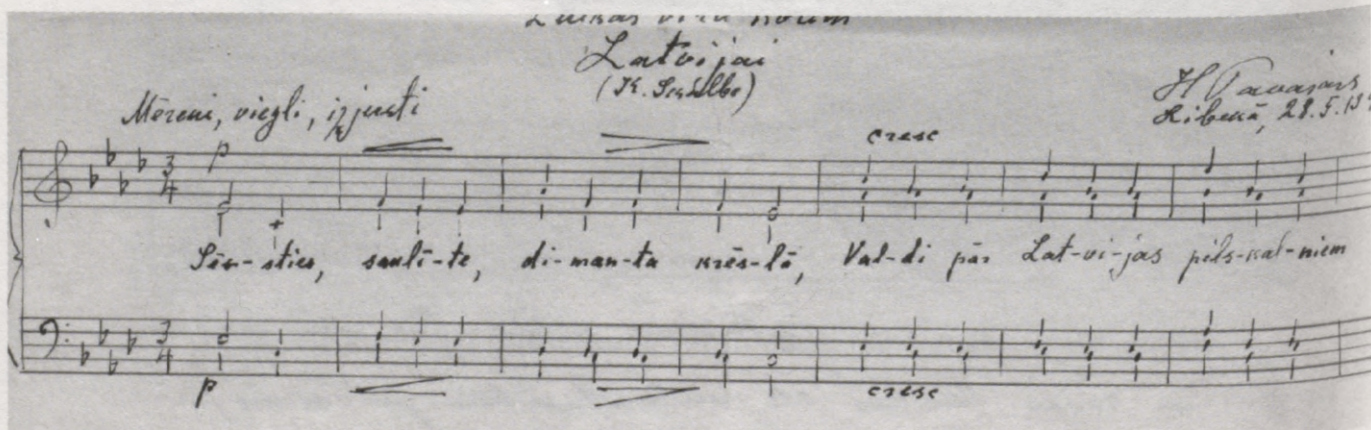
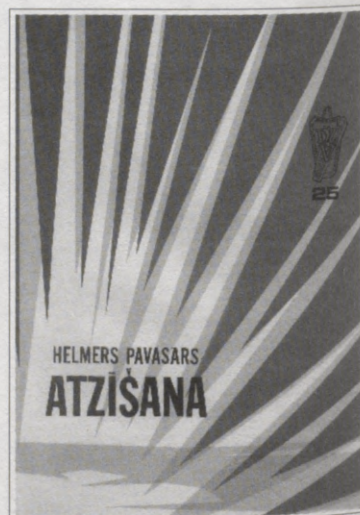
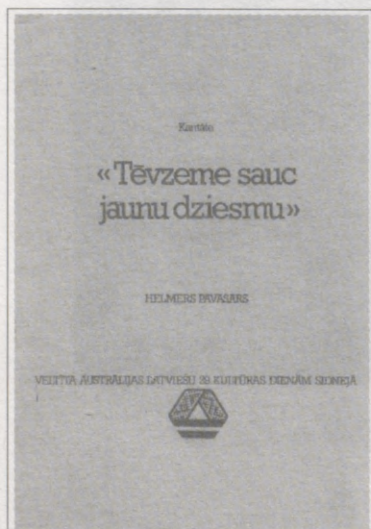
un neatbilstošs valsts - šīs šīs
jau šīs šīs šīs šīs šīs šīs
šīs šīs šīs šīs šīs šīs šīs
nodibinātāme šīs šīs šīs šīs
mani automātiski padarīja
izpildītājam šīs šīs šīs šīs

šīs šīs šīs šīs šīs šīs šīs šīs

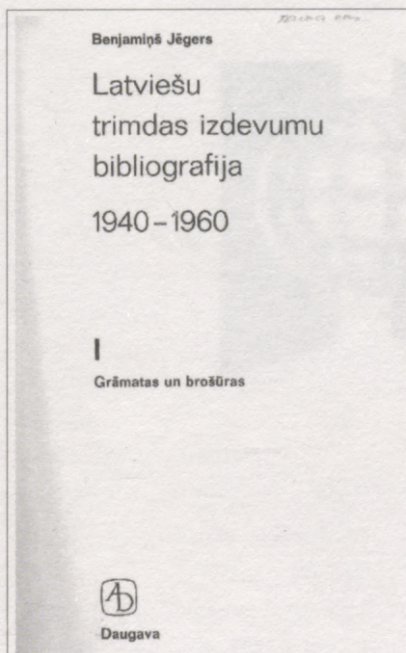
Helmers Pavasars

1983.gada laureāts

Benjamiņš Jēgers

2000.gada laureāts

Ja nebūtu latviskās izglītības sistēmas ārpus Latvijas, nebūtu arī latviešu sabiedrības un tās aktivitāšu.

Līga Ruperte

VIII

PASAULES
BRĪVO
LATVIEŠU
APVIENĪBAS
IZGLĪTĪBAS PADOME

Līga Ruperte

PBLA Izglītības padomes priekšsēde,
Ģimenes atbalsta koordinācijas centra vadītāja

Latviešiem, tāpat kā jebkurai citai grupai vai sabiedrībai, ir izteiktas, raksturīgas ideoloģijas, vērtības, vadošie uzskati un ticējumi par lietu būtību un par to, kā pasaule darbojas. Katrai grupai ir arī kopīga pagātne, kopīgas zināšanas, parašas, valoda, kultūra un daudzas citas kopīgas īpašības, kas veido grupas identitāti un ko viena paaudze nodod nākošajai ar izglītības sistēmas palīdzību. Pagātnē izglītības iegūšana bija daļēji neformāla, un to varēja pakāpeniski iegūt no savas ģimenes, cilts un apkārtnes vides. Lai arī ģimenes ietekme bērnu un jauniešu izglītībā vienmēr ir bijusi un būs neatsverama, mūsu dienās skolas un citi vairāk vai mazāk organizēti un strukturēti izglītības pasākumi veido sabiedrību un ir sabiedrībai nepieciešami, lai tā varētu saglabāt savu īpatno, kopīgo identitāti, sasniegt savus mērķus un pastāvēt.

Latviešiem ārpus Latvijas sabiedrības identitātes veidotāja izglītība, specifiski latviskā izglītība, ir nepieciešamāka un nozīmīgāka nekā tautām, kuras dzīvo pašas savā zemē un savas kultūras vidē. Dzīvojot izklaidus, starp svešautiešiem, un lielāko daļu laika un enerģijas veltot izglītības iegūšanai un darbam mītnes zemes sabiedrībā, mēs savu valodu, zināšanas par Latviju, latvisko kultūru, vērtības, ideoloģiju un latvisko identitāti nevaram iegūt no apkārtnes, neplānotos un nestrukturētos kontaktos ar vecāko paaudzi. Skolas, kursi, nometnes un citi sistemātiski un organizēti izglītības pasākumi ir vienīgais veids, kā nākošajām paaudzēm dot kopīgas zināšanas, spējas, pārdzīvojumus un izpratni, visas kopējās īpašības un pieredzi, kas veido latvisko identitāti. Ja nebūtu latviskās izglītības sistēmas ārpus Latvijas, nebūtu arī latviešu sabiedrības un tās aktivitāšu.

Latvisko izglītības sistēmu ārpus Latvijas veido papildskolas, pamatskolas un dažkārt arī vidusskolas līmenī, skolēniem mācoties nedēļas nogalēs. Latvisko izglītību var turpināt vasaras vidusskolās Garezerā un Kursā, ASV, Annas Ziedares vasaras vidusskolā, Austrālijā, Eiropas Vasaras skolā un Saulgriežos Latvijā (ārzemju latviešu organizētas). Vienīgā pilna laika latviešu vidusskolas ārpus Latvijas darbojas Minsterē, Vācijā, līdz 1998.gadam. Universitātes programmas ir darbojušās dažādās zemēs, varbūt visplašākās no tām bija Rietummičiganas universitātē, ASV, un Stokholmā. Pinneburgā pie Hamburgas no 1946.-1950.gadam darbojās Baltijas universitāte. Ārpusskolas izglītības jomā darbojās: jaunatnei – 2x2 (darbība izbeigta), visām paaudzēm – 3x3, bērniem un jauniešiem - gaidas un skauti, vasaras nometnes un svētdienas skolas.

Katrā mītnes zemē pie zemes centrālās organizācijas pastāv izglītības nozare, kura vada izglītības darbu savā zemē. PBLA Izglītības padome (IP) tika izveidota 1976.gadā, lai veicinātu un koordinētu latvisko izglītības darbu trimdas zemēs. IP sadarbojas ar latviešu mītņu zemju centrālo organizāciju izglītības nozarēm, savācot un izplatot informāciju, rīkojot globālās izglītības darbinieku konferences un koordinējot izglītības darbu ārpus Latvijas. Kopš 1990.gada IP arī veic dažādus projektus sadarbībā ar Latviju. IP locekļi ir dažādo mītņu zemju centrālo organizāciju Izglītības nozaru vadītāji.

Sadarbībā ar Latvijas IM 1991.gadā notika Pasaules latviešu izglītības darbinieku konference Minsterē ar apmēram 100 dalībniekiem no Latvijas un ārzemēm. 1992.gadā notika daudz lielāka konference Rīgā, Jāņmuižā un Špoģos ar apmēram 800 dalībniekiem (ap 80 no ārzemēm). Šī konference saucās Minstere II - Rīga. 1993.gadā Minstere III notika Minsterē, piedaloties nelielai grupai Latvijas darbmācības skolotāju, bet 1994.gadā bija Minstere IV - Jūrmala, Bulduros, ar apmēram 600 dalībniekiem (ap 40 no ārzemēm). Šo konferenču galvenais mērķis bija palīdzēt Latvijas izglītības darbiniekiem iepazīties ar izglītību Rietumos. Konferencēs gūtās atziņas tiem palīdzēja izstrādāt Latvijas izglītības koncepciju, kā arī iepazīties ar Rietumu idejām un metodēm. Latvijas izglītības darbiniekiem konferences deva apziņu, ka Rietumos ir latvieši, kuri vēlas dalīties savā profesionālajā pieredzē pedagoģijā un psiholoģijā ar saviem Latvijas kolēģiem, kam tolaik vēl nebija bijis daudz izdevības iepazīties ar to, kas pieejams Rietumos. 2000.gadā notika IZM un PBLA IP rīkotā konference "Izglītība Latvijā un pasaulē" Latvijas un ārzemju izglītības darba vadītājiem, lai tie iepazītos ar izglītības darbu Latvijā un ārzemēs un ārzemju latviešu vajadzībām šī darba turpināšanai.

Kopš 1991.gada IP Latvijā rīko vasaras kursus un seminārus skolotājiem, sociālajiem darbiniekiem, psihoterapeitiem un psihologiem. Šādi kursi ir notikuši LU Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātē, Liepājas Pedagoģiskajā akadēmijā, Sociālā darba un sociālās pedagoģijas augstskolā "Attīstībā", Medicīnas akadēmijas Psychosomātiskās medicīnas un psihoterapijas katedrā, Latvijas Psihoterapeitu asociācijā, Valsts bērnu tiesību aizsardzības centrā un, skolu valžu izkārtojumā, Talsos, Rojā, Balvos, Rēzeknē, Jēkabpilī un Rīgā.

1981.gadā Amerikas latviešu apvienības Kultūras biroja projekta ietvaros notika pirmā 3x3 nometne Garezerā, ASV. Drīz 3x3 kļuva par globālu PBLA IP projektu. 3x3 idejai IP atrada iedzīvinātājus, un 3x3 uzsāka darbību ASV Rietumkrastā, ASV Austrumkrastā (Katskiļos), Austrālijā, Anglijā, Zviedrijā, Francijā un kopš 1990.gada - arī Latvijā. Katru gadu notiek septiņas nometnes - viena Austrālijā, pa divām ASV, Anglijā (viena no tām angļu valodā - jaukto laulību ģimenēm) un Latvijā. 3x3 ir nometnes/saieti visu paaudžu latviešiem visā pasaulē latvisko zināšanu paplašināšanai, latviskās kopības sajūtas veicināšanai, latvisko ģimeņu stiprināšanai un latviskās draudzības sekmēšanai. Latvijā šiem 1981.gadā uzstādītajiem mērķiem nāca klāt vēl viens - latviskās kultūrvides attīstīšana. Kopš pirmās nometnes Garezerā (1981.g.) līdz 2001.gada martam ir notikušas 123 nometnes ar 16698 dalībniekiem. PBLA ar līdzekļiem atbalsta Latvijas 3x3 nometņu darbību, kā arī palīdz piedalīties nometnēs Krievijā dzīvojošiem latviešiem.

1995.gadā IP darbības ietvaros tika izveidots Ģimenes atbalsta koordinācijas centrs (ĢAKC), par kura nepieciešamību liecināja Latvijas 3x3 nometņu Ģimenes semināru lielā popularitāte un tur gūtā pieredze. PBLA piešķir līdzekļus darbībai (apmēram \$33000.- no 1995. - 2001.gadam), lai ĢAKC varētu sasniegt savus mērķus - piedāvāt bezmaksas psiholoģisko atbalstu, palīdzību un informāciju par ģimeņu psiholoģiju, ģimenēm Latvijas lauku rajonos, pat vistālākajās Latvijas malās. Piecu gadu laikā ĢAKC programmā ir bijušas iesaistītas 87 grupas ar 12 - 20 dalībniekiem katrā, un daudzas grupas gaida iespēju nākotnē iesaistīties šajā projektā. Grupas izveidojās pēc pašu interesentu iniciatīvas, un tās ir atvērtas ikvienam. Pēc vienošanās par nodarbību vietu un laiku, ĢAKC konsultanti apmeklē grupu katru otro nedēļu, līdz ir izņemts apmēram 32 stundas garais nodarbību cikls. Nodarbību

mērķis ir veicināt pozitīvu saskarsmi un labvēlīgas emocionālās attiecības ģimenes locekļu starpā, stiprināt ģimenes locekļu pašcieņu un atbildības sajūtu un izveidot vidi, kurā valda savstarpēja uzticība un tiek sniegts un saņemts atbalsts. Uzmanība tiek pievērsta arī to problēmu risināšanai, kuras rada alkoholisms un vardarbība ģimenē, kā arī īpašajiem apstākļiem, kuri rodas ģimenēs, kurās kopā dzīvo trīs paaudzes, kurās bērnus audzina tikai viens no vecākiem, kurās vienam vai abiem partneriem ir vismaz viens bērns no iepriekšējām saistībām. Daudzi no ĢAKC grupu dalībniekiem ir skolotāji, kuri savukārt spēj palīdzēt saviem kolēģiem, skolēniem un skolēnu vecākiem. Veiktais pētījums rāda, ka piedalīšanās ĢAKC grupas dalībniekos mazina depresiju un veicina pozitīva paštēla veidošanos, kas savukārt, palīdz labāk tikt galā ar dzīvi un tās problēmām. Pēc nodarbību cikla beigšanas dalībnieki var iestāties nodibinātajā Latvijas Ģimenes atbalsta grupu asociācijā un piedalīties tās nodarbībās.

IP ir pateicīga PBLA valdei un tās priekšsēdim par morālo un materiālo atbalstu projekta iedzīvināšanā. Vislielākā pateicība pienākas daudzajiem IP projektu darbiniekiem un dalībniekiem kā ārzemēs, tā Latvijā par veltīto laiku, enerģiju, zināšanām, talantiem un līdzekļiem. Šis devums nodrošināja veicamo projektu sekmes.

Līga Ruperte

PASAULES BRĪVO LATVIEŠU APVIENĪBA

AMERIKAS LATVIEŠU APVIENĪBA
LATVIEŠU APVIENĪBA AUSTRĀLIJĀ UN JAUNZELANDĒ
LATVIEŠU NACIONĀLĀ APVIENĪBA KANADĀ
LATVIJAS ATJAUNOŠANAS KOMITĒJA—EIROPAS CENTRS
Dienvidamerikas LATVIEŠU APVIENĪBA

1978. gada 22. maija

Augsti godājamie visiem

PBLA Izglītības padomes locekļiem:

Asja Lejiņa - ASV
Dzidra Pūmale - Anglijā
O. Aizstrautam - Austrālijā un Jaunzelandē
G. Gedulis - Dienvidamerikā
J. Mežaks - Kanadā
M. Lizdiks - Vācijā
G. Pāvuls - Zviedrijā

Esat sveicināti!

Atkārtoti Jūs informēju, ka Pasaules Brīvo Latviesu Apvienības valde savā 1976. gada 1. jūlija sēdē Toronto, Kanadā pieņēma sekojošu lēmumu: "Latviskās izglītības darba koordinēšanai un veicināšanai dažādajās trimdas zemēs - Austrālijā (Jaunzelandi iekļaujot), Amerikā, Kanadā, Vācijā, Anglijā, Zviedrijā, Venecuēlā un citur - radāma PBLA Izglītības padome. Izglītības padomes locekļi ir dažādo zemju izglītības nozaru vadītāji, kas no save vidus izrauga priekšsēdi. Priekšsēdi ievēl uz diviem gadiem (līdzīgi PBLA valdes priekšsēdim), un viņa amatam posmu skaits nav ierobežots."

Kopš 1976. gada 1. jūlija par Izglītības padomes priekšsēdi bija ievēlēts uz diviem gadiem Gunars Pāvuls - Zviedrijas Latviesu Centrālās Padomes Izglītības nozares vadītājs, kura pilnvaras izbeidzas s.g. 1. jūlijā.

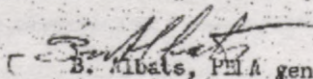
PBLA valdes prietis Dr. Ilvars Spilners savā s.g. 14. februāra apkārt rakstā visiem PBLA valdes locekļiem un kontinentu un zemju centrālo organizāciju vadītājiem bija lūdzis gādību, lai zemju izglītības nozaru vadītāji būtu par to informēti un nominētu kandidātus šim amatam līdz s.g. 15. septembrim, līdz ar uzstādītais kandidāta rakstveida piekrišanu, ka būtu ar mieru šo amatu uzņemties. Bija norādīts, ka nominācijas jāiesūta PBLA ģenerālsekretāriātam.

Prietis Spilners savā apkārt rakstā bija aprādījis, ka centrālo organizāciju priekšsēdēm ir jāpūpējas, lai par šo kandidātu uzstādīšanu būtu informēti visu zemju izglītības nozaru vadītāji.

Informēju, ka līdz šai dienai ir uzstādīts tikai viens kandidāts - līdzšinējais priekšsēdis Gunars Pāvuls, ko uzstādījis Asja Lejiņa ASV kopā ar ALA's valdes prieti Jāni Riekstiņu.

Vēlēšanas, resp. balsošana notiks aizklāti. Lūdzu izbildēt klāt pievienoto balsošanas zīmi un to ievietot pievienotā mazā aploksnē (bez vārda). Šo mazo balsošanas aploksnī bez vārda, kas apzīmogota, lūdzu aizlīmēt un atsūtīt sekretāriātam pievienotā lielākā aploksnē ar sūtītāja vārdu, ar pasta zīmogu vēlākais 5. jūnijs, lai 10. jūnijā, kad sekretāriātā uz sēdi būs revīzijas komisijas locekļi, varētu saskaņot nodotās balsis.

Ar cieņu

B. Albata, PBLA ģenerālsekretāriāts.

P. O. BOX 16, 400 HURLEY AVENUE, ROCKVILLE, MD. 20850 U.S.A. Tel. 301/340-1914

**PASAULES
BRĪVO LATVIEŠU
APVIENĪBA**

AMERIKAS LATVIEŠU APVIENĪBA
LATVIEŠU APVIENĪBA AUSTRĀLĀ UN JAUNZĒLANDĒ
LATVIEŠU NACIONĀLĀ APVIENĪBA KANĀDĀ
LATVIJAS ATJAUNOŠANAS KOMITEJA—EIROPAS CENTRS
DIENVIDAMERIKAS LATVIEŠU ORGANIZĀCIJAS
IZGLĪTĪBAS PADOME

SEP 11 1978

4.9.78.

PBLA ģenerālsekretāram
B.Ālbata kungam.

Vispirms vēlos Jums izteikt pateicību par līdzdarbību un ieguldīto darbu sakarā ar PBLA Izglītības padomes priekšsēža vēlēšanām. Ar šo arī apstiprinu, ka esmu saņēmis attiecīgos materiālus un vēlēšanu rezultāta paziņojumu. Ceru, ka arī priekšā stāvošā darbības periodā mūsu sadarbība būs tik pat teicama kā līdz šim un varēsim kopā veikt jaunus pasākumus.

Šai vēstulē norādu Izgl. padomes norāķinus par 78. gada pirmo pusī. Kā redzams, vēl manā rīcībā ir daļa līdzekļu. Man ir bijusi iespēja daļu no izdevumiem segt ar zviedru piešķirtiem līdzekļiem (neoficiāli), tādēļ Izgl. padomes izdevumi patreiz ir minimāli.

Realizējot Izgl. padomes locekļu lēmumu, drīzumā būs jāķerās pie praktiskiem darbiem Trīmdas latviešu skolu vēstures izdošanai. Daļu no iespēšanas izdevumiem ceram iepemt no interesentu iepriekšējās pierakstīšanās un iemaksām. Kaudu jāiemaksā attiecīgā PBLA kontā, ko jāizziņo latviešu laikrakstos. Tādēļ lūdzu, iespējami drīz, man atdot nepieciešamo informāciju un attiecīgā konta nummuru paziņošanai laikrakstos. Lūdzu arī ieteikumus iemaksu kārtošanai no citām valstīm.

Ar aīrsnīģiem sveicīenīem

G. Pāvuls

Ģunārs Pāvuls

PBLA Izgl. padomes priekšsēdis

PBLA Izglītības padomes dibinātāji,
zemju pārstāvniecību izglītības nozaru vadītāji 1976.gadā

No kreisās: Jānis Mežaks (LNAK), Gunārs Pāvuls (ZLCP), Jānis Riekstiņš (ALA),
Anna Ziedare (LAAJ), Miķelis Lizdiks (LCPV), Osvalds Aizstrauts (LAAJ),
Guntars Gedulis (DLA), iztrūkst Alfreds Grigulis (LNPL)

3 x 3 DARBĪBAS VADLĪNIJAS

3 x 3 ir pasaules mēroga kustība, kurā iekļaujas nometnes visu vecumu latvieši dažādās zemēs. 3 x 3 kustību koordinē PBLA izglītības padome.

3 x 3 mērķi ir: - latvisko zināšanu paplašināšana
 - latviskās kopības izjūtas veicināšana
 - latvisko ģimeņu stiprināšana
 - latvisko draudzību sekmēšana

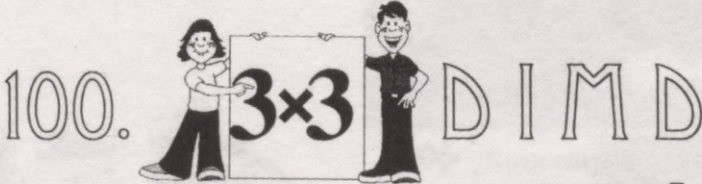
Dažas no 3 x 3 nometņu īpašībām:

1. Ideāls dalībnieku skaits - no 75 līdz 250, vadoties no vietējiem apstākļiem un iespējām.
2. Komplektējot dalībnieku sastāvu, būtu vēlams vecuma, ģimenes stāvokļa, un ikdienas pamatnodarbošanās dažādības.
3. Bērni līdz 12 g.v. veido apmēram trešdaļu no dalībnieku kopskaita.
4. 3 x 3 programmā ietilpst dažādas aktivitātes:
  - koppreferāti - visiem pieaugušiem dalībniekiem
  - ievirzes - dalībnieku skaits no 6 līdz 20, šīs var būt "roku" vai "galvas" aktivitātes. Dalībnieki piedalās vienā vai divās ievirzēs atkarībā no tā, vai tā ir garā ievirze kas aizņems visu nedeļas laiku (no 20 līdz 30 stundām) vai īsā ievirze kas aizņems pusi no šī laika. Dalībniekiem mainīt ievirzes nav vēlams.
  - puduri - dažādas aktivitātes - dziedāšana, dejošana, sports utt. kas ik dienu aizņem līdz pusotrai stundai.
  - vakara programmas - pirmajā daļā iesaista nodarbības ar bērniem.
5. 3 x 3 simbols ir Dieva zīme.
6. 3 x 3 dziesma ir "Ko dziedāšu, ko runāšu" (J. Vītols).
7. Nometnes oficiālais nosaukums ir 3 x 3 ar precīzu gada un vietas norādi.
8. Vadītāju un nometnes atrašanās vietu izvēlas gadu pirms nometnes sākuma.
9. Programmai jābūt precīzētai un apstiprinātai sešu mēnešus pirms nometnes sākuma.
10. Dalībnieku pieteikšanās laiks - ne vēlāk kā sešas nedeļas pirms nometnes atklāšanas.
11. Bērniem koppreferātu un ieviržu laikā paredzēta atsevišķa programma. Bērni, kuri jaunāki par astoņpadsmit gadiem, nometnē nedrīkst būt bez vecākiem vai vecāku izraudzītiem aizbildņiem.
12. Nometnē tiek veicināta dalībnieku savstarpējā iepazīšanās, vienmēr nēsājot vārda kartes, uzturot neformālu, draudzīgu atmosfēru, cenšoties lietot uzrunu "Tu", maltītēs un nodarbībās sēžot kopā ar cilvēkiem kurus viņi nepazīst.
13. Visās aktivitātēs veicina dalībnieku aktīvu piedalīšanos un uztur nometnes radošo garu, dominē mijiedarbība, atklātība un dalībnieku vienlīdzība ar pasniedzējiem (ja ne viņu specialitātē, tad citās aktivitātēs).
14. Ja iespējams pie maltītēm dzied galda dziesmu vai skaita lūgšanu.
15. Pēc vakara aktivitātēm dzied vakara dziesmu.
16. Aktivitātes sāk un pabeidz precīzi noteiktajā laikā.
17. Vēlams nometnes biblioteka.
18. Vēlams izdot nometnes avīzi.

19. Nometni atklāj uzvelkot karogu un dziedot "Dievs, svēti Latviju".
20. Nometni slēdz dziedot "Daugav' abas malas".
21. Dalībnieki saņem visu nometnes dalībnieku vārdu un adresu sarakstu, lai veicinātu savstarpēju sazināšanos.
22. Vēlas lai vairākums lektoru nometnē piedalītos visu laiku.
23. Lai sasniegtu savus mērķus, 3 x 3 nometnei nepieciešami ļoti labi kvalificēti lektori, kuri savu vielu prot pasniegt saistošā veidā, kā arī izcili labs organizēšana un administrēšanas darbs.
24. Iespēju robežās jāveicina un jāatbalsta daudzbēmu ģimeņu piedalīšanos.
25. Lai veicinātu kopējo darbu, dalībnieku savstarpējo iepazīšanos un iekļaušanos nometnes ritmā, viesi no ārpusē nav vēlami.
26. Alkohola lietošana 3 x 3 nometnē ir nevēlama.

PBLA Izglītības padome

Garežera Ziņas # 87

100. 3x3 D I M D

GAREZERĀ

Simtā dimd, simtā dimd
Apkārt Garam ezeram:
 Trisreiztris kopā nāk,
 Jubilejas dziesmu sāk.

Krāšņi stikli, cēlas rotas,
 Goda tērpus meitas dar'!
 Keramiķi mālus vej,
 Tautas zintis godā ceļ.

Politiski tekarsuši,
 Literāti mierinoši,
 Simtajā nometnē
 Tautas balsis gavilē.

Rotkaļi ar karstu guni
 Izlej bronzas cirvišus.
 Tikpat kā ar vejas rulli
 Rullē lletās aproces.

Trijas dienas lietl lija
 Simtajā trīs reiz trīs.
 Lielas peļķes, lietussargi
 Tie bij mūsu rita darbi.

Keramiķiem podi sprāga,
 Bumsid' rullallā!!!
 Kāpēc krāsni tādi joki,
 Johairidirā!

Vitrāzā stiklus griež,
 Stangās tie tik knikāķ.
 Apgrauž maļas, svinā līek,
 Skatīstas bildes tiek.

**PIRMĀS UN SIMTĀS NOMETNES
DALĪBĪNIEKI.**

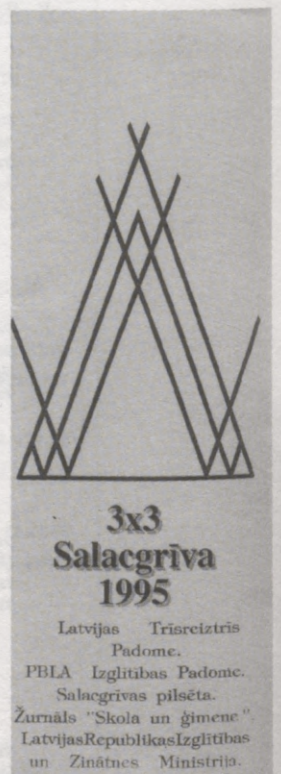
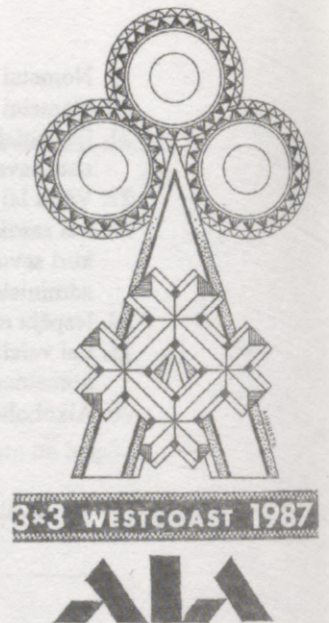
**PALDIES JUMS VISIEM PAR
 PIEDALĪŠANOS, DRAUDZĪBU, DARBĪ-
 BU, ROSĪBU, IZTURĪBU, SIRSNĪBU,
 CENTĪBU, IZNESĪBU, DEDZĪBU, CERĪ-
 BU, DALĪBU, PALĪDZĪBU, OMULĪBU,
 AUŠĪBU, DAUDZBALSĪBU, DEVĪBU,
 TĪRĪBU, ĪPATNĪBU, GODĪBU, IECĪTĪ-
 BU, GUDRĪBU, KAISLĪBU, PIEDERĪBU,
 UZMANĪBU, SMALKJŪTĪBU UN
 MĪLESTĪBU.**

Jūsu - *Ieva Johnson*

Statistika par 3x3 nometni :

148 dalībnieki
 13 piedalījušies pirmajā 3x3 nometnē
 Ģimeņu skaits: 21
 Ieviržu skaits: 13
 Jaunākā dalībniece: Māra Treiberģa, ½ g.v.
 Vecākais dalībnieks: Aleksandrs Vittands 90 g.v.

-37-

3 X 3 nometnes Latvijā

APLIECĪBA

*Ar prieku apliecinām, ka
Līga
Ruperte
sekmīgi piedalījās
3x3 nometnē Madlienā*

*Latvijas Tautas fronte
Latvijas Kultūras fonds
PTBLA Drošības padome
Ogres rajona sūnniecība
Ziemeļa "Skola un Ģimene"
redakcija*

*Dainis Anāns
Māra Tupese
Līga Ruperte
Ineta Štonne
Aina Poiša
Solveiga Mieziņa*

1990. g. 3. jūlijā

Kaucminde, 1991.gads

ĢAKC 4 gadu dzimšanas diena
Gaujienā 1999.gadā

1. rindā no kreisās: Ervīns Alksnis, Arnolds Cerbulis
2. rindā no kreisās: Māra Tupese, Gunta Jakovela,
Līga Ruperte, Ineta Štonne, Aina Poiša,
Solveiga Mieziņa

Gaujiena, 1997.gads

... mums ir jāšaredz mūsu kultūras dzīve un darbība kā kā daļa no mūsu
tautas brīvības cīņas.

Visvaldis Klīve

No "Latviešu kultūras darba plāna" 1976.gadā

IX

PASAULES BRĪVO LATVIEŠU APVIENĪBAS KULTŪRAS FONDS

Ziemeļamerikas latviešu kultūras fonda funkcijas 1973.gadā pārņēma PBLA KF. ALAs valde savā 1954.gada 25.septembra sēdē, kad bija panākta vienošanās ar Latviešu nacionālo apvienību Kanādā par Ziemeļamerikas latviešu kultūras fonda darbības sākšanu, nolēma, ka tas ir solis uz vienu kopēju fondu pasaules brīvo latviešu apjomā. Par šādu kopēja fonda vēlamību iestājās arī pirmā valdes sēde Vašingtonā 1962.gadā. Beidzot 1972.gada 16.novembrī PBLA valdes sēdē Katskiļos, ASV, nodibināja PBLA Kultūras fondu (KF), kas stājās Ziemeļamerikas latviešu kultūras fonda vietā. Līdz ar to iestājās 3.posms Kultūras fonda uzbūvē brīvajā pasaulē. Tajā piedalījās pēc PBLA valdes noteiktas kārtības valdes locekļi un referenti no visām piecām centrālajām organizācijām brīvajā pasaulē: ALA, LAAJ, LNAK, LAK EC un LADA. Pamatā Kultūras fonds veidots pēc kultūras nozaļu principa. Tajā ir nozares, nodaļas, sekcijas, kas atspoguļo svarīgākās kultūras dzīves nozares. Ikvienā nozarē darbojas valdes locekļi ar vairākiem referentiem, pēc valdes noteikta skaita. KF nozaļu skaits ir nepārtraukti paplašinājies. Zinātņu nozare tagad ir sadalīta: humanitāro un sociālo zinātņu un tehnikas un dabas zinātņu nodaļās. No rakstniecības nozares tagad ir izdalīta atsevišķa preses nodaļa. No jauna radīta pēdējās nodaļa, un 1968.gadā darbojās 9 nodaļas. Ir bijušas pārrunas par jaunatnes darbu, deju un folkloras nodaļas radīšanu. Savā 6 gadu pastāvēšanas laikā PBLA KF ir sadalījis latviešu kultūras dzīves atbalstiem un balvām latviešu centrālo organizāciju iemaksātus \$69 395. Paralēli ik gadus centrālo organizāciju KF ir sadalījuši ievērojamas summas savām lokālām kultūras dzīves vajadzībām. PBLA KF valdes 1.priekšsēdis bija prof. Dr. Visvaldis Klīve, 1977.gadā priekšsēdis bija Arvēds Bolšteins, no 1978.gada – Ludvigs Reiters, bet kopš 1984. – Dr. T. Bērziņš.

PBLA KF no saviem ierobežotajiem līdzekļiem ir centies vismaz simboliski izteikt latviešu saimes pateicību rosīgākajiem darbiniekiem dažādās nozarēs par paveikto darbu visās latviešu saimes interesēs un par kultūras vērtību bagātināšanu, ar pateicību ierosinot viņus un citus trimdas saimes darbiniekus turpināt grūto darbu bieži pavisam nepiemērotos dzīves un darba apstākļos latviešu tautas un Latvijas labā.

Latvju enciklopēdija. 1962-1982 (1987)
galv.redaktors Edgars Andersons
3.sējums. – Rokvila, 1987. – 383.-395.lpp.

PBLA KF IEMAKSU UN IZMAKSU PĀRSKATS

no 1997. līdz 2000. gadam.

Gads	Iemaksas							Izmaksas	
	ALA	LNAK	LAAJ	RLA	DLA	PBLA	Kopā	Piešķirumi	Balvas
1997	\$2,000	\$800	\$1,200	\$1,200	\$0	\$20,000	\$25,200	\$20,300	\$4,000
1998	\$2,000	\$1,200	\$1,200	\$1,200	\$400	\$20,000	\$26,000	\$23,800	\$4,000
1999	\$2,000	\$1,200	\$1,200	\$1,200	\$400	\$20,000	\$26,000	\$21,250	\$5,000
2000	\$2,000	\$1,200	\$1,200	\$1,200	\$400	\$20,000	\$26,000	\$23,500	\$4,500
Kopā:	\$8,000	\$4,400	\$4,800	\$4,800	\$1,200	\$80,000	\$102,000	\$88,850	\$17,500
	8%	4%	5%	5%	1%	78%	101%	84%	16%

Kopējās iemaksas: \$102,000

Kopējās izmaksas: - \$106,350

(\$4,350)

PBLA KF IEMAKSU UN IZMAKSU PĀRSKATS

no 1973. līdz 1996. gadam.

Gads	Iemaksas					Izmaksas	
	ALA	LNAK	LAAJ	RLA *	Kopā	Piešķīru mi	Balvas
1973	\$7,500	\$200	\$0	\$500	\$8,200	\$6,475	\$2,600
1974	\$10,000	\$2,000	\$520	\$500	\$13,020	\$9,520	\$2,800
1975	\$10,000	\$2,500	\$500	\$500	\$13,500	\$9,600	\$3,600
1976	\$8,051	\$2,500	\$1,253	\$500	\$12,304	\$8,950	\$3,600
1977	\$8,155	\$2,500	\$1,603	\$500	\$12,758	\$9,200	\$3,600
1978	\$8,139	\$2,000	\$193	\$500	\$10,832	\$6,500	\$4,000
1979	\$7,655	\$2,500	\$1,222	\$500	\$11,877	\$8,000	\$4,000
1980	\$13,019	\$2,250	\$322	\$700	\$16,291	\$10,250	\$4,000
1981	\$12,565	\$2,500	\$1,146	\$700	\$16,911	\$11,200	\$3,800
1982	\$11,160	\$2,000	\$1,500	\$700	\$15,360	\$10,200	\$3,800
1983	\$10,384	\$2,000	\$2,013	\$700	\$15,097	\$10,500	\$3,500
1984	\$12,743	\$2,500	\$2,732	\$700	\$18,675	\$10,000	\$4,400
1985	\$14,000	\$2,600	\$2,000	\$700	\$19,300	\$13,700	\$4,400
1986	\$14,000	\$2,500	\$2,096	\$700	\$19,296	\$14,500	\$5,500
1987	\$14,682	\$2,850	\$2,798	\$700	\$21,030	\$13,700	\$3,700
1988	\$11,082	\$2,500	\$2,500	\$700	\$16,782	\$13,500	\$4,800
1989	\$13,496	\$2,500	\$2,477	\$700	\$19,173	\$23,000	\$4,800
1990	\$17,000	\$2,600	\$2,591	\$700	\$22,891	\$16,000	\$3,300
1991	\$15,000	\$3,300	\$3,114	\$700	\$22,114	\$17,700	\$4,400
1992	\$18,669	\$3,000	\$2,853	\$700	\$25,222	\$19,000	\$3,700
1993	\$16,500	\$3,000	\$2,645	\$700	\$22,845	\$17,700	\$4,400
1994	\$16,000	\$3,000	\$2,400	\$695	\$22,095	\$21,550	\$4,400
1995	\$12,000	\$3,000	\$2,400	\$782	\$18,182	\$15,300	\$4,000
1996	\$14,000	\$3,000	\$2,000	\$938	\$19,938	\$18,000	\$4,500
Kopā:	\$295,800	\$59,300	\$42,878	\$15,715	\$413,693	\$314,045	\$95,600
	72%	14%	10%	4%	100%	77%	23%

Kopējās iemaksas: \$413,693

Kopējās izmaksas: - \$409,645

\$4,048

PASAULES BRĪVO LATVIEŠU APVIENĪBA

AMERIKAS LATVIEŠU APVIENĪBA
LATVIEŠU APVIENĪBA AUSTRĀLIJĀ UN JAUNZĒLANDĒ
LATVIEŠU NACIONĀLĀ APVIENĪBA KANĀDĀ
LATVIJAS ATJAUNOŠANAS KOMITEJA—EIROPAS CENTRS
DIENVIDAMERIKAS LATVIEŠU APVIENĪBA

1980. gada 27. oktobrī

P A Z I Ņ O J U M S.

Pasaules Brīvo Latviešu Apvienības Kultūras Fonda valdes sēdē 1980. gada 20. septembrī Ņujorkā sēdes dalībnieki nolēma piešķirt sekojošus apbalvojumus:

A. GODA BALVAS, katru \$ 400.00.

1. Humanitāro un sociālo zinātņu nozarē - Prof. Dr. Jānim Siliņam par monumentālo darbu LATVIJAS MĀKSLA 1800-1970.gadam.
2. Paidogģijas nozarē - Ilgai Gravai par izcilu darbu jaunatnes audzināšanā.
3. Preses nozarē - redaktoram Viktoram Irbem par izcilām sekmēm latviešu laikrakstos un žurnālos.
4. Mūzikas nozarē - komponistam Viktoram Baštikam par izcilu sniegumu latviešu garīgā mūzikā - Rekviēmu.
5. Rakstniecības nozarē dalīta goda balva - rakstniekam Kārlim Ņezberim par romānu Alkazars un dzejniekam Gunāram Salīņam par dzeju krājumu Satikšanās.
6. Tēlotājas mākslas nozarē - māksliniekam Arnoldam Sildegam par augstas kvalitātes žurnāla LATVIJAS MĀKSLA izveidošanu.
7. Tautas un mākslas deju nozarē - Ansamblim Saules Josta par Marietas dziesmas uzvedumu.

B. GODA DIPLOMUS:

1. Humanitāro zinātņu nozarē: Prof. Paulim Kundziņam par darbu LATVIEŠU IMIGRĀCIJAS SĀKUMI ALBERTAS PROVINĒ KANĀDĀ UN KĀRĻA PĻAVIŅA SĒTA.
2. Mūzikas nozarē - DV Toronto sievietes korim Zīle par izcilu sniegumu kora dziesmās.
3. Technisko un dabas zinātņu nozarē - prof. Dr. Ernestam Reinbergam par starptautiski atzītiem pētījumiem un sasniegumiem labības šķirņu selekcijā Kanādā.

33508

1294-1-9

C. KRIŠJĀNA BARONA PRĒMIJAS, katru \$ 200.00:

1. Humanitāro zinātņu nozarē - prāvestam Aleksandram Veinbergam par kultūr- vēsturisku darbu PA JĒZUS PĒDĀM.
2. Paudagōģijas nozarē - mācītājam Artūram Briedim par pašreizliedzīgo darbu jaunatnes audzināšanā.
3. Preses nozarē - Valteram Zirnītim par cītīgu korespondenta darbu latviešu laikrakstos.
4. Mūzikas nozarē - pianistei Andai Zirnītei par izcilu latviešu komponistu jaundarbu atskaidrošanu.
5. Rakstniecības nozarē - rakstniekam Jānim Klīdzējam par romānu DZĪVĪTE, DZĪVĪTE.
6. Teātra nozarē - Robertam Vanagam par pašreizliedzīgu darbu teātra mākslā.

D. ATZINĪBAS RAKSTUS:

1. Humanitāro zinātņu nozarē - Dr. Pēterim Babrim par darbu SILENT CHURCHES.
2. Paudagōģijas nozarē - profesoram Dr. Jāzepam Lelim par izcilu darbu latviešu valodas kopšanā.
3. Preses nozarē - rakstniekam Mintautam Eglītim par rosīgu darbu presē un grāmatniecībā.
4. Rakstniecības nozarē - Ilzei Skalbei-Legzdīpai un Andrim Legzdīnam par gaumīgu literatūras vēstures grāmatu KĀRLIS SKALBE STĀSTA.

Šis paziņojums nav atklātībā nolāsāms, nedz presē publicējams pirms 18. novembra atceres svinīgo sarīkojumu dienām.

Pasaules Brīvo Latviešu Apvienības
ģenerālsekretāriāts.

PASAULES BRĪVO LATVIEŠU APVIENĪBAS
KULTŪRAS FONDA

✻ G O D A ✻ D I P L O M S ✻

*Pasaules Brīvo Latviešu Apvienības
Kultūras Fonda*

valde savā 1980. gada 20. septembra sēdē nolēma, ka
prof. Pauls Kundziņš

ir pelnījis īpašu atzinību par viņa sasniegumiem pētījumos
par latviešu imigrācijas vēsturi Kanadā,
kas dara godu latviešu vārdam un latviešu tautai citu tautu vidū, un
kā atzinības zīmi piešķīra viņam šo goda diplomu.

Teikto apliecinām ar parakstiem un Apvienības zīmogu.

Izsniegts

1980. g. 18. novembrī

Pasaules brīvo latviešu dziesmu dienas Minsterē

1984. un 1987.gadā

Dziesmu dienu atklāšana 1987.gadā

1.rindā no kreisās: R.Silaraups, LAK EC valdes priekšsēdis A.Cipulis, dziesmu dienu rīcības komitejas priekšsēdis J.Muchks, Minsteres pilsētas galva Reiters

... esam apzinājušies sevi Krievijas apstākļos, neesam vairs vieni katrs
savā novadā, esam kopā.

Lauma Vlasova

X

KRIEVIJAS LATVIEŠU KONGRESSS

Lauma Vlasova
 KLK priekšsēde

Krievijas latviešu kongress šodien

2001. gada 14.jūnijā apvienība Krievijas latviešu kongress atzīmēs 5 gadu pastāvēšanas jubileju. Esam visjaunākā nacionālā organizācija PBLA sastāvā.

Šajos gadiem esam kļuvuši stiprāki, esam sevi pieteikuši Latvijā, pasaules latviešu sabiedrībā, bet galvenais, ka esam apzinājušies sevi Krievijas apstākļos, neesam vairs vieni katrs savā novadā, esam kopā.

KLK dibināšanas sapulcē piedalījās astoņu latviešu organizāciju Krievijā un Gruzijā pārstāvji, šodien mēs esam jau trīspadsmit. Varbūt mazliet esam mainījušies, bet mūsu mērķi un uzdevumi ir palikuši nemainīgi: veicināt kultūras sadarbību starp latviskas izcelsmes iedzīvotājiem Krievijā, kā arī starp latviešu un citu tautību iedzīvotājiem Krievijā,

veicināt latviešu valodas, vēstures mācīšanu un kultūras jaunradi, radīt Krievijas iedzīvotājos interesi par Latviju, pareizi skaidrot Latvijas vēsturi un aktīvi darboties Latvijas tēla veidošanā pasaulē.

Šajā laika periodā esam spējuši ne tikai saglabāt un pilnveidot latviešu valodu ar svētdienas skolu palīdzību, bet arī atjaunot latviešu nacionālo skolu darbu veclatviešu ciemos Omskas apgabalā, Krasnojarskas novadā Sibīrijā un Baškortostānā. Tas ir liels sasniegums, jo 1938.gadā pēc Staļina pavēles visas nacionālās skolas Krievijā tika likvidētas. Ko nozīmē nacionālā skola šodienas Krievijā? Tas nozīmē oficiālo varas iestāžu atļauju mācīt latviešu valodu vietējā skolā. Latviešu valodas mācība un citi priekšmeti, kuri mācāmi latviski, ir skolu stundu sarakstos, skolotāji no Latvijas šajās skolās ir pilntiesīgi pedagogi. Būtībā šīs skolas tagad ir kultūras centri, kas ciemos organizē latviskās kultūras dzīves norises. Ļoti liels paldies jāsaka PBLA un LELBĀ, kā arī Latvijas vēstniecībai Krievijā, kuras nu jau vairāku gadu garumā kopīgiem spēkiem apmaksā latviešu valodas skolotāju darbu. Visi latviešu centri veltī lielu uzmanību vēstures apguvei, kā arī dažādu norišu izskaidrošanai savās mītnes vietā, izmantojot TV un preses izdevumus. Tiek atzīmēti gan latviešu nacionālie svētki, gan arī Latvijas Valsts svētki. Pamazām atjaunojas luterāņu draudzes. Šajā darbā daudz pozitīva ienesa arhibīskapa Jāņa Vanaga vizītes Sibīrijā un Baškortostānā.

KLK darbā ļoti nozīmīgas ir saiknes ar Latviju, bet diemžēl šis jautājums vēl arvien risinās ļoti grūti un lēnām, un šeit vaina jāuzņemas Latvijas pusei. Katra jautājuma risinājumā sastopamies ar šķēršļiem, jo vēl arvien Krievijas latviešu it kā nav oficiālo Latvijas institūciju apziņa. Arvien vēl jāsastopas ar diskrimināciju - Rietumu latvieši ir "pareizie" un viņiem pienākas viss, bet Krievijas latvieši ir savādāki, un viņiem pat likumi tiek piemēroti citā traktējumā (jautājumā par dubultpilsonību, represētā statusu u.c.). Visas saiknes ar Latviju galvenokārt kārtojas ar atsevišķu entuziastu palīdzību. Kaut arī valsts integrācijas programmā ir punkts par sadarbību ar tautiešiem ārzemēs, šī programma nedarbojas, un to, kā viņa reāli darbosies, neviens nespēj paredzēt.

Diemžēl lielajās pilsētās, kur latviešus šķir ievērojami attālumi un ikdienas rūpes, diezgan strauji notiek asimilācija. Ja šodien nepievērsīsim īpašu uzmanību latviskas izcelsmes jaunažiem cilvēkiem, tad pēc gadiem mums nekādu latvisko darbu izvērst nevajadzēs, jo latviešu vienkārši nebūs. Nebūtībā aizies vesels latviešu tautas kultūras slānis. Vai tad nebūs par vēlu saukt palīgā? Šodien vēl mēs varam šo lietu glābt. KLK cenšas cik var, bet vieniem to izdarīt nav iespējams.

Šovasar KLK aktīvi piedalīsies Rīgas 800.gadu jubilejas svinībās: Maskavas latviešu jauktais koris "Tālava" un Omskas apgabala Augšbebru ciema folkloras ansamblis piedalīsies kultūras programmā, mēs būsime klāt Pasaules latviešu biedrību konferencē, Pasaules latviešu zinātnieku konferencē, brauksim uz 3□3 nometni. Krievijas latvieši ir šodien un būs arī rīt.

Jāņi Omskas apgabalā Augšbebru ciemā, 2000.gads

Augšbebru ciema
skolas bērni, 1999.gads

Baškortostanas latviešu ev.lut.
Draudze, 1999.gads

PBLA izdotie un finansiāli atbalstītie izdevumi Latvijā un pasaulē

PBLA FORUMS

PASAULES

BRĪVO LATVIEŠU APVIENĪBAS

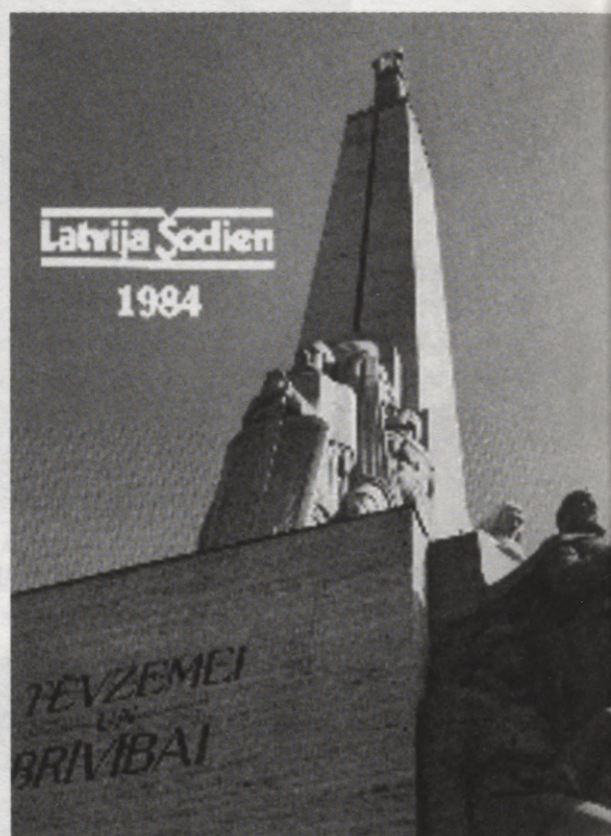

PĀRSTĀVNICĪBAS LATVIJĀ IZDEVUMS

1997. GADA DECEMBRIS Nr. 9

■ Semināra "Tautas nacionālā pašapziņa – problēmas un iespējas" materiāli

BAITIĀS
REPUBLIKAS
LIELĀ TEVIJAS
KARA
PRIEKŠVAKARA

Latviešu tauta
ciņā un darbā
19. un 20.
gadsimtā

PASAULE un MĒS

SAJĀ NUMURĀ:

- Pasauls ziņās.
- Latvijas valsts dibināšanas diena.
- "Balles, balles..."
- Puspefektības un nepatīcības Latvijas presē.
- Latvijas saule.
- Dr. U. Jāpecna piezīmes.

1981. GADA NOVEMBRIS

TRIMDAS ARHĪVI ATGRIEŽAS

2000

PĒCVĀRDS

PBLA savos 45 pastāvēšanas gados darījusi nenovērtējamu darbu. Nenogurdama un ar milzīgu ticību savai misijai un savas tēvzemes nākotnei tā uzturējusi Latvijas valstiskuma ideju dzīvu. Un ne tikai saglabājusi cerību par savas dzimtenes neatkarību nenojaušamā rītdienā, bet, nežēlojot spēkus – garīgos, fiziskos, finansiālos, arīdzan cīnījusies par visu latviešu sapņa īstenošanu dzīvē. Cīnījusies un – kas ir vēl skaistāk – pieredzējusi savu pūliņu augļus – Latvija atkal ir brīva un nu jau vairāk kā desmit gadus veido pati savu likteni.

Izstāde un šis rakstu un dokumentu krājums dod noteiktu ieskatu visā daudzveidīgajā darbā, ko PBLA līdz šim paveikusi. Tas patiesi ir tikai ieskats, pirmais solis šīs globālās latviešu organizācijas darbības izvērtēšanā un vēstures uzrakstīšanā. Tas ir nākotnes uzdevums.

Dokumenti ir vēstures liecības par mūsu dzīvi un paveikto. PBLA vienmēr uzsvērusi dokumentāro liecību uzkrāšanas svarīgumu un uzskatījusi, ka šie arhīvi līdz ar neatkarības atgūšanu nododami Latvijai. Solījums tiek pildīts. PBLA sācis sūtīt savus dokumentus Latvijas Valsts arhīvam, kas veidojas par trimdas arhīvu centrs dzimtenē. Jācer, ka arī citas organizācijas un biedrības sekos tās piemēram.

Krājumā ievietotie raksti iezīmē PBLA atsevišķus darbības virzienus. Apzeres tapušas neatkarīgi viena no otras, tādēļ tās dažus faktus var sniegt atkārtoti, bet citā interpretācijā. Savukārt dokumenti tikai ilustrē, papildina, padziļina rakstu autoru sacīto vai ieskicē problēmas, kas tajos nav skarti, bet attēli palīdz vizuāli konkretizēt notikumus un to dalībniekus. Dokumentu un fotogrāfiju atlase nav uzskatāma par nemaldīgu, tā ir sastādītāju versija. Krājuma apjoms un dažbrīd dokumentāro liecību trūkums (sevišķi par PBLA darbības pirmajiem desmit gadiem) neļāva protokolus, vēstules, manuskriptus šē ievietot lielākā skaitā un pilnīgus, sniedzot bagātīgāku informāciju par PBLA aktivitātēm. Latvijas ļaudīm lielākoties tās ir nezināmas. Visai iespējams, ka daudziem no viņiem šī izstāde un rakstu un dokumentu krājums būs liels atklājums.

Sagatavot izstādi un rakstu krājumu nav tikai viena vai vairāku cilvēku darbs. Bez tautiešu atbalsta mēs daudz ko nepaveiktu, neiespētu, pietrūktu svarīgu materiālu, dokumentu, fotogrāfiju. Tamdēļ izsakām lielu palīdzību par atsaucību, ieinteresētību, sapratni, nesavtību avīzei "Latvijas Vēstnesis" un Misiņa bibliotēkai, jo sevišķi tās vadītājai Annai Šmitei, Noldem Milleram un Gunāram Pāvulam no Zviedrijas, Ēvaldam Paeglem un Jānim Daliņam no Austrālijas, Tijai Krūmiņai no ASV, Vilim Vītolam, Lindai Kovaļevskai un Jānim Ritenim no Latvijas, kā arī daudziem citiem, šeit nepieminētiem.

Krājumā esam izmantojuši fotogrāfijas no Latvijas Valsts arhīva fondiem, kuru autori ir Fricis Forstmanis, Eduards Voitkūns, Māris Zemgalietis, Laimonis Niedra, Osvalds Akmentiņš, Gunārs Pāvuls, Edmunds Mickus, Aina Muchka Kalniņa, Atvars Beniņš, Ilgvars Spilners, Paulis Strante, Ints Kalniņš, Bruno Rozītis, Uldis Grass, Pēteris Alunāns, kā arī foto uzņēmumus no Lindas Kovaļevskas, Artūra Cipuļa, Jāņa Riteņa, Laumas Vlasovas personīgajiem krājumiem.

Krājuma sagatavotāju vārdā:

Māris Brancis,
 Latvijas Valsts arhīva
 Personu fondu un trimdas dokumentu daļas vadītājs

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0302012189

**OBLIGĀTAIS
EKSEMPĻĀRS**

4.—

2002-6
L 24

AMERIKAS LATVIEŠU APVIENĪBA

DIENVIDAMERIKAS LATVIEŠU APVIENĪBA

KRIEVIJAS LATVIEŠU KONGRESS

LATVIEŠU APVIENĪBA AUSTRĀLIJĀ UN JAUNZELANDĒ

LATVIEŠU NACIONĀLĀ APVIENĪBA KANĀDĀ

RIETUMEIROPAS LATVIEŠU APVIENĪBA